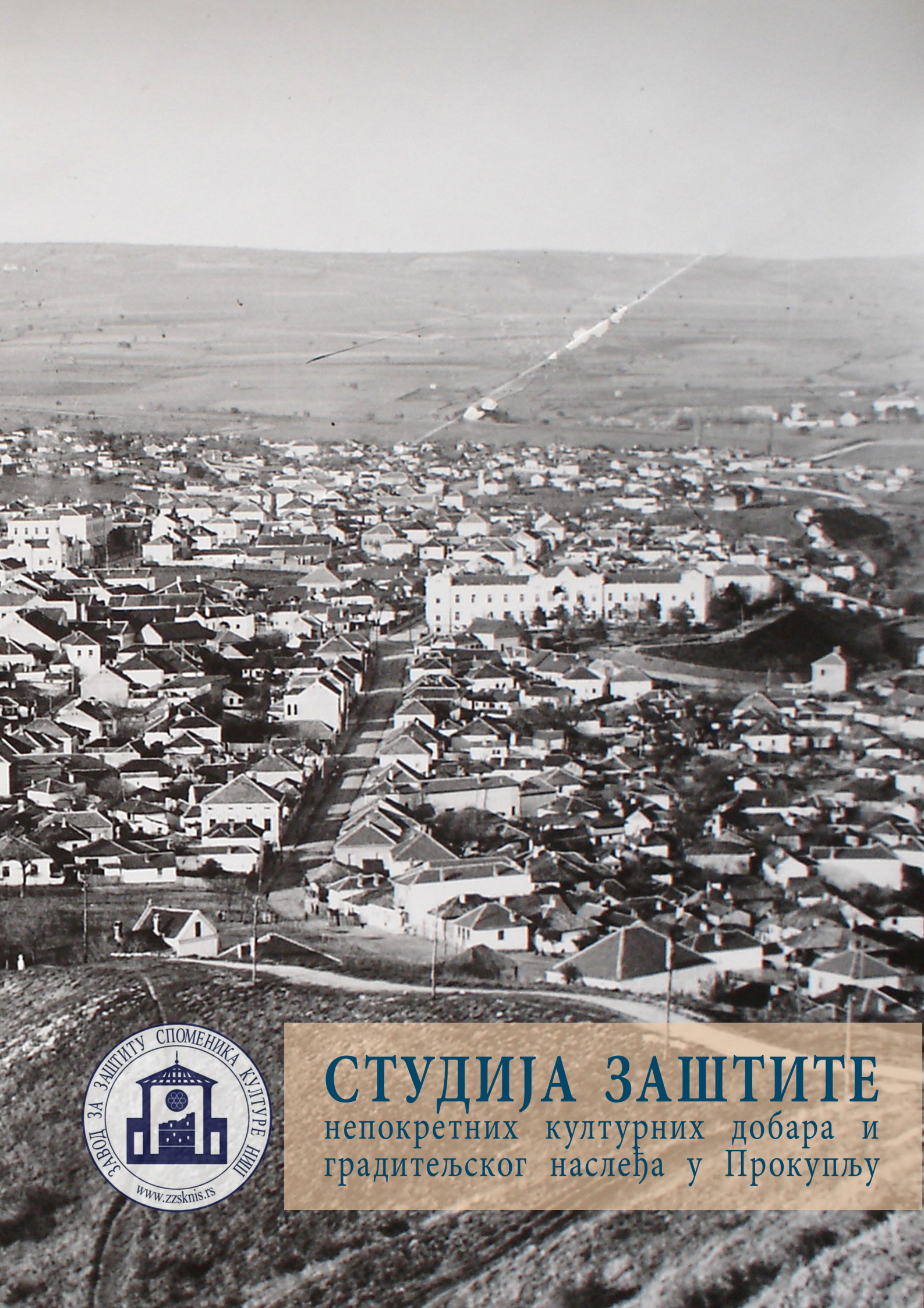

СТУДИЈА ЗАШТИТЕ

непокретних културних добара и градитељског наслеђа у Прокупљу

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

www.zzsknis.rs

СТУДИЈА ЗАШТИТЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА У ПРОКУПЉУ

Издавач
Завод за заштиту споменика културе Ниш
www.zzsknis.rs

За издавача
Љиљана Берић

Аутори
Ивана Цветковић
Ђорђе Стошић

Порекло илустрација
Завод за заштиту споменика културе Ниш
Народни музеј Топлице
Историјски архив Топлице
Гимназија Прокупље

Фотографије
Зоран Радосављевић
Ивана Цветковић

Насловна фотографија
Документација Историјског архива Топлице

Технички цртежи
Документација Завода за заштиту
споменика културе Ниш
Ивана Цветковић
Надежда Ракоција

Штампа
Завод за заштиту споменика културе Ниш

Тираж
500

Ниш, 2022.

ИСБН-978-86-82346-00-5

СТУДИЈА ЗАШТИТЕ
непокретних културних добара и градитељског наслеђа у Прокупљу

*Израђена је у оквиру програма **Европска година културног наслеђа 2018**, „Наше наслеђе: тамо где се прошлост сусреће са будућношћу“*

Студију израдио **Завод за заштиту споменика културе Ниш**

Партнери: **Град Прокупље, Народни музеј Топлице**

Захвалност за сарадњу Историјском Архиву Топлице, Гимназији Прокупље, Републичком геодетском заводу, Служби за катастар непокретности Прокупље, Заводу за урбанизам Ниш, Заводу за заштиту природе Србије.

Ниш, 2022. године

СТУДИЈА ЗАШТИТЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА У ПРОКУПЉУ

АУТОРСКИ ТИМ СТУДИЈЕ:

ИВАНА ЦВЕТКОВИЋ, АРХИТЕКТА-КОНЗЕРВАТОР
ЂОРЂЕ СТОШИЋ, ИСТОРИЧАР-КОНЗЕРВАТОР

КОНСУЛТАНТ:
ЈУЛКА КУЗМАНОВИЋ ЦВЕТКОВИЋ, АРХЕОЛОГ-КОНЗЕРВАТОР

САРАДНИЦИ:
НАДЕЖДА РАКОЦИЈА, АРХИТЕКТА-КОНЗЕРВАТОР
ЗОРАН РАДОСАВЉЕВИЋ, ФОТОДОКУМЕНТАТОР

НИШ, 2022

САДРЖАЈ:

А- ПРЕДГОВОР 6
А-1. ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ 6
А-2. ПРИСТУП И МЕТОДОЛОГИЈА 8
А-3. ПРАВНИ ОКВИР 9
Б – УВОД 11
В – ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ ПРОКУПЉА 14
В-1. ХРОНОЛОШКА АНАЛИЗА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА 15
В-1-1. Праисторијски период 16
В-1-2. Римски период – Hammeum 17
В-1-3. Византија 22
В-1-4. Средњевековни период 25
В-1-5. Период Османске доминације 29
В-1-6. Период након ослобођења од Турака 35
В-1-7. Период социјаличког развоја 42
Г – ВАЛОРИЗАЦИЈА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА ПРОКУПЉА 49
Г-1. ОПШТЕ СТАЊЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ЕВИДЕНТИРАНИХ ОБЈЕКАТА 51
Г-2. ПРЕГЛЕД НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА 52
Г-3. КАРТОНИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА 54
Г-4. ПРЕГЛЕД ЕВИДЕНТИРАНИХ ГРАДИТЕЉСКИХ ЦЕЛИНА 123
Г-5. ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА I 124
Г-6. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ЦЕНТРАЛНЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ ПРОКУПЉА I 140
Г-7. ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА II 157
Г-8. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ЦЕНТРАЛНЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ ПРОКУПЉА II 163
Г-9. ПРЕГЛЕД ПОЈЕДИНАЧНИХ ЕВИДЕНТИРАНИХ ОБЈЕКАТА 174
Д – НАДЛЕЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ 187
Д-1. НАДЛЕЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ СТРАНЕ – НАДЛЕЖНОСТИ 187
Ђ – СТРАТЕГИЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА 190
Ђ-1. ВИЗИЈА 192
Ђ-2. ЦИЉЕВИ 195
Ђ-3. ПРИОРИТЕТИ 197
Ђ-4. ПРОГРАМИ И ПЛАНОВИ ЗА ПРИОРИТЕТЕ 198
Е – ДОКУМЕНТАЦИЈА 205

Е-1. КОРИШЋЕНА ИНФОРМАЦИОНА ОСНОВА, ПОДЛОГЕ И ДОКУМЕНТАЦИЈА 205
Е-2. БИБЛИОГРАФИЈА 205
Е-3. ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА И СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА 208
Ж – ПРИЛОЗИ 226
Ж-1. СПИСАК ДОКУМЕНТАЦИЈЕ 227
Ж-2. ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ 234

ПРЕДГОВОР

А- ПРЕДГОВОР

А-1. ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Изради **Студије заштите непокретних културних добара у Прокупљу и градитељског наслеђа** (као ресурс за одрживи развој) приступљено је услед потребе да се споменички фонд и градитељско наслеђе овог подручја сагледају свеобухватно, заштите и вреднују као необновљив и јединствени ресурс, да се проблему заштите приступи интергативно, анализирају тренутни услови и дају смернице за унапређење стања наслеђа, са освртом на могућности коришћења наслеђа у сврху развоја културног туризма. Стање културне баштина данас представља темељ развоја и културног туризма. Основни мотив за израду Студије је незадовољавајуће стање градитељске баштине, недовољно познавање, презентација и интерпретација, и неадекватно третирање у савременим процесима планирања.

Студија је израђена на начин да представља базу података на којој ће моћи да почивају будуће развојне стратегије.

Скупина културно-историјских грађевина Прокупља је довољно међусобно повезана, са препознатљивим просторним обележјима, и има изразиту историјску, археолошку, уметничку, научну, друштвену и техничку важност. Градитељски индентитет града нарочито подразумева и обухвата следеће:

- Непокретна културна добра (Зграда Основне школе Никодије Стојановић – Татко (зграда старе гимназије); Зграда Музеја Топлице (зграда некадашње поште); Зграда Гимназије; Зграда Соколског дома; Зграда Скупштине општине Прокупље (зграда некадашњег Среског начелства и суда); Споменик палим Топличанима у ратовима 1912-1918. Године и Споменичка целина "Комплекс Хисар", коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и Средњевековно утврђење, (непокретно културно добро од великог значаја за РС))
- Скупине или хомогене групе грађевина које чине препознатљиве топографске јединице. Та подручја су изграђене зоне обликоване заједничким деловањем људи и природе, које су због својих специфичности дефинисане као групе повезаних или изолованих грађевина које по својој архитектури, јединству и уклопљености у пејзаж представљају изузетну универзалну вредност. Изграђени градски простори у којима доминирају градске структуре – градитељско наслеђе.
- Споменике које чине дела архитектуре, монументална вајарска дела, елементи или структуре археолошког карактера, затим натписи, или скупина елемената који имају изузетну историјску, уметничку, научну, документарну или универзалну вредност.

Културна баштина Прокупља изложена је трајним утицајима и притисцима модернизације. Она је због своје материјалне структуре посебно осетљива и склона пропадању. Деградација дела градитељске баштине попримила је такве размере да се може

говорити о угрожености културно-историјског идентитета града и појединачних грађевина. Свакако да су таквом стању допринели и: ратна разарања, небрига и неодржавање, недостатак финансијских средства, нерешени правно-имовински односи, непоштовање законских прописа и непримењивање санкција, и недовољна свест о вредности локалне баштине. Градитељску баштину посебно угрожавају неодговарајући грађевински захвати, који се неретко изводе без стручног надзора, односно верификоване конзерваторске и пројектно - техничке документације. Уочено је да постојећа планска и развојна документација није у довољној мери препознала градитељско наслеђе као високовредан ресурс за одрживи развој.

Студија анализира затечено стање, валоризује, нуди дугорочне циљеве и смернице очувања, заштите и кориштења непокретних културних добара и градитељског наслеђа, као и услове за уређење, заштиту и укључивање у развојне планове општине, региона и Републике Србије.

Поред наведеног Студијом је потребно утицати на подизање свести о вредности наслеђа за саму заједницу и доносиоце одлука, обезбедити укључивање цивилног сектора и осталих заинтересованих страна у послове заштите и очувања наслеђа.

Засебно поглавље у оквиру Студије је стратегија за унапређење стања градитељског наслеђа.

*

Израду Студије иницирао је Завод за заштиту споменика културе Ниш, као територијално надлежна установа за заштиту непокретних културних добра, а у складу са стратешким приоритетима културног развоја утемељених у Уставу Републике Србије, међународним уговорима, споразумима и конвенцијама које је потписала Република Србија, Закону о култури, Закону о културним добрима, Стратегији развоја културе Републике Србије 2017-2027. године, као и у осталим стратешким документима Републике Србије.

*

Свеобухватни приступ заштите ширег простора и повезивање градитељског наслеђа са окружењем треба да омогући систематичан и одговоран приступ обезбеђивању формално правних услова за несметану реализацију планова и програма свих заинтересованих страна.

Студија представља само један корак у том процесу и са наредним рекогносцирањима и истраживањима ће се трансформисати и употпуњавати. Ово је нарочито потребно нагласити, с обзиром да је израђена са скромним финансијским средствима и са минималним рекогносцирањем терена у ове сврхе. Иако сама студија има холистички приступ, подручје није у целости сагледано из претходно наведених разлога.

А-2. ПРИСТУП И МЕТОДОЛОГИЈА

Студија обрађује стање наслеђа данас, његово место у урбаном ткиву, третман у просторно-планској и стратешкој документацији и реално стање приликом имплементације планске регулативе. Посебан део Студије представља и поновна валоризација сачуваног наслеђа, заједно са контекстом у коме се налази и успостављање процеса који би могли да промовишу рестаурацију наслеђа (укључивање самих становника у процесе рестаурације, развијање локалне економије, оснаживање локалног идентитета, и др). Заснована је на анализама референтне литературе, доступних и објављених археолошких извештаја и чланака, компаративних анализа старих карата и урбанистичких планова, старих фотографија и цртежа, проучавањем писаних трагова, опсервацијом и прикупљањем података на терену, графичких анализа доступних података, како би се јасно приказала трансформација и развој насеља, и боље сагледала и разумела сачувана изграђена структура града. Поред наведеног Студије доприноси систематизацији документације од значаја за ово подручје

Стратегија за унапређење стања градитељског наслеђа проистекла је из претходних анализа и целокупне студијске документације и бави се конкретним проблемима, са циљем добијања основних смерница које ће обезбедити адекватно место наслеђу у савременим развојним токовима.

А-3. ПРАВНИ ОКВИР

Правни основ за израду ***Студије заштите непокретних културних добара у Прокупљу и евидентираних објеката са споменичким својствима (као ресурс за одрживи развој)*** утемељен је првенствено у Закону о културним добрима ("Сл. гласник РС", бр. 71/94, 52/2011 – др. закони и 99/2011 – др. закон), као закону који уређује заштиту непокретних културних добара, при чему је једна од основних делатности Завода за заштиту споменика културе проучавање непокретних културних добара, израда студија, елабората и пројеката ради најцелисходније заштите и коришћења непокретних културних добара[1].

Израда Студије утемељена је кроз следећа планска документа, програме и стратегије за шире просторне целине (*Просторни план Републике Србије* (Сл.гласник РС 88/2010), *Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа* (Службени гласник бр. 1/2013)) као и саме Општине Прокупље (*Просторни план општине Прокупље* („Службени гласник Републике Србије“ бр. 44/2011), *План генералне регулације Прокупља* („Службени лист Општине Прокупље“ бр. 3/2014)), а такође и у стратегијама развоја за поједине секторе на нивоу Републике Србије (*Стратегија развоја културе Републике Србије 2017-2027. године*; *Националана стратегија одрживог развоја* (Службени гласник бр. 57/2008); *Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025* (Службени гласник бр. 98/2016)) и стратегије развоја донете за Општину Прокупље (*Стратегија одрживог развоја за општину Прокупље (2007-2017)*).

[1] Закон о културним добрима (Службени Гласник /94)

УВОД

Б – УВОД

Топлица је област на југу Србије западно од Ниша и источно од Копаоника. Општина рокупље је смештена у југозападном делу централне Србије, у Топличком округу, у долини и побрђу и планинским деловима средњег дела слива Топлице, обухвата јужне падине Великог Јастрепца и северне падине Радан планине и њених огранака.

Град Прокупље представља географски, административни, привредни и културни центар истоимене општине и Топличког округа у чији састав улазе још општине Куршумлија, Житорађа и Блаце. Град се простире на 43°14′ северне географске ширине и 21°36′ источне географске дужине, на обалама Топлице, тамо где се завршава њен средњи ток, окружен и стешњен брдима Хисаром (358), Боровњаком (393), Губом (339) и Соколицом (474).

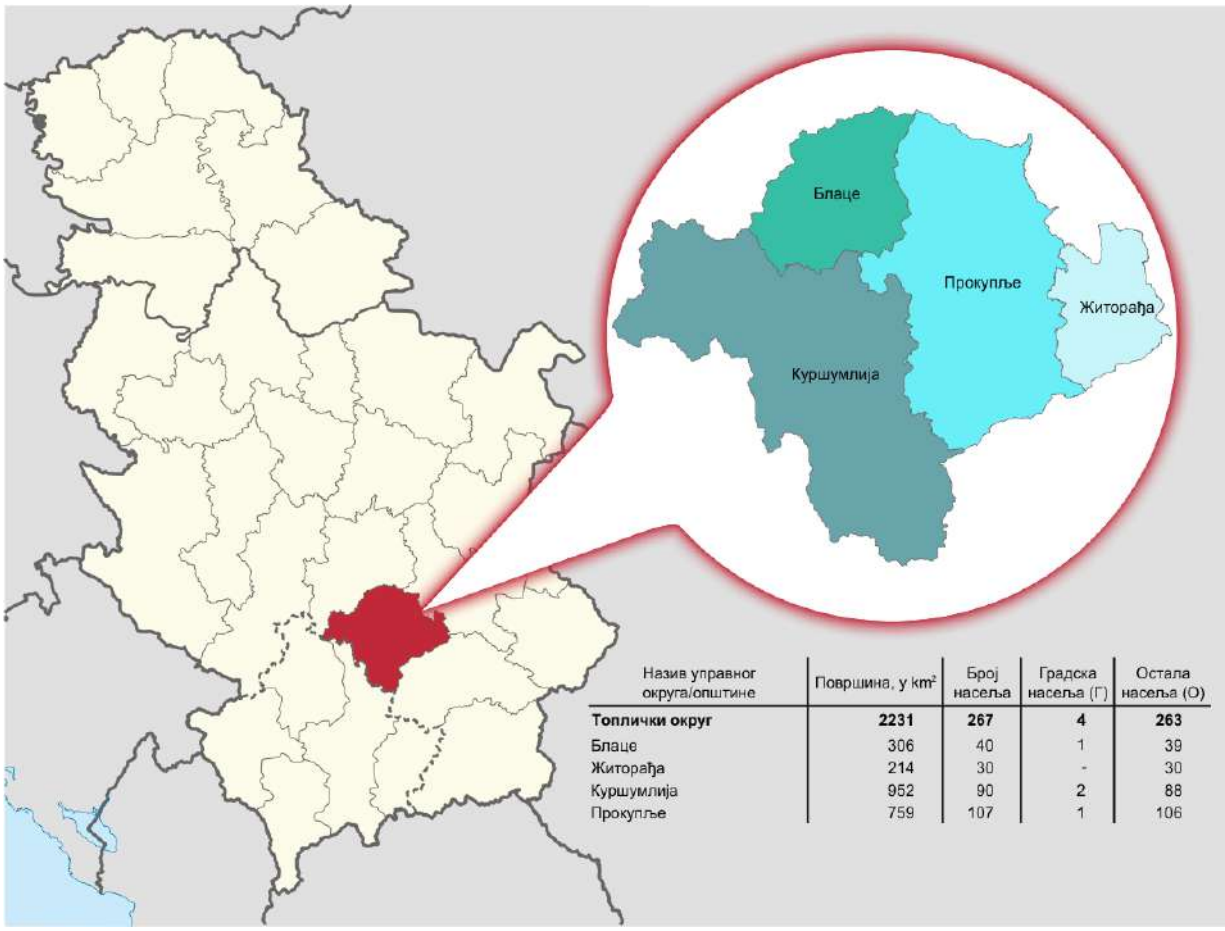

Назив управног округа/општине	Површина, у km²	Број насеља	Градска насеља (Г)	Остала насеља (О)
Топлички округ	**2231**	**267**	**4**	**263**
Блаце	306	40	1	39
Житорађа	214	30	-	30
Куршумлија	952	90	2	88
Прокупље	759	107	1	106

Карта 1. Топлички управни округ – положај (преузето са: https://www.toplicki.okrug.gov.rs/geografski-polozaj/)

Прокупачка општина захвата простор од 759km², има 51.698 становника у стотинак насеља, сам град има 27.333 становника, према попису из 2011. године[2]. На северу се општина Прокупље граничи са општинама Крушевац и Алексинац, на истоку са општинама

[2] https://sr.wikipedia.org/sr/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BF%D1%99%D0%B5

Мерошина и Житорађа, на југу са општином Бојник и на западу са општинама Куршумлија и Блаце.

Повољни климатски услови и надморска висина, богатство шумама, водама и други фактори, омогућавају развој пољопривреде, шумарства и сточарства, а на бази њих и делатности прераде примарних производа. Општина представља и потенцијалну туристичку атракцију. Природни услови Прокупља и целе општине су значајан развојни потенцијал овог простора. Најзначајнија средњебалканска трансферзала која повезује Црно море са Јадранским иде управо долином Топлице, затим Косаницом и даље преко Косова и Метохије чинећи најкраћу везу између Моравско-вардарске долине и Јадранског мора. Путни правац је од великог значаја за комуникацију кроз све историјске етапе.

На овом простору урбана цивилизација се развијала континуирано од римског, преко византијског и српског средњевековног периода, као и током вишевековне турске владавине. Она се формирала дуж старих балканских путних праваца и раскрсница, какве су биле нишавска и моравско-вардарска, где је Ниш било једно од најразвијенијих централних балканских урбаних средишта и чворна тачка римског војног пута *Via Militaris*, каснијег Цариградског друма. У њему се сутицало шест попречних путева, а један од њих је и пут који је повезивао долину Топлице и Косово са моравско-вардарском долином. Веома значајан за развој овог подручја је стари дубровачки пут *Via de Toplitza*, који је долином Топлице избијао код Ниша на моравско-вардарску долину и Цариградски друм (Лилић, 2011).

Крајем XIX века у Србији је извршена значајна трансформација у урбанизму старих вероши, када планска обнова, стварање нових вароши и уређење села заузимају веома значајно место у унутрашњој политици државне управе (Максимовић, 1962). Период развоја и реконструкције Прокупља као вароши у XIX и XX веку је веома значајан за разумевање садашње урбане матрице. У том периоду изграђене су најзначајније јавне грађевине, формирано је градско језгро, такође дефинисане су позиције и зоне урбаног развоја, при чему је зона индустрије и железнице планирана у делу града који се простире на десној страни реке, као и болнички комплекс.

Након Другог светског рата наступио је период социјалистичког развоја и изградње земље, који се одразио на урбану структуру града, спроводећи већ започету реконструкцију. Израђен је Генерални урбанистички план Прокупља у периоду 1953 - 1964. који је био у употреби до 1983. Следећи Генерални урбанистички план Прокупља израђен током 1981. и 1982. и усвојен 1983. године, био је важећи плански документ све до 2004. године, када је стављен ван снаге. Међутим, нови План генералне регулације Прокупља усвојен је тек 2014. године. Крајем 80-тих и почетком 90-тих година XX века израђени су детаљни урбанистички планови, за одређене делове града, односно подручја обухвата. У временском периоду од око две деценије (1990-те и 2000-те) они су служили, као једини важећи планови, за издавање докумената за грађење и уређење.

ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ ПРОКУПЉА

В – ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ ПРОКУПЉА

В-1. ХРОНОЛОШКА АНАЛИЗА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА

В-1-1. ПРАИСТОРИЈА
В-1-2. РИМСКИ ПЕРИОД – HAMMEUM
В-1-3. ВИЗАНТИЈА
В-1-4. СРЕДЊЕВЕКОВНИ ПЕРИОД
В-1-5. ПЕРИОД ОСМАНСКЕ ДОМИНАЦИЈЕ
В-1-6. ПЕРИОД НАКОН ОСЛОБОЂЕЊА ОД ТУРАКА
В-1-7. ПЕРИОД СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ РАЗВОЈА

В-1. ХРОНОЛОШКА АНАЛИЗА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА

Студијом је анализирана трансформација, развој и могуће формирања насеља кроз различите и карактеристичне историјске периоде. Слојевитост материјалних остатака представљена је кроз графичку документацију, лоцирањем остатака на савременој мапи града, а према историјском периоду.

Трансформације су сагледане кроз узрочно-последичне везе положаја, географских, климатских, друштвених и историјских прилика, документованих археолошких остатака, истраживањем стања на терену, проучавањем литературе, писаних трагова, путописа, старих карата, урбанистичких планова, старих фотографија, цртежа, скица, гравура, као и теоретским разматрањем урбаног развоја, са циљем да се ближе расветле процеси развоја града, како би се наслеђеним вредностима, утканим у савремено градско ткиво, омогућила квалитетнија презентација, интерпретација и обезбедио адекватан третман.

Градитељска баштина на простору Прокупља очувана је парцијално, и чини се у довољној мери да се може говорити о просторним целинама градитељског фонда, а градитељске етапе су недовољно су проучене, валоризоване, презентоване и интерпретиране.

В-1-1. ПРАИСТОРИЈСКИ ПЕРИОД

На подручју општине Прокупље људска насеља су постојала још у праисторији. Археолошким истраживањима откривени су предмети и станишта која припадају неолитској култури. Један од првих праисторијских локалитета откривен на подручју Топлице је Каволак, насеље лоцирано на 6км од Прокупља, а данашње село Доња Трнава. Веће насеље старчевачке културе откривено је на јужним падинама Јастрепца, у селу Доња Бресница, на десној обали некадашњег Бресничког потока.
Најзначајнији, до сада познат, неолитски локалитет у топлици је Плочник, случајно откривен 1927. године. По њему је читава млађа фаза винчанске културе, тј. Фаза финалног неолита, названа култура Винча – Плочник.

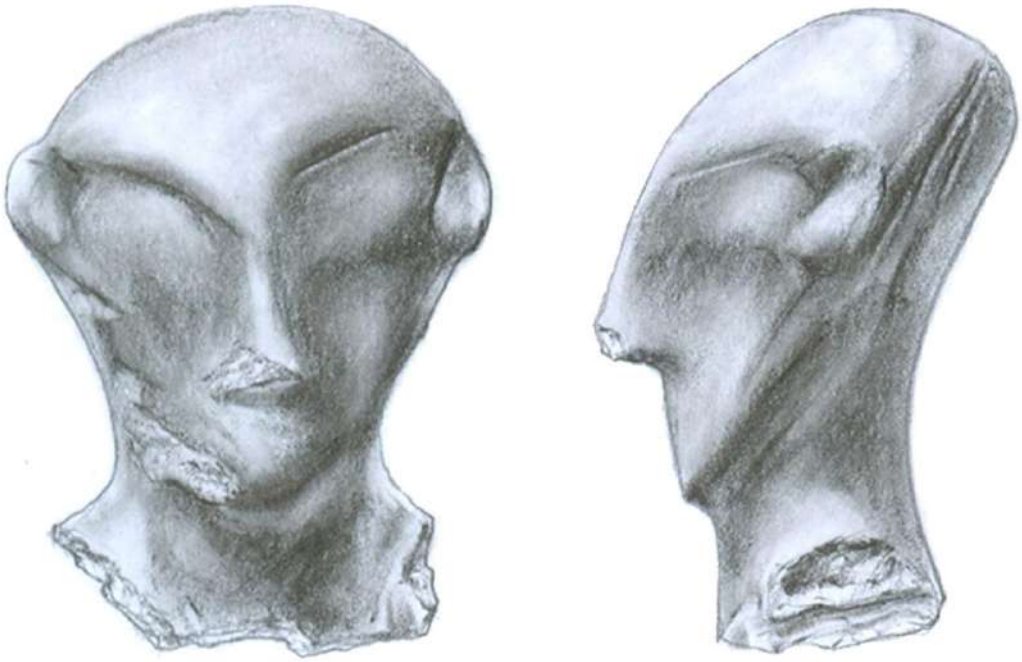

Цртеж 1. Фигурина са археолошког налазишта Плочник (Документација: Народни музеј Топлице, 2012/2013)

До скора се веровало да је Плочиник једини неолитски локалитет у Топлици. Открића на локалитету у Меровцу, и поготово у Мачини, као и према селу Кожинцу, бацају сасвим ново светло на досадашња сазнања о неолиту читаве јужне винчанске културе (Кузмановић Цветковић, 1998). Из периода старијег и млађег гвозденог доба издвајају се локалитет „Орлов камен“ и “Река” у близини села Горња Стражава, на путу ка Малом Јастрепцу где су откривени остаци насеља и некрополе спаљених покојника. У селу Доња Топоница су такође откривени остаци дарданске некрополе, што сведочи о густој насељености околине града.
У самом граду Прокупљу постоји неколико локалитета на којима су приликом инфраструктурних и других земљаних радова откривени остаци праисторијских налазишта. Судећи према налазима, трагови неолитског насеља су на источној падини брда Хисар и у порти цркве св. Прокопија. (документација Народног музеја Топлице). На случајне налазе наилазило се уз обалу реке Топлице на источном ободу града. Међутим, како се насеље развија на истом месту од праисторије до наших дана, свака нова градња неминовно уништава трагове прошлости (понекад се користи као грађевински материјал за градњу нових објеката).

B-1-2. РИМСКИ ПЕРИОД – HAMMEUM

На подручју града Прокупља трагови најстаријег насеља потичу из предримског доба и откривени су у подножју Хисара, а предпоставка је да се **римски војни логор** налазио на врху Хисара, док се цивилно насеље простирало на источној страни падине, на шта указују сачувани остаци **храма посвећеног Херкулу** код Латинске (Југ Богданове) цркве и темељи **римских терми** у порти цркве Св. Прокопија (Кузмановић Цветковић, 1998).
Предпоставља се је да је на месту данашњег Прокупља, у I веку н.е. постојао римски град Хамеум (Hammeum).

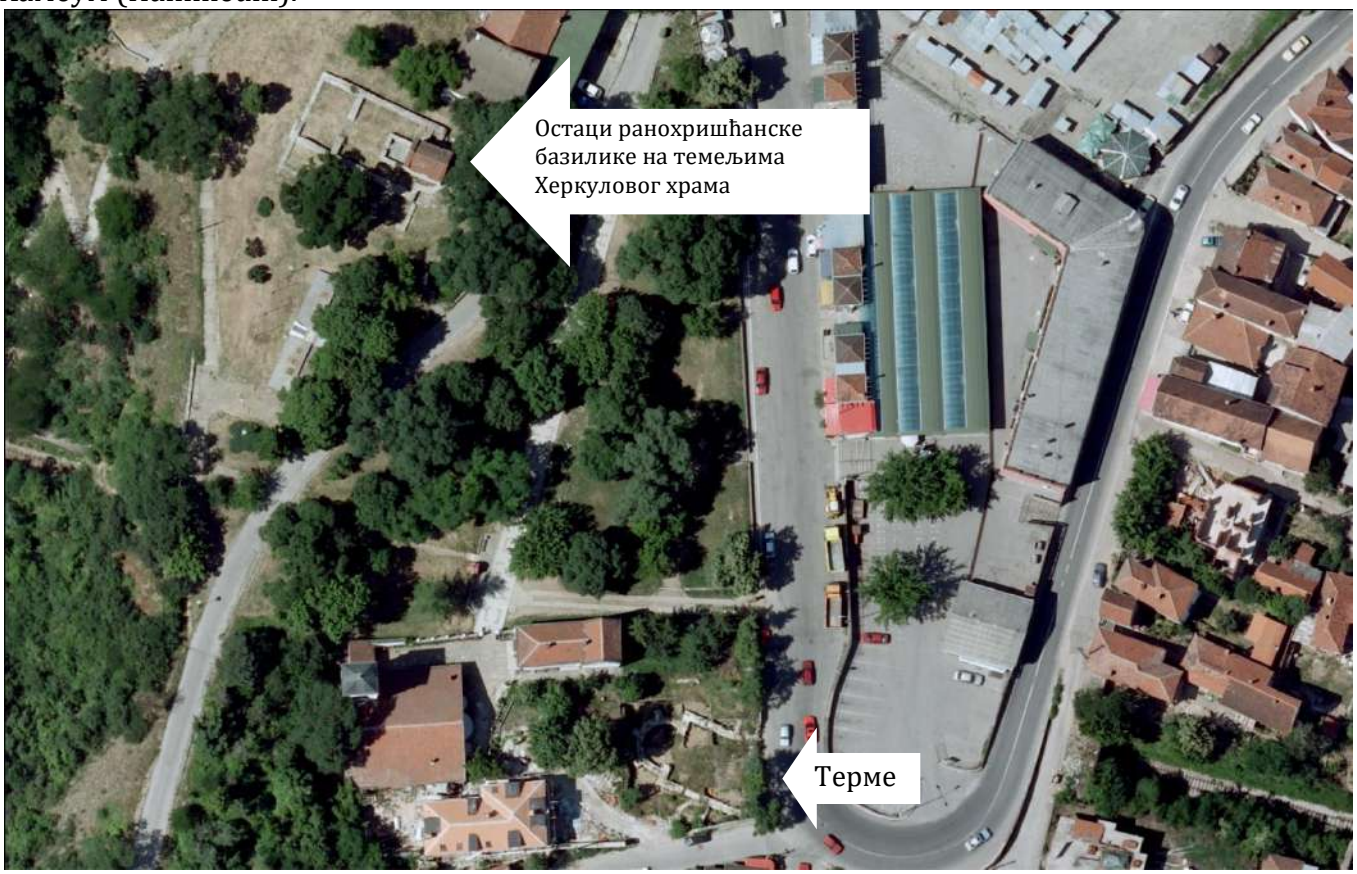

Слика 1. Ситуациони план са објектима из периода римског царства у подножју Хисара (Подлога: Геосрбија, 06.12.2018.)

Прокупље, римски Hammeum

Обилазећи Србију, Ф. Каниц аустријски путописац је у Прокупљу наишао на остатке утврђења, чији је план израдио инжењер Валента који га је пратио, а опис је гласио: *„Првобитни антички објекат је, пошто је разорен у сеоби народа и обновљен у Јустинијаново доба, претрпео је многе измене. Јајастом платоу кристалинског брда, са стрмом падином према северозападу и југу, прилагођава се с упадљивом подударношћу основни облик трију сегмената кастела. Дужина каструма износи 280м, а ширина 180 метара. Двадесет пет метара широки и двапут толико дуги редови А био је окружен дубоким ровом; од бедема нижег, подужног одсека V, дугог 140 и широког 85 метара, истурене су на положај, блажој падини платоа три квадратне куле са 6м широким странама: једна је била оријентисана према истоку, друга према југоистоку и трећа према југу. На удаљености од 44 метара од југоисточне куле дизао се у унутрашњости одвојен јак донжон са пречником од 7м, 17 метара даље, на северозапад квадратна кула са 9м широким фронтовима, и 10 метара даље, на одговарајућем пункту сегмента В, спољни бедем је био*

појачан истуреном правоугаоном утврдом на самој падини, која је, како изгледа, подземним ходником била повезана са воденом (кулом за воду) на Топлици"(Каниц, 1987).

Фрагменте римских кровних плоча Каниц је видео око Југ Богданове куле крај Топлице, а сматрао је да је Burgus Hammeum био на месту данашњег града, где се често приликом копања темеља наилази на остатке античких зидова, предмете од бронзе и племенитих метала, коштане игле, керамичке посуде, итд. Римски материјал пронађен је и приликом копања темеља за задужбину Др. Алексе Савића, 1929. године. Нађене су античке опеке, уломци капитела, новац, међу којима је и један са Константиновим ликом (Марковић, 1930).

Истраживања на утврђењу на Хисару започета 1976. године нису потврдила нити пак одбацила претпоставку о постојању римског логора на врху брда. До римских слојева се стигло у подножју Хисара, на источној падини, на локалитету Латинска црква. На простору Југ Богданове цркве извршена су делимична археолошка истраживања, започета 1970. године, која су документовала сачуване остатке **храма посвећеног Херкулу**, као и каснију византијску обнову, односно изградња ранохришћанске базилике монуманталних размера, на његовим темељима[3]. Римски слој се простирао на дубини од око 80цм испод нивоа тла, где је налажена terra sigillata, док је на неким местима ишао чак до 2-3 метара дубине. Темељи римског храма откривени су готово на здравици, а изнад је констатован интензиван слој гарежи из којег углавном потиче највећи број налаза из римске епохе, а међу њима и новац Цазара (49-47. г.п.н.е.), Августа (27. г.п.н.е.-14 г.н.е.), Агрипе (39-27 г.п.н.е.), Клаудија (41-54 г.н.е.), Хадријана (117-138 г.н.е.), и др. (Петровић, 1984).

Римски храм је заправо био посвећен Херкулу. Западно од храма нађена је статуета Херкула висине 19цм, од квалитетног белог мермера. Пронађен је и део плоче с натписом HER и у другом реду VS, тако да је читав натпис гласио HERCULVS, а вероватно је ово део плоче са прочеља храма.

Слике 2 и 3. Статуета Херкула и део плоче са натписом код Херкуловог храма (Фото: Народни музеј Топлице, Ивана Цветковић, 2018)

Приликом земљаних радова за постављање темеља новог парохијског дома у порти цркве св. Прокопија, 2001. године, откривени су остаци монументалних **градских терми** које излазе из габарита порте према кући у Балканској улици и према данашњој пијаци. Ова

[3] Ископавања је започео Завод за заштиту споменика културе Ниш, 1970. године, настављена су 1973-1975. године заједно са Археолошким институтом из Београда, под руководством Р. Љубинковића

истраживања, такође нису завршена у потпуности, али су дала податке и дефинисала издвојених пет основних стратиграфских хоризоната: антички хоризонт са остацима монументалних терми; Рановизантијски хоризонт из VI века, са остацима кућа за становање; Средњевековни хоризонт са остацима некрополе XI-XII века; Средњевековни хоризонт са остацима насеобине из XIV века; Позносредњевековни слој – некропола.
Остаци терми су делимично истражени, откривен је део средишње просторије (apoditerium) у дужини од 15 м и ширине десетак метара, полукружна апсида на северозападу пречника 7,5 м која је заправо била када за купање са хипокаустом, док су се са јужне стране налазиле неколико мањих када. Судећи по величини објекта и квалитету зидања, то је могуће место где се одвијао јавни живот. Терме су саграђене истовремено кад и Херкулов храм о чему сведоче покретни налази као и орјентација објеката (Кузмановић-Цветковић, 2013).

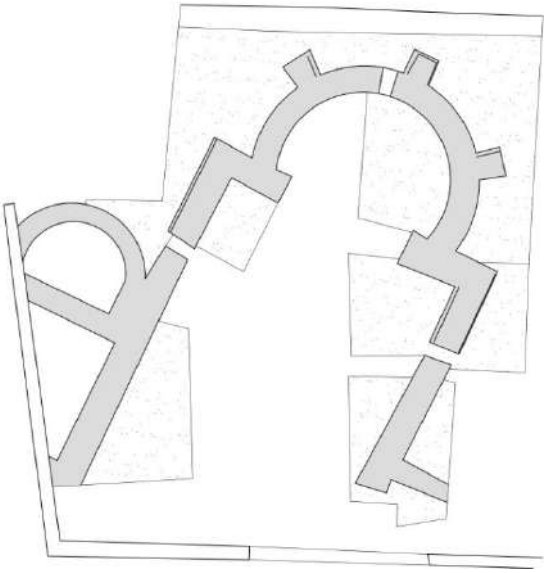

Цртеж 2. Основа истражених остатака римских терми (документација: ЗЗСКНиш)
Слика 4. Римске терме током археолошких истраживања (фото: Јулка Кузмановић Цветковић)

Судећи по досад познатим налазима са територије града Прокупља, ситуација је следећа: На Хисару, који је својим положајем погодан за одбрану, вероватно се налазило мање утврђење – римски логор. Поред логора се вероватно развијало цивилно насеље. У подножју се налазила некропола, а град се могао простирати на месту свраменог Прокупља (Мирковић, 1967).

Константин Јиричек сматрао је да се насеље развијало испод војног утврђења и да је имало: „*куће украшене мозаицима, поплочане улице, водовод, тргове и храмове*“. У прилог овој тврдњи иде и распоред градских улица које се секу под правим углом, главна улица иде правцем запад-исток, улица која је сече је правца север југ, што је делимично условљено и конфигурацијом терена (Кузмановић-Цветковић, 1998), али и остаци римског купатила у близини тзв. Слане чесме.
Код тзв. Слане чесме 1933. године постојали су видљиви остаци римског купатила, зидова и водоводних цеви (Марковић, 1930). *Били су видљиви остаци водоводних цеви у зидовима којима је вода пролазила, читав зид и једна „кабина на сводове“. Може се предпоставита да је вода из слане чесме могла бити коришћена у купатилу* (ТОК, 1981).

Познато је да је још у римском периоду постојао зидани мост преко Топлице, о чијим остацима сведочи фотографија. Остаци моста су вероватно порушен приликом регулације реке.

Слика 5. Римски мост на Топлици (фото: Историјски архив Топлице)

У источном делу града се, приликом копања темеља, наилазило се на зидове од опека, на римске новчиће, и др. Крајем XIX века, откривен је жртвеник, секундарно употребљен приликом градње темеља куће, а превод натписа са њега гласи: „*Овај споменик подигао је Марко Аурелије, конзуларни бенефицијар легије I Adiutrix*“(Вулић, 1934).

Откривена је занимљива остава која је садржала фрагментовану крстасту фибулу, позлаћени прстен и бронзани антропоморфни суд.

О величини римског насеља у Прокупљу сведочи већи број гробница широко расутих на источној падини и у подножју Хисара.

Две зидане засведене гробнице откривене су испред данашње Латинске цркве.

У тзв. „Гошином каменолому“, 500м источно од градске цркве, нађена су три гроба озидана опеком, поплочана и са кровом на две воде.

У улици Краљевића Марка нађена су два гроба озидана опеком и покривена опекама већег формата. Римска некропола откривена је у улици Добричкој, на излазу из града, према Нишу. Готово сви гробови откривени у Прокупљу припадају IV веку (Документација Народног музеја Топлице).

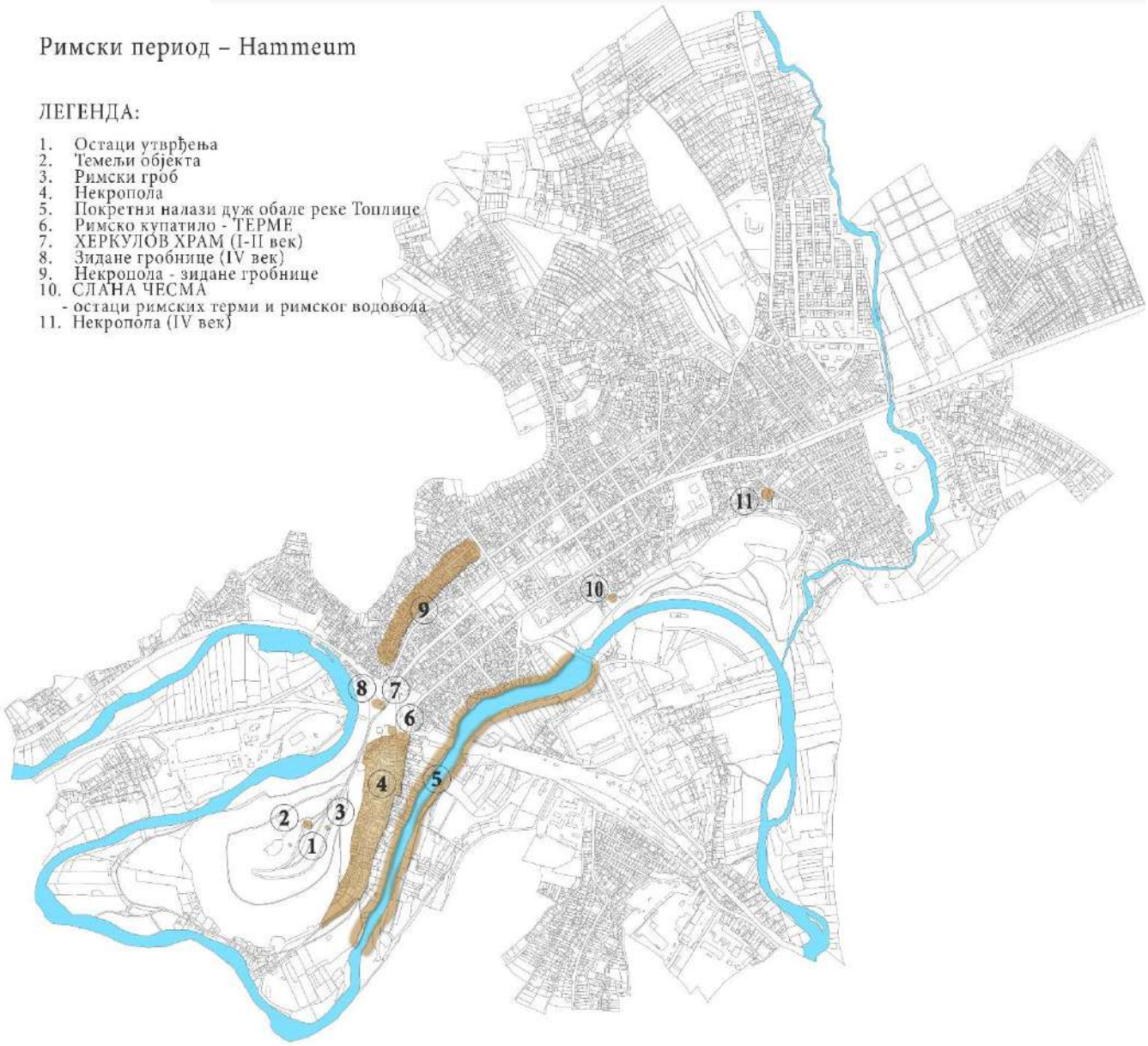

Карта 2. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из римског периода (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

В-1-3. ВИЗАНТИЈА

Након поделе Римског царства на Источно и Западно, Топлица је остала у провинцији Илирик, у оквирима Источног Римског царства.
Значајан период за развој Топлице је доба владавине Јустинијана Првог, који је подигао град Јустинијана Прима, у близини места свог рођења и учинио га црквеним и седиштем префекта префектуре Илирик. У околини Царичиног града постојао је низ утврђења и осматрачница који су представљали систем одбране, а који су се простирали кроз топличку котлину. На потезу од Царичиног града према Прокупљу наилази се на утврђење Злата, у истоименом селу, са сачуваном браном и грађевинама украшеним подним и зидним мозаицима, датованим у VI век. Затим, у непосредној близини Житног Потока налази се археолошко налазиште Дренград или Бреговинско кале, подигнуто у VI веку. Утврђење са два појаса бедема, са откривеном тробродном базиликом, богато украшеном каменом пластиком и мозаицима. Даље се ређају утврђења и осматрачнице у селима Горњи Статовац – Миланов крш; Богујевац – локалитет Бандера; Ргајски град; Буколорам у близини Пестиша; утврђење у Миљковици; Видовачки крш; рановизантијски локалитет у Бучинцу и Бучински град; Баботинац - Велико кале на левој обали Топлице, затим Градац изнад Горње Бреснице, оба на падинама Јастрепца. Овом линијом одбране се стиже до града Прокупља. Византијски назив за град Прокупље је био Комплос.

Слике 6 и 7. Остаци ранохришћанске базилике и Југ Богданове цркве у подножју Хисара (фото: ЗЗСКНиш)

Византијска обнова града сагледава се у подножју Хисара, где се уочава изградња **ранохришћанске базилике** монументалних размера, на темељима античког храма. Према подацима са археолошких истраживања и према остацима фреско-малтера црвене, зелене и плаве боје, откривених у шуту, закључује се да је била живописана. Подови су били делимично покривени мозаицима и опекама.

Слика 8. Остаци ранохришћанске базилике и Југ Богданове цркве у подножју Хисара (фото: Јулка Кузмановић Цветковић)

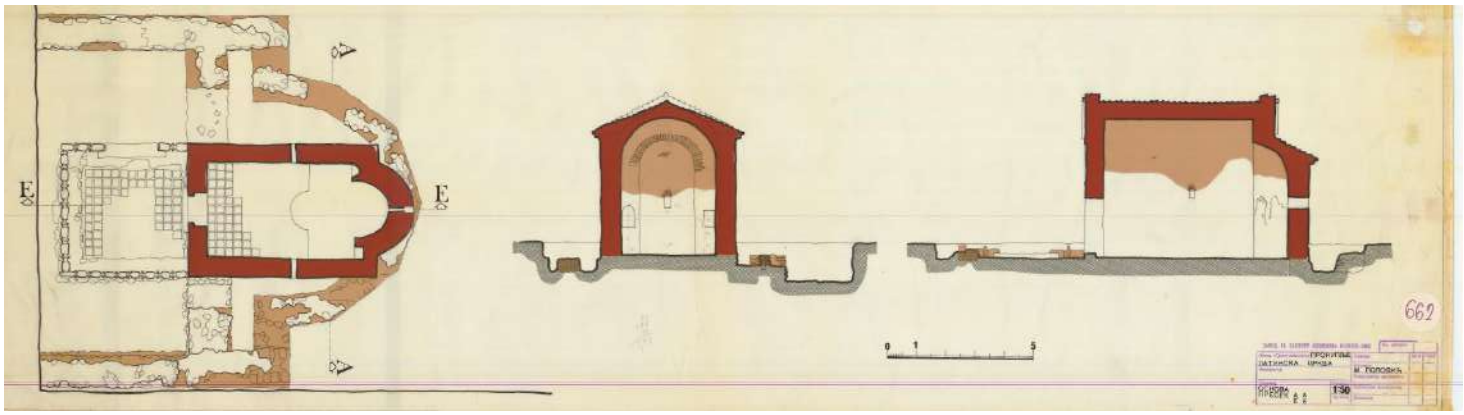

Цртеж 3. Остаци ранохришћанске базилике и Југ Богданове цркве у подножју Хисара (документација: ЗЗСКНиш, М. Поповић)

Остаци **куће** из времена Византије откривени су у порти цркве св. Прокопија, северно од остатака римских терми. Кућа је изгорела, а у њој је нађено неколико посуда датованих у VI век, што указује на могуће постојање цивилног насеља подно Хисара, у време кад терме више нису имале ту функцију (документација Народног музеја Топлице).

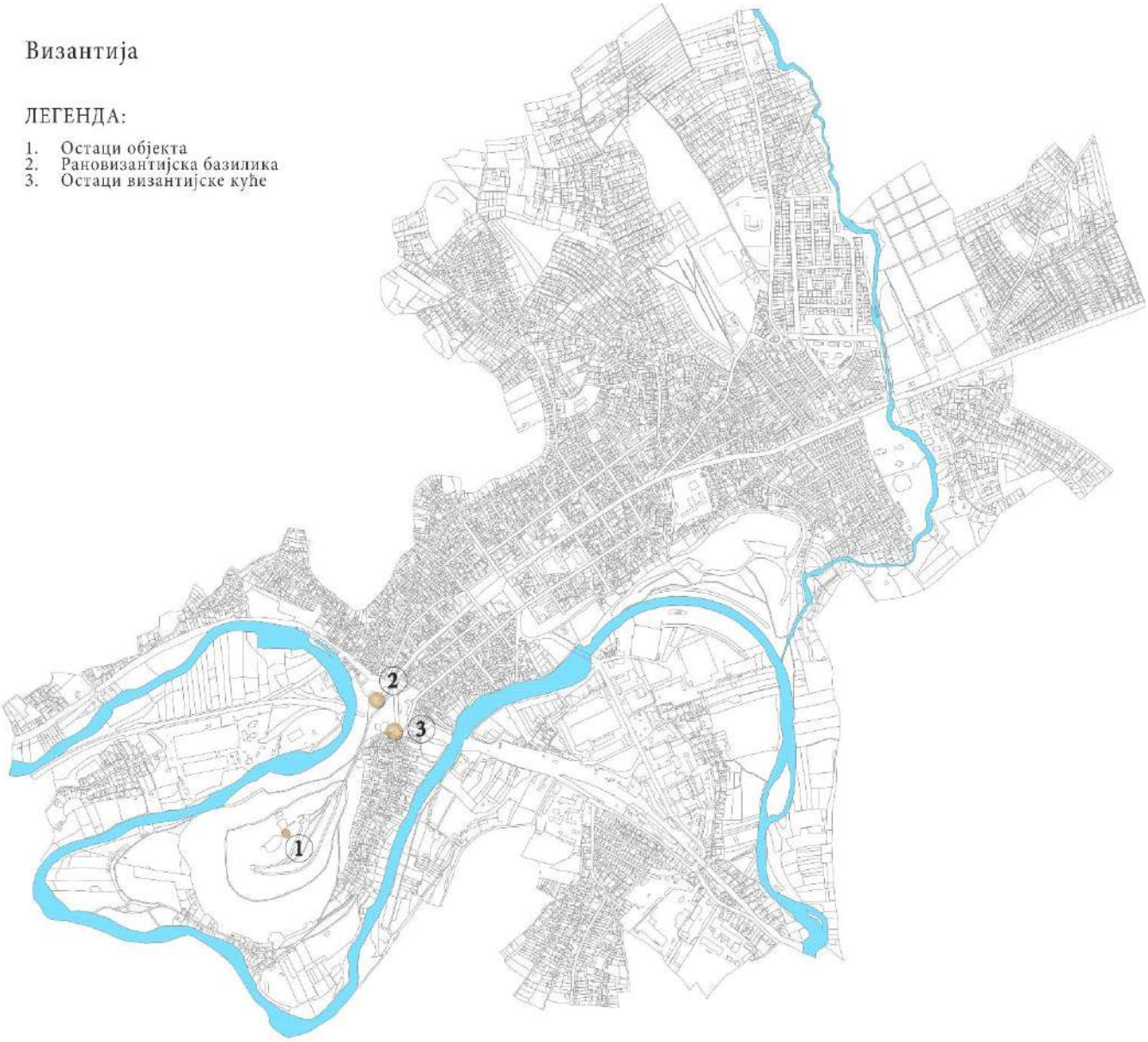

Карта 3. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из периода Византије (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

В-1-4. СРЕДЊЕВЕКОВНИ ПЕРИОД

Главна сазнања о изгледу града у средњем веку пружају археолошка ископавања. До сада је археолошки истражен простор **средњевековног утврђења** (горњи град и део подграђа), опкољеног реком Топлицом на брду Хисар, изнад данашњег града.

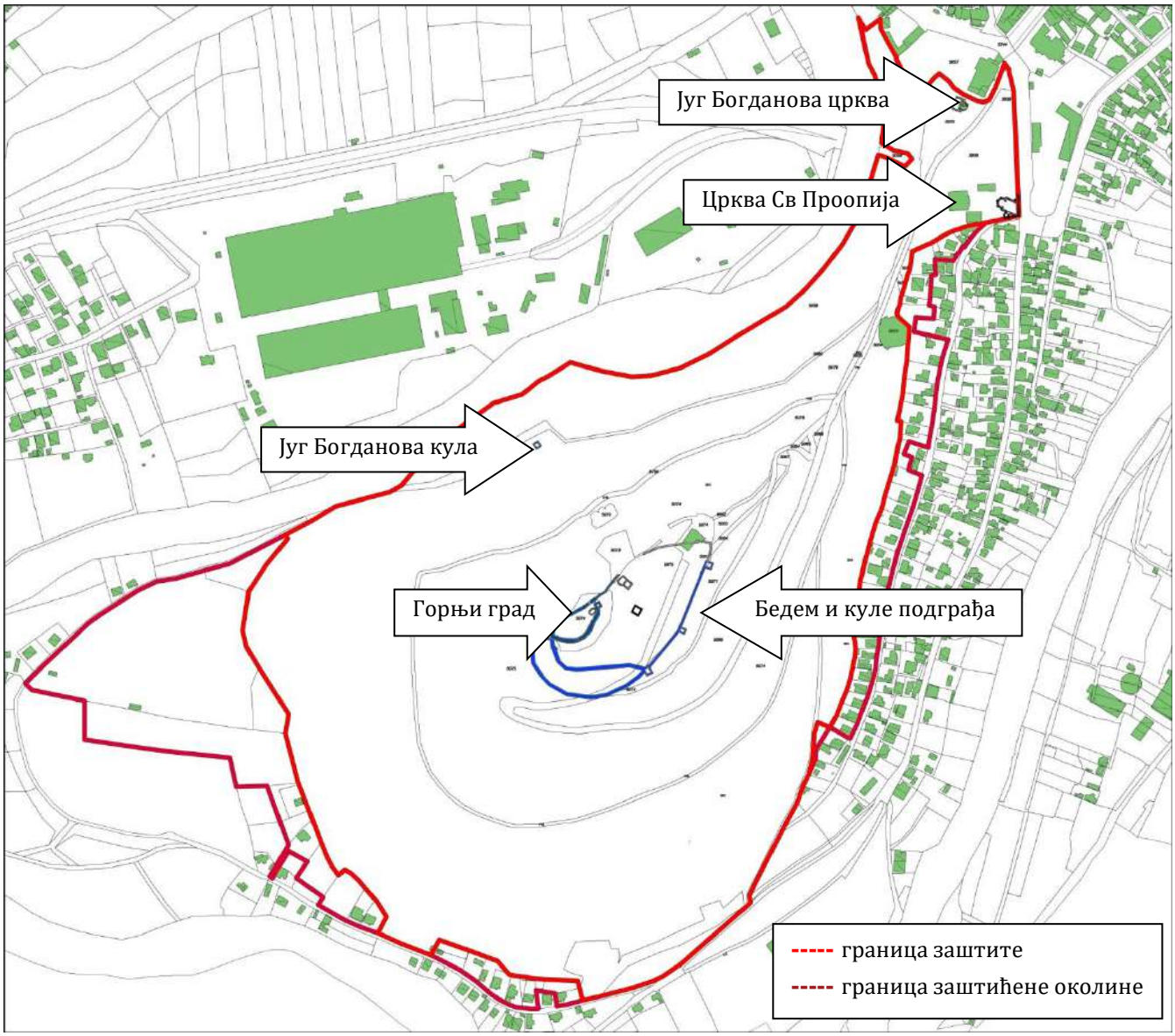

Цртеж 4. Ситуациони план споменичке целине Хисар (документација: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

Највиши део утврђења *горњи град*, представља заокружену целину са донжон кулом и бедемима неправилног облика, који прате конфигурацију терена. У горњи град улазило се са истока, кроз засведену капију коју је штитила висока и моћна главна кула. У близини главне капије, чији је оригинални праг сачуван, у северном бедему је мала, потерна капија која представља везу са кулом крај Топлице. Једини очувани објекат у горњем граду је цистерна за воду укопана у стену, непосредно уз бедем тако да се вода са крова куле сливала и после филтрирања користила за пиће.

На горњи град се надовезује фортификација *подграђа*, која је такође видљива. На терену се уочавају правци пружања бедема, као и остаци три куле у југоисточном делу.

Прво подграђе захвата простор источно и југоисточно од горњег града. У овом делу, истражен је само део северног бедема и цистерна за воду, зидана на сличан начин као и

цистерна у горњем граду. На источном бедемском платну уочавају се очувани остаци три бедемске куле. У оквирима овога подграђа је задужбина др. Алексе Савића, претворена у угоститељски објекат.
Друго подграђе захвата нешто нижи плато западно и југозападно од првог, на самом терену може се запазити да бедеми подграђа готово концентрично прате источни бедем горњег града. Овај део утврђање никада није систематски истраживан.
Уз саму реку Топлицу, у дну северне падине утврђења, очувана је висока квадратна кула у народу звана *„Југ Богданова кула“*.

Слике 9-10. Горњи град и средња кула подграђа, утврђења на Хисару (фото: Јулка Кузмановић Цветковић)

Током средњег века вероватно се, изван зидова тврђаве, на месту данашње вароши, формирало **насеље**. Становници су се бавили занатима и земљорадњом, приозводњом вина, а тврђава им је била уточиште у несигурним временима, место где су могли да се склоне у случају непосредне опасности.
Трагови некрополе из XIV - XV века откривени су на платоу испред зграде начелства, приликом копања темеља за споменик ослободиоцима из Другог светског рата. Некропола је потврђена сондажним истраживањима 1992. године у организацији Народног музеја Топлице. У једном гробу су нађена два прстена, наушница и новац Стефана Лазаревића[4].
Случајни налази средњевековне керамике током земљаних радова свакако указују на постојање насеља.

У периоду IX, X и XI века, жупа Топлица била је густо насељена, са дефинисаном хијерархијом, под врховном влашћу Византије. Центар Топлице био је на месту данашњег Прокупља. Сакрални центар Прокупља представљала је данашња **црква св. Прокопија**, која има више фаза грађења. Датује се у периоду од IX-XI века. У другој половини XIV века дозидан је јужни брод и после пада Ниша, пренете су мошти светог Прокопија (Дероко, 1950). Систематска археолошка и архитектонска истраживања овог простора су изостала.

[4] документација Народног музеја Топлице

Слике 11-13. Црква Св. Прокопија (фото: ЗЗСКНиш)

Истраживања мањег обима спроведена су 1962. и 1963. године, под руководством С. Радојичића, али том приликом нису откривени трагови живописа на зидовима. Обимнија истраживања цркве започета су 1983. године, у оквиру пројекта *Топлица у средњем веку и археолошка истраживања Прокупља у касној антици и средњем веку,* под руководством Владислава Поповића, а у организацији Одељења историјских наука САНУ. Истраживања су трајала неколико година и дала су почетне резултате. У црквеној порти откривен је део некрополе са најстаријим гробом датованим у XI – XII век. У слоју испод нађена је пећ за печење хлеба, какве су налажене у словенским насељима (из службене документације ЗЗСКНиш).

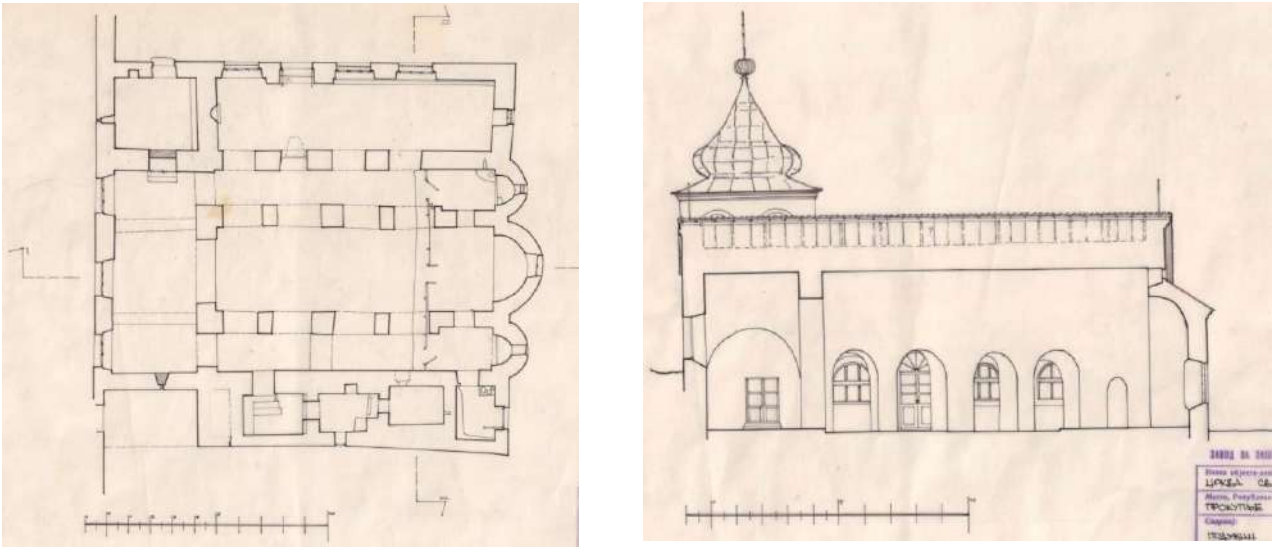

Цртежи 5 и 6. Основа и пресек цркве Св. Прокопија (документација: ЗЗСКНиш, 1966. године)

Првобитно подигнуту тробродну базилику, Владислав Поповић је определио у период IX - XI века. Првобитна црква је била тробродна базилика са три апсиде на источној страни, димензија 18x9 метара. Главни улаз је био на северној фасади и водио је у припрату, из које се кроз двоја врата, на средњем и јужном броду, улазило у наос. Бродови су били засведени, а осам масивних зиданих стубаца, по четири са сваке стране, носили су свод средњег, највишег брода.

Истраживања обављена 1987. године у јужном броду претпостављене првобитне тробродне базилике, сондирање у ђаконикону и обијање малтера, помогла су у разлучивању фаза у градњи цркве. Првобитна градња цркве могла је бити у IX – X веку, из

времена Василија Македонца и његових следбеника, о чему сведочи налаз фреске на источној страни другог ступца.

Прокупље, односно град Св. Прокопија, како га назива кнегиња Милица у својој повељи из 1395. године, налазило се на раскрсници важних караванских путева. Кроз град је пролазио познати Дубровачки пут, као и пут који је повезивао Ново Брдо и Београд. Поред тога, недалеко од Прокупља пролазила је и главна балканска саобраћајница – Цариградски друм.

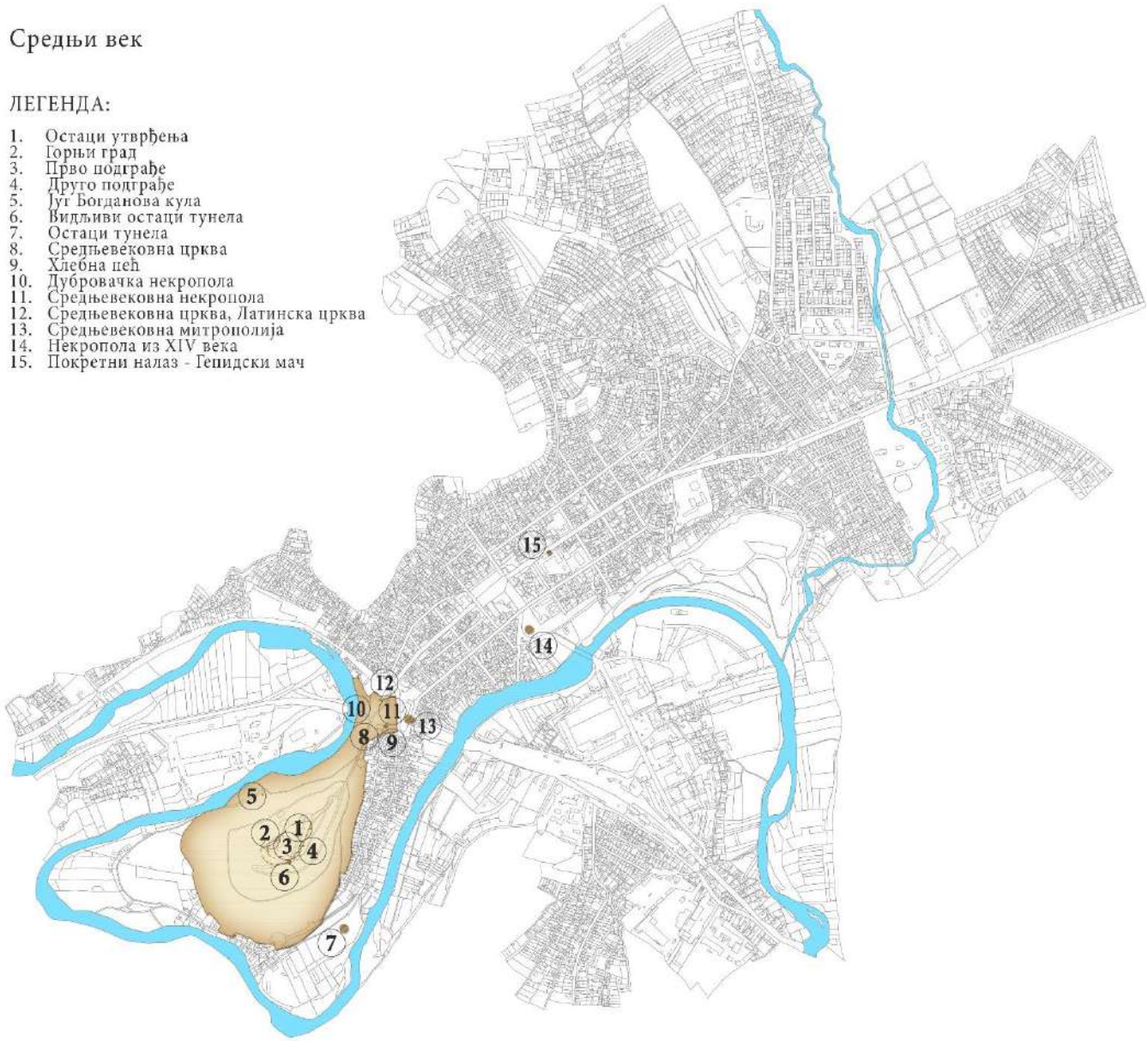

Карта 4. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из средњег века (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

В-1-5. ПЕРИОД ОСМАНСКЕ ДОМИНАЦИЈЕ

Турци су 1454. године освојили Топлицу и она ће остати под њиховом влашћу све до 1878. године.

Прокупље је било место са традицијом средњовековног градског насеља, а у складу са тим и потенцијално добар извор прихода. Током XVI века улазило је у састав крушевачког санџакбега, што додатно наглашава његов значај и улогу у економском, војном и административном погледу.

Не зна се много о изгледу Прокупља, бројности и верској структури његових становника у првих неколико деценија османске власти. Демографски развој града остварен је искључиво повећањем броја муслимана, што је условило и његово претварање у насеље оријенталног типа. Кретање броја муслиманског становништва пратила је одговарајућа урбанизација града у којој су доминантно место заузимали исламски објекти, у првом реду сакралног карактера (Амедоски, 2011).

Непосредно након османског освајања, Прокупље је добило **џамију**, суштински елемент сваког муслиманског града. Не можемо са сигурношћу тврдити да ли је ово била новоподигнута грађевина, преуређена постојећа црква или неки други објекат. Свакако се радило о неком чврстом објекту, будући да су од камена и опеке били подизани важнији сакрални и утилитарни објекти: џамије, месџиди, текије, каравансараји, ханови, хамами.

Током XVI века у граду су функционисале **три џамије**, **пет месџида**, **четири мектеба**, **две медресе**, **два хамама**, **један имарет**, **чаршија** са већим бројем дућана, **мост** и још низ објеката.

Настанком џамије султана Мехмеда II створено је урбано језгро османског Прокупља. Будући да већина џамија има пријатна дворишта са шедрванима и чесмама, вероватно их је било и у окружењу ове џамије, с обзиром на неопходност постојања воде. Око ове џамије почела се постепено формирати махала.

Град је био подељен на варошке **махале**. Структура градских махала, њихови називи, па и број, мењали су се упоредо са растом града. На самом почетку века (1516) у граду нису уписане махале. Године 1530. у Прокупљу доминира хришћанско становништво и тада су регистроване три муслиманске и 13 хришћанских махала (Амедоски, 2011). Према градској подели на махале, била су распоређена и гробља. Српско гробље се налазило у порти цркве, турско на месту данашњег центра града, а черкешко и циганско на падинама брда Губа[5].

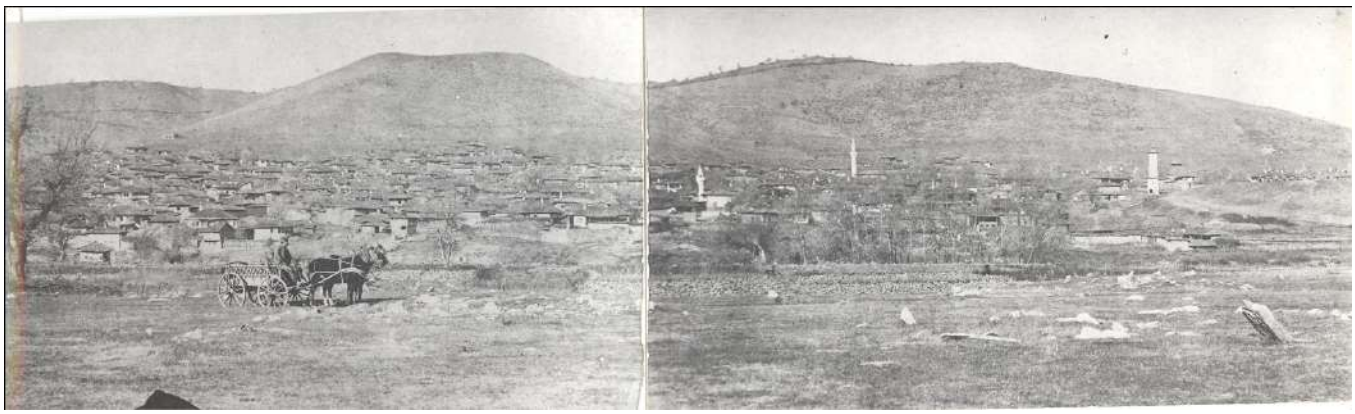

Слика 14. Панорама Прокупља (фото: Историјски архив Топлице)

У Прокупљу су се, до данашњих дана, сачували називи старих махала, а просторно је могуће позиционирати неколико:

[5] Документација Завода за заштиту споменика културе, досије: Прокупље

Табак махала је захватала подручје од цркве Св. Прокопија ка (градском) гробљу испод Хисара. Име је добила по кожама које су разапињане и сушене поред Топлице, а била је настањена српским становништвом.
Черкез махала се налазила на источном крају града, на улазу у Прокупље из правца Ниша. То указује на простирање града у периоду османске доминације. Назив махале потиче од Черкеза, народа са Кавказа, који су се ту населили.
Царина обухвата западни део града на излазу ка Куршумлији. На овом подручју је вршен преглед робе и наплата царине за улазак и пролазак кроз град. У овој махали су такође живели Срби, где им је била позиционирана богомоља, као и гробље. На месту садашњег Дома културе стајала је зграда општине под Турцима, порушена после Другог светског рата.
Хунћар махала обухватала је центар града, пружала се ка брду Боровњак и важила је за развијенију и уређенију од осталих. У махали су живели Турци и Албанци.

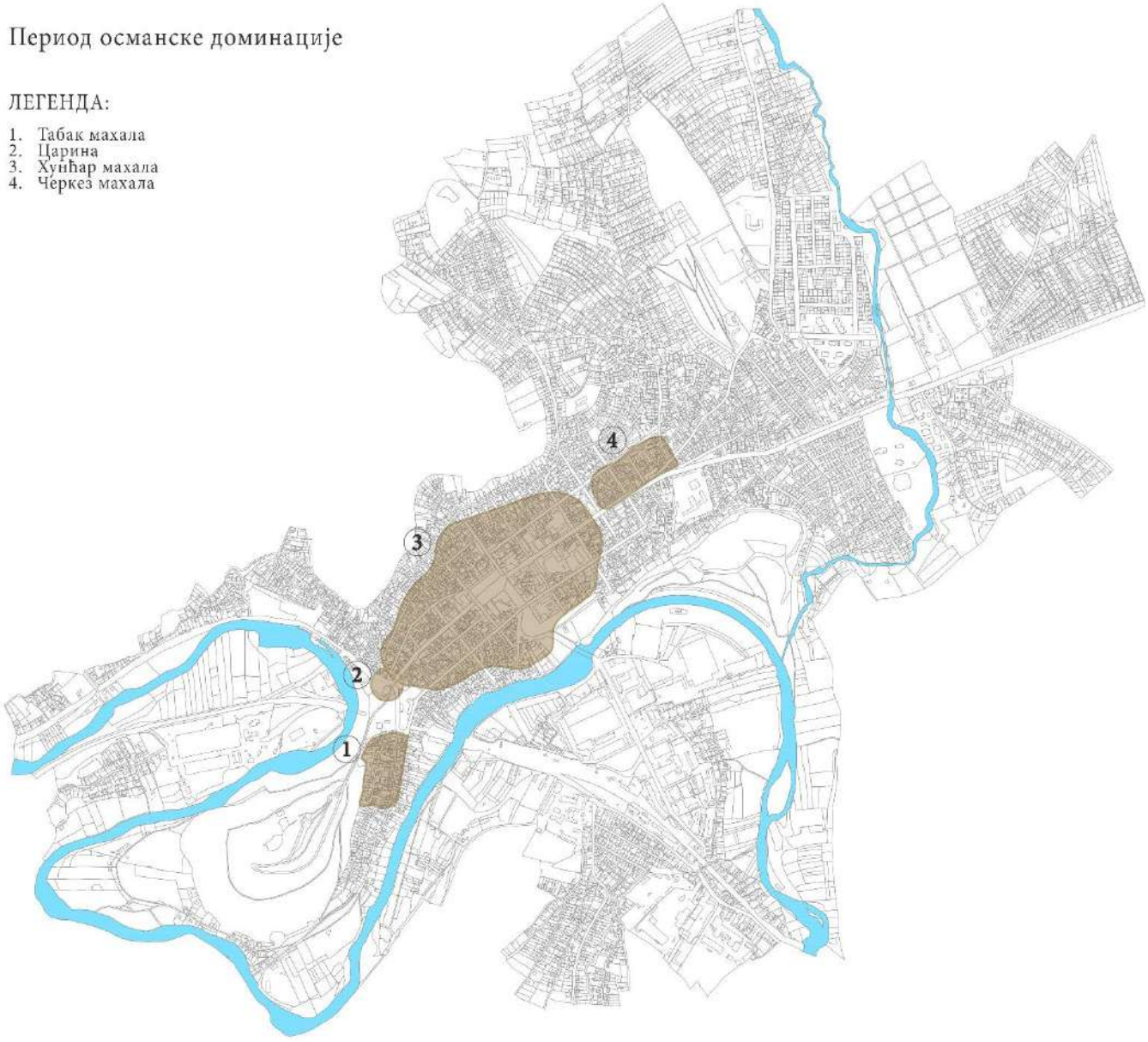

Карта 5. Ситуациони план са приказом махала у периоду османске доминације (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

У границама махале постојали су значајни објекти. Неки од њих су, на основу података из литературе и службене документације, позиционирани на графичком прилогу приликом израде ове Студије:

- На данашњем Тргу топличких јунака налазила се *џамија* са чесмом, турско и албанско гробље, а на месту данашње робне куће „Рич“, *караван-сарај* као и више дућана и механа.
- На месту данашње зграде општине Прокупље, налазиле су се *турске управне зграде и чиновничке канцеларије*, у којима је била смештена турска администрација. Порушене су 1908. године, како би уступиле место згради среског начелства.
- Испред ових објеката, на раскрсници данашњих улица 9. октобра и 21. српске дивизије, истицала се *сахат кула*.
- Према реци, у Улици кнез Михајла још увек стоје остаци *турског купатила – хамама*, а западно дуж Улице 9. октобра, била је још једна *џамија*.
- На истоку града, према излазу, налазила се *џамија* у дворишту старе Гимазије и турско гробље.
- На месту данашње зграде Гимазије, дуж главне улице (Ул. Ратка Павловића), које је носило име „Команда“ постојале су *двоспратне турске касарне*, које су порушене 1903. године, као дотрајале.
- На југу, према реци Топлици, била је у употреби *Слана чесма*.
- Преко реке, на месту где се налази фабрика „Топличанка“ налазиле су се две веће грађевине које су служиле као *барутана и магацин за муницију*.
- Лоцирано је и неколико *турских кућа*: једна у близини „Слане чесме“, око раскрснице Улица Никодија Стојановића Татка и Стефана Немање, а друга у Улици 21. српске дивизије, у којој је крајем XIX века отворена прва апотека у Прокупљу.

Карактеристично за османска насеља је да су куће биле окружене зеленилом, двориштима, вртовима, па и виноградима. Исламски принцип приватности жене, односно породице, такође је утицао на формирање урбане структуре стамбеног дела града. Приватне куће за становање биле су, како наводе путописци, по турском обичају направљене од дрвета или од набоја, блата.

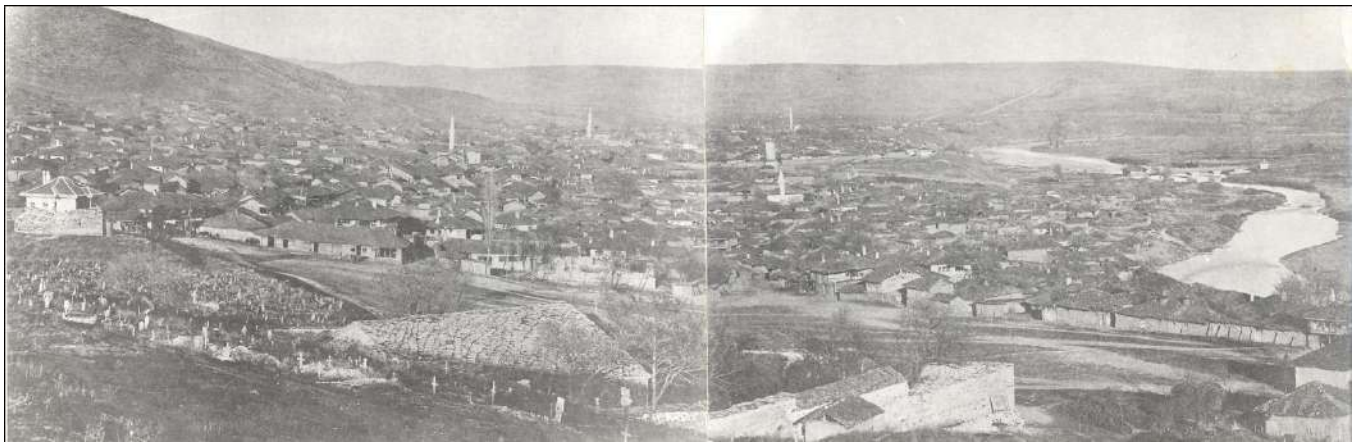

Слика 15. Поглед на Прокупље 1878. године са подножја Хисара (фото: Историјски архив Топлице)

Слике 16 и 17. Турски Хамам (фото: Народни музеј Топлице)

Будући да су религијски прописи ислама налагали одржавање хигијене, одлазак у јавно купатило – **хамам**, имао је посебан значај за муслимане. Свако значајније муслиманско насеље морало је на свом простору имати барем један хамам. Прокупље је у XVI веку имало два хамама. Вероватно су се налазили у близини реке Топлице, одакле се вода доводила у просторије хамама (Амедоски, 2011).

Урбани садржај османског Прокупља допуњавала је **оријентална чаршија**. Улице у чаршији, као и у градским четвртима, могле су бити калдрмисане. Лети биле пуне прашине, а блатњаве кад падне киша или снег. Чаршијски дућани, углавном малих димензија и груписани по трговинским делатностима и занатима, отварали су се два до три сата по изласку сунца, а затварали када би се мујезин огласио по трећи пут. С обзиром на то да је Прокупље било један од значајних центара дубровачке трговине и да се налазило на раскрсници важних путева, у њега су свакодневно пристизали трговачки каравани, натоварени разноврсном робом са истока и са запада, тако да се трговина, осим у чаршији, обављала и у **каравансарајима**, **хановима**, **мусафирханама**, где су одседали чести путници. Не зна се тачно колико је објеката ове врсте било у Прокупљу у XVI веку (Амедоски, 2011).

Поред хришћанске популације и муслимана, у Прокупљу је било и Дубровчана, који су заједно са другим католицима живели у посебним градским четвртима, које су се често звале „Латинлук". Јевреји и Цигани су такође имали своје махале. На челу махала налазили су се управници одговорни кадији. Куће Дубровчана у Прокупљу биле су нешто удобније. Претежно су биле приземне са подземним складиштима, која су служила за чување робе, али било их је и на спрат.

До 1530. у граду је саграђен један **месџид**, у махали Хамза Хоџе. У следећих неколико деценија, до седамдесетих година XVI века, број муслимана у Прокупљу је у односу на број хришћана готово десетоструко увећан, што је створило потребу да се изгради још неколико богомоља. Тако да су седамдесетих година XVI века у Прокупљу забележени још једна џамија и два месџида, месџид Хаџи Арабија и месџид Хаџи Ахмеда.
У Прокупљу су до 1536. године саграђени мектеб кадије Јахши-бега и Муслихудина, који је био крушевачки кадија.
Пре 1536. године у граду је саграђена **медреса** кадије Пира Мехмеда. Медресе су биле школе за средње и више теолошко и опште образовање. До седме деценије XVI века Прокупље је обогаћено са још два просветна објекта (Амедоски, 2011).

Веома значајан податак је да се на излазу из вароши према Куршумлије налазила зграда **прве српске основне школе** саграђена у време турске управе.

Слика 18. Зграда старе школе (фото: Историјски архив Топлице)

У периоду од 1536. године па до седамдесетих година XVI века Прокупље је добило и један **имарет – јавну кухињу**. Ово је био једини имарет који је радио у самом граду у XVI веку (Амедоски, 2011).

У Прокупљу је око 1860. године изграђен водовод, али о његовој изградњи готово да нема сачуваних докумената. Тагови овог водовода воде на север ка селу Горња Стражава, где је на месту званом Теразијски поток каптиран јачи извор. На северозападној страни града, каптиран је извор звани „црквена вода“ и спроведен до чесме код Данчевићеве воденице, одакле се махала Царина снабдевала пијаћом водом.

У граду је било тринаест чесама, а до данас су се сачувала имена следећих: школска чесма (у Улици Страхињића Бана, поред школског дворишта), Слана чесма (при крају данашње Улице Милоша Обилића, недалеко од реке Топлице), чесма на углу (на месту где се налази зграда поште), чесма испред зграде општине, испод степеништа ка мосту, чесма код Панајотовићеве куће, на углу код зграде Дома војске, и др[6].

Град Прокупље се уочи ослобођења састојао се од пет махала, пет џамија, једне цркве, шест ханова, 229 дућана, једаног магацина, шест кафана, осам млинова, сахат куле и тринаест

[6] Досије: Настанак и развој Прокупља, Службена документација ЗЗСКНиш

чесама. Изнад насеља виделе су се развалине тврђаве (Призренска салнама (Годишњак), 1873. године).
Године 1978. Прокупље је имало укупно 1144 кућа, од тога српских је било 440, турских 405 и албанских 299.

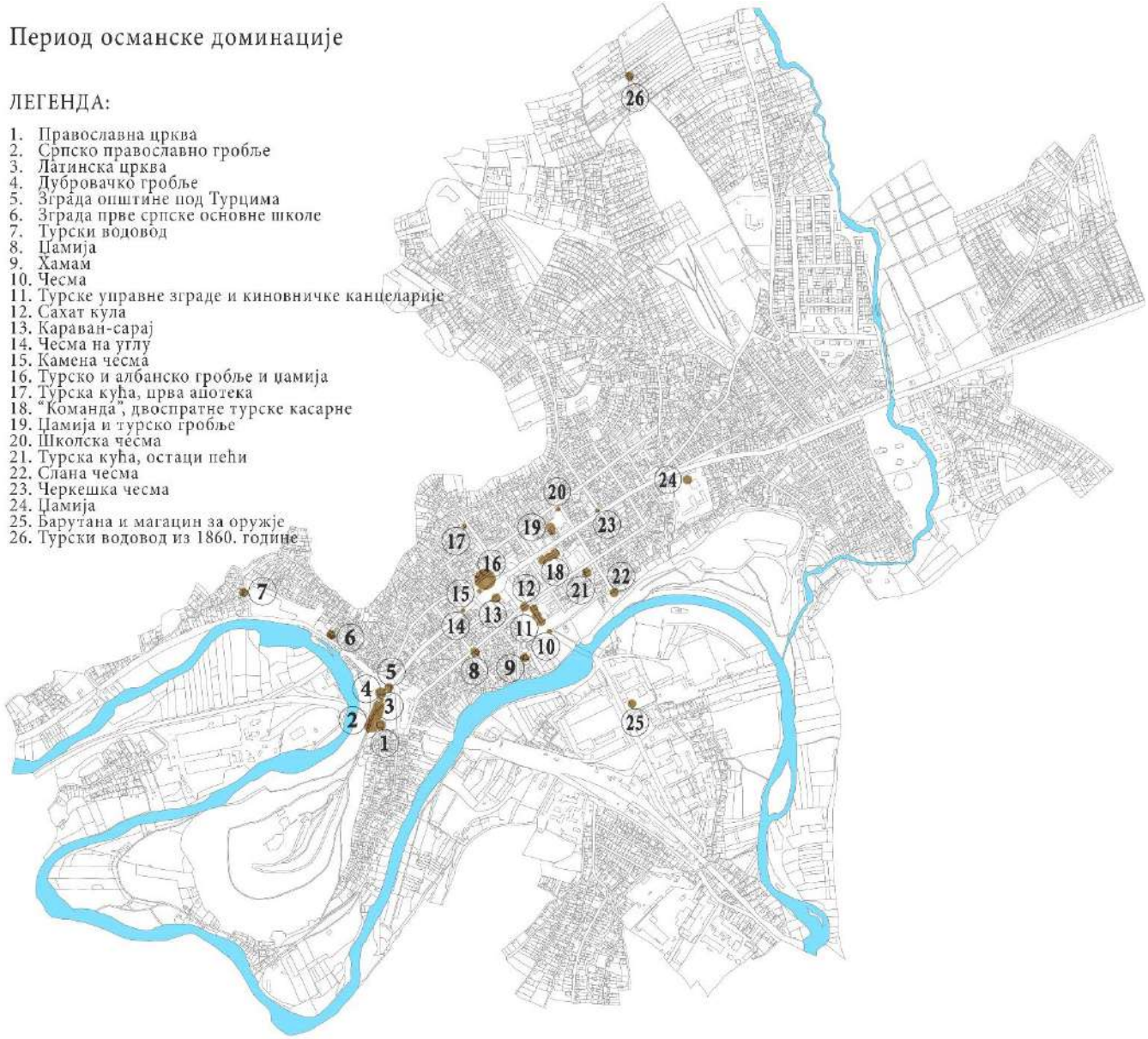

Карта 6. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из периода османске доминације (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

В-1-6. ПЕРИОД НАКОН ОСЛОБОЂЕЊА ОД ТУРАКА

У периоду након ослобођења од Турака град се споро развијао. Изглед вароши на дан ослобођења од Турака аутентично описује Мита Петровић, хроничар и учесник ослободилачког рата: „*Изглед саме вароши је леп, она се простире крај реке Топлице, наслањајући западни крај на косу по којој су расути виногради, а јужни део наслања на вис Исар. Улице су као у свим оријенталним варошима кривудаве, високим зидовима скучене и нечисте. Насред вароши је четвртасти трг. Као да је грађен по нацртима архитеката Маја. На тргу кула од дрвета, на којој је сатопоказивач. Покрај њега пролази и силази се на нови подигнути мост преко Топлице*“.

Слика 19. Поглед на Прокупље 1878. године са подножја Хисара (фото: Историјски архив Топлице)

Након ослобођења, 1878. године донет је „Привремени закон о уређењу ослобођених предела“ по коме је територијална подела извршена тако да је Прокупље било средиште општине и истоименог среза. Законом из исте године, цела Топлица са ширим подручјем, обједињена је у један округ. Новоосновани округ сачињавали су срезови прокупачки и добрички са седиштем у Прокупљу, косанички са седиштем у Куршумлији и јабланички са седиштем у Лебану.

У том периоду *најбројније породице у граду биле су занатлијске и трговачке. Преостали део становништва сачињавале су чиновничке породице, а становништво на периферији града (у Гарићу, Черкеској и Табак махали) бавило се земљорадњом* (Мирчетић, 1998). Куће су биле традиционално оријенталног типа, ограђене каменим зидовима или плотовима од исплетеног прућа. Грађене су као кованице, испуњене блатом, са истуреним чардацима на дрвеним стубовима, покривене ћерамидом или каменим плочама. Сокаци су били стрми, кривудави, блатњави и без имена. Град је споро мењао лик. Тек у периоду између два светска рата, уместо кованица и блатара покривених турском ћерамидом, почеле су се градити куће од тврдог материјала, грађене циглом и покривене црепом. Градили су их трговци, угоститељи и занатлије, учитељи, свештеници и други чиновници Прокупља (Мирчетић, 1998).

Развој вароши Прокупља

При регулацији града у знатној мери је спроведен принцип тоталне реконструкције старе градске структуре, али је оријентални изглед кривих и узаних улица остао присутан.
Постоји могућност да је регулациони план Прокупља радио геометар Ј. Штитовац, који је израдио и план Куршумлије крајем XIX века, тачније 1885. године(Максимовић, 1978).
Премер Прокупља из 1939. године (уступљен од стране Републичког геодетског завода – Службе за катастар непокретности Прокупље) одаје утисак планског развоја уличне мреже. Код улица у старом градском делу уједначен је профил и ширина коловоза и тротоара на 6 метара коловоза и по 1,5 метара тротоари, док су главне улице – Југ Богданова и Ратка Павловића са ширином коловоза 8 метара и тротоарима ширине 4 метара. Ван зоне старог градског језгра улична мрежа има неправилне геометријске облике, и одаје утисак непланског развоја. На ободима града насеља су, такође, изграђена непланско.
На основу премера могуће је разумети да је варош која се састојала од махала и кривудавих улица са старим турским кованицама, кућама оријенталног типа са доксатима и оградним зидовима, уступила место развоју савремене вароши у ослобођеној Србији. Заправо, бондручне куће постепено су замењиване градским кућама од тврдог материјала, грађеним циглама и покриване црепом.
У просторној структури града Прокупља, постепено реконструисаног, значајно место зузима централи градски трг, данас Трг топличких јунака, који је постојао још у турском периоду. Централни градски трг је „традиционално“ служио као место за најразличитије потребе градског и сеоског становништва читавог округа: место главне трговине и место за манифестације и светковине. Због свог карактера и положаја у урбаној матрици на тргу је 1934. године изграђен најзначајнији споменик у Топлици, а трг је носио назив Трг Александра I.
Изградња зграде старе гимназије, данас зграда Основне школе „Никодије Стојановић Татко“, довршена је 1899. године, што је представљало веома значајан догађај за становнике Прокупља. Пред крај XIX века саграђен је хотел “Европа“ на јужној страни градског трга, на месту старијег караван-сараја. Када је изграђен, хотел је био највећи

објекат у Прокупљу. Хотели у су поред угоститељске функције служили за разне друштвене потребе. У њима су одржаване представе путујућих позоришта, 1924. године приказан је први неми филм у Прокупљу, а касније и први тон филм. Прва јавна градска књижница са читаоницом основана је 1909. године.

Слике 20 и 21. Зграда старе гимназије око 1910. године и централни градски трг (фото: Историјски архив Топлице)

Изградња зграде окружног начелства, према пројекту архитекте Драгутина Маслаћа, започета је 1909. године, а завршена две године касније. Зграда за потребе Поштанско-телеграфско-телефонске станице, пројектована је 1912. године и изграђена по нацрту архитекте Бранка Таназевића.

Слика 22. Зграда окружног начелства (фото: Историјски архив Топлице)

У годинама између два светска рата (1918-1941) мало је пажње посвећено комуналној изградњи: *„Сами грађани Прокупља, бар већина њих, није марила за то како ће им град изгледати, а изгледао је бедно. Улице су биле пуне блата. У самом центру града је турска калдрма. Од железничке станице се кроз блато и прашину улазило у град. Прва коцкаста калдрма од улаза у град из правца Куршумлије до бетонског моста на Топлици постављена*

је 1939. године. Прокупчани су се готово педесет година после ослобођења од Турака и даље служили старим турским водоводом. На молбу општинске управе, Министарство пољопривреде и вода, одобрило је 1. јануара 1926. године изградњу новог водовода" (Мирчетић, 1998). На почетку 30-тих година XX века дуж главне улице, од Царине према Нишу, било је сконцентрисано око 45 дућана, 38 приватних кафана с коњушницама. Најпознатије кафане биле су „Љота" (на месту данашњег хотела Хамеум), затим „Париз", „Мачика", „Два орача", „Други Гвоздени пук", „Катићева кафана", а у Черкеској махали „Два голуба" и кафана „Код Бошка Капетанчета". У самом центру града постојала су два хотела „Европа" и „Рапоња", саграђени још у XIX веку (Мирчетић, 1998).

Укидањем територијалне поделе на округе 1929. године, Прокупље је до Другог светског рата било среско место. У њему је било средиште прокупачког и добричког среза.

У овом периоду изграђено је неколико веома значајних објеката за формирање градског језгра и трансформацију у среско место, као и неколико објеката инфраструктуре.

Зграда специјалне пољопривредне (сточарско-ратарске) школе изграђена је 1927. а отворена 1928 године. Задужбина др Алексе Савића изграђена је 1927. године, на врху брда Хисар. На југу града, на путном правцу ка Лесковцу, 1929. године изграђен је болнички комплекс са 80 лежаја.

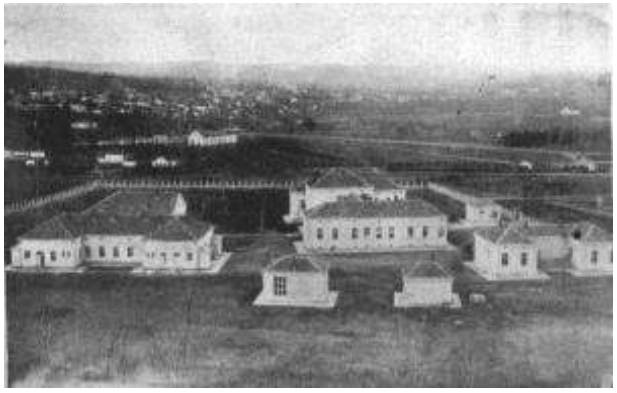

Слике 23 и 24. Пољопривредна школа и болнички комплекс (фото: Историјски архив Топлице)

Преко пута зграде Гимназије, 1934. године изграђен је Дом соколског друштва, према поклон-пројекту архитекте Миомира Коруновића. Турски дрвени мост замењен је модерним бетонским мостом.

Темељи за зграду Гимназије постављени су 1937. године, а 1940. године зграда је, иако недовршена, примила прве ђаке. Зграда је значајна не само за Прокупље, већ и целу Топлицу. После Другог светског рата, 1945. године, зграда је у потпуности завршена.

Слике 25 и 26. Дом соколског друштва и зграда Гимназије (фото: Историјски архив Топлице и ЗЗСКНиш)

Почетком 30-тих година XX века радила је Прокупачка женска занатска школа. Затим је 1937-1938. године изграђена интернатска зграда за смештај Више домаћичке школе, у којој се данас налази Основна школа 9. октобар.

Трговачки дом на Царини, у подножју Хисара, данашњи Дом културе, почео је да се гради 1937. године. Грађен је као културно-просветни Дом трговаца, и као школа за трговачку омладину. До 1940. године зграда је стављена под кров, а потпуно је завршена тек после Другог светског рата.

Електрификација Прокупља

Ектрификација Прокупља највероватније је започета 1908. године, прва електрична централа била је смештена у подруму старе турске куће, у дворишту иза некад познате кафане „Париз“. До 1936. године Прокупље се снабдевало електричном енергијом из мале примитивне термичке централе, коју је 1922. Године изградио Д. Миленковић, капиталиста из Лесковца. Нешто касније, од 1925. године, електричну енергију испоручивао је и „Гичићев млин“, који је 1927. године регистрован као Прокупачко електрично осветљење и парни аутоматски млин „Топлица“, Васе Гичића и синова. Пред Други светски рат у функцији осветљавања града служио је и Млин Данчевића.

„Нерешено питање“ електричног осветљења у Прокупљу решено је пред Други светски рат, када је израђен електрични вод од Ниша преко Дебелог брда до Прокупља и реновирана градска електрична мрежа.

Изградња водовода

Изградња новог водовода одобрена је 1926. године, а његова изградња завршена је до 1932. године. На брду Боровњак изграђен је резервоар капацитета 22m^3. Из њега је вода, природним падом, спровођена у градску уличну мрежу, која и данас чини основу водоводне мреже Прокупља.

Изградња млинова

Топлица је до краја Другог светског рата имала претежно пољопривредни карактер, а у Прокупљу и није било индустрије. Примитивна црепо-циглана и неколико воденица на реци Топлици или су једини значајнији привредни објекти, индустрија је у почетку била искључиво оријентисана на домаћу сировинску базу. „Модеран млин“ у Прокупљу, млин „Данчевић“, изграђен 1881-1882. године, са инсталираним машинама купљеним у Енглеској и Немачкој, на улазу у Прокупље, на месту старе воденице.

Између два светска рата у Прокупљу је радило шест млинова и исто толико воденица. У првим годинама после рата раде само два млина: Трговачки млин „Данчевић Стојан и син“, који је након набавке савремених техничких уређаја постао аутоматски млин, са покретном снагом водене турбине и парне машине, и млин „Милана Николића“ (Мирчетић, 1998).

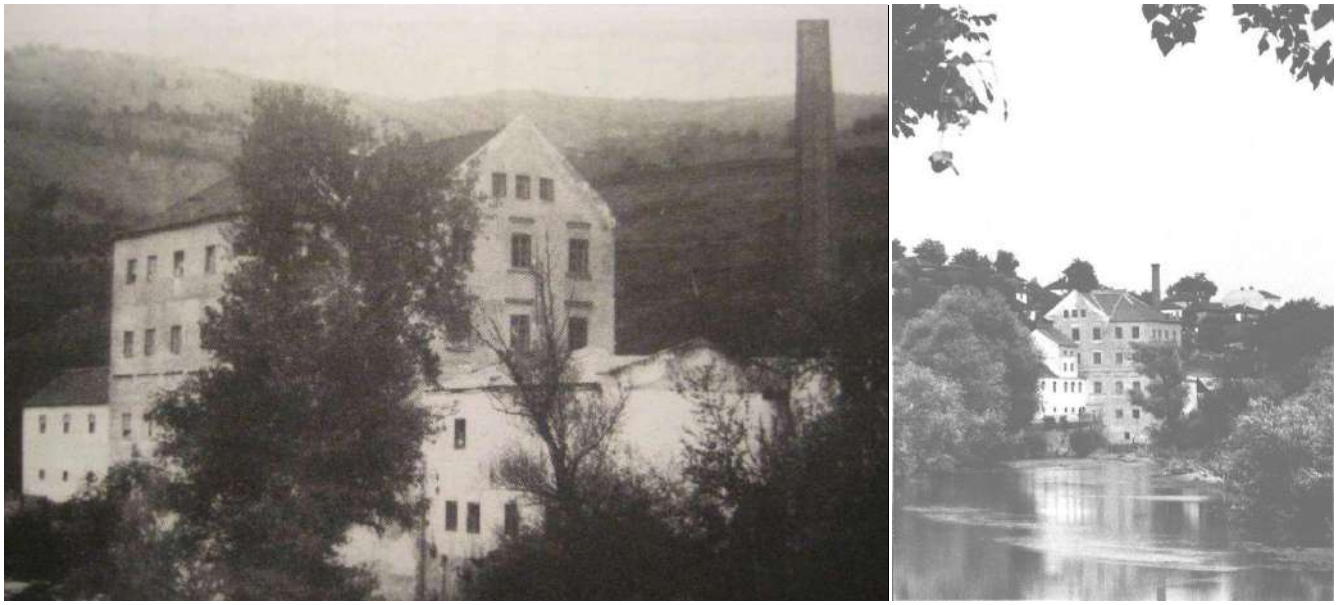

Слике 27 и 28. Млин „Данчевић“(Фотографије: Историјски архив Топлице, Прокупље)

Железница

Идеја о изградњи пруге кроз Топлицу настала је крајем XIX века, као пруга која повезује Јадранско и Јонско са Црним морем. Део пруге Дољевац-Прокупље свечано је пуштен у саобраћај 27.12.1925. године.

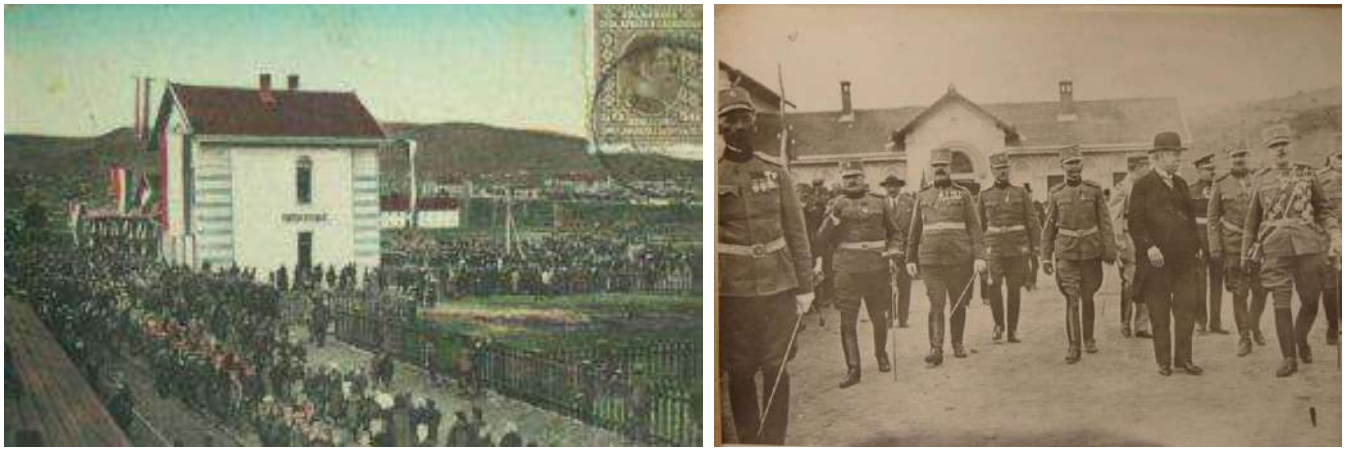

Слике 29 и 30. Железничка станица Прокупље (Фотографије: Историјски архив Топлице, Прокупље)

Пробијањем тунела испод брда Хисар (1926.) наставља се даља изградња пруге према Куршумлији. Те године је у Прокупљу основана секција за грађење пруге као орган централне дирекције југословенских железница - Београд. Деоница пруге од Прокупља до Плочника отворена је 4. децембра 1929. године, а 6. јула 1930. године, први воз је стигао у Куршумлију. Пруга је делимично грађена шинама које су стигле из Немачке као ратна одштета и на којима стоји година производње 1908. и 1911. Од Куршумлије до Приштине било је потребно изградити још 65 km пруге а градња је настављена 1937. године, па прекинута због избијања Другог светског рата. Иначе, овај део пруге до Мердара, пролази кроз крај који се зове Косаница.

Након Другог светског рата настављена је изградња пруге уз помоћ радних акција и „кулука“. Пруга до Приштине је свечано отворена 7. јула 1948. године. На делу од станице Рударе ка Косову пруга има занимљиву трасу са шест тунела од којих су највећи „Кружни“ тунел, који заокреће трасу пруге за 180°, као и тунел „Мердаре“, који је и најдужи тунел, негде око 1,5 км. Улаз у њега је на територији централне Србије а излаз на Косову.

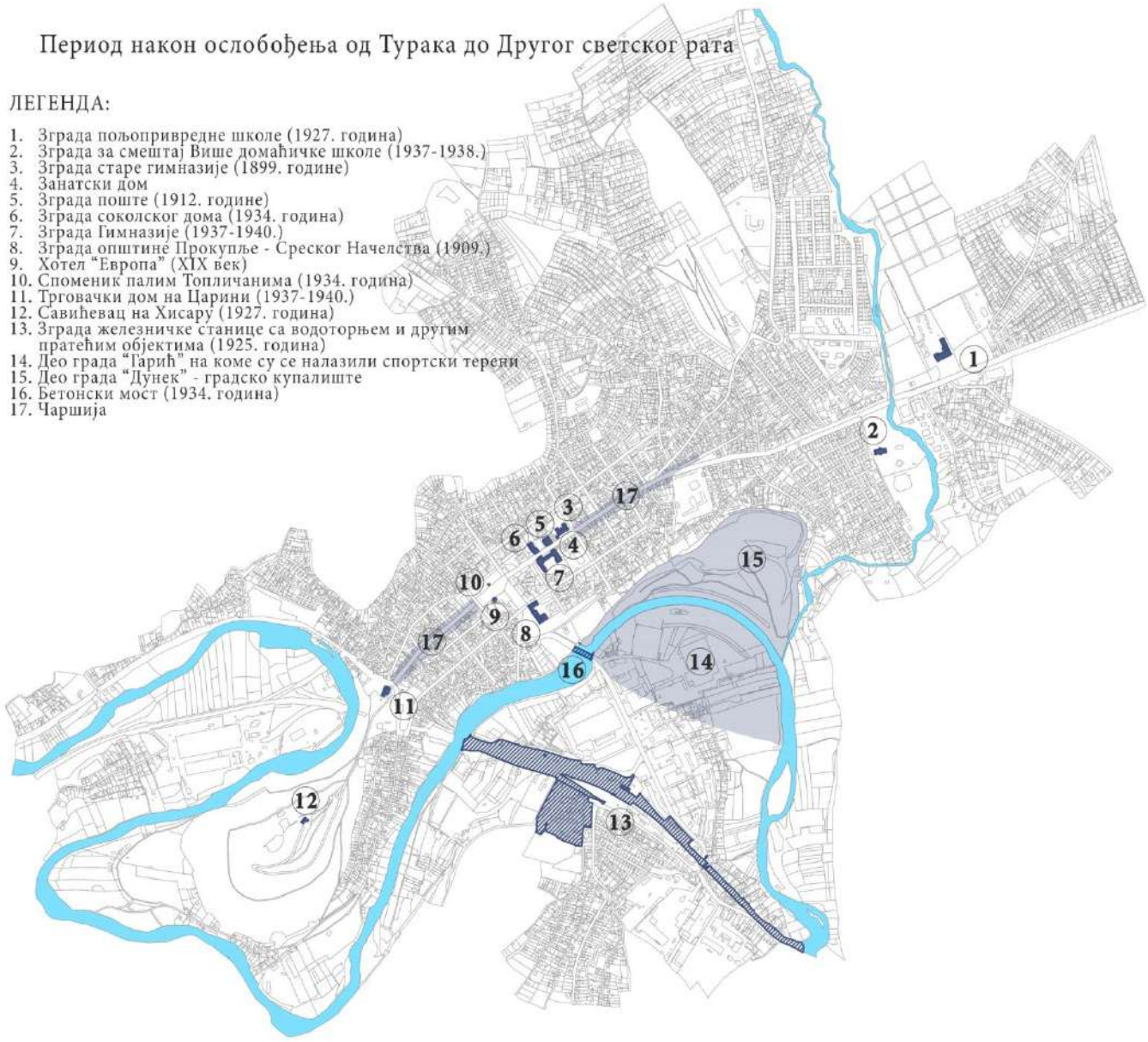

Карта 7. Најзначајнији објекти изграђени у периоду од ослобођења од Турака до Другог светског рата (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

B-1-7. ПЕРИОД СОЦИЈАЛИЧКОГ РАЗВОЈА

Процес реконструкције града наставио се након Другог светског рата. Срушени су објекти који су окруживали централни градски трг, како би уступили место робној кући Београд и другим вишеспратницама. Пресечена је амбијентална целина дуге старе чаршије, која се простирала од подножја Хисара (Царине) па до Черкез махале (мала пијаца на правцу према Нишу). У периоду после Другог светског рата, формира се данашњи просторни изглед града, развија индустрија и град добија комуналну опрему. Град је ширећи се према западу и југу дошао до својих просторних лимита.

Генерални урбанистички план града Прокупља израђен је у послератном периоду **од 1953 до 1964.** године, када је Прокупље имало 14.000 становника. ГУП Прокупља рађен је у „Пројект-бироу" у Београду, аутора архитекте Р.Томић. Ово је био једини важећи план све до 1982. године, када је усвојен нови ГУП Прокупља. ГУП Прокупља из 1964. године већ је био превазиђен. Основна слабост овог плана је у томе што није заснован на комплетној просторно-економској анализи положаја и могућности дугорочног развоја градских функција и њиховог утицаја и односа у ширим регионалним оквирима. Третирано је уско подручје града, које је брзим развојем индустрије, стамбеном и другим видовима изградње у релативно кратком року постало недовољан просторни оквир несметаног развоја.

Становање

У послератном периоду није остварена стамбена изградња на подручју града у обиму који би могао задовољити објективне потребе наслеђене из прошлости, као и нове, створене у процесу привредног развоја и урбанизације. На основу спроведених анализа стамбеног фонда према години изградње, закључено је да проценат станова изграђених у периоду до 1900. године био висок, односно да је чак 331 станова саграђених пре 1900. године постојало до краја 1970-тих. У периоду од 1901. до 1945. године изграђено је 974 станова, а од 1946 до 1970. године - 3933 станова.

Водоводна мрежа

Изградња система водоснабдевања предвиђена је захватањем и доводом воде са речног слива Великог Јастрепца, из Бресничке, Бачарске, Баратске и Јошаничке реке. Године 1958. изграђен је резервоар „Хисар 2", 1963. резервоар „Плоче 2", а 1973. резервоар „Трафостанице".Анализе спроведене почетком 1980-тих показале су да захтеви за потрошњу воде превазилазе постојеће водозахватне капацитете, па се приступило истраживању могућег водног потенцијала[7].

Генерални урбанистички план Прокупља из 1982. године

Генерални урбанистички план Прокупља из 1982. године је предвиђао да Прокупље представља центар општине, односно целину властитог подсистема.

ГУП Прокупља бавио се методолошки примењеним принципом зонирања на три функције града: становање, рад и рекреација, које се по овом концепту мешају и сједињују у јединствену просторну целину. Становање, као основна функција града, организовано је дуж главне подужне осе града, док је индустријска зона издвојена на југ и југоисток града. Рекреација је конципирана у систему урбаног зеленила које прожима читаво урбано подручје.

[7] ГУП Прокупља, књига 1, 1981. година; Дирекција за урбанизам изградњу и реконструкцију Ниша и ООУП Урбанизам – Завод за урбанизам

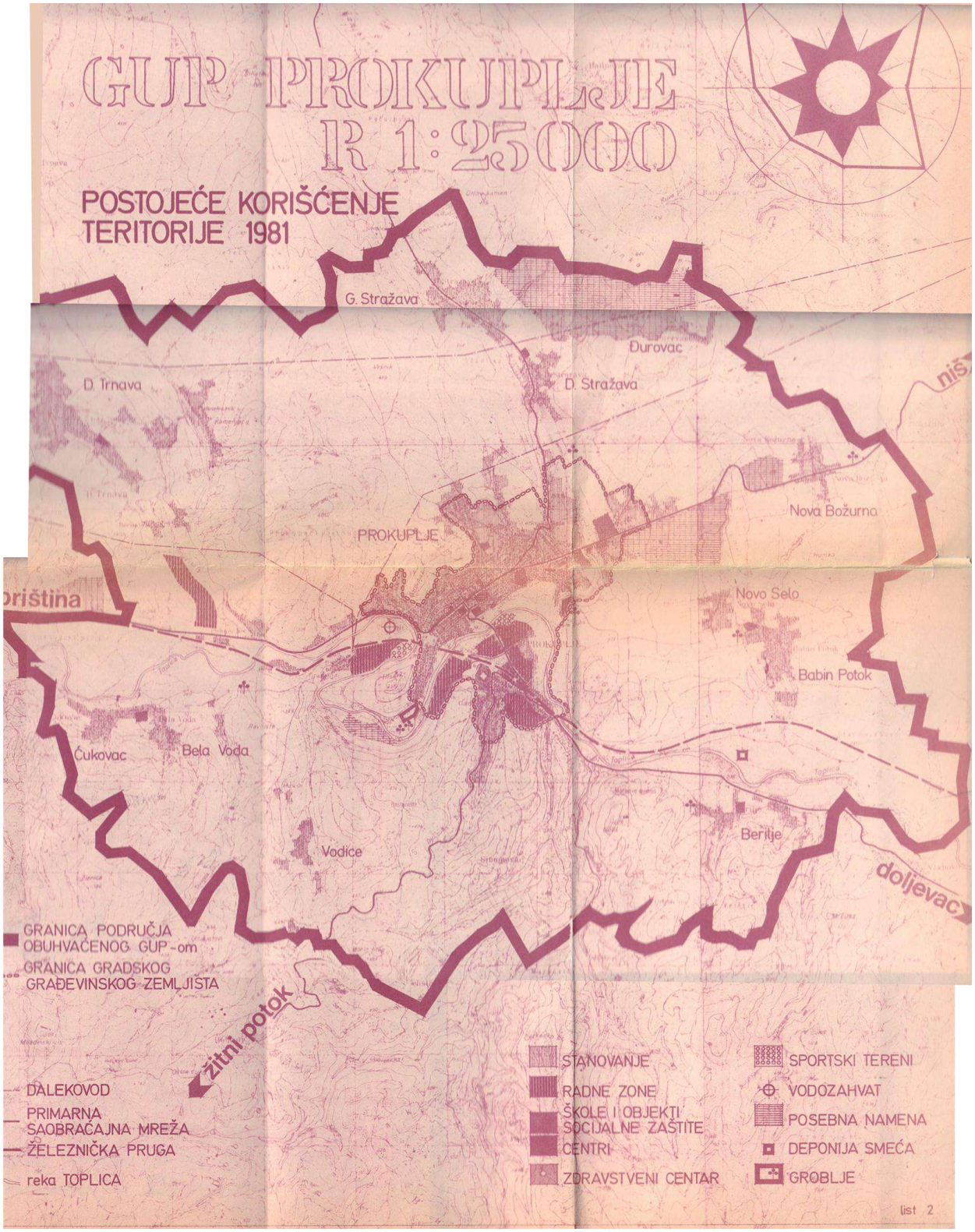

Карта 8. ГУП Прокупље 1982, књига 1 – графички прилог: постојеће стање територије ГУП-а (документација: архива Завода за урбанизам Ниш)

Центар града је просторно, орагнизационо и обликовно уклопљен у издужену форму основног правца ширења града са исходиштем у старом делу. Простор центра је предвиђен да прихвати функције суб-регионалног и опште-градског центра[8].

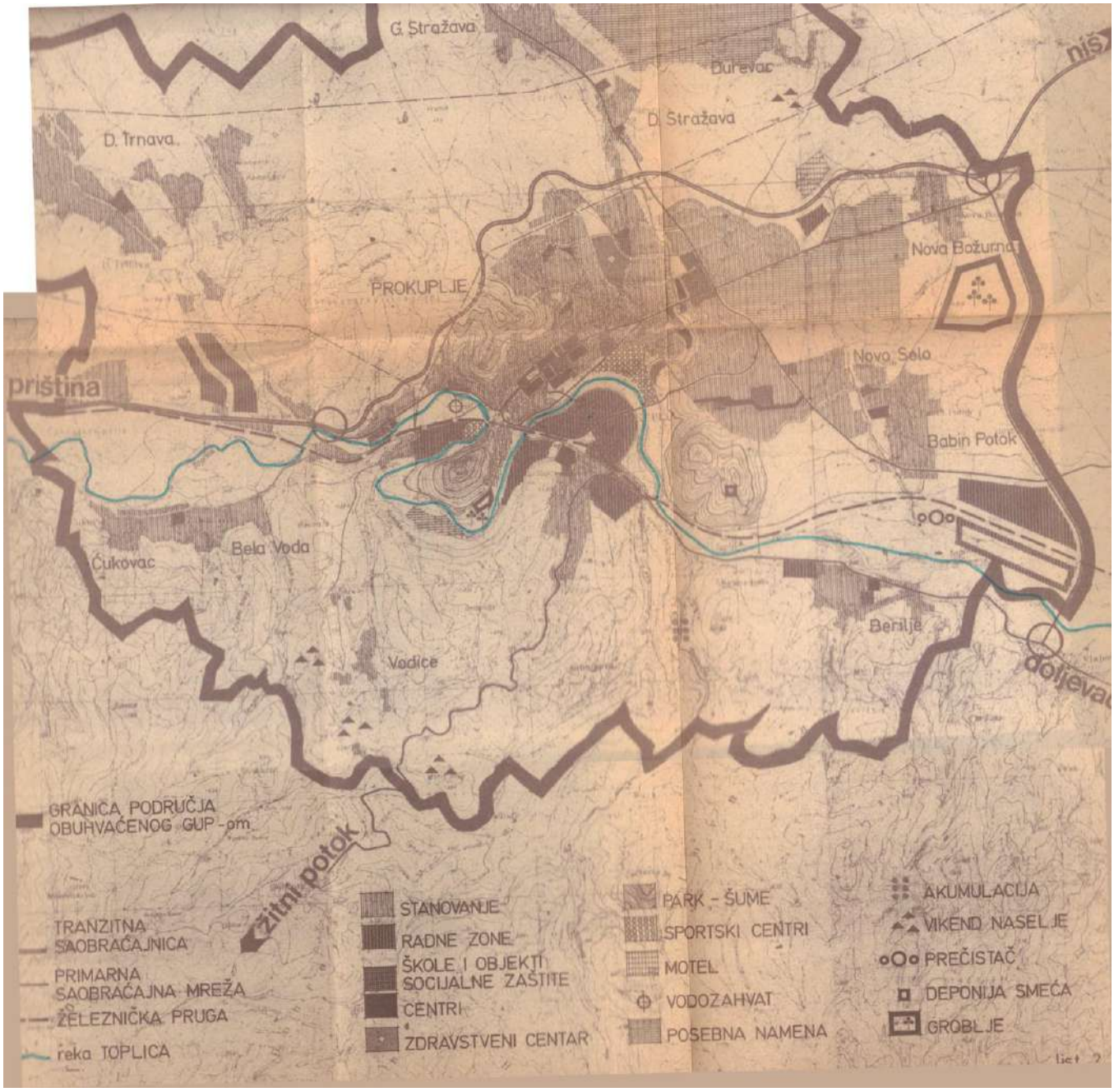

Карта 9. ГУП Прокупље 1981, књига 1 – графички прилог: главна концепција просторне организације (документација: архива Завода за урбанизам Ниш)

Природне вредности и културно-историјско наслеђе концептом плана требало је да се активно укључе, као витални елементи у организацији и функцији града. Просторно обликовани аспекти урађења постојећих градских целина и будуће изградње планирани су да буду базирани на заштити средине, валоризацији наслеђа и склада између старог и новог.

[8] ГУП Прокупља, књига 1, 1981. година; Дирекција за урбанизам изградњу и реконструкцију Ниша и ООУП Урбанизам – Завод за урбанизам

У периоду настанка ГУП-а градски паркови и зеленило били су интегрисани у оквиру урбане матрице града, и представљали су значајну вредност у уређењу и обликовању града.

Простор града према концепцији просторне организације подељен је на две основне просторне целине:

- **Простор ужег урбаног подручја, предвиђеног за заштиту карактеристика града, али и развоја следећих функција: становање, рад, рекреација, образовање, култура, здравство и социјална заштита, као и површине намењене за зеленило, саобраћај и потребну инфраструктуру.**
- **Простор периферне зоне планиран је и за пласирање индустрије, основне саобраћајне инфраструктуре и становање малих густина насељености.**

„Стари“ болнички комплекс који је егзистирао на подручју десне обале Топлице, у индустријској зони, током 80-тих година добио је и нову локацију, како је и предвиђено ГУП-ом из 1982. Тиме је извршена концентрација објеката здравствене службе (медицински центар), са циљем омогућавања савремене и квалитетније здравствене заштите грађана.

Зона становања заузима средишну позицију и протеже се у оси исток-запад, север-југ.
Зона рада просторно је конципирана да обухвата постојеће привредне капацитете (Фелдспат, Наш дом, Топличанка, Фијаз, Дунђерски, Инка и др.) на јужним ободима града.
Зоне рекреације распоређене су уз зоне рада и становања, од којих се посебно издвајају: парковске површине унутар градског центра, зелени појас реке Топлице, зелени појас уз Стражевачки поток, градски спортско-рекреативни центар на простору између улица Солунске, Добричке и реке Топлице, као и на брдима око града: Хисар, Боровњак, Мала и Велика Губа.
Природне вредности у Прокупљу сагледаване су интегрално на осам пута већем подручју од саме градске површине. Анализе су показале, да и поред неадекватне позиције индустрије, као и тесног простора за ширење града, основну улогу у успешном решавању заштите животне средине има правилно распоређена и одабрана вегетације, затим санација запостављених градских зелених површина и уређење нових, при чему је проценат нових паркова требао да порасте за око 120%.
Посебан утицај на просторни концепт функционалне организације, композиције и обликовања Прокупља има река Топлица, која својим током уноси у град обиље пејзажних вредности.

*** У периоду који је уследио, пажња није у потребној мери усмеравана на ове значајне аспекте града, чиме је слика града, урбана матрица, заштита и очување природних и културно-историјских вредности и амбијената у многоме деградирана.**

Слика 32 и 33. Панорама града са зеленим површинама уклопљеним у урбану матрицу града (Фотографије: Историјски архив Топлице, Прокупље)

Уређење канализационе мреже

Каналисање града Прокупља – евакуација отпадних вода које су потицале од становништва и индустрије одвијала се преко изграђене канализације у дужини од око 22км и система хигијенских и септичких јама. Испуштање вода вршило се директно у Топлицу или подземље без претходног пречишћавања. Канализација за прикупљање атмосферске воде није постојала, већ се одвођење воде врши површински.

Уређење водотока реке Топлице

За град Прокупље уређење водотокова, односно регулација речног тока на делу проласка кроз насеље, била је потребна у циљу заштите од поплава. За ове потребе израђен је већи број пројектно-техничке документације: Главни пројекат регулације реке Топлице кроз Прокупље на деоници од друмског до железничког моста, урађен је 1979. године, на основу Главног пројекта регулације реке Топлице кроз Прокупље на деоници од 27+100 до 29+485, из 1966. године и Основног пројекта регулације реке Топлице кроз Прокупље из 1955. године.

Регулациони радови и уређење водотока извршени су на реци Топлици у дужини од 1.5км, крајем 60-тих и почетком 70-тих година XX века. Регулација је извршена у циљу заштите индустрије и насеља. ПГР-ом из 1982. године планирано уређење реке Топлице кроз насеље подразумевало је двогуби трапезаст пресек корита, а ван насеља једногуби трапезаст пресек корита, а за будуће уређење резервисан је простор у ширини од 50м по осовини уређеног тока[9].

Комунално опремање града

Развој телефонске мреже у Прокупљу био је веома интензиван током 1970-тих. Што се електродистрибутивне мреже тиче према анализама извршеним до 1981. године, оцењено је да није присутна сигурност у снабдевању електричном енергијом те да је потребно подручје напајати бар из два чвориштa и да треба тежити осавремењивању мреже, у делу стамбене и индустријске зоне. Проблеми који су препознати приликом израде ГУПа - 1982. године јесу: потреба за реконструкцијом и проширењем водоводне и канализационе мреже; непостојање депоније за смеће; одређивање локације за ново гробље; као и потреба за изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода.

Индустрија у послератном периоду

Друштвено-економски развој Прокупља се интензивира, посебно у периоду после 1961. године. У периоду од 1965-1978. године доминантно учешће у реализацији укупног доходка привреде општине има пољопривреда. Међутим, од 1975. године посебан развој доживљава индустрија, док је пољопривреда и повезивање са индивидуалним сектором далеко испод стварних могућности.

У индустријској структури Прокупља доминантно место заузима производња која се може разврстати у шест грана (прехрамбена, индустрија неметала, дрвна индустрија, обојена металургија, метална и текстилна индустрија).

У послератном периоду изграђене су:

- Штампарско предузеће „**Графика**“ (1945)

[9] ГУП Прокупља, књига 1, 1981. година; Дирекција за урбанизам изградњу и реконструкцију Ниша и ООУП Урбанизам – Завод за урбанизам

- Топлички рудници метала и неметала „**Фелдспат**“ (1956)
- Фабрика за производњу шупљег и укрсаног стакла (1958)
- Предузеће за производњу алкохолних и безалкохолних пића „**Прокупац**“ (1959)
- Фабрика намештаја „**Наш дом**“ (1959)
- Индустрија азбестних производа „**Фијаз**“ (1961)
- Индустрија филца и гребена „**Никодије Стојановић – Татко**“ (1961)
- Индустија памучног предива „**Топличанка**“ (1963)
- Прехрамбено индустијски комбинат „**Инка-Дунђерски**“ за прераду воћа и поврћа и производњу чоколада и бомбона(1964)
- Фабрика обојених метала (1964),
- Млинско-пекарска индустрија „Агрокомбинат“, и др.

Кроз планску регулативу 80-тих година, развој града планиран је искључиво кроз развој индустрије (првенствено прехрамбене), која је требала да буде носилац динамике укупног развоја, са планираном етапом раста између 11-13%. Предвиђено је и да ће индустрија обојених метала остваривати висок обим производње, а да ће текстилна и дуванска наставити започети процес модернизације, очекивао се бржи развој грађевинарства.

Превоз робе у топличком округу обављан је првенствено железницом, у складу са потребама привреде. У Прокупљу су постојали индустријски колосеци према Фабрици обојених метала (пословала у саставу РТБ Бор), фабрици „Топличанка“, према силосу за жито и колосеком до фабрике која се бавила производњом фелдспата, лискуна и кварца. Средином осамдесетих постепено престаје превоз робе железницом.

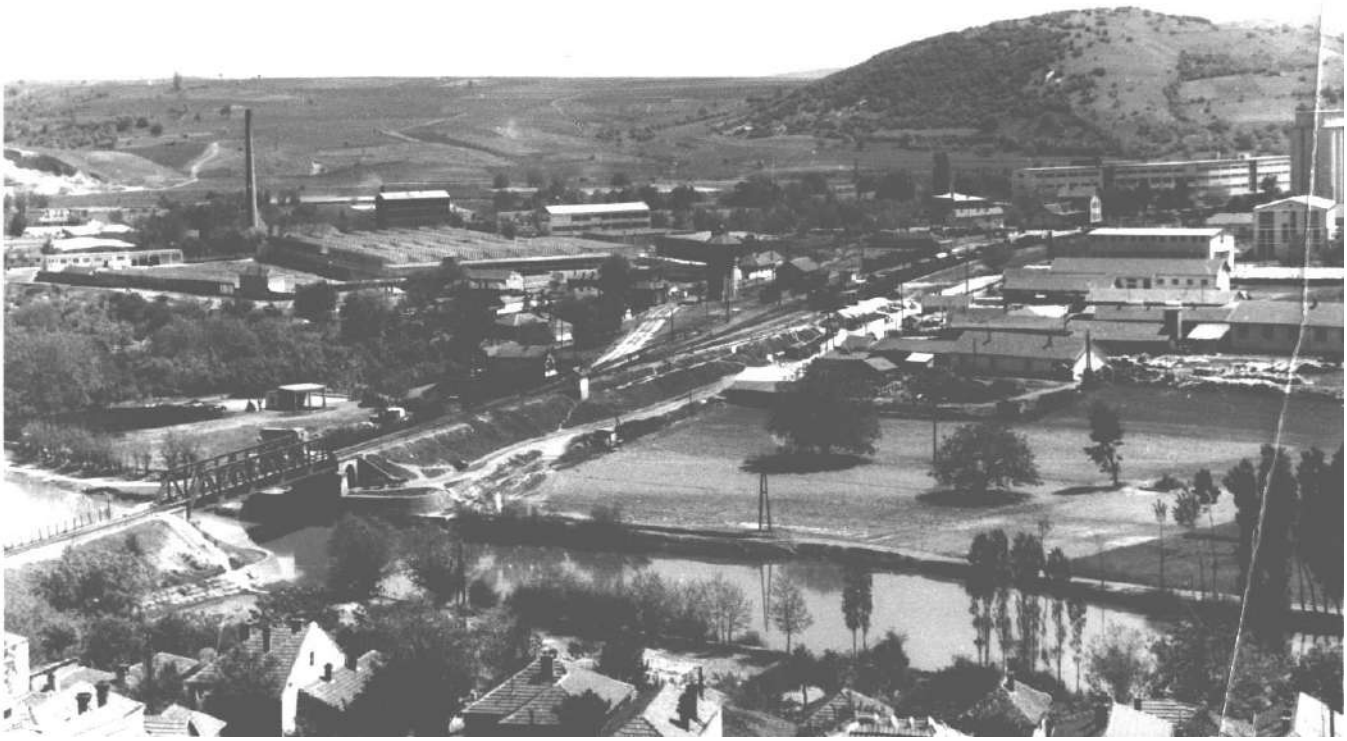

Слика 34. Индустријски комплекс (Фотографија: Историјски архив Топлице, Прокупље)

ВАЛОРИЗАЦИЈА

Г – ВАЛОРИЗАЦИЈА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА ПРОКУПЉА

Г-1. ОПШТЕ СТАЊЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ЕВИДЕНТИРАНИХ ОБЈЕКАТА

Г-2. ПРЕГЛЕД НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Г-3. КАРТОНИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Г-4. ПРЕГЛЕД ЕВИДЕНТИРАНИХ АМБИЈЕНТАЛНИХ ЦЕЛИНА

Г-5. ВАЛОРИЗАЦИЈА АМБИЈЕНТАЛНИХ ЦЕЛИНА

Г-6. ПРЕГЛЕД ЕВИДЕНТИРАНИХ ДОБАРА СА СПОМЕНИЧКИМ СВОЈСТВИМА

Г – ВАЛОРИЗАЦИЈА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА ПРОКУПЉА

Основни корак ка разумевању наслеђених вредности Прокупља је валоризација и ревалоризација непокретних културних добара и градитељског наслеђа. Непокретна културна добра су појединачно обрађена кроз картоне валоризације, урбана матрица града је сагледана свеобухватно, при чему су дефинисане амбијенталне целине - централне градске зоне, које повезују непокретна културна добра и одређене евидентиране објекте, чинећи просторну културно-историјску целину, која се развија кроз савремену урбану шему града.

Студија се директно везује за делове града који су још увек сачували градитељско-историјски континуитет и поставља их у први план, јасно дефинише границе просторних и амбијенталних целина, потенцира неопходност њиховог очувања.

Г-1. ОПШТЕ СТАЊЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ЕВИДЕНТИРАНИХ ОБЈЕКАТА

На подручју града Прокупља налази се седам непокретних културних добара - споменика културе. Утврђени споменици културе су државна својина (осим делова споменичке целине „Хисар“: црква Св. Прокопија - власништво српске православне цркве; стамбене куће у оквиру граница заштићене околине - приватно власништво; објекти чији је држалац Комунално јавно предузеће градски водовод; зграда Савићевца - општина Прокупље и парцеле у државној својини – ЈП “Србијашуме“).

Дуги низ година стање непокретних културних добара у Прокупљу било је незадовољавајуће, односно њихово стање се годинама деградирало. Последњих година локална самоуправа се активније укључила у послове заштите и обнове споменика културе, односно побољшања услова рада установа које су смештене у њима. Спроведени су обимни послови на припреми пројектне документације и реализацији предвиђених конзерваторско-рестаураторских радова:

- санација и обнова фасаде зграде Народног музеја Топлице у Прокупљу (2017-2018);
- обнова Споменика палим у ратовима 1912-1918. године, посвећеном Топличком устанку у центру Прокупља (2016-2017);
- обнова и санација фасаде зграде старе Гимназије (основне школе Никодија Стојановића Татка);
- израда пројектне документације за реализацију конзерваторско-рестаураторских радова на средњевековном утврђењу Хисар у Прокупљу, монтажу летње позорнице, као и уређење приступних путева и трим стаза са осветљењем (2018);
- пројектна документација за енергетску санацију, санацију фасаде и замену столарије на згради Гимназије (2016);
- пројектна документација за обнову и санацију фасаде зграде општине Прокупље (2018).

Опште стање непокретних културних добара је солидно, имајући у виду радове који су реализовани, као и израђену пројектну документацију, извесност проналажења финансијских средстава за њихову реализацију.

Споменичка целина **"Град Хисар"**, коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и средњевековно утврђење, а која представља комплесно и слојевито археолошко налазиште завређује посебну пажњу и стратешко планирање на дугорочном нивоу. Потребно је интегративним приступом сагледати цело подручје и све аспекте за ревитализацију.

Објекати са споменичким својствима махом су у приватном власништву и различитог стања очуваности, неусаглашеног урбаног система, „заглављени“ у простору који је настао радикалним реконструкцијама. Делови града иако нарушени реконструкцијама и каснијим изградњама, задржали су континуитет градоградитељства и развоја кроз историјске периоде.

Г-2. ПРЕГЛЕД НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

На подручју града Прокупља, односно дела града који је обухваћен овом Студијом, налазе се непокретна културна добара:

1. **Зграда Основне школе Никодије Стојановић – Татко** (зграда старе гимназије);
2. **Зграда Музеја Топлице** (зграда некадашње поште);
3. **Зграда Гимназије**;
4. **Зграда Соколског дома**;
5. **Зграда Скупштине општине Прокупље** (зграда некадашњег Среског начелства и суда);
6. **Споменик палим Топличанима** у ратовима 1912-1918. године и
7. **Споменичка целина "Хисар"**, коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и Средњевековно утврђење, (непокретно културно добро од великог значаја за РС)

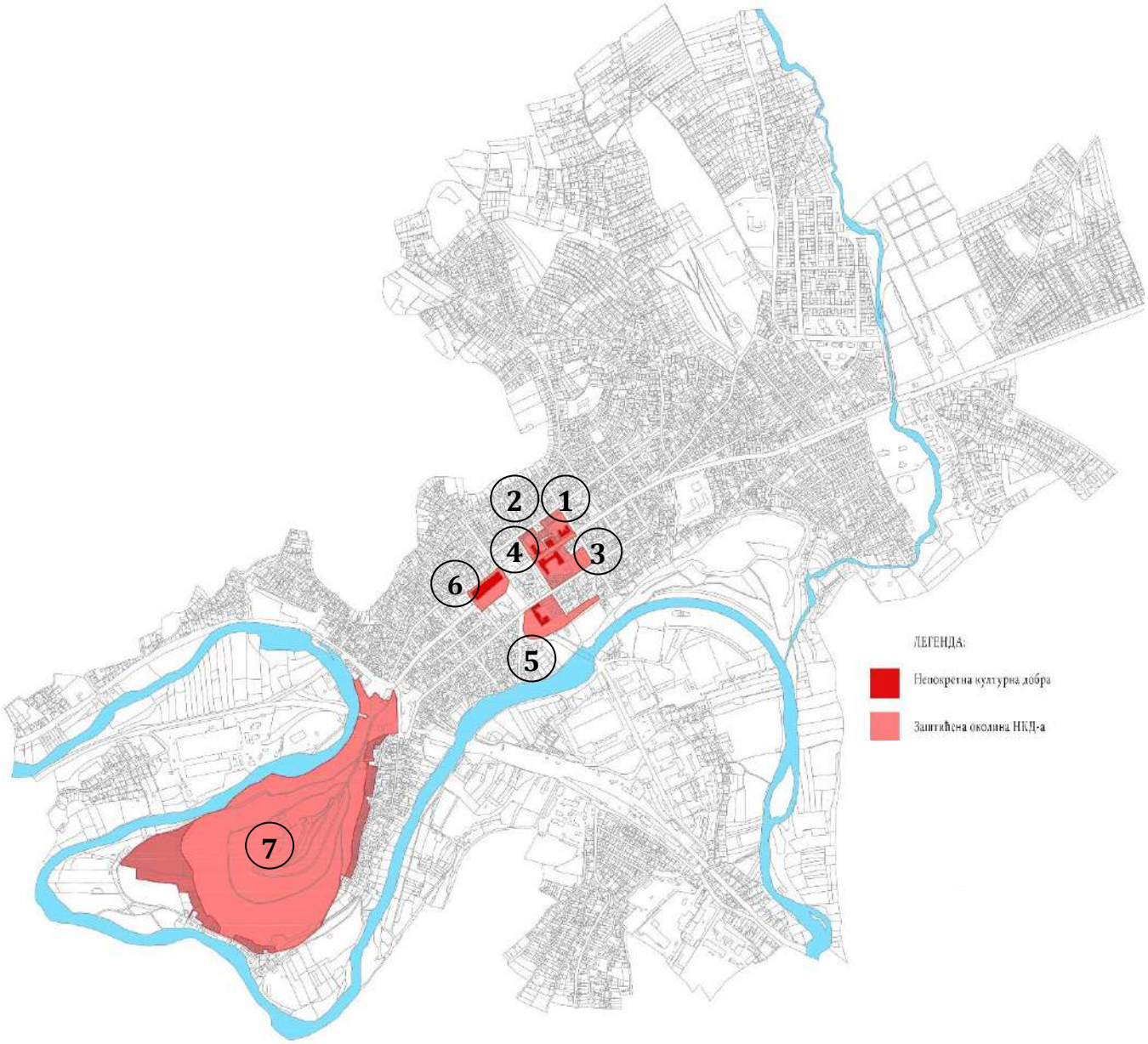

Карта 10. Ситуациои план са приказом непокретних културних добара у Прокупљу

На терирорији општине Прокупље, поред наведених, следећи објекти и археолошка налазишта, такође су утврђени за непокретна културна добра:

8. **Археолошко налазиште „Дренград“** (непокретно културно добро од великог значаја)
9. **Археолошко налазиште „Римске Терме“**
10. **Археолошко налазиште Плочник код Прокупља**
11. **Манастир Ајдановац са црквом Св. Ђорђа** (споменик културе од великог значаја)
12. **Црква посвећена Св. Арханђелу Михаилу у Конџељу**
13. **Црква Св. Илије у Балиновцу**

Г-3. КАРТОНИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Назив непокретног културног добра:

СПОМЕНИЧКА ЦЕЛИНА „ХИСАР“ (град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква)
Споменик културе СК 53
Централни регистар: СК 2093

Документ о проглашењу:
На основу решења о заштити Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НР Србије Бр. 1388 од 21. октобра 1963. године
Одлука СО Прокупље, бр.633-3/80-01 (међ. Сл.лист – Ниш 16/80) од 25.06.1980.
Велики значај – одлука СРС РС бр. 69 од 21.07.1983.год. Сл.гласник 28/83

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: **Споменичка целина „ХИСАР“**
Улица: Брдо Хисар у Прокупљу
Земљишно-књижни подаци: Споменик културе: КО ПРОКУПЉЕ-ГРАД, к.п. бр. 5074, 3938, 3936, 3935, 5054, 5055, 5056, 5057, 5059, 5060, 5061, 5062, 5063, 5064, 5065, 5066, 5067, 5068, 5069, 5070, 5071, 5072, 5073, 5074, 5075, 5077, 5078, 5079, Границе непосредне близине: КО ПРОКУПЉЕ-ГРАД к.п.бр. 4888, 4889, 4890, 4891, 4896, 4895, 4897, 4898, 4899, 4900, 4901, 4902, 4903/2, 4903/4, 4904, 5053, 5052, 5051, 5050, 5049, 5048, 5047, 5046, 5044, 5043, 5041, 5040, 5039, 5038, 5037, 5033, 5076 ДО 5076/6, 5232, 5231, 5227, 5226, 5223, 5197, 5195, 5191, 5186.
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ■ државно ■ приватно ☐ непознато
Име, презиме и адреса власника/корисника (ако је познато): Општина Прокупље ЈП „Србија шуме“ Црквена Општина Прокупље комунално јавно предузеће Градски водовод Јавна својина Приватна својина

Основни подаци о објекту/локалитету:

Споменичка целина „Хисар“ (град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква) представља вишеслојни комплекс, на коме су видљиви остаци из римског, византијског и средњевековног периода, као и сакрални објекти који су и даље у употреби. Цео простор представља и својеврстан градски парк, излетиште и видиковац, а користи се и у сврхе спорта и рекреације. На источним падинама брда налази се стамбено насеље и гробље.

Сл. 1-3. Споменичка целина „Хисар“ – утврђење и цистрена; Латинска црква; Југ Богданова кула (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2011, 2018)

ТРЕНУТНА НАМЕНА:

Није у употреби	☐	Становање	☐	Комерцијална	☐
Делом у употреби	■	Јавна	■	Сакрална/Гробље	■
Заузет/ у употреби	☐	Индустрија	☐	Културна	■
Непознато	☐	Образовна	☐	Остало: Градски парк	■

ВИД ЗАШТИТЕ: нема ☐ предходна заштита ☐ НКД ☐ **НКД велики** ■
НКД изузетни значај ☐ заштита кроз планове ■

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА

ПОЛОЖАЈ:
Налази се на брду Хисар у Прокупљу, које са три стране обавија и штити река Топлица. Утврђење се налази на врху брда Хисар, неправилног је обика са више прстена бедемских структура. Црква Св. Прокопија и Латинска црква налазе се у подножју, на источној падини. Улаз у комплекс је из Улице Бошка Југовића и представља наставак Улице Југ Богдана, данас главне пешачке зоне у Прокупљу. Уз реку Топлицу, у дну северне падине утврђења, очувана је висока квадратна кула у народу звана ***Југ Богданова кула***

ДАТИРАЊЕ:
Остаци грађевина из римског периода, византије и средњег века.

ОПИС НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:
Споменичка целина „Хисар“ (град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква) представља делимично истражени коплекс, који обухвата површину од око 35,5 хектара. Велики проценат архитектонских структура још увек се налази под земљом, али и структуре које су видљиве налазе се у лошем стању. Досадашњим арехолошким радовима истражени су делови тзв. Латинске цркве, цркве св. Прокопија, као и делови утврђења и подграђа.

Највиши део утврђења ***горњи град***, представља заокружену целину са донжон кулом и бедемима неправилног облика, који прате конфигурацију терена. Они се пружају у дужини од око 150 метара, а чија дебљина варира од 2,0м до 3,6м. Простор горњег града окружен бедемима има површину од 770м2. Донжон кула налази се уз источну, главну капију улаза у горњи град, димезије у основи 35м2 бруто површине, са зидовима дебљине 1,5м.

Градитељ је поштовао конфигурацију терена која је диктирала облик утврђењу, као и правац пружања бедема. Северозападно бедемско платно је фундирано директно на стену, и од њега је према Топлици стрма литица. Бедем иде готово равно, ломи се на западу где се под готово правим углом сучељава са овалним јужним и југозападним бедемом одакле се настављају на север и југ бедеми подграђа. на северној страни бедем је ширине око 2м, док је на јужној страни 3,5м. Зидан је од већих комада ломљеног и притесаног шкриљца сиве и црвенкасте боје са два лица, док је средишњи простор испуњен трпанцем. У горњи град (површине око 500 м2) улазило се са истока, кроз засведену капију коју је штитила висока и моћна главна кула. У близини главне капије, чији је оригинални праг сачуван, у северном бедему налази се мала потерна капија која представља везу са кулом крај Топлице. Једини очувани објекат у горњем граду је цистерна за воду укопана у стену, непосредно уз бедем тако да се вода са крова куле сливала и после филтрирања користила за пиће. На горњи град се надовезује фортификација ***подграђа***, такође видљива. На терену се уочавају правци пружања бедема, као и остаци три куле у југоисточном делу.
Прво подграђе захвата простор источно и југоисточно од горњег града. У овом делу, истражен је само део северног бедема и цистерна за воду, зидана на сличан начин као и цистерна у горњем граду. На источном бедемском платну уочавају се очувани остаци три бедемске куле. У оквирима овога подграђа налази се задужбина др. Алексе Савића, претворена у угоститељски објекат.

Приликом изградње овог објекта, 1927. године, откривен је и уништен *„дворац са многим одељењима, са зидовима украшеним живописом, вероватно римски“,* забележено је у летопису цркве прокупачке.
Друго подграђе захвата нешто нижи плато западно и југозападно од првог, и на самом терену може се запазити да бедеми подграђа готово концентрично прате источни бедем горњег града. Овај део утврђање није систематски истраживан.
Уз саму Топлицу, у дну северне падине утврђења је очувана висока квадратна кула, у народу звана ***Југ Богданова кула***. Југ Богданова кула је у XIX веку била очувана у пуној висини, са зупцима и представља изузетан средњевековни објекат.

У оквиру комплекса налази се ***црква Светог Прокопија***, вероватно подигнута у X веку, која чува мошти светитеља, заштитника града. Наиме, пред најездом Турака, цркви је дозидан јужни брод са скривницом, у који су 1386. године смештене мошти св. Прокопија пренете из Ниша.

У подножју Хисара налази се гробница Др. Алексе Савића.

У непосредној близини Латинске цркве налази се костурница са спомен плочом, погинулих бораца НОР-а из Прокупља, подигнута 1951. године.

ИСТОРИЈАТ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:
На подручју града Прокупља трагови најстаријег насеља потичу из предримског доба и откривени су у подножју Хисара, а постоји и претпоставка да се римски војни логор налазио на врху Хисара, док се цивилно насеље простирало на источној страни падине, на шта указују сачувани остаци ***храма посвећеног Херкулу*** код Латинске (Југ Богданове) цркве и темељи ***терми*** у порти цркве Св. Прокопија.
Вероватно је да је на месту данашњег Прокупља, у I веку н.е. постојао римски град Хамеум (Hammeum). Византијска обнова датира из VI века. Извесно је да су у X веку црква и тврђава биле у функцији. Како тврђава није у потпуности истражена, још нису откривени старији слојеви. Тврђава је обновљена у XIV веку.
Током истраживања, у горњем граду је нађено мало покретног материјала, углавном уломци керамичког посуђа за кување и тестија за воду, затим оружје (мач, копље, стрелице) и алати за обраду коже. У подграђу је, уз северни бедем, могла постојати настрешница испод које је спремана храна. Нађено је отворено огњиште и керамичко посуђе (лонци за кување од печене земље, црепуље и тестије за воду). Судећи по изради и орнаментици, налази припадају XIV-XV веку, што се уклапа у слику средњевековног утврђења добијену на основу оскудних историјских извора.
Прву скицу основе града, као и локацију на карти Србије, израдио је непознати аустријски инжењеријски официр 1689. године, у време аустро-турског рата. На том плану читав град има облик правоугаоника са дужом северном страном. Горњи град је доста верно приказан, забележен је бедем подграђа и кула крај Топлице.

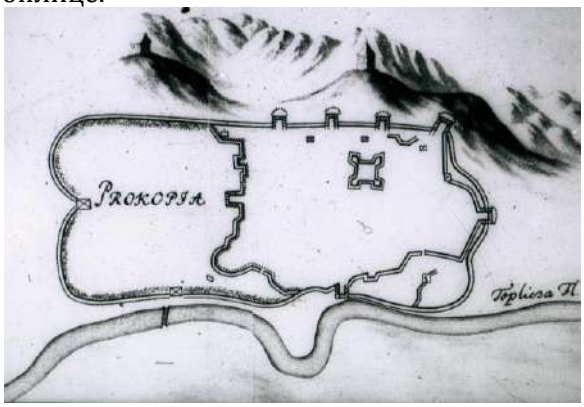

Слика 4. Утврђење 1689. године (фото: Историјски архив Топлице)

На фотографијама снимљеним непосредно после српско-турских ратова 1878. године добро се виде два концентрична бедема подграђа, на првом три добро очуване куле, а на другом остаци једне куле.

Слика 5. Брдо Хисар, утврђење са кулама, непосредно након 1878. године (фото: Историјаки архив Топлице)

Феликс Каниц забележио је осамдесетих година XIX века, трагове фортификације на Хисару. Он је бедеме протумачио као остатке римског утврђења, обновљене у доба Јустинијана. Забележио је основу каструма дужине 280 и ширине 180 метара, суви ров око горњег града, три квадратне куле на бедему подграђа и кулу крај Топлице.

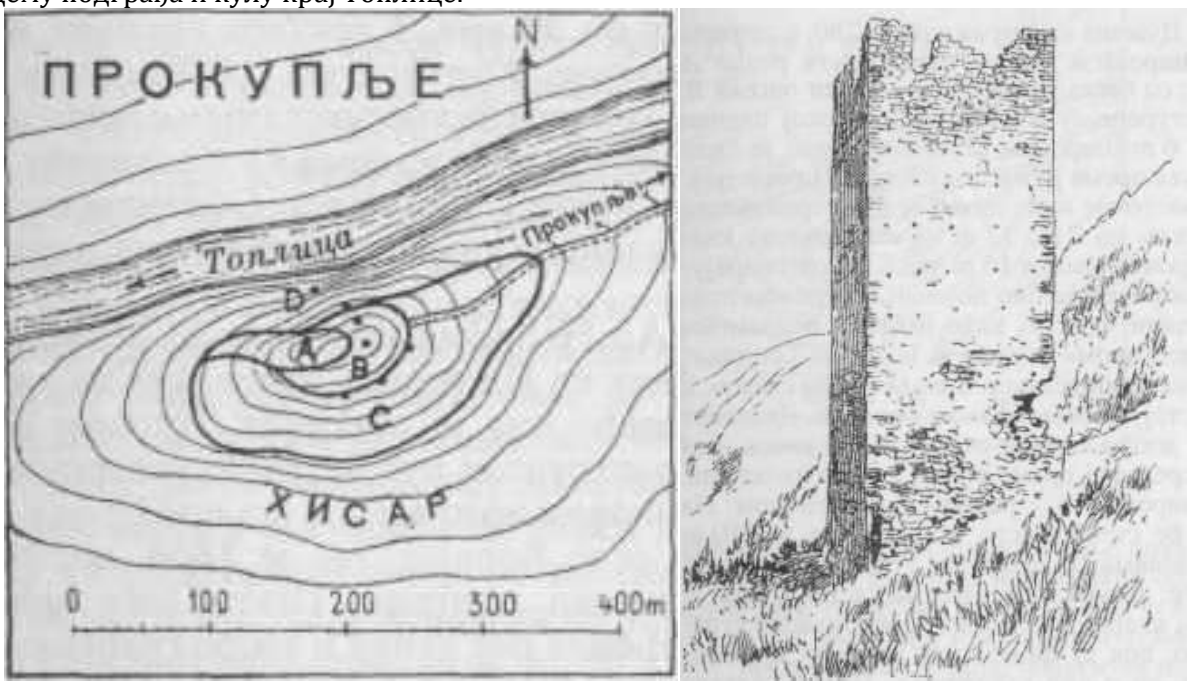

Слике 6 и 6а. План кастела и изглед куле уз реку Топлицу, према Феликсу Каницу, XIX век

У летопису цркве прокупачке из 1930. године може се прочитати следећи опис утврђења:

„То беше знатно утврђење још у старо време, касније византијско и најзад српско. Град беше опасан овалним зидом, коме се придруживао други а затим трећи. Са југа уз стену било је три торња, у средини опасаног простора две четворостране куле а ка северу уз зид још једна. На падинама према Топлици била је висока, водена кула, очито средњевековна…“

У народној традицији се утврђење везује за Југ Богдана. У време кад је обнављано утврђење, на цркви св. Прокопија дозидан је јужни брод како би се сакриле и сачувале мошти св. Прокопија. Утврђење је било добро заштићено, па Турци 1386. године нису ни покушавали да га освоје. Године 1454. Турци су освојили Топлицу.

Из документације Народног музеја Топлице и Завода за заштиту споменика културе Ниш

3. **ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:** обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Споменичка целина „Хисар“ (град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква) вероватно представља најбитнији део вароши, *„јер све што се вековима, добро и зло, овде збивало, збивало се под стрмим падинама овога брда, па је Хисар вечити симбол Прокупља“,* забележио је С. Несторовић у својој књизи „Под Хисаром“.

У оквиру ове споменичке целине садржани су материјални остаци историје насељавања и настајања Прокупља. Целина представља језгро настајања града и може расветлити многе историјске недоумице и непознанице.

4. **АНАЛИЗА СТАЊА НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:**

Споменичка целина „Хисар“ (град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква) је данас парковски простор и наставља се на главну пешачку комуникацију Улицу Југ Богдана и чини повезани културни предео - комбинацију наслеђених природних вредности и структура изграђених људском руком, заједно са очуваним историјским слојевима живота на овом простору. Целина обухвата комплексно подручје сачињено од остатака средњовековног утврђења (горњи град и два подграђа), односно системе фотрификације утврђења, заједно са воденом Југ Богдановом кулом. Унутар бедема откривени су остаци неколико објеката из различитих периода, а у подножју брда су евидентирани археолошки остаци античког храма и римских терми, византијске базилике, и средњевековних цркава.

Комплекс није адекватно третиран, већ су истраживања и конзерваторске активности спровођене парцијално.

На источној падини брда Хисар, на простору римске некрополе, данас се налази савремено насеље стамбеног карактера, за које се поуздано зна да је постојало још у периоду турске доминације и да је формирало тзв. Табак махалу, у којој је живело српско становништво.

Након извршене процене тренутног стања на терену може се констатовати да је стање истражених структура утврђења горњег града, услед природних претњи, вегетације, атмосферских утицаја и неодржавања, **незадовољавајуће**. Архитектонске структуре су угрожене,

а недостатак перманентног одржавања и конзерваторско-рестаураторских радова узрокује неповратни губитак делова непокретног културног добра. Такође, овакво стање ствари представља и ризик по безбедност посетилаца, обзиром да се делови зидних маса не простору горњег града и подграђа обрушавају.

Делови фортификације подграђа (куле и делови бедема), имају већи степен угрожености имајући у виду да на њима никада нису спроведени конзерваторски радови. Простор подграђа је недовољно истражен, те није могуће стећи праву слику изгледа очуваних структура и дати смернице за ревитализацију.

Југ Богданова кула представља изузетан пример, скоро у потпуности очуваног средњевековног елемента фортификације. Тренутно стање је алармантно обзиром на приметан изостанак конзерваторских активности.

5. **ПРЕДХОДНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ** (археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторски радови)

ПРЕГЛЕД АРХЕОЛОШКИХ И КОНЗЕРВАТОРСКИХ РАДОВА:

На простору споменичке целине „Хисар“ вршена су археолошка истраживања мањег обима.

Археолошка истраживања утврђења на Хисару започета су 1976. године и са прекидима су спровођена скоро две деценије. У том раздобљу је истражен простор горњег града и део подграђа средњевековне тврђаве:

- 1976. године откривена су бедемска платна дуж јужне и западне стране
- 1977. године откривени су и конзервирани су делови бедема у југозападном делу утврђења
- 1978. вршени су радови на откривању дела јужног и северног бедема
- 1980. очишћен је унутрашњи простор утврђења

Откривени делови фортификације су конзервирани и делом рестаурирани, у кампањама које су пратила археолошка истраживања.

На простору *Југ Богданове цркве* извршена су делимична археолошка истраживања, започета 1970. године, којим су документовани сачувани остаци храма посвећеног Херкулу, као и византијска обнова, односно изградња ранохришћанске базилике монуманталних размера.

Делимична истраживања вршена су и на цркви св. Прокопија, 1962. и 1963, а затим и 1983. године. Истраживања су трајала неколико година, обављана су у малом обиму и дала су почетне резултате. У црквеној порти откривен је део некрополе, са најстаријим гробом датованим у XI – XII век.

Заштитна археолошка истраживања спроведена су током 2001, 2002, 2007 и 2008. године. Међутим, нису завршена у потпуности, али су дала нове податке и дефинисала пет основних стратиграфских хоризоната:

- Антички хоризонт са остацима монументалних **терми** (терме након истраживања нису конзервиране ни презентоване)
- Рановизантијски хоризонт из VI века, са остацима кућа за становање
- Средњевековни хоризонт са остацима некрополе XI-XII века
- Средњевековни хоризонт са остацима насеобине из XIV века
- Позносредњевековни слој – некропола.

Иако археолошка истраживања нису завршена у потпуности, није се наставило са даљим активностима (Јулка Кузмановић Цветковић (2013): Римске терме у порти цркве Св. Прокопија; Зборник са стручног скупа посвећеног јубилеју Миланског едикта 213-2013.).

На иницијативу општине Прокупље, током 2018. године приступило се припреми пројектно-техничке документације за ревитализацију средњевековног утврђења Хисар. У овој фази ревитализације споменика културе приступило се изради Пројекта конзерваторско-рестаураторских радова на кули и бедемима горњег града, којим су обухваћени радови на санацији, конзервацији, реконзервацији и рестаурација делова бедема горњег града и донжон куле, затим Пројекат летње позорнице унутар горњег града, као и пројектна документација уређења и проширења приступног пута и трим стазе и осветљења.

6. ПРЕДЛОГ БУДУЋИХ АКТИВНОСТИ

Имајући у виду величину и комплексност ове споменичке целине, као први корак у ревитализацији предлажемо израду **дугорочног плана конзерваторско-рестаураторских радова и систематских археолошких истраживања**.

Потребно је предвидети израду Плана детаљне регулације и Студије заштите за потребе ПДР-а, а која подразумева истраживање на терену, истраживање података, прикупљање документације и валоризацију споменичких вредности непокретног културног добра, као и одређивање могуће намене површина у процесу ревитализације. План детаљне регулације садржао би границе плана и обухват грађевинског подручја, поделу простора на посебне целине и зоне; детаљну намену земљишта; регулационе линије улица и јавних површина; нивелациони план; попис парцела и опис локација за јавне површине, садржаје и објекте; коридоре и капацитете за саобраћајну, енергетску, комуналну и другу инфраструктуру; мере заштите културно-историјских споменика и заштићених природних целина; локације за које се обавезно израђује урбанистички пројекат или расписује конкурс; правила уређења и правила грађења по целинама и зонама.

Израдити програм развоја Споменичке целине „Хисар“ чији су главни елементи планови и програми за ревитализацију, односно:

1. Акциони план,
2. Предлог за систем управљања,
3. Програм конзерваторско-рестаураторских и истраживачких активности и пројеката и
4. Програм пратећих активности и пројеката.

1. АКЦИОНИ ПЛАН:

Бр.	Назив активности	Носилац	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Заједнички план управљања и одржавања	ЗЗСКНиш; Град Прокупље; ЈП „Србија шуме“	2019-2022	/
2.	Стратегија за туристички развој и укључивање у развојне процесе	Град Прокупље	2019-2022	3,000,000.00
3.	План детаљне регулације Споменичке целине „Хисар“	Град Прокупље	2022-2024	4,500,000.00

УКУПНО: 7,500,000.00

2. УПРАВЉАЊЕ:

Систем управљања треба предвидети на начин да се осигура успешно управљање непокретним културним добром кроз подстицање интерсекторске и интерресорне сарадње, партиципативног, транспарентног и свеобухватног планирања и континуиране комуникације између свих актера.

Локална самоуправа декларативно има јасну свест о позицији „Хисара“ као високо вредном ресурсу којим она располаже, међутим у пракси то није видљиво. Ситуација се полако мења,

локална самоуправа је предузела конкретне акције у смислу израде дела неопходне пројектне документације за уређење подручја, санацију путне инфраструктуре, осветљења, конзерваторско-рестаураторске радове на горњем граду утврђења, активирања летње позорнице и формирања трим стаза. Уређење овог подручја кроз развој туризма, као једне од главних полуга за локални економски развој, намеће се као логично решење. Од изузетне важности је да представници локалне самоуправе буду активни учесници у свим фазама развоја туристичког простора, јер ће се тиме обезбедити локална подршка, омогућити подршка у обављању административних послова, али и подизање свести о значају комплекса.

Туристичка организација је важан интересни субјект у делу туристичке промоције и маркетинга целог подручја општине Прокупље. Улога ове организације је да јасно одреди садржај туристичке понуде и систем дестинацијских и емотивних доживљаја туристичких производа заснованих на локалним специфичностима и дефинише регионални бренд туристичке дестинације.

Имајући у виду да Споменичка целина „Хисар“ представља споменик културе од великог значаја за Републику Србију **Завод за заштиту споменика културе Ниш** има важну улогу у дефинисању и реализацији програма и планова ревитализације, конзерваторско-рестаураторских и истраживачких активности, у сарадњи са **Народним музејом Топлице** из Прокупља.
ЈП „Србија шуме“ има значајну улогу у коришћењу и одржавању подручја споменика културе, с обзиром да је корисник једног дела парцела.

Од великог значаја је и укључивање **Српске православне цркве** у процес управљања, с обзиром да се у оквиру граница заштите налази се црква Св. Прокопија, једина црква у Прокупљу, која је и у употреби. На делу парцеле чији је корисник СПЦ откривени су и остаци средњевековних објеката и веома значајне, монументалне римске терме.

3. ПРОГРАМ КОНЗ-РЕСТ. РАДОВА, ИСТРАЖИВАЧКИХ АКТИВНОСТИ И УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА:

Бр.	Назив активности	Носилац	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Чишћење терена у сврхе истраживања, снимања и израде пројектне документације	ЗЗСКНиш; Град Прокупље; ЈП „Србија шуме“; Народни музеј Топлице	2019-2021	500,000.00
2.	Израда детаљне техничке, геодетске и фото –документације постојећег стања свих видљивих архитектонских структура	ЗЗСКНиш	2019-2021	250,000.00
3.	Дугорочни план археолошких истраживања	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2022	30,000.00
4.	Реализација предвиђених археолошких истраживања (груба процена)	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2023-2030	7,500,000.00
5.	Реализација Пројекта за извођење конзерваторско-рестаураторских радова на кули и бедемима горњег града утврђења на Хисару	ЗЗСКНиш; Град Прокупље	2019-2021	15,754,809.60
6.	Реализација монтаже летње позорнице у горњем граду утврђења на Хисару	Град Прокупље	2019-2021	13.465.960,00
7.	Реализација Пројекта постављања електроинсталација и инсталација осветљења на простору горњег града утврђења на Хисару	Град Прокупље	2019-2021	2.628.960,00
8.	Реализација Пројеката уређења пута Др Алекса Савић са паркинг простором – пројекат саобраћајница	Град Прокупље	2019-2021	24.945.396,71
9.	Реализација Пројеката уређења пута Др Алекса Савић са паркинг простором – пројекат електроинсталација	Град Прокупље	2019-2021	6.339.096,71

10.	Реализација Пројекта адаптације и санације трим стаза на брду Хисар – пројекат саобраћајница	Град Прокупље	2019-2021	7.400.020,00
11.	Реализација Пројекта адаптације и санације трим стаза на брду Хисар – пројекат осветљења и електроинсталација	Град Прокупље	2019-2021	7.011.528,00
8.	Пројекат хитних санационих и конзерваторско-рестаураторских радова на угроженим структурама	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2021	500.000,00
9.	Реализација пројекта хитних санационих и конзерваторско-рестаураторских радова на угроженим структурама (груба процена)	ЗЗСКНиш; Град Прокупље	2019-2021	20,000,000.00
10.	Дугорочни план конзерваторско-рестаураторских активности	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2022	30,000.00
11.	Израда пројеката и реализација предвиђених конзерваторско-рестаураторских радова (груба процена)	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2023-2030	Није могуће у овом тренутку дати процену

УКУПНО: 106,355,771.00

4. ПРОГРАМ ПРАТЕЋИХ АКТИВНОСТИ:

Бр.	Назив активности	Носилац	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Меморандум о сарадњи (Писма о намерама) између надлежних институција у области управљања Споменичком целином „Хисар“	ЗЗСКНиш; Град Прокупље; ЈП „Србија шуме“; Народни музеј Топлице	2019	/
2.	Изградња капацитета везаних за управљање пројектима	Град Прокупље	2019-2021	/
3.	Дигитализација и повећање доступности постојеће документације	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице; Археолошки институт Београд	2019-2020	130,000.00
4.	Употреба научних резултата у презентацији и интерпретацији налазишта (израда популарних публикација, туристичких брошура, и сл.)	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице; Град Прокупље	2020-2022	500,000.00
5.	Организација стручно-популарних скупова и радионица и едукација стручњака, студената и локалног становништва за тумачење баштине	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице; Град Прокупље	2020-2025	750,000.00
6.	Активности за израду визуелног идентитета споменичке целине и слогана (дизајн логотипа, дефинисање основних графичких стандарда, предлози примене визуелног идентитета)	Град Прокупље; ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2022	120,000.00
7.	Повећање видљивости на националном и регионалном нивоу израдом летака, инфо пултова, присуства на друштвеним мрежама, сајмовима и др.	Град Прокупље; ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2025	500,000.00

УКУПНО:2.000.000,00

Укупна процењена инвестициона вредност за истраживачке, конзерваторско-рестаураторске радове и радове на уређењу и промоцији споменичке целине је **115,885,771.00** динара
Тврђава на Хисару представља изузетно битан део града и потребно јој је посветити посебну пажњу.

7. МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

А. Опште мере заштите:

1. За реализацију било којих радова на објекту неопходно је обратити се надлежном Заводу за заштиту споменика културе како би прописао услове за предузимање мера техничке заштите.
2. Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром се стара о одржавању и заштити овог непокретног културног добра, као и његове непосредне околине.
3. Није дозвољено да се руши, раскопава, преправља, презиђује, прерађује, или да се изводе било какви други радови који могу променити изглед и вредност културног добра без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежног Завода.
4. Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром нема права да користи и употребљава културно добро у сврхе које нису у складу са његовом природом, наменом и значајем, нити да руши, преправља, презиђује или врши било какве радове који могу довести до оштећења културног добра или нарушити његова својства.
5. Дужан је да са изузетном пажњом чува, одржава културно добро и спроводи утврђене мере заштите и да неодложно обавештава Завод за заштиту споменика културе Ниш о правним и физичким променама насталим у вези са културним добром.

8. РЕШЕЊЕ О ЗАШТИТИ:

D-53 A

Члан 4.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Међуопштинском службеном листу — Ниш".

Број 350-21/80-01
У Прокупљу, 25. јуна 1980. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ

Председник,
Радисав Милосављевић с.р.

574.

На основу члана 63. Закона о заштити културних добара („Службени гласник СРС", број 28/77) и члана 205. Статута Општине Прокупље („Међуопштински службени лист — Ниш", број 18/74), Скупштина општине Прокупље, на заједничкој седници свих већа од 25. јуна 1980. године, донела је

ОДЛУКУ
о проглашењу споменичке целине (град Хисар, црква св. Прокопија и Латинска црква) за културно добро — споменик културе

Члан 1.

Споменичка целина (град Хисар, црква Св. Прокопија, познатија у Н. Вожу и Латинска црква 9. и 10. века) која се води у катастру над поседовним листовима бр. 220, 2326, 4401, 3178, а састоји се од кат. парцелама бр. 3938, 3936, 3935, 5054, 5055, 5056, 5057, 5059, 5060, 5064, 5062, 5063, 5064, 5065, 5066, 5067, 5068, 5069, 5070, 5071, 5072, 5073, 5074, 5075, 5077, 5078, 5079 КО ПРОКУПЉЕ-град ПРОГЛАШАВА СЕ ЗА КУЛТУРНО ДОБРО — СПОМЕНИК КУЛТУРЕ.

Члан 2.

Границе непосредне близине овог споменика су границе следеће кат. катастарских парцела бр. 4888, 4889, 4890, 4891, 4896, 4895, 4897, 4898, 4899, 4900, 4901, 4902, 4903/2, 4903/4, 4904, 5053, 5052, 5051, 5050, 5049, 5048, 5047, 5046, 5045, 5044, 5043, 5041, 5040, 5039, 5038, 5037, 5033, 5076 до 5076/6, 5232, 5231, 5227, 5226, 5223, 5197, 5195, 5191, 5186.

Члан 3.

Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром, има права да користи и употребљава културно добро у сврхе које иначе у складу са његовом природом, наменом и значајем, нису на сметњи, преправља, преиначује или врши било какве радове који могу довести до оштећења културног добра или нарушити његова својства.

Члан 4.

Носилац права, обавеза и одговорности из претходног члана дужан је да са изузетном пажњом чува, одржава културно добро и спроводи утврђене мере заштите и да неодложно обавештава Завод за заштиту споменика културе Ниш о правним и фактичким променама насталим у вези са културним добром.

Члан 5.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Међуопштинском службеном листу — Ниш".

Број 633-3/80-01
У Прокупљу, 25. јуна 1980. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ

Председник,
Радисав Милосављевић с.р.

575.

На основу члана 25. и 27. Закона о планирању и уређењу простора („Службени гласник СРС", број 19/74) и члана 205. Статута Општине Прокупље („Међуопштински службени лист Ниш", број 18/74), Скупштина општине Прокупље, на заједничкој седници свих већа од 25. јуна 1980. године, донела је

ОДЛУКУ
о измени Одлуке о Генералном урбанистичком плану града Прокупља

Члан 1.

У Одлуци о Генералном урбанистичком плану града Прокупља („Службени лист Среза Ниш", бр. 24/64 и „Међуопштински службени лист — Ниш", број 25/74), у Генералном урбанистичком плану града Прокупља, катастарске парцеле у насељу „Поја-ге", у насељу „Бурова-ни пут" и уз Озренској у Прокупљу, према идејном елаборату за измену Генералног урбанистичког плана намењују се за становању непрерђену, и то:

— по катастру из 1971. године у размери 1:1000, нат. парцеле број 1019, 1018, 1017, 1016, 1015, 1014, 1013, 1012, 1011, 1010, 1009, 1008, 1007, 1006, 1005, 1004, 1003, 1002, 1001, 1000, 999, 998, 997, 996, 995/1, 995/2, 994, 993, 995/3, 992, 991, 990, 989, 988, 987, 986, 985, 984, 983, 982, 981, 980, 979, 977, 976, 975, 974; 973, 972, 971, 970, 969, 968/1, 968/2, 967, 966, 705, 703, 702, 701, 700, 699, 698, 697, 696, 695, 694, 693; 692, 691, 690, 689, 688, 687, 686, 685, 684, 683, 682, 674, 673, 672, 671, 670, 669, 668, 667, 666, 665, 664; 663, 662, 661, 660, 659, 658, 657, 655, 654, 653, 652, 651, 650, 649, 644, 643, 642/1, 642/2, 642-3, 642-4, 642-5, 642-6, 965, 964, 963/1, 963/2, 963-3, 962, 961, 960, 959, 958, 957, 956, 955, 954, 953, 952, 951, 950, 949, 948; 947, 946, 945, 944, 943/1, 943/2, 942, 941, 940, 939, 938, 937, 936, 935, 934, 933, 932, 931, 930, 929, 928; 927, 926, 925, 924, 923, 922, 921, 920, 919, 918, 917, 916, 915, 914, 913, 912, 911, 910, 909, 908, 907, 906, 905, 904, 903, 902, 901, 900, 899, 898, 897, 896, 895, 894, 893, 892, 891, 890, 879/1, 879/2, 878, 877, 876, 875, 874/1, 874/2, 874-3, 873, 872, 871, 871-1, 871-2, 871-3, 871-4, 870, 869, 868, 867, 866, 865, 864, 863, 862, 861, 860, 859, 858, 857-2, 857-1, 856, 855, 854, 853, 852, 851, 850-2, 850-1, 843, 842, 841, 840, 839, 838, 837, 836, 835, 834, 833, 832, 831, 830, 829, 828, 827, 826, 825, 824, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 744, 743, 745, 746, 747, 748, 723, 722, 721, 720, 719, 718, 717, 716, 715, 714, 713, 712, 711, 710, 709, 708, 707, 706, 642/7, 642/8, 642/9, 642/10, 642/11, 642/12, 642/13, 642/14, 642/15, 641, 640, 639, 638, 636, 635/1, 635/2, 634, 633/1, 633/2, 633/3, 633/4, 633/5, 633/6, 633/7, 633/8, 632, 631, 630, 629, 628/1, 628/2, 628/3, 628/4, 628/5, 628/6, 628/7, 626, 884, 883, 882/10, 881, 880, 885, 886, 887, 888, 889/1, 889/2, 1027/1, 1027/2, 1027/3, 1027/4, 1027/5, 1027/6, 1027/7, 1027/8, 1027/9, 1027/10, 1027/11, 1027/12, 1027/13, 1027/14, 1026, 1025, 1024, 1023, 1022, 1021, 1020, 506/1, 506/2, 506/3, 506/4, 506/5, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 516/1, 515/2, 516, 517, 518/1, 518/2, 518/3, 518/4, 518/5, 518/6, 518/7, 518/9, 518/10, 518/11, 518/12, 518/13, 519, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 526, 525, 535, 536/1, 536/2, 536/3, 536/4, 536/5, 536/6, 537, 541/1, 541/2, 541/3, 541/4, 541/5, 541/6, 541/7, 542, 543/1, 543/2, 543/3, 626 (део), 645 (део), 646 (део), 648 (део), 628/8 (део), 627 (део), 598 (део), 546 (део), 593 (део), 544 (део), 546 (део), 596 (део), 7507, 5709, 5708, 5996, 5703, 5704, 5705, 656, 5706, 704, 760, 1712, 1714, 1710, 1715, 1716, 1717, 1718, 1719, 1720, 1721, 1722, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729, 1730, 1731, 1732, 1735, 1735/1, 1736/2, 1737, 1737, 1738, 1739, 1740, 1741, 1742, 1743, 1744, 1745/1, 1745/2 (део), 1746, 1747, 1748, 1749, 1750, 1751/1 (део), 1751/2, 1752, 1770 (део), 1771, 1772, 1773, 1774, 1775, 1776, 1786 (део), 1788/1, 1788/2 (део), 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1766 (део) 320, 319, 318, 317, 316, 315, 314, 313, 312, 311, 310, 309, 308, 300, 301, 299, 298, 297, 296, 295, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 294, 293, 292, 291, 290, 289, 288, 287;

9. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Ситуациони план комплекса са границама заштите (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

Цртеж 2: Ситуациони план горњег града (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

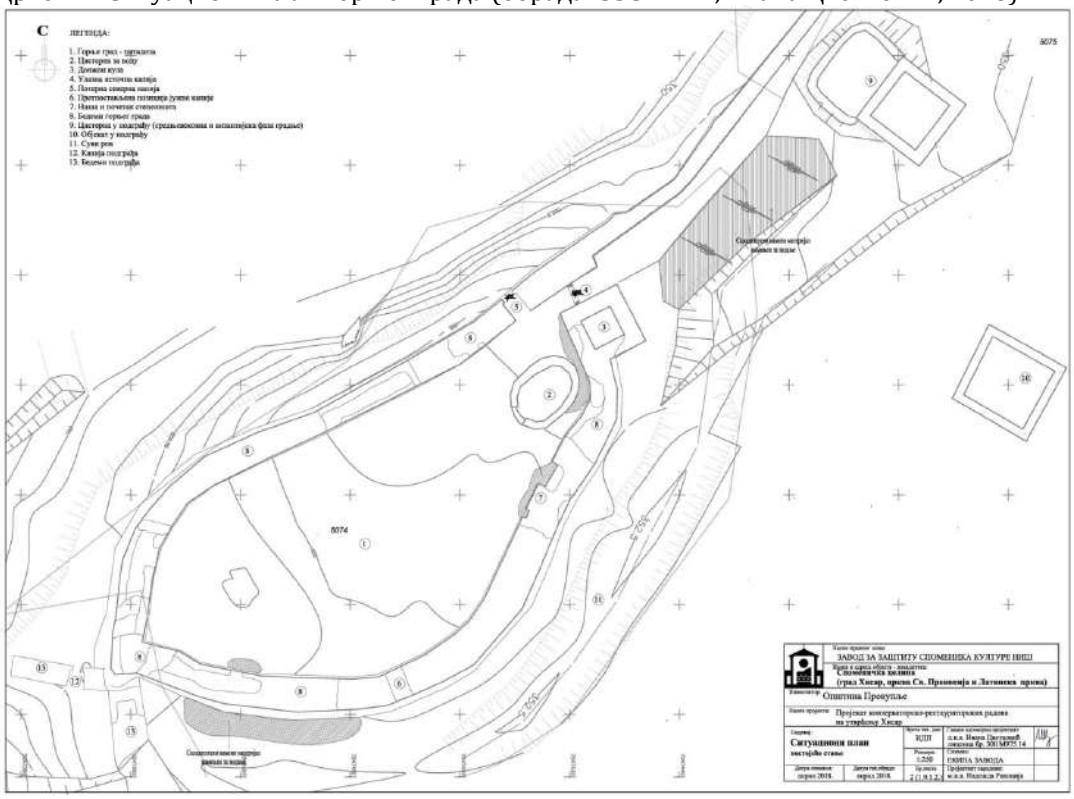

Цртеж 3: Основа горњег града (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

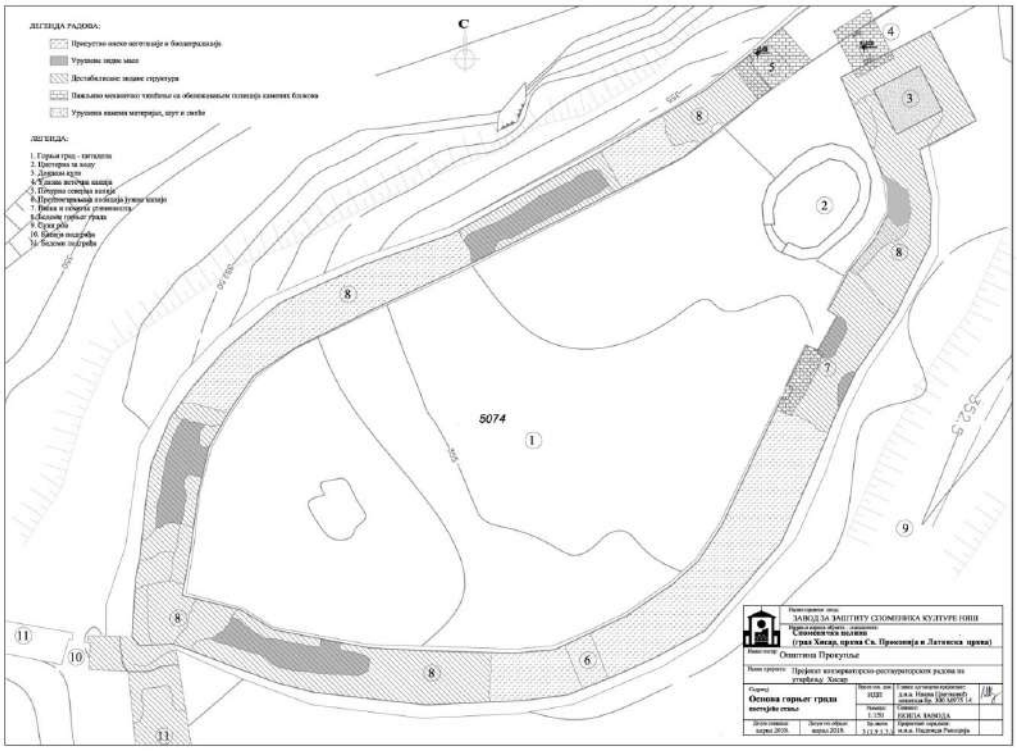

Цртеж 4: Пресек кроз горњи град (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

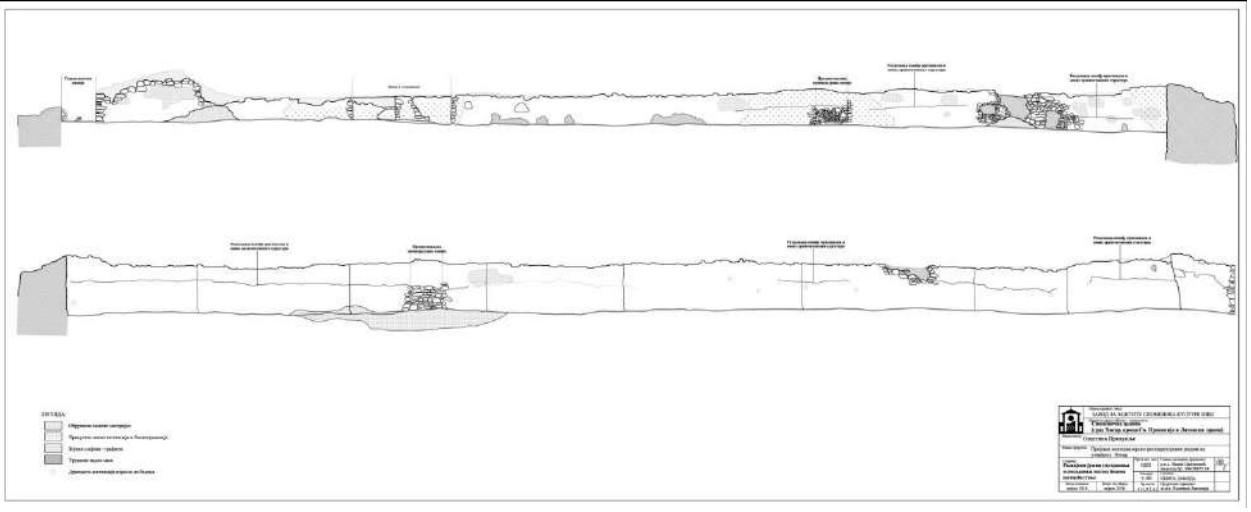

Цртеж 5: Изгледи бедема горњег града (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

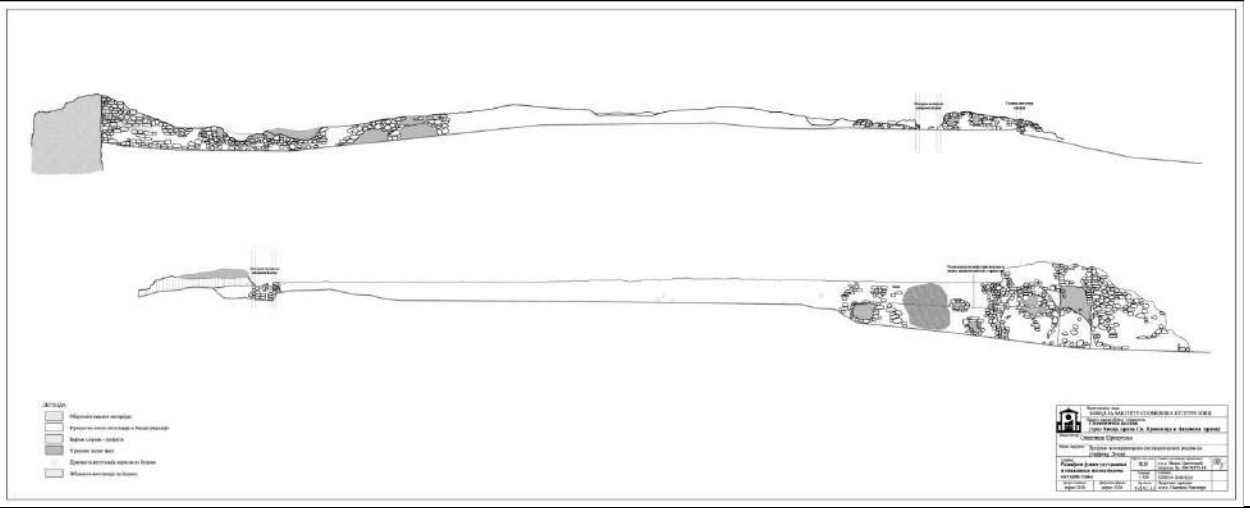

10. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слике 7-14-: *Споменичка целина „Хисар“ (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2011* и 2018)

Слика 15. Брдо Хисар и „Савићевац“ (фотографија: Јулка Кузмановић Цветковић)

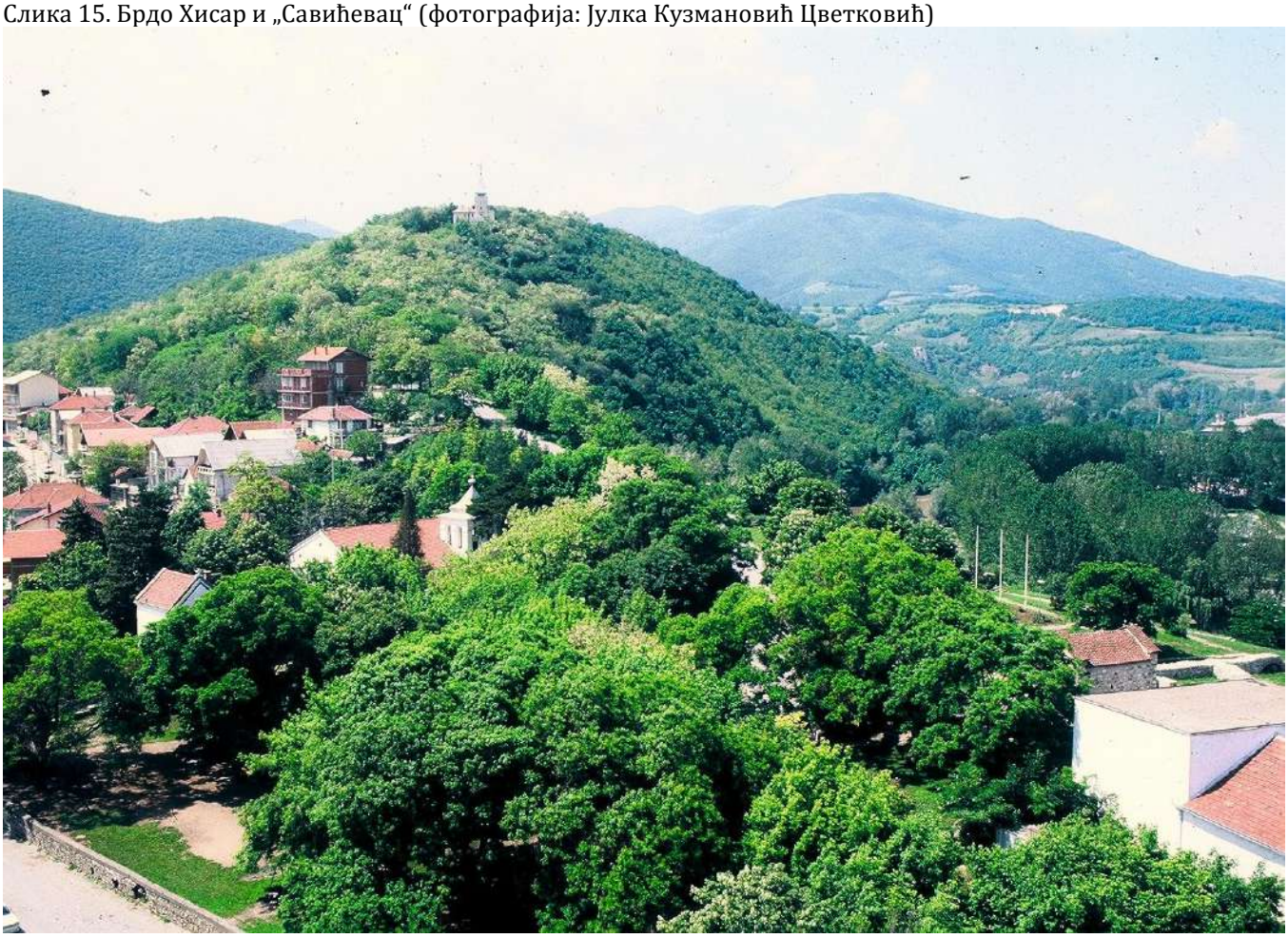

Слика 16. Спомен костурница (Преузето са: http://politikin-zabavnik.co.rs/pz/content/stare-slike-srbije-i-sire-okoline-da-beograd-nije-0)

Назив непокретног културног добра:
ЗГРАДА МУЗЕЈА ТОПЛИЦЕ
Споменик културе СК 93
Централни регистар: СК 317

Документ о проглашењу:
На основу решења о заштити Завода за заштиту споменика културе у Нишу
Бр. 300/2 од 22. марта 1977. године

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Зграда Музеја Топлице 31-35
Улица: Ратка Павловића бр. 2
Земљишно-књижни подаци: к.п. 2876, КО Прокупље-град
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ■ државно ☐ приватно ☐ непознато
Име, презиме и адреса власника/корисника (ако је познато): **Народни Музеј Топлице** **Јавна својина**

Основни подаци о објекту/локалитету:
Зграда Народног музеја Топлице пројектована је 1912. године, по нацрту архитекте Бранка Таназевића (1876– 1945), за потребе поште. У згради је смештен Народни музеј Топлице. Објекат је као споменик културе стављен под заштиту закона 22. марта 1977. године.

Сл. 1-3. Зграда Народног Музеја Топлице (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

ТРЕНУТНА НАМЕНА:		ПРИМАРНА НАМЕНА:			
Није у употреби	☐	Становање	☐	Комерцијална	☐
Делом у употреби	☐	Јавна	■	Сакрална/Гробље	☐
Заузет/ у употреби	■	Индустрија	☐	Културна	■
Непознато	☐	Образовна	☐	Остало: Музеј	■

ВИД ЗАШТИТЕ: нема ☐ предходна заштита ☐ **НКД** ■ НКД велики ☐
НКД изузетни значај ☐ **заштита кроз планове** ■

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА

Положај:
Саграђена је на локацији у склопу централног градског подручја, на адреси Улица Ратка Павловића бр. 2, у Прокупљу, тако да се својом југоисточном фасадом ослања на регулациону линију улице Ратка Павловића – Ћићка, а југозападном на регулациону линију Поштанске улице.

ДАТИРАЊЕ:
Почетак XX века, пројектована 1912. година

Опис непокретног културног добра:

Пројектована је 1912. године за потребе Поштанско-телеграфско-телефонске станице. Представља репрезентативни пример градске архитектуре, веома добрих пропорција, складна у масама и детаљу, што је резултат академских постулата у пројектовању и еклектичког приступа у обради фасадне декорације, са примесама мотива неоренесансе, необарокних цитата и елемената сецесије.
Одликује се масивном приземном градњом, са високим подножјем од камених блокова и у свему представља један од ретких објеката у граду са истакнутим рустичним елементима фасадне пластике. Симетричне је архитектонске композиције у основи, која се развија по осовини дијагонале. Доминантни угаони положај приземне грађевине додатно је наглашен истакнутим ортогоналним угаоним делом са главним улазом, надвишен осмоугаоном куполом са издигнутим сегментним куполастим завршетком над стубићима, који даје посебно обележје овом објекту и видљиву доминанту у урбаном ткиву улице. Над улазним порталом налази се уоквирена декоративна композиција на чијем врху се налази лавља глава. Обе уличне фасаде решене су на исти начин симетрично, са средишњим истуреним ризалитом са два прозора. Декоративно решене атике над ризалитима компоноване су у духу необарока, уквирене тракама са волутама, са једним лучно завршеним прозором, и са надвишеним лучним завршетком са рељефним флоралним елементом сецесије, над којим је испупчена ваза, док су са стране пирамидални украси. Ритмичност зидног платна постигнута је испупченом и увученом обрадом у малтеру, делимично равних бојених и неравно (буњасто) обрађених површина, као и постављањем низа декоративно уоквирених прозора. Сви отвори су уоквирени сегментним пиластрима, архитравно завршени и надвишени специфичним тимпанонима са истакнутим шиљатим луком. Фасадна сокла је израђена од клесаног камена

(Из документације Завода за заштиту споменика културе Ниш).

3. **ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:** обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Архитектонска концепција Зграде Музеја Топлице, ауторског дела архитекте Бранка Таназевића, је успео пример архитектуре јавних објеката с почетка XX века. У свом архитектонском изразу је веома карактеристична, представља видљиву доминанту у урбаном ткиву улице и смислено креирање градског језгра.

4. **АНАЛИЗА СТАЊА НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:**

Постојећи карактер: Зграда музеја Топлице

Границе: Границе непосредне близине споменика културе СК 93 – Зграде музеја Топлице, која се налази на катастарској парцели бр. 2876, КО Прокупље – град, нису дефинисане Решењем о заштити.

5. **ПРЕДХОДНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ** (археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторски радови)

Прецизни подаци о спроведеним интервенцијама на објекту мањкају до формирања музејске поставке, односно предаје зграде на коришћење Музеју Топлице, 1962. године. Крајем седамдесетих година XX века извршена је доградња анекса којом је формиран, за тадашње прилике, изложбени простор, како за сталну поставку, тако и за повремене тематске изложбе. Доградњом анекса у дворишном делу и извесним интервенцијама у ентеријеру зграда је прилагођена музејској делатности.

Пројекат изложбене музејске поставке са експонатима везаним за Топлички устанак 1917. „Слободарска Топлица“ израђен је у Заводу за заштиту споменика културе Ниш 1974. године и реализован исте године под руководством архитекте Александра Радовића.

Пројекат конзерваторско-рестаураторских радова на санацији спољашњег изгледа са истицањем и освежењем целокупна фасадне пластике рађен је, такође у Заводу 1978. године, а радови изведени према пројекту 1979 и 1980. године, под руководством и стручним надзором архитекте Милорада Војиновића.

Почетком XXI века, 2002. године, поново се актуелизује питање обнове и адаптације Народног музје Топлице. Том приликом направљен је Програм санације и адаптације зграде Народног музеја Топлице у Прокупљу бр. 130/1 од 28.08.2002. године, сагледане су стварне потребе савременог музеја, и дат је детаљан програм радова, којим се између осталих активности планирају и радови на санацији кровног покривача и фасадне лимарије; адаптацији поткровног простора у канцеларијски простор; адаптацији садашњих радних просторија у депое; као и адаптацији помоћног објекта у прихватни депо; затим, адаптацију котларнице; уградњу инсталација противпожарне заштите; набавке одговарајуће опреме и инвентара и уређење слободних површина на парцели.

Реализована је санација кровног покривача, санација и обнова фасадних површина и столарије, спроведена током 2017 и 2018. године.

(Из документације Завода за заштиту споменика културе Ниш).

6. ПРЕДЛОГ БУДУЋИХ АКТИВНОСТИ

Потребно је планирати радове на обезбеђивању и уређењу музејских депоа за збирке, конзерваторске лабораторије, проширење капацитета канцеларијског простора, и сл. За даље уређење и опремање радова израдити пројектну документацију и реализовати свеобухватну адаптацију објекта.

7. МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

А. Опште мере заштите:

1. За реализацију било којих радова на објекту неопходно је обратити се Заводу за заштиту споменика културе Ниш како би прописао услове за предузимање мера техничке заштите.
2. Власник, корисник се стара о одржавању и заштити овог непокретног културног добра, као и његове непосредне околине.
   Није дозвољено да се руши, раскопава, преправља, презиђује, прерађује, или да се изводе било какви други радови који могу променити изглед и вредност културног добра без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежног Завода.
3. У непосредној близини објекта забрањена је свака градња и промена облика терена без претходне сагласности Завода.

Б. Посебне мере заштите:

1. Очување архитектонског склопа и изгледа
2. Очување аутентичности изгледа објекта, употребљених материјала и конструктивног склопа
3. Дозвољене су адаптације у ентеријеру према важећим прописима и правилницима сходно музејској делатности, а на основу посебних услова које издаје надлежни Завод.
4. Све елементе спољне архитектуре у целости чувати у аутентичном облику.

8. РЕШЕЊЕ О ЗАШТИТИ

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ
Бр. 300/2
22. 11 1977 год.
Н И Ш

Zavod za zaštitu spomenika kulture u Nišu, na osnovu člana člana 56, a u vezi člana 4 i 28 Zakona o zaštiti spomenika kulture (Sl. glasnik SRS 3/66), radi stavljanja pod zaštitu zakona zgrade Muzeja u Prokuplju, donosi

R E Š E N J E

Zgrada Muzeja Toplice u Prokuplju, koja se vodi u katastru SO Prokuplje IMA SVOJSTVO SPOMENIKA KULTURE.

Zgrada Muzeja Toplice u Prokuplju ne može se popravljati, rušiti ni dozidjivati bez prethodne saglasnosti Zavoda, a u neposrednoj blizini o jekta zabranjena je svaka gradnja i ma kakva promena oblika terena bez prethodne dozvole Zavoda.

Na osnovu ovog rešenja izvršiti upis u registar Zavoda.

Rešenje dostaviti: Muzeju Toplice u Prokuplju, Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture Beograd, SO Prokuplje, Odeljenju za dokumentaciju i Arhivi Zavoda, a po izvršenom upisu u registar i nadležnom sudu na postupak u smislu člana 32 Zakona o zaštiti spomenika kulture.

O b r a z l o ž e n j e

Zgrada Muzeja Toplice u Prokuplju, nekadašnje pošte, predstavlja jedan od retkih objekata u gradu podignutih početkom 20. veka sa istaknutim elementima fasadne plastike i simboličnom arhitektonskom kompozicijom po dijagonalnoj osi.

Oktogonalni toranj nad ulazom na uglu zgrade svojom siluetom i arhitektonskim rešenjem daje poseban pečat ovom objektu i predstavlja zapaženu dominantu u urbanom tkivu ulice.

Sve elemente spoljne arhitekture treba u celosti čuvati dok su u pogledu korišćenja unutrašnjeg prostora dopuštene adaptacije shodno novoj funkciji objekta.

Na osnovu iznetih činjenica Zavod je doneo rešenje kao što glasi u dispozitivu.

Protiv ovog rešenja može se izjaviti žalba Republičkom sekretarijatu SR Srbije u roku od 15 dana od dana prijema rešenja.

Žalba se podnosi preko ovog Zavoda u dva primerka.

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ Ниш

Direktor Zavoda
Arh. Aleksandar Radović

9. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Основа приземља (документација: ЗЗСКНиш, М.Војиновић, Н. Босанац)

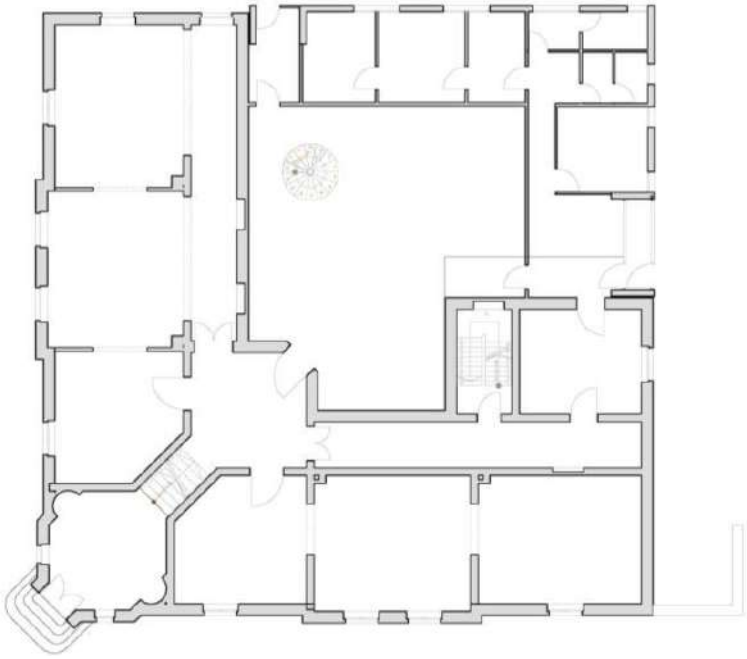

Цртеж 2: Изглед из Поштанске улице и угаони изглед (документација: ЗЗСКНиш, М. Војиновић, Н. Босанац)

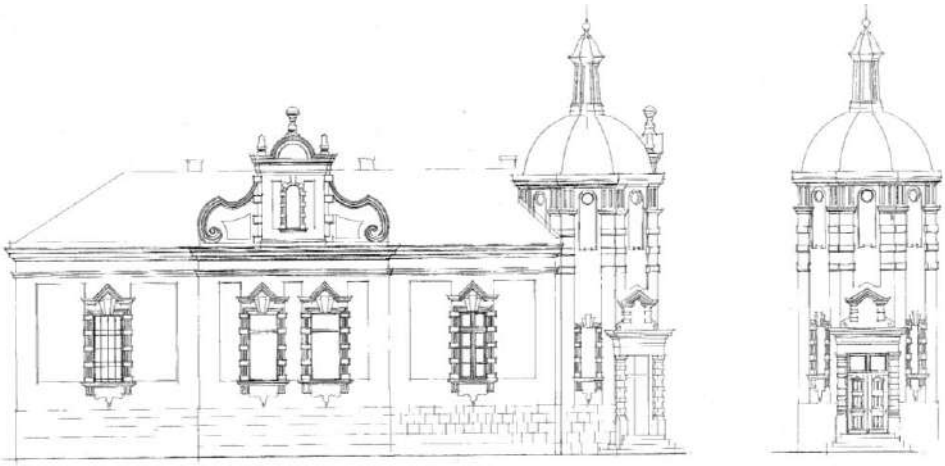

Цртеж 3: Изглед из Улица Ракта Павловића (документација: ЗЗСКНиш, М. Војиновић, Н. Босанац)

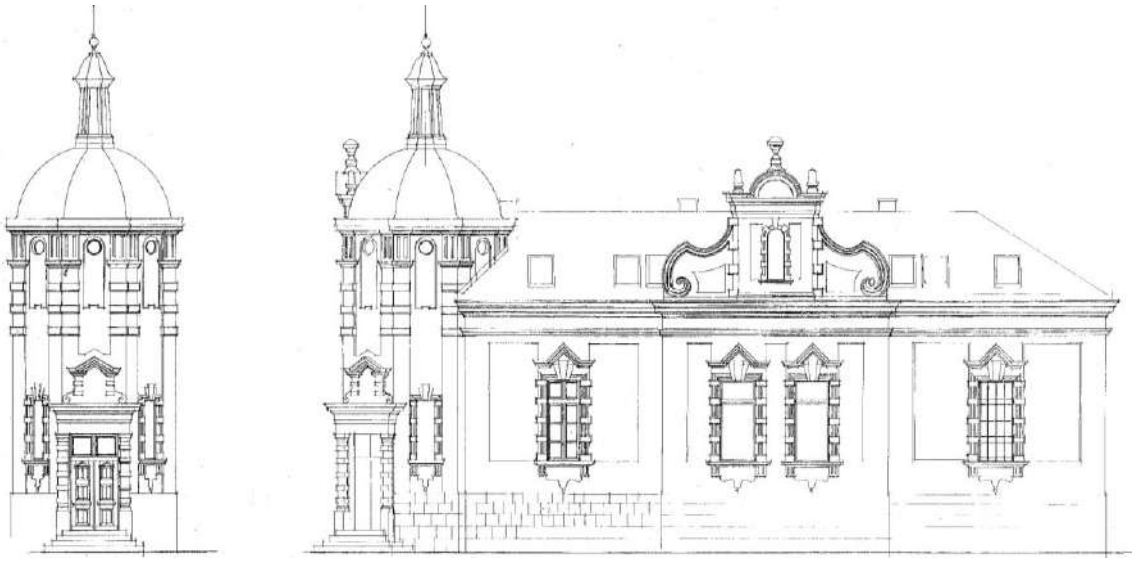

10. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слике 4-5: Зграда Народног музеја Топлице, некадашње поште (фото: Историјски архив Топлице)

Слике 6-7: Зграда Народног музеја Топлице, некадашње поште (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Назив непокретног културног добра:
ЗГРАДА ГИМНАЗИЈЕ У ПРОКУПЉУ
Споменик културе: СК 320
Централни регистар: СК 1929

Документ о проглашењу:
На основу решења Владе Републике Србије
Бр. 633 – 3153/ 97 – 2 од 08. августа 1997. године
(Сл.Гл .39/97)

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Зграда гимназије у Прокупљу
Улица: Ратка Павловића бр. 20-22
Земљишно-књижни подаци: к.п. 3045/1, КО Прокупље-град
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ■ државно ☐приватно ☐ непознато
Име, презиме и адреса власника/корисника (ако је познато): Гимназија, Република Србија Јавна својина

Основни подаци о објекту/локалитету:
Зграда Гимназије грађена је као школска зграда у периоду од 1937 до 1945. године а према пројекту архитекте Р. Тодоровића.
Зграда се користи за потребе средњег образовања.
Објекат је као споменик културе стављен под заштиту закона 8. августа 1997. године.

Сл. 1-3. Зграда Гимназије (фото ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

ТРЕНУТНА НАМЕНА:		ПРИМАРНА НАМЕНА:			
Није у употреби	☐	Становање	☐	Комерцијална	☐
Делом у употреби	☐	Јавна	■	Сакрална/Гробље	☐
Заузет/ у употреби	■	Индустрија	☐	Културна	☐
Непознато	☐	Образовна	■	Остало: Школа	■

ВИД ЗАШТИТЕ: нема ☐ предходна заштита ☐ **НКД** ■ НКД велики ☐
НКД изузетни значај ☐ заштита кроз планове ■

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА

Положај:
Саграђена је на локацији у склопу централног градског подручја, у улици Ратка Павловића бр. 20-22, на к.п. 3045/1 КО Прокупље-град, тако да својим положајем захвата и угао Ул. Војводе Мишића.

ДАТИРАЊЕ:
Градња зграде Гимназије од 1937-1945. године

Опис непокретног културног добра:

Историјски осврт:

Гимназија у Прокупљу је основана 1908. године, указом Краља Петра I, на захтев тадашњег начелника у пензији Захарија Хаџи Арсића.

Темељи за зграду Гимназије постављени су 1937. године, а 1940. године зграда је, иако недовршена, већ примила прве ђаке, што указује да је на то да је оваква установа била веома потребна не замо за Прокупље, већ и целу Топлицу. Тек после Другог светског рата, 1945. године зграда је у потпуности завршена.

Архитектонске и ликовне карактеристике и вредности:

Грађевина је пројектована као зграда са приземљем и два спрата, према принципима аритектонског правца Модерна, са асиметрично решеним распоредом трактова. Зграда у целини представља просторни грађевински блок асиметричне основе, спратности По+2, тако да се својом масом у дужини од 75 метара просторе ширином читаве парцеле и дуж улице Ратка Павловића, као главне градске саобраћајнице. На делу уличног тротоара, школа има зелену површину, у ширини од 10 метара, а на уличну регулациону линију излази степенишни ризалит, са нешто увученијом улазном партијом за угаони тракт који се простире Улицом Војводе Мишића.

Учионице у школи оријентисане су ка југу и према дворишту, што је са функционалне стране веома битно када се има у виду централна градска саобраћајница на коју се објекат наслања. У оквиру левог источног тракта правцем север-југ, по дубини парцеле простире се сала, предвиђена како се школске свечаности, тако и за разноврсне културне потребе у оквиру града, и за биоскопске пројекције. У оквиру десног тракта са истоветним правцем, оријентисаног према Улици војводе Мишића, смештене су просторије углавном за потребе кабинета.

Архитектура зграде у целини остварена је у духу карактеристичном за савремена архитектонска остварења у периоду између два светска рата са јасно израженим односом маса, зидних површина и отвора, без примене било какве декорације карактеристичне за период постакадемизма, односно еклектике. Све је овде изражено разумном применом грађевинског материјала који својом функцијом има несумњивог учешћа у обликовању зграде, када је у питању обрада фасадних површина, столарије, лимарије, зидних површина и подова у учионицама,

канцеларијама, кабинетима и сл.
Архитекта је вештим структуралним компоновањем ритмично прожетих вертикала и хоризонтала решио проблем односа маса.

Из документације Завода за заштиту споменика културе Ниш

3. **ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:** обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Гимназије је институције, која се одувек сматрала важним елементом духовног живота, образовања и напредка у Прокупљу.
Гимназија представља успело градитељско решење, које се сврстава у репрезентативна дела модерне архитектуре, а значајно је и због континуиране културно-просветне мисије. Са ***градитељске*** стране посебно је вредна пажње као објекат грађен са свим елементарним каратеристикама значајним за период развоја савремене архитектуре.

4. **АНАЛИЗА СТАЊА НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:**

Зграда се користи за потребе за које је пројектована – образовна установа. У њој се налазе гимназија и медицинска средња школа са спортском двораном, касније претвореном у биоскоп.
Објекат је грађен 40-тих година XX века, и састоји се од подрума, приземља и два спрата са анексним деловима за спортску салу и помоћне просторије, који су приземни.
Зидана је у систему зидова од опеке дебљине 51cm у приземљу, 45cm на првом спрату и 30cm на другом спрату, и са бетонском међуспратном конструкцијом типа „авраменко“.
Унутрашњост објекта је одржавана, адаптације и текуће поправке зграде су реализоване у току коришћења објекта. На фасадама објекта нису спровођени озбиљнији радови, потребно је радити на њиховој обнови.

5. **ПРЕДХОДНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ** (археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторски радови)

Претходне интервенције на грађевини односе се на адаптацију подрумских просторија у спортску салу, док је пројектована спортска сала у приземљу објекта, у левом тракту претворена у биоскопску салу и просторије бокс клуба.
Средином 1980-тих година уклоњена су стара борова стабла испред зграде, према улици Ратка Павловића.
Радови на санацији или реконструкцији били су мањег обима, па се могу сврстати под текућа одржавања. Током 2016. године израђен је Пројекат енергетске санације, санације фасаде и замена фасадне столарије и лимарије на згради Гимназије у Прокупљу, којим је планирана свеобухватна обнова екстеријера зграде и побољшање енергетске ефикасности.

6. **ПРЕДЛОГ БУДУЋИХ АКТИВНОСТИ**

Реализација свеобухватне обнове зграде и побољшање енергетске ефикасности, према постојећој пројектној документацији. Пројектном документацијом предвиђено је делимично обијање постојећег деградираног малтера и поновно малтерисање новим, као и замена постојеће дрвене фасадне столарије новом од дрвета са термоизолационим нискоемисионим системима. Такође, санација подразумева поправку светларника од металних елемената и замену и санацију свих

лимених опшивки на објекту. Пројекат је израђен 2016. године, али још увек није реализован.
Посебну пажњу потребно је посветити чувању и одржавању дворишног простора, који треба сагледати обједињено са дворишним простором Гимназија и основне школе Ратка Павловића Ћићка.

7. МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

А. Опште мере заштите:

a. За реализацију било којих радова на објекту неопходно је обратити се Заводу за заштиту споменика културе како би прописао услове за предузимање мера техничке заштите.
b. Власник, корисник - органи јединице локалне самоуправе се старају о одржавању и заштити овог непокретног културног добра, као и његове непосредне околине.
Није дозвољено да се руши, раскопава, преправља, презиђује, прерађује, или да се изводе било какви други радови који могу променити изглед и вредност културног добра без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежног Завода.

Б. Посебне мере заштите:

1. Очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала, функционалних карактеристика према пројактованом и изведеном стању у периоду 1937-1946. године.
2. Ажурно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација на споменику културе.
3. Забрана преправки, доградње и надградње
4. Забрана промене намене објекта и његових делова
5. Забрана радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе.

Утврђују се следеће **мере заштите заштићене околине** споменика културе:

1. Забрана градње објеката који својом архитектуром, габаритом и висином угрожавају споменик културе
2. Забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе
3. Дужност корисника да уређује зеленило и негује декоративну флору
4. Забрана просипања, одлагања, складиштења и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних, радиоактивних.

8. РЕШЕЊЕ О ЗАШТИТИ:

1036

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник Републике Србије", број 71/94),

Влада Републике Србије доноси

ОДЛУКУ

О УТВРЂИВАЊУ ЗГРАДЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ „ЈАНКО ВЕСЕЛИНОВИЋ" У ШАПЦУ ЗА СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Тачка 1.

Зграда Основне школе „Јанко Веселиновић" у Шапцу утврђује се за споменик културе.

Тачка 2.

Зграда Основне школе „Јанко Веселиновић" у Шапцу (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији општине Шабац у Шапцу, у улици Карађорђевој број 48, у државној својини, на катастарској парцели број 1198 К.О. Шабац.

Спеменик културе је школска зграда саграђена крајем XIX века. Под називом „Школа у Београдској улици" почела је са радом 1893. године. Од школске 1906-7. године добија назив „Шабачка основна школа у Карађорђевој улици", који остаје до 1930. године, а потом „Државна народна школа Стева Д. Поповић". Између два рата у граду је био одомаћен назив „Доњошорска основна школа". Састоји се из приземља и спрата. Пројектована је по академским постулатима у духу еклектике. Основа и главна фасада су симетрично решене са средишњим положајем лучно завршеног улаза и ритмички уједначеним распоредом архитравно завршених прозорских отвора на главном, подужном тракту. Два бочна тракта су ризалитно наглашена и надвишена атиком. Архитектонске вредности, историјско-уметничке особености и историјски доприноси образовању, науци и култури чине овај споменик културе посебно значајним.

Тачка 3.

Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 1197/1 К.О. Шабац у друштвеној својини, 1197/2 и 1199 К.О. Шабац у приватној својини, 1198 К.О. Шабац у државној својини и део Карађорђеве улице до осе улице у државној својини, наспрам катастарских парцела бр. 1197/1, 1197/2, 1198 и 1199 К.О. Шабац.

Тачка 4.

Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала, функционалних карактеристика и оригиналних натписа;

2) ажурно праћење стања и одржавања конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе;

3) забрана преправки, доградње и надградње;

4) забрана промене намене;

5) забрана радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе;

6) враћање изворног изгледа капији из Карађорђеве улице.

Тачка 5.

Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) уклањање привремених објеката (трафике, тезге и монтажни излог) са тротоара у заштићеној околини;

2) забрана градње и постављања трајних или привремених објеката који својом наменом, волуменом габарита по висини и облику могу угрозити или деградирати споменик културе и његову заштићену околину;

3) забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе;

4) забрана постављања покретних тезги, киоска и других привремених објеката унутар заштићене околине;

5) забрана промене намене или коришћења заштићене околине, која би угрозила споменик културе или његову заштићену околину;

6) дужност корисника да уређује зеленило и негује декоративну флору;

7) урганистичко и комунално уређење, хортикултурно опремање и одржавање простора заштићене околине у функцији споменика културе;

8) забрана просипања, одлагања, складиштења и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних, радиоактивних.

Тачка 6.

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије".

05 број 633-3153/97-1

У Београду, 8. августа 1997. године

Влада Републике Србије

Потпредседник,
академик проф. др **Милутин Стојковић**, с.р.

1037

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник Републике Србије", број 71/94),

Влада Републике Србије доноси

ОДЛУКУ

О УТВРЂИВАЊУ ЗГРАДЕ ГИМНАЗИЈЕ У ПРОКУПЉУ ЗА СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Тачка 1.

Зграда Гимназије у Прокупљу утврђује се за споменик културе.

Тачка 2.

Зграда Гимназије у Прокупљу (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији општине Прокупље, у Прокупљу, у улици Ратка Павловића број 8, на катастарској парцели број 3045/1 К.О. Прокупље – град.

Споменик културе је зграда грађена по пројекту архитекте Рад. Тодоровића у периоду између 1937. и 1940. године, а завршена је после Другог светског рата. Грађевина је пројектована са приземљем и два спрата према принципима Модерне, а решена је асиметричним распоредом трактова. Проблем односа маса архитекта је решио вештим структуралистичким компоновањем ритмично прожетих вертикала и хоризонтала. У спољној обради површина наглашена је, код сваког блока, тракастим детаљима хоризонталност и вертикалност да би се постигла експресивност. Овај споменик културе је успело градитељско решење које се сврстава у репрезентативна дела модерне архитектуре, а значајно је и због континуиране деведесетогодишње културно-просветне мисије.

Тачка 3.

Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 3045/1, 3045/2, 2883, 2893, 3036, 3037, 3038, 3039, 3041 и 3044 К.О. Прокупље – град, у друштвеној својини.

Тачка 4.

Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала, функционалних карактеристика према пројектованом и изведеном стању у периоду 1937-1946. године;

2) ажурно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе;

3) забрана преправки, доградње и надградње;

4) забрана промене намене објекта и његових делова;

5) забрана радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе.

Тачка 5.

Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) забрана градње објеката који својом архитектуром, габаритом и висином угрожавају споменик културе;

2) забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе;

3) дужност корисника да уређују зеленило и негује декоративну флору;

4) забрана просипања, одлагања, складиштења и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних, радиоактивних.

Тачка 6.

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије".

05 број 633-3153/97-2

У Београду, 8. августа 1997. године

Влада Републике Србије

Потпредседник,
академик проф. др **Милутин Стојковић**, с.р.

9. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Основа приземља (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)

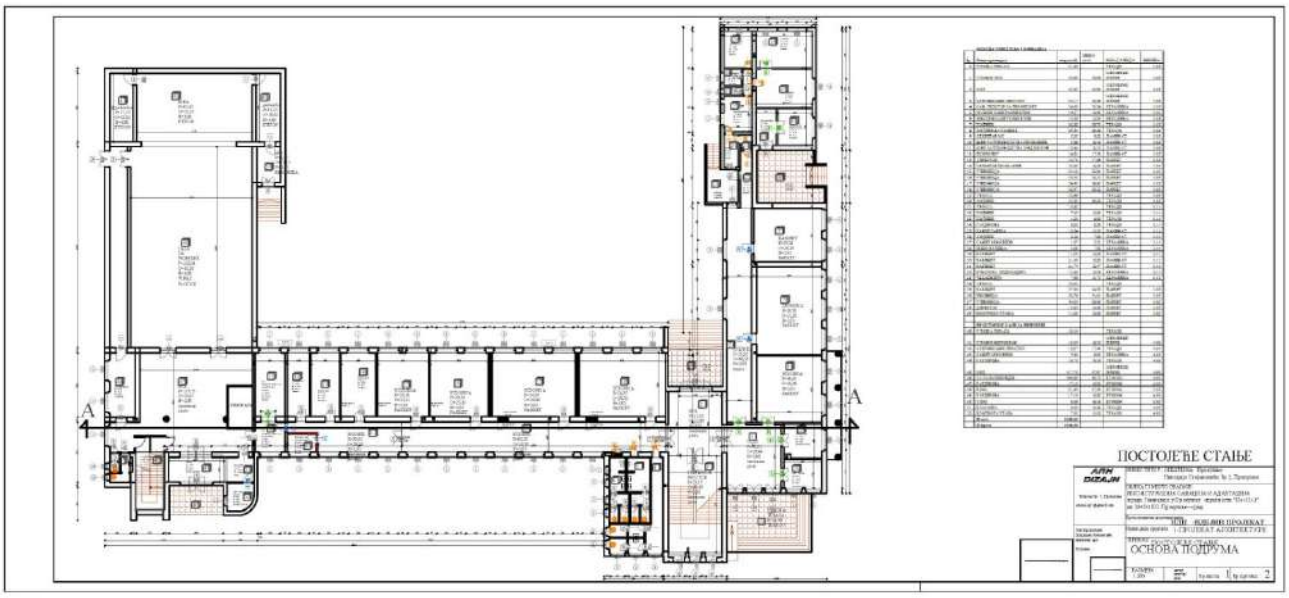

Цртеж 2: Основа спрата (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)

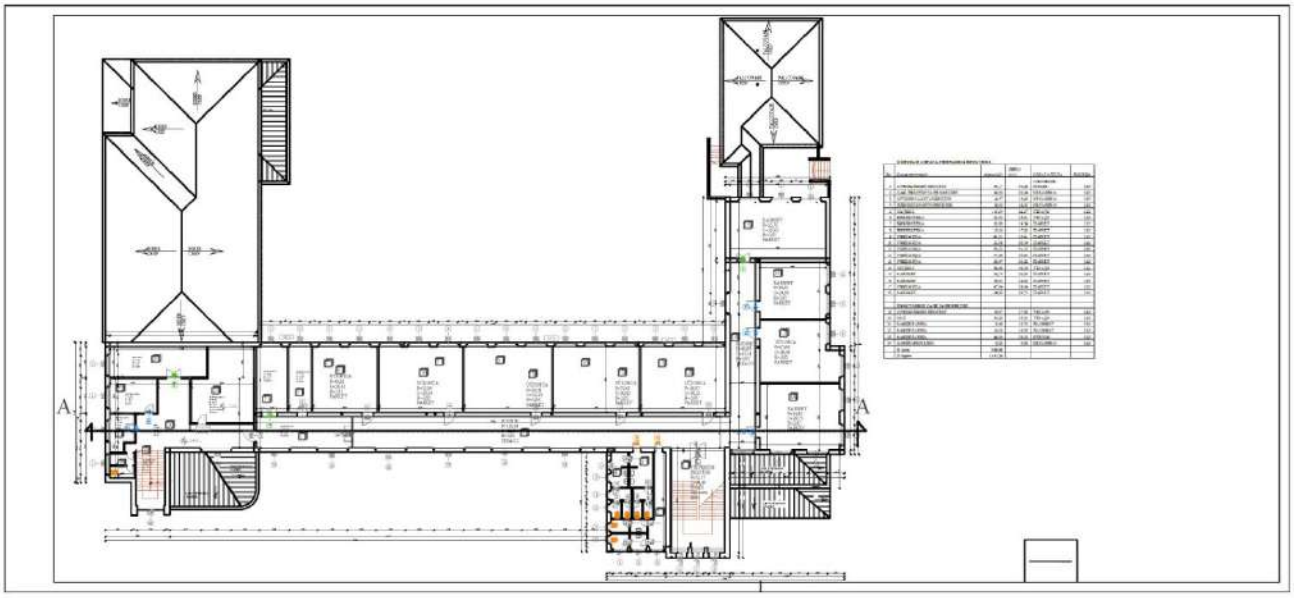

Цртеж 3: Подужни пресек (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)

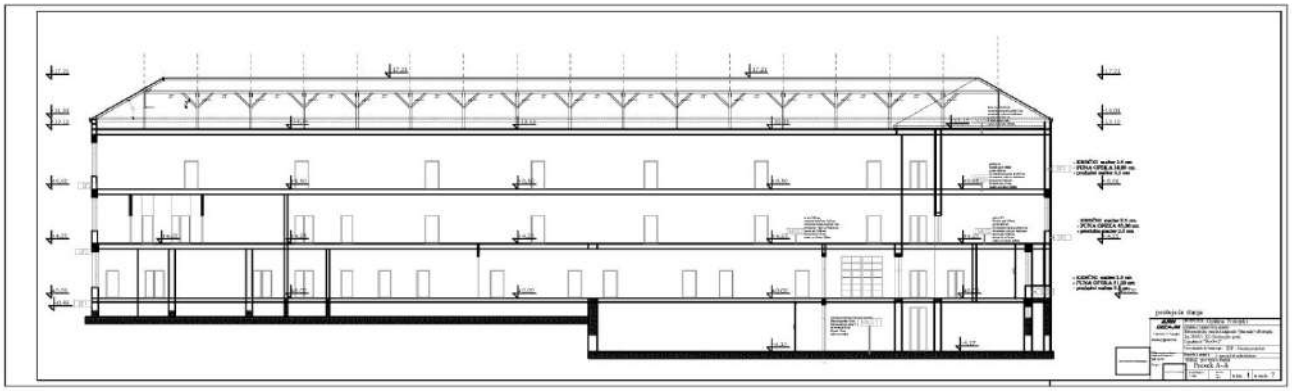

Цртеж 4: Главна фасада (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)

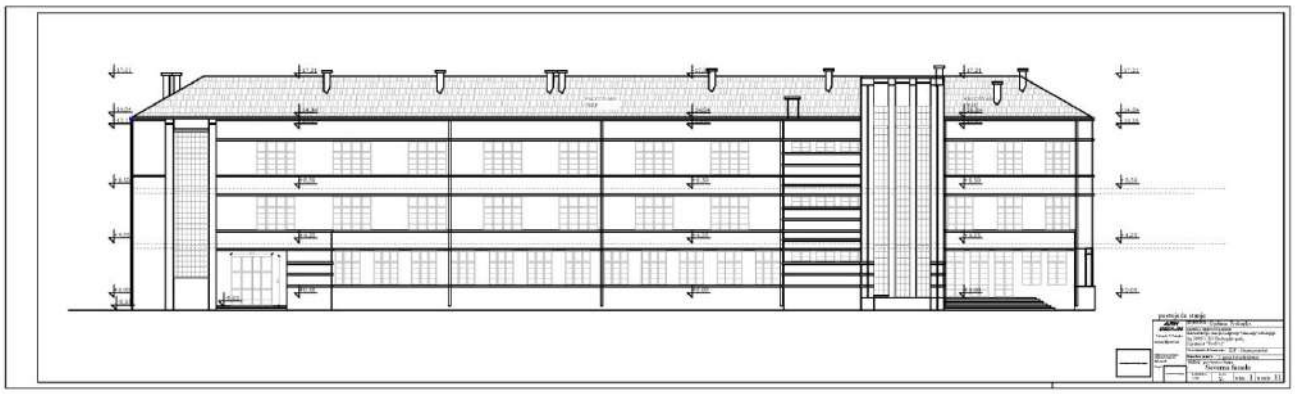

Цртеж 5: Дворишна фасада (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)

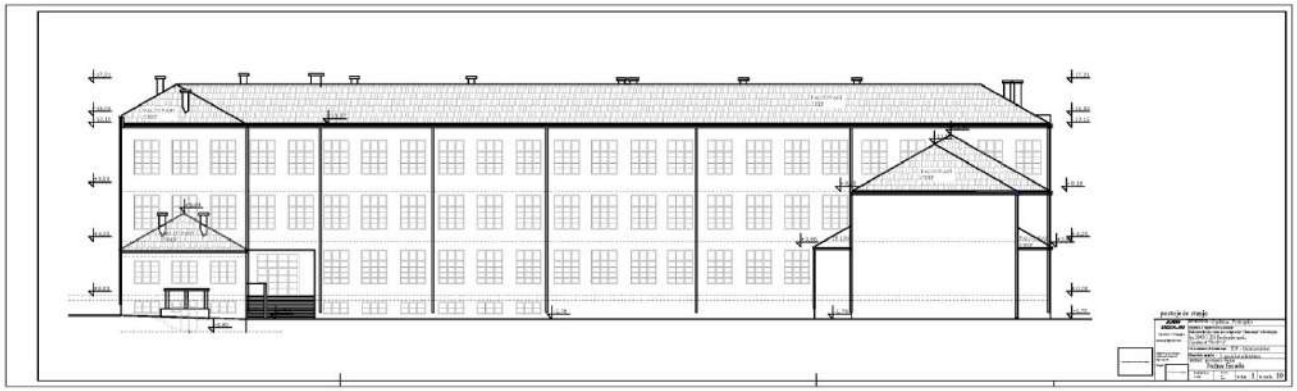

Цртежи 6 и 7: Бочне фасаде (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)

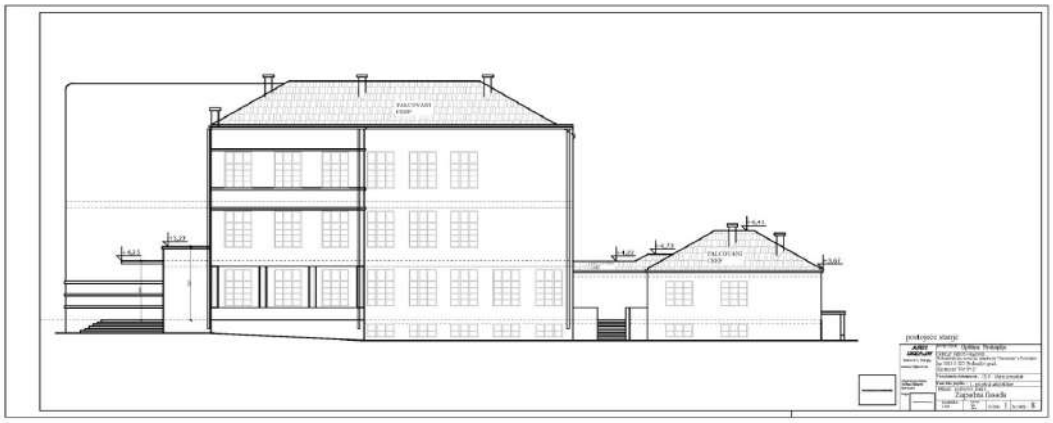

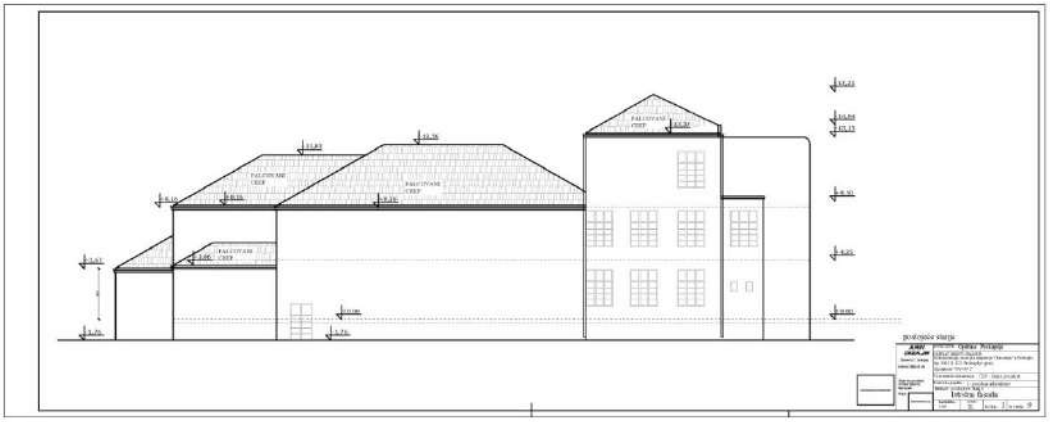

10. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слика 4-5: Зграда Гимназије (фото: архива ЗЗСКНиш)

Слике 6-7: Зграда Гимназије (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Назив непокретног културног добра:

ЗГРАДА СТАРЕ ГИМНАЗИЈЕ У ПРОКУПЉУ

Споменик културе: СК 322

Централни регистар: СК 1935

Документ о проглашењу:

На основу одлуке Владе Републике Србије
Бр. 633 – 3153/ 97 – 21 од 08. августа 1997. године
(Сл.Гл.39/97)

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Зграда старе гимназије у Прокупљу, сада Основна школа Никодије Стојановић
Улица: Ратка Павловића бр. 43
Земљишно-књижни подаци: к.п. 2865, КО Прокупље-град
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ■ државно ☐приватно ☐ непознато
Име, презиме и адреса власника/корисника (ако је познато): Основна школа Никодије Стојановић Татко, Република Србија Јавна својина

Основни подаци о објекту/локалитету:

Зграда старе Гимназије грађена за потребе школе и датира још из времена 1897 до 1899. године када је завршена њена градња.

Зграда се користи за потребе образовања, у њој је смештена основна школа Никодије Стојановић Татко.

Грађена је према пројекту београдских архитеката Душана Живановића (1853-1937) и Драгутина Ђорђевића (1866-1933).

Објекат је као споменик културе стављен под заштиту закона 8. августа 1997. године.

Сл. 1-3. Зграда Старе Гимназије (фото ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

ТРЕНУТНА НАМЕНА:		ПРИМАРНА НАМЕНА:			
Није у употреби	☐	Становање	☐	Комерцијална	☐
Делом у употреби	☐	Јавна	■	Сакрална/Гробље	☐
Заузет/ у употреби	■	Индустрија	☐	Културна	☐
Непознато	☐	Образовна	■	Остало: Школа	■

ВИД ЗАШТИТЕ: нема ☐ предходна заштита ☐ **НКД** ■ НКД велики ☐
НКД изузетни значај ☐ заштита кроз планове ■

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА

Положај:
Саграђена је на локацији у склопу централног градског подручја, у улици Ратка Павловића бр. 43, на к.п. 2865 КО Прокупље-град, тако да својим положајем захвата и угао са Улицом Милоша Обилића.

ДАТИРАЊЕ:
Грађена је крајем XIX века, тачније од 1887 до 1899. године

Опис непокретног културног добра:
Историјски осврт:
Зграда Старе гимназија у Прокупљу саграђена је залагањем првог прокупачког индустријалца и председника општине Стојана Данчевића, крајем последње деценије XIX века, а према пројекту београдских архитеката Душана Живановића (1853-1937) и Драгутина Ђорђевића (1866-1933).
Према подацима објављеним у књизи „Историја вароши Прокупља“ М. Спиридоновића, свештеника, М. Миланковића, директора гимназије и Д. Јовановића, свештеника, из 1930. године стоји следеће:
„Старањем покојног Стојана Данчевића (први индустријалац Прокупља, оснивач прокупачке банке, председник општине и народни посланик) подигнута је једна од најлепших зграда у вароши, зграда основне школе, којој завиде многи учитељи из наших већих градова. Данас је у тој згради смештена и гимназија која је овде први пут отворена као приватна, 9. септембра 1908. године, старањем покојног Захарија Хаџи-Арсића“.

Архитектонске и ликовне карактеристике и вредности
Састоји се од приземља и спрата. Пројектована је по академским постулатима у духу еклектике. Основа и главна фасада су симетрично решене са средишњим положајем лучно завршеног улаза и ритмички уједначеним распоредом архитравно завршеног улаза и ритмички уједначеним распоредом архитравно завршених прозорских отвора на главном, подужном тракту. Два бочна тракта на главној фасади су ризалитно наглашена и надвишена атиком. Грађена је као слободностојећи објекат у оквиру школског дворишта које заузима угаони простор улица Ратка Павловића и Милоша Обилића, величине од око 45 ари.

(Из документације Завода за заштиту споменика културе Ниш)

3. **ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:** обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Зграда је од несумњивог значаја за развој школства у Прокупљу и подручју Топличког региона. За историју Прокупља значајно је и то што су у школи (основна школа и гимназија) одгајене многе генерације ученика у век и по постојања ове установе. Припада врсти непокретних културних добара грађанске архитектуре као зграда јавног карактера.

4. **АНАЛИЗА СТАЊА НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:**

Зграда се и данас користи за исте потребе за које је пројектована – образовна установа. У њој се налази основна школа Никодије Сојановић Татко.
Објекат се налази у солидном стању, с обзиром да је санација и обнова фасаде реализована током 2016. године, али је школско двориште у незадовољавајућем стању.

5. **ПРЕДХОДНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ** (археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторски радови)

1984. године извршено је бојење фасада, па је фасадна пластика дошла до изражаја.
Међуспратна подна конструкција објекта је била комбинована од дрвене грађе, земље и дасака, али је 1988. године спроведена велика реконструкција. Зграда је и статички ојачана, односно прилагођена потребама савремене школе. Уграђене су бетонске плоче у међуспратној конструкцији и приземљу, обрађени су зидови и постављена ламперија по учионицама, а у ходницима украсна сокла. Изливено је ново бетонско степениште између спратова, постављени терацо подови по ходницима, уведена је вода у седам просторија и офарбана је столарија у унутрашњости.
Мере техничке заштите издате 2008. године подразумевале су израду пројекта за извођење радова на санацији целокупне фасадне површине објекта и замену столарије, али пројекат је израђен тек 2016. године. Радови на фасадним равнима спроведени су након тога, чиме је објекат заштићен од даљег пропадања.
Такође, 2011. године прописане су мере техничке заштите за санацију оштећења насталих услед земљотреса: санација пукотина на зиданим луковима, надвратним гредама и таванској међуспратној конструкцији, као и за санацију унутрашњих зидних и плафонских површина. Прописане су мере 2015. године, које се односе на адаптацију дела левог крила објекта у санитарни блок.

6. **ПРЕДЛОГ БУДУЋИХ АКТИВНОСТИ**

Посебну пажњу потребно је посветити школском дворишту, формирању квалитетног простора за боравак ученика на отвореном и одржавању врта према улици Ратка Павловића.

7. МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

А. Опште мере заштите:

1. За реализацију било којих радова на објекту неопходно је обратити се Заводу за заштиту споменика културе Ниш како би прописао услове за предузимање мера техничке заштите.
2. Власник – корисник непокретног културног добра се стара о одржавању и заштити овог непокретног културног добра, као и његове непосредне околине.
3. Није дозвољено да се руши, раскопава, преправља, презиђује, прерађује, или да се изводе било какви други радови који могу променити изглед и вредност културног добра без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежног Завода.

Б. Посебне мере заштите:

1. Очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала, функционалних карактеристика и оригиналних натписа.
2. Ажурно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација на споменику културе.
3. Забрана преправки, доградње и надградње.
4. Забрана промене намене.
5. Забрана извођења радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе.
6. Враћање изворног изгледа дворишној огради.
7. Зграду треба чувати и одржавати у изворном стању, уз могуће мање интервенције унутар ње, према потреби, под условом да се њима ни у ком случају не ремети општи склоп зграде, када је у питању улазни простор заједно са степеништем, положај, распоред и величина учионица.
8. Апсолутно мора доћи у обзир очување волумена и габарита саме зграде, као и њеног спољњег изгледа заједно са распоредом отвора, фасадном орнаментиком и декорацијом, што важи како за уличне, тако и за дворишне фасаде.
9. Посебну пажњу посветити чувању и одржавању дворишног простора са одржавањем предбаште према улици Ратка Павловића, уградњом стилске ограде и капије на начин примерен аутентичној архитектури саме зграде, посебно са чувањем и одржавањем спомен бисте посвећене народном херојy Никодију Стојановићу – Татку, као и чесме према улици Милоша Обилића.

Утврђују се следеће **мере заштите заштићене околине** споменика културе:

5. Забрана градње и постављања трајних или привремених објеката који својом наменом, волуменом габарита по висини и облику могу угрозити или дрградирати споменик културе и његову заштићену околину
6. Забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе
7. Забрана постављања покретних тезги, киоска и других привремених објеката унутар заштићене околине
8. Забрана промене намене или коришћења заштићене околине, која би угрозила споменик културе или његову заштићену околину.
9. Дужност корисника да уређује зеленило и негује декоративну флору
10. Урбанистичко и комунално уређење, хотрикултурално опремање и одржавање простора заштићене околине у функцији споменика културе
11. Забрана просипања, одлагања, складиштења и привременог или трајног депоновања отпадних и штетних материја – хемијски агресивних, експлозивних, отровних, радиоактивних.

8. РЕШЕЊЕ О ЗАШТИТИ:

1038

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник Републике Србије", број 71/94),
Влада Републике Србије доноси

ОДЛУКУ

О УТВРЂИВАЊУ ЗГРАДЕ ГИМНАЗИЈЕ „СТЕВАН СРЕМАЦ" У НИШУ ЗА СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Тачка 1.

Зграда Гимназије „Стеван Сремац" у Нишу утврђује се за споменик културе.

Тачка 2.

Зграда Гимназије „Стеван Сремац" (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији града Ниша, у Нишу, у улици Вожда Карађорђа број 27, на катастарској парцели број 1972/1, К.О. Ниш – Ћеле кула.

Споменик културе је зграда грађена по пројектима архитекте Милорада Рувидића, у периоду између 1912 – 1914. и 1919 – 1922. године, са високим приземљем и спратом. Основа је симетрично решена са два попречна и подужним трактом са истуреним наглашеним средишњим ризалитом главне фасаде, конципованим симетрично у односу на улазно степениште које води до двокрилних дрвених врата, са чије су сваке стране по два прозора у приземљу а на спрату три велика лучно завршена и богато рељефном декорацијом уокнирена прозора. Сви прозори у приземљу завршени су лучно, а на спрату архитравно. Угаони делови трактова истурени су и наглашени троугластим забатима са рељефном декорацијом. Зграда је добро пропорционисана и складна у масама и детаљу, што је резултат академских постулата у пројектовању и еклектичког приступа у обради фасадне декорације (избор мотива немачке ренесансе, скромних барокних цитата и елемената сецесије). Изузетне архитектонске вредности овог споменика културе, ауторског дела архитекте Рувидића, и њен историјски допринос образовању, науци и култури, чине је посебно значајном.

Тачка 3.

Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 1972/1, 1972/2, 1973, 1974/1, 1974/2 и 1974/3 К.О. Ниш – Ћеле кула, у друштвеној својини; део катастарске парцеле број 1907 К.О. Ниш – Ћеле кула у државној својини – улица Вожда Карађорђа до осе улице наспрам катастарских парцела бр. 1972/1, 1973 и 1974/2; део улице Првомајске до осе улице наспрам катастарских парцела бр. 1972/1 и 1972/2 К.О. Ниш – Ћеле кула, у државној својини.

Тачка 4.

Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала, функционалних карактеристика и оригиналних натписа;

2) ажурно праћење стање и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе;

3) забрана преправки, доградње и надградње;

4) забрана промене намене;

5) забрана радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе;

6) очување и редовно одржавање архитектонских облика и детаља дворишне ограде у целини.

Тачка 5.

Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) забрана градње сталних и привремених објеката на катастарској парцели број 1972/1 К.О. Ниш – Ћеле кула, у друштвеној својини;

2) забрана градње и постављања трајних или привремених објеката који својом наменом, волуменом габарита по висини и облику могу угрозити или деградирати споменик културе и његову заштићену околину;

3) забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе;

4) забрана постављања покретних тезги, киоска и других привремених објеката унутар заштићене околине;

5) урбанистичко, хортикултурно и комунално опремање, уређивање и редовно одржавање простора заштићене околине.

Тачка 6.

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије".

05 број 633-3153/97-3
У Београду, 8. августа 1997. године

Влада Републике Србије
Потпредседник,
академик проф. др **Милутин Стојковић**, с.р.

1039

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник Републике Србије", број 71/94),
Влада Републике Србије доноси

ОДЛУКУ

О УТВРЂИВАЊУ ЗГРАДЕ СТАРЕ ГИМНАЗИЈЕ У ПРОКУПЉУ ЗА СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Тачка 1.

Зграда Старе гимназије у Прокупљу утврђује се за споменик културе.

Тачка 2.

Зграда Старе гимназије у Прокупљу (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији општине Прокупље, у Прокупљу, у улици Ратка Павловића број 37, у друштвеној својини, на катастарској парцели број 2865 К.О. Прокупље – град.

Споменик културе је школска зграда саграђена залагањем првог прокупачког индустријалца и председника општине Стојана Данчевића, крајем последње деценије XIX века, према пројекту архитеката Душана Живановића (1853-1937) и Драгутина Ђорђевића (1866-1933). Састоји се из приземља и спрата. Пројектована је по академским постулатима у духу еклектике. Основа и главна фасада су симетрично решене са средишњим положајем лучно завршеног улаза и ритмички уједначеним распоредом архитравно завршених прозорских отвора на главном, подужном тракту. Два бочна тракта су, на главној фасади, ризалитно наглашена и надвишена атиком. Изузетне архитектонске вредности споменика културе, ауторског дела архитеката Живановића и Ђорђевића, и историјски допринос образовању, науци и култури, чине га посебно значајним.

Тачка 3.

Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 2859, 2865, 2866, 2867, 2868, 2872, 2874 и 2875 К. О. Прокупље – град, у друштвеној својини.

Тачка 4.

Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала, функционалних карактеристика и оригиналних натписа;

2) ажурно праћење стања и одржавање конструктивностатичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе;

3) забрана преправки, доградње и надградње;

4) забрана промене намене;

5) забрана извођења радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе;

6) враћање изворног изгледа дворишној огради.

Тачка 5.

Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) забрана градње и постављања трајних или привремених објеката који својом наменом, волуменом габарита по висини и облику могу угрозити или деградирати споменик културе и његову заштићену околину;

2) забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе;

3) забрана постављања покретних тезги, киоска и других привремених објеката унутар заштићене околине;

4) забрана промене намене или коришћења заштићене околине, која би угрозила споменик културе или његову заштићену околину;

5) дужност корисника да уређује зеленило и негује декоративну флору;

6) урбанистичко и комунално уређење, хортикултурно опремање и одржавање простора заштићене околине у функцији споменика културе;

9. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Основа приземља (документација: архива ЗЗСКНиш)

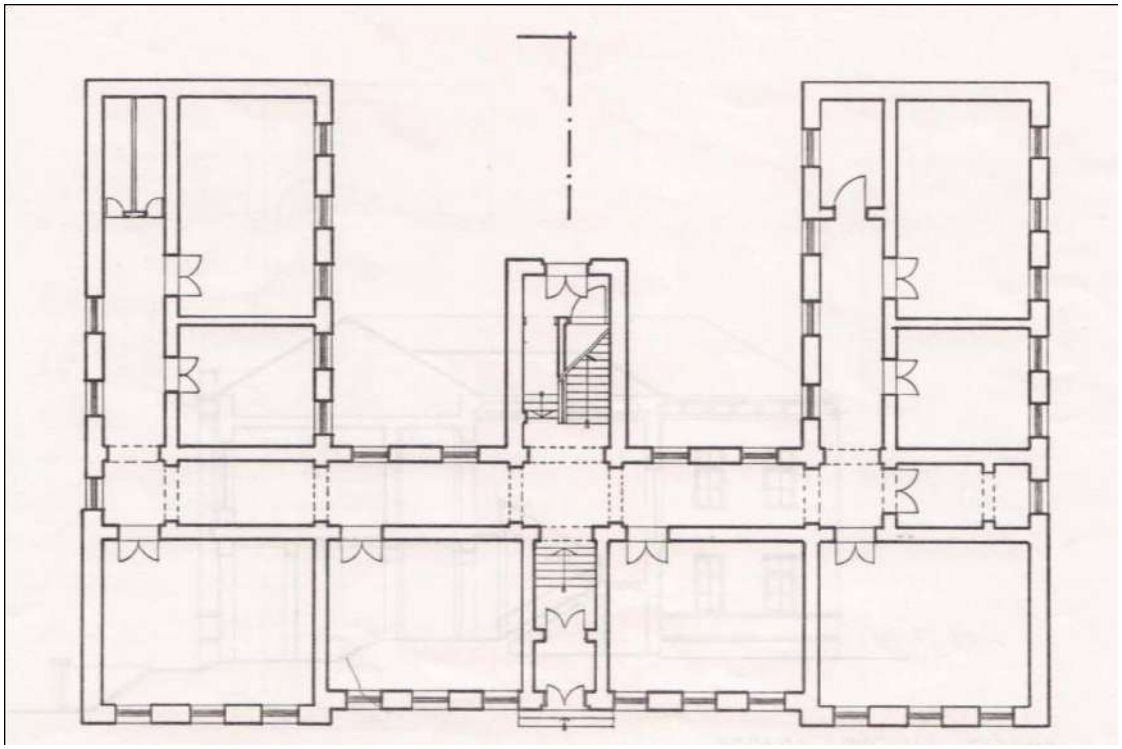

Цртеж 2: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)

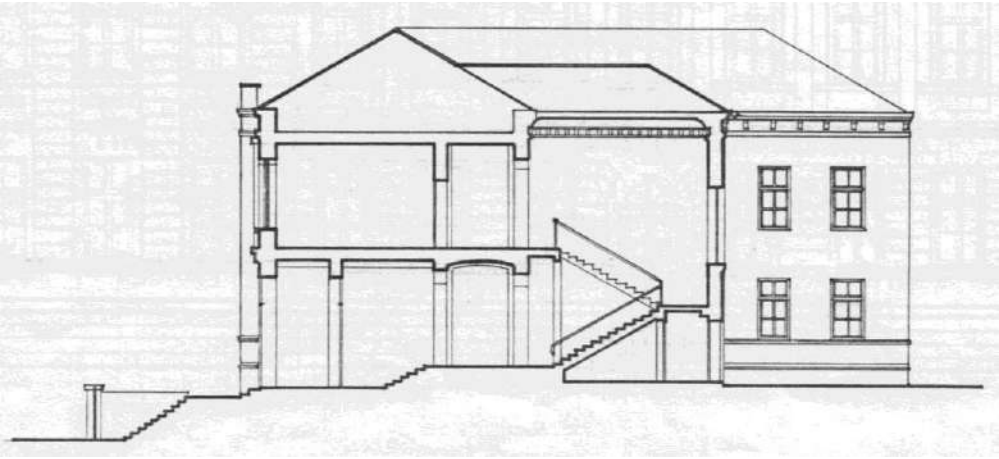

Цртеж 3: Главни фасадни изглед (документација: архива ЗЗСКНиш)

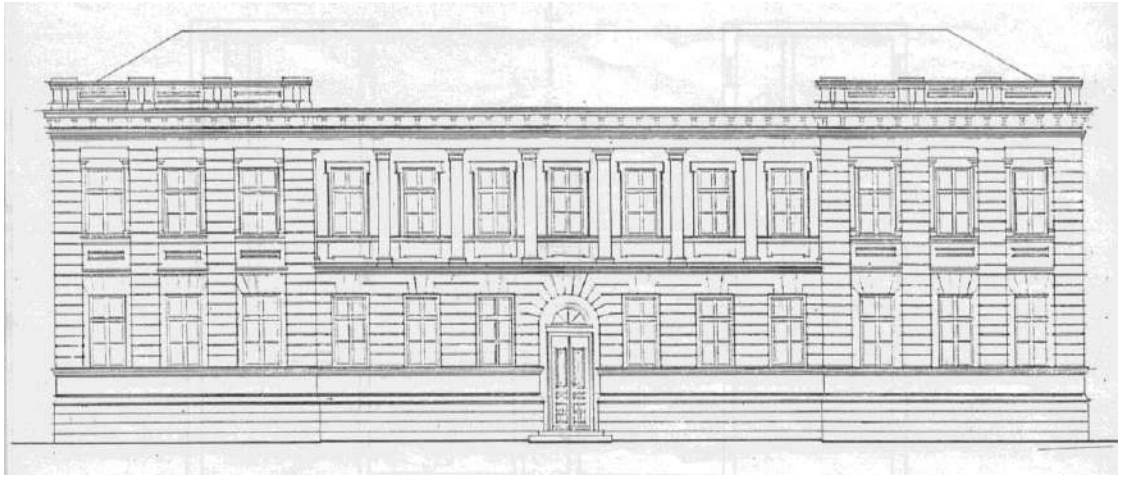

10. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слика 4. Зграда старе Гимназије (фото: Историјски архив Топлице, Прокупље)

Слика 5. Зграда старе Гимназије – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)

Слика 6. Зграда старе Гимназије – поглед са запада (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)

Слика 7. Зграда старе Гимназије – поглед са истока (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ **ЗГРАДЕ СОКОЛСКОГ ДОМА У ПРОКУПЉУ**

СК 325_07.09.2018.

Назив непокретног културног добра:
ЗГРАДА СОКОЛСКОГ ДОМА У ПРОКУПЉУ
Споменик културе СК 325
(централни регистар: СК 1928)

Документ о проглашењу:
На основу одлуке Владе Републике Србије
Бр. 633 – 3153/ 97 – 12 од 08. августа 1997. године
(Сл.Гл.39/97)

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Зграда Соколског дома у Прокупљу
Улица: Ратка Павловића бр. 29 и 29а
Земљишно-књижни подаци: к.п. 2879, КО Прокупље-град Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 2877, 2878, 2879, 2880 К.О. Прокупље-град, у друштвеној својини.
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ☐ државно ☐приватно ☐ непознато
Име, презиме и адреса власника (ако је познато): /

Основни подаци о објекту/локалитету:
Грађена је за потребе Соколског дома и налази се у градском језгру Прокупља, у улици Ратка Павловића 29 и 29а.
Зграда је грађена 1934. године, према поклон-пројекту архитекте Момира Коруновића (1883-1969). Зграда Соколског дома временом је мењала намену, па се користила за потребе ДТВ „Партизан“, Туристичког савеза и др.

Објекат је као споменик културе стављен под заштиту закона 8. августа 1997. године.

Сл. 1-3. Зграда Соколског дома (фото ЗЗСКНиш, архива и Зоран Радосављевић, 2018)

ТРЕНУТНА НАМЕНА:		ПРИМАРНА НАМЕНА:			
Није у употреби	☐	Становање	☐	Комерцијална	☐
Делом у употреби	☐	Јавна	■	Сакрална/Гробље	☐
Заузет/ у употреби	■	Индустрија	☐	Културна	☐
Непознато	☐	Образовна	☐	Остало: Мешана	■

ВИД ЗАШТИТЕ: нема ☐ предходна заштита ☐ **НКД** ■ НКД велики ☐
НКД изузетни значај ☐ заштита кроз планове ■

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА

Положај:
Саграђена је на локацији у склопу централног градског подручја, у улици Ратка Павловића бр. 29 и 29а, на к.п. 2879 КО Прокупље-град, тако да својим положајем захвата и угао Ул. Војводе Мишића.

ДАТИРАЊЕ:
Грађена је од маја до октобра 1934. године, након припрема започетих 1930. године.

Опис непокретног културног добра:
Историјски осврт:
За изградњу Соколског дома у Прокупљу Министарство војске и морнарице Краљевине Југославије поклонило је 1930. године Топличком соколском друштву већи плац у центру вароши. Међутим, како је и поред обезбеђивања средстава за изградњу дома Соколско друштво располагало веома скромним издацима, по налогу краља Александра Карађорђевића, за апотребе изградње уступљен је сав грађевински материјал са порушених војних магацина и додељена извесна новчана помоћ друштву. Пројекат је бесплатно урадио архитекта Момир Коруновић, познат као градитељ више соколских домова, 20-тих и 30-тих година XX века. Изградњи соколског дома приступило се 1934. године, када је на дан славе Соколског друштва, 17. маја свечано положен камен темељац. Са градњом се завршило убрзо, тако да је већ 12. октобра 1934. године, у новоподигнутом дому друштво одржало комеморативну седницу поводом убиства Краља Александра. Од времена изградње дома, па до почетка Другог светског рата, активно се користио за потребе Соколског друштва и Дома културе на подручју читаве Топлице. Затим је и служио за потребе ДТВ „Партизан“, и као Дом спортова.

Архитектонске и ликовне карактеристике и вредности
Грађевина је подужног типа, неправилне разуђене основе са приземљем и спратом. На регулационој линији је југоисточна стана фасаде са истуреним широким средњим делом (реминисценција на доксат) забатно завршеним, са дубоким тремом пред главним улазом. У дубини габарита развија се сала за вежбање која уз то има и свечани карактер. Оријентација просторија одвија се углавном према улици, као и према источној страни с обзиром да је парцела у суседству, а према згради музеја првобитно био у власништву друштва и користла се као отворено вежбалиште. Из тог разлога, источну фасаду окренуту ка отвореном вежбалишту, Коруновић је извео репрезентативно, са асиметричним бочним ризалитима и централним делом са аркадама у приземљу и шест лучно завршених прозора на спрату, који осветљавају свечану салу – вежбаоницу.

Грађевина представља синтезу продора утицаја модернизма и традиционалних елемената балканске куће. Осећа се јак утицај романтизма са ослањањем на народну традицију – појава лензина на главној уличној фасади, као и прозорских отвора на спрату са полукружним луковима са симетричним распоредом, као и на бочној фасади, на делу сале.

Из документације Завода за заштиту споменика културе Ниш

3. **ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:** обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Значај зграде сагледава се у њеној намени, везаној за рад Соколског друштва, организације за физичко васпитање младих генерација, у духу патриотизма. Такође, зграда са правом представља градитељско-урбани документ свог времена.

4. **АНАЛИЗА СТАЊА НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:**

Крајем 90-тих година XX века, непосредно уз саму зграду, наслоњен на источну фасаду, изграђен је објекат тржног центра „Соколана“. Брутално је деградирана споменичка целовитост и угрожена су споменичка својства зграде Народног музеја Топлице и Соколског дома. Висином и архитектуром изграђеног тржног центра нарушена је складна урбанистичка целина и визура, а аутентично решена источна фасада Соколског дома заклоњена је, и визуелно неприступачна.

5. **ПРЕДХОДНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ** (археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторски радови)

Мере техничке заштите за свеобухватну обнову зграде Соколског дома издате су 1997. године, и обухватале су радове на приземљу, спрату, сали и спољном изгледу грађевине, за увођење централног грејања и климатизације, и реконструкцију електроинсталација и инсталације осветљења. Радови су обухватали адаптацију унутрашњих просторија и обнову површина зидова и плафона, прераду подова, делимичну поправку крова, замену и рестаурацију столарије (прозора и врата).

6. **ПРЕДЛОГ БУДУЋИХ АКТИВНОСТИ**

Потребно је планирати и реализовати враћање изворног изгледа спољне архитектуре и ентеријера, као и отворених вежбалишта, према пројекту архитекте Момира Коруновића. Такође, неопходни су радови на одржавању свих елемената објекта, како би се фасадне равни ове зграде и унутрашњост, санирале и адекватно користиле заједно са дворишним простором.

7. МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

А. Опште мере заштите:

Зграду треба чувати и одржавати, што је више могуће у изворном стању, уз могућност извесних интервенција, али на начин да се њима не ремети општи склоп зграде када је у питању њен волумен, просторно решење улазне партије, хола и сале.

a. За реализацију било којих радова на објекту неопходно је обратити се Заводу за заштиту споменика културе како би прописао услове за предузимање мера техничке заштите.
b. Власник, корисник - органи јединице локалне самоуправе се старају о одржавању и заштити овог непокретног културног добра, као и његове непосредне околине.
   Није дозвољено да се руши, раскопава, преправља, презиђује, прерађује, или да се изводе било какви други радови који могу променити изглед и вредност културног добра без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежног Завода.

Б. Посебне мере заштите:

Утврђују се следеће мере заштите **непокретног културног добра СК 325 – Зграда Соколског дома у Прокупљу**:

1. враћање реконструкцијом и рестаурацијом изворног изгледа спољне архитектуре и ентеријера, као и отворених вежбалишта, према пројекту архитекте Момира Коруновића;
2. дужност сопственика да ажурно прати стање и одржава споменик културе у целини;
3. забрана надградње и доградње, као и свих грађевинских и других радова на споменику културе који нису враћање у изворно стање;
4. забрана промене намене споменика културе.

Утврђују се следеће **мере заштите заштићене околине** споменика културе:

1. уклањање свих објеката на парцелама бр. 2878 К.О. Прокупље, у друштвеној својини, који нису везани за првобитну намену споменика културе;
2. реконструисање отворених вежбалишта и уређење простора за спортске активности;
3. обезбеђивање несметаног приступа отвореним вежбалиштима са северне стране;
4. забрана надградње и доградње објеката на парцели 2880 К.О. Прокупље, у друштвеној својини, као и градње објеката којисвојом архитектуром, габаритом и висином угрожавају споменик културе;
5. забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе;
6. забрана просипања, одлагања, депоновања и складиштења опасних и отпадних материја.

8. РЕШЕЊЕ О ЗАШТИТИ

Тачка 6.

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије".

05 број 633-3153/97-10
У Београду, 8. августа 1997. године

Влада Републике Србије

Потпредседник,
академик проф. др **Милутин Стојковић**, с.р.

1046

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник Републике Србије", број 71/94),

Влада Републике Србије доноси

ОДЛУКУ

О УТВРЂИВАЊУ УПРАВНЕ ЗГРАДЕ БОЛНИЦЕ У КРАГУЈЕВЦУ ЗА СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Тачка 1.

Управна зграда болнице у Крагујевцу утврђује се за споменик културе.

Тачка 2.

Управна зграда болнице у Крагујевцу (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији града Крагујевца, у Крагујевцу, у улици Змај Јовиној број 30, на катастарској парцели број 474 К.О. Крагујевац.

Споменик културе је зграда подигнута у периоду између два светска рата, у еклектичком духу заснованом на принципима академизма (симетрично компонована фасада са истуреним средњим ризалитом са улазом). Састоји се из сутерена, високог приземља и спрата. Фасаде имају скромну декорацију, сведену на назначене пиластре, венце и оквире око отвора. Овај споменик културе сврстана се међу најстарије сачуване објекте здравствене културе Крагујевца.

Тачка 3.

Заштићена околина споменика културе обухвата део катастарске парцеле број 474, у друштвеној својини, К.О. Крагујевац, ограничен са југозападне и северозападне стране околним болничким улицама, са североисточне стране унутрашњом ивицом парка и правцем те ивице и са југоисточне стране линијом повученом на удаљености од 7 м паралелно са југоисточном ивицом споменика културе.

Тачка 4.

Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала, функционалних карактеристика и оригиналних натписа;

2) ажурно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација у споменику културе;

3) забрана доградње, надградње и преградње споменика културе;

4) забрана радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе.

Тачка 5.

Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) забрана сваке градње;

2) забрана радова који могу угрозити статичку безбедност споменика културе;

3) увођење одговарајуће јавне расвете постављањем потребног броја канделабра или уличних светиљки;

4) забрана складиштења материјала и стварања депонија;

5) садња и одржавање вегетације у парку.

Тачка 6.

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије".

05 број 633-3153/97-11
У Београду, 8. августа 1997. године

Влада Републике Србије

Потпредседник,
академик проф. др **Милутин Стојковић**, с.р.

1047

На основу члана 47. став 1. Закона о културним добрима („Службени гласник Републике Србије", број 71/94),

Влада Републике Србије доноси

ОДЛУКУ

О УТВРЂИВАЊУ ЗГРАДЕ СОКОЛСКОГ ДОМА У ПРОКУПЉУ ЗА СПОМЕНИК КУЛТУРЕ

Тачка 1.

Зграда Соколског дома у Прокупљу утврђује се за споменик културе.

Тачка 2.

Зграда Соколског дома у Прокупљу (у даљем тексту: споменик културе) налази се на територији општине Прокупље, у Прокупљу, у улици Ратка Павловића број 9, у друштвеној својини, на катастарској парцели број 2879 К.О. Прокупље.

Споменик културе саграђен је од маја до октобра 1934. године, према поклон пројекту архитекте Момира Коруновића (1883-1969), а после дугих припрема започетих 1930. године поклоном парцеле у центру вароши (Министарства војске и морнарице Топличком соколском друштву). Грађевина је подужног типа, неправилне разуђене основе са приземљем и спратом. На регулационој линији је југоисточна страна зграде са истуреним широким средњим делом (реминисценција на доксат) забатно завршеним, са дубоким тремом пред главним улазом. Источну фасаду, окренуту према отвореном вежбалишту, Коруновић је извео репрезентативно, са асиметричним бочним ризалитима и централним делом са аркадама у приземљу и шест лучно завршених прозора на спрату, који осветљавају свечану салу – вежбаоницу. Овај споменик културе значајан је због архитектонско-стилских карактеристика – као синтеза продора утицаја модернизма и традиционалних елемената балканске куће; као ауторско дело Момира Коруновића, најизразитијег представника романтизма у српској архитектури између два рата, архитекте јединственог градитељског израза, који је тежио ка стварању националног архитектонског стила; као и због основне намене објекта за физичко васпитање деце и омладине као императива здрављу нације.

Тачка 3.

Заштићена околина споменика културе обухвата катастарске парцеле бр. 2877, 2878, 2879, 2880 К.О. Прокупље-град, у друштвеној својини.

Тачка 4.

Утврђују се следеће мере заштите споменика културе:

1) враћање реконструкцијом и рестаурацијом изворног изгледа спољној архитектури и ентеријеру, као и отвореним вежбалиштима, према пројекту архитекте Момира Коруновића;

2) дужност сопственика да ажурно прати стање и одржава споменик културе у целини;

3) забрана надградње и доградње, као и свих грађевинских и других радова на споменику културе који нису враћање у изворно стање;

4) забрана промене намене споменика културе.

Тачка 5.

Утврђују се следеће мере заштите заштићене околине споменика културе:

1) уклањање свих објеката на парцелама бр. 2877 и 2878 К.О. Прокупље, у друштвеној својини, који нису везани за првобитну намену споменика културе;

2) реконструисање отворених вежбалишта и уређење простора за спортске активности;

3) забрана надградње и доградње објеката на парцели 2880 К.О. Прокупље, у друштвеној својини, као и градње објеката који својом архитектуром, габаритом и висином угрожавају споменик културе;

4) забрана градње објеката који нису у функцији споменика културе;

5) забрана просипања, одлагања, депоновања и складиштења опасних и отпадних материја.

Тачка 6.

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије".

05 број 633-3153/97-12
У Београду, 8. августа 1997. године

Влада Републике Србије

Потпредседник,
академик проф. др **Милутин Стојковић**, с.р.

9. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Основа приземља (документација: архива ЗЗСКНиш)

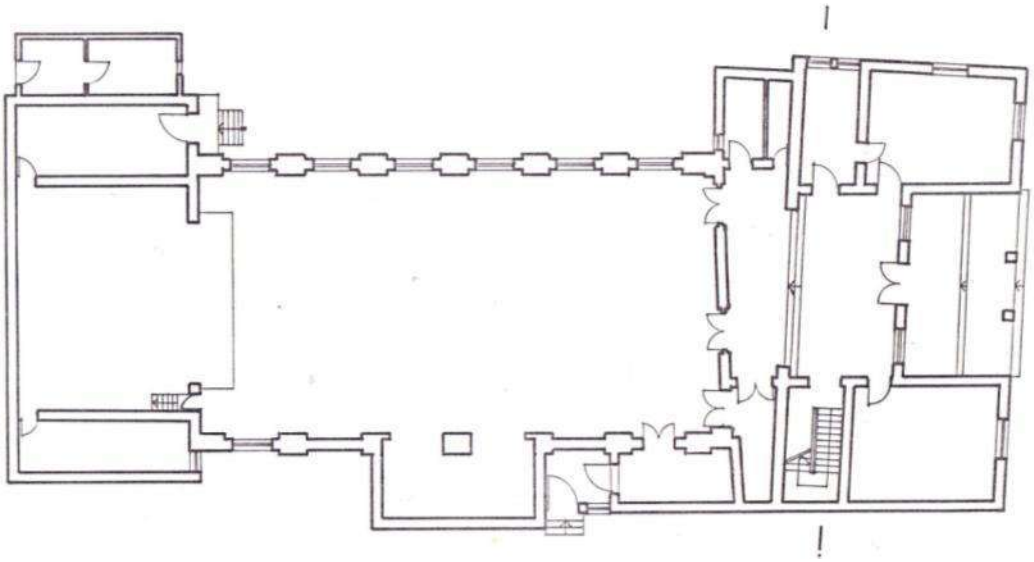

Цртеж 2: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)

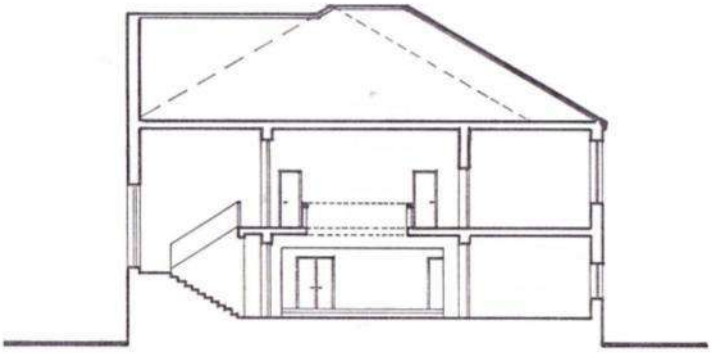

Цртеж 3: Главни фасадни изглед (документација: архива ЗЗСКНиш)

10. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слика 4. Зграда Соколског дома – поглед са запада (фото: архива ЗЗСКНиш)

Слике 5 и 6. Зграда Соколског дома – поглед са истока и детаљ сунчаног сата (фото: Историјски архив Топлице ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слика 7. Зграда Соколског дома – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)

Слика 8. Зграда Соколског дома и ТЦ „Соколана“ (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)

Слика 9. Зграда Соколског дома – детаљ спомен плоче (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ **ЗГРАДЕ ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ**

СК 351_05.09.2018.

Назив непокретног културног добра:
ЗГРАДА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ
Споменик културе СК 351
(централни регистар: СК 2093)

Документ о проглашењу:
На основу одлуке
СО 022-30/79 од 1979. године

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Зграда општине Прокупље
Улица: Никодија Стојановића бр. 2
Земљишно-књижни подаци: к.п. 4142 и 4143, КО Прокупље-град
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ■ државно ☐приватно ☐ непознато
Име, презиме и адреса власника (ако је познато): Општина Прокупље Јавна својина

Основни подаци о објекту/локалитету:

Зграда општине Прокупље саграђена је почетком XX века, тачније 1909. године за потребе среског начелства и суда среза Топличког. Данас се користи за потребе административно управних служби општине Прокупље.

Зграду су пројектовали архитекта Бранко Таназевић и архитекта Драгутин Маслаћ.

Објекат је као споменик културе стављен под заштиту закона 1979. године.

Сл. 1-3. Зграда општине Прокупље (фотоЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

ТРЕНУТНА НАМЕНА:		ПРИМАРНА НАМЕНА:			
Није у употреби	☐	Становање	☐	Комерцијална	☐
Делом у употреби	☐	Јавна	■	Сакрална/Гробље	☐
Заузет/ у употреби	■	Индустрија	☐	Културна	☐
Непознато	☐	Образовна	☐	Остало: Локална самоуправа	■

ВИД ЗАШТИТЕ: нема ☐ предходна заштита ☐ **НКД** ■ НКД велики ☐
НКД изузетни значај ☐ заштита кроз планове ■

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА

Положај:
Саграђена је на локацији у склопу централног градског подручја, тако да се својом западном фасадом ослања непосредно на положај сквера – општински парк, у чијем је подножју улица Василија Ђуровића – Жарког, северном фасадом се ослања на регулациону линију улице Никодија Стојановића – Татка, а јужном преко заравњеног поплочаног платоа на Солунску улицу.

ДАТИРАЊЕ:
Почетак XX века, тачније 1909. година

Опис непокретног културног добра:

Историјат грађевине
Зграда у оквиру своје првобитне намене представља и материјални документ којим се обележава једно раздобље у прошлости, када је Прокупље од варошице прерасло у значајан сресски центар.

За време Топличког устанка (у годинама Првог светског рата, дана 18.02.1917. године) званично је извршена предаја града Прокупља устаницима и 855 бугарских окупаторских официра и војника тада стационираних у Прокупљу.

Архитектонска концепција грађевине
Главна фасада грађевине, са оријентацијом према скверу – општинском парку, је симетричне диспозиције са наглашеним средишним ризалитом, у чијем је саставу и улаз. На истој фасади се налазе и прозори свечане скупштинске сале, наглашени својим обликом и величином, тако да се тиме разликују у односу на остале. Бочни фасадни трактови са свих страна на крајевима фланкирани су угаоним композицијама у виду кула, а наглашени декоративним атикама. Оваква композиција зграде у целини обилује карактеристикама монументалних јавних објеката у Србији с почетка XX века и одликује се елементима стила *еклектике*, *модернизованог барока*, са декоративним мотивима блиским *сецесији*.
Постављена је на најрепрезентативнијој локацији у Прокупљу, предвиђеној за грађевине јавног карактера, које својом друштвеном функцијом и архитектонском композицијом треба да допринесу локалном значају и урбанистичкој поставци уопште. Предметни простор је по конфигурацији терена са стрмим нагибом према приобаљу реке Топлице и Солунске улице.
Функционално је решена на начин да је у сваком, од укупно четири везна тракта, између ризалита и бочних угаоних истурених маса, смештено по пет канцеларијских просторија, међусобно повезаних заједничким ходником ширине не веће од 10 метара, док су репрезентазивније

просторије смештене у саставу бочних истурених маса зграде.
Поред традиционаланог рашчлањивања маса у композицији склопа читаве грађевине, груписања маса и отвора, утицаји традиције присутни су још у подеоним и завршним венцима, нарочито изнад средњег ризалита и наглашених угаоних партија.
Каракеристична је пропорционалност саме зграде, као и њених делова маса, што још једном потврђује чињеницу да добре пропорције представљају један од најважнијих услова хармоније објекта.
Подрум је смештен у северозападном делу зграде, док је таван веома пространи налази се у нивоу читавог поткровља.
Ефекат монументалности који зграда оставља повезан је са ширим окружењем, одабраном позицијом у односу на читав градски амбијент.

Из документације Завода за заштиту споменика културе НишРегистратор „Прокупље“
Зграда старог начелства, данас зграда општине у Прокупљу, писао архитекта Милорад Војиновић

3. ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА: обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Архитектонска концепција Зграде општине Прокупље носи у себи све каракатеристике јавних грађевина у Србији с почетка XX века. Присутне су одлике академизма, али и примесе које указују на извесна савременија струјања у архитектури тога доба.
Зграда у оквиру своје првобитне намене представља и материјални документ са којим се обележава једно раздобље у прошлости, када је Прокупље од турске вароши прерасло у значајан сресски центар.
Зграда се сходно традицији наведених карактеристика и даље користи као административни објекат јавног карактера.

4. АНАЛИЗА СТАЊА НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:

Прилазне површине: Главни улаз у зграду је преко заравњеног сквера – општинског парка, око кога се пружа саобраћајница која повезује централни градски трг са простором преко реке – аутобуском и железничком станицом и представља пут који повезује Ниш и Лесковац.
Постојећи карактер: Зграда општине Прокупље - администрација
Површина: 1,15ha – Јавни парк испред саме зграде; 6.327m^2 – Зграда општине Прокупље
Границе:
Границе непосредне близине споменика културе СК 351 – Зграда општине Прокупље, чине ивице катастарских парцела 4143 и 4143, КО Прокупље – град.
Осим централног ризалита остале фасадне површине видно су оштећене, поткорушен малтер се руни и отпада, а потребно је извршити санацију и обнову елемената фасадне орнаментике.

5. **ПРЕДХОДНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ** (археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторски радови)

Не расположемо са тачним подацима о спроведеним интервенцијама на објекту све до оснивања Завода за заштиту споменика културе Ниш 1966. године.
Пројекат конзерваторско-рестаураторских радова на санацији спољњег изгледа са истицањем и освежењем целокупне фасадне пластике 1979. године, израђен је у Заводу под руководством архитекте Милорада Војиновића.
Приликом израде пројектне документације за саму зграду, у оквиру њеног непосредног окружења сагледан је и простор блока унутар улица Василија Ђуровића Жарког и Солунске, заједно са постојећим сквером, ограниченим улицама Никодија Стојановића Татка и Војводе Мишића, као неодвојиве целине са режимом заштите.
Пројекат се односио искључиво на екстеријер зграде. Фасадне површине лица зграде добиле су, овом приликом, затворенију наранџасто-окер нијансу, а истурени делови (венци, пиластри, прозорске шамбрана, па чак и кровне атике) жућкасто-окер. Ливена фасадна декорација је добрим делом рађена као нова, док је део пластике ретуширан.
Стручни надзор над извођењем предметних радова вршио је Завод за заштиту споменика културе Ниш, а радови су изведени током 1988. године.

Непосредно окружење зграде је посматрано као неодвојиви део споменика културе, због својих карактеристика, локације и везе са остатком града.
Децембра 2009. године изведена је рестаурација свечане сале.
Последња санација фасадне облоге извршена је 2011. године, према пројекту из 2010. године, који је израдила ЈП „Дирекција за изградњу, урбанизам и стамбене послове општине Прокупље“. Обновљен је централни ризалит на коме се налази главни улаз, на југозападној страни зграде, комплетно је скунут слој фасадног малтера и урађен нови са завршним бојењем.

6. **ПРЕДЛОГ БУДУЋИХ АКТИВНОСТИ**

Потребно је спровести целокупну рестаурацију фасадних површина, осим ризалита.
Ливена орнаментика која се налази на фасадама оријентисаним према улицама је у релативно добром стању, па је потребно финим ликорезачким алатима извршити чишћење, тј. скинути све наслаге боја, прљавштине и слично, а по завршеном чишћењу извршити евентуалну потребну рестаурацију појединих елемената, надоградњу ситних оштећења и извести фину завршну обраду. Ови радови се односе на капителе, фасадне рељефе и оштећене фрагменате. За фасадну пластику која је у лошем стању, предвиђена је израда нове и поновно постављање на исто место. Такође, треба извршити рестаурацију и поновно извлачење вучених венаца, израду солбанки и завршно бојење фасаде. Извршити чишћење сокле и сокленог венца. Спровести и остале врсте грађевинских радова и санацију неопходну за очување објекта: санацију кровног покривача, конструкције и лимарије.

7. МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

Опште мере заштите непокретног културног добра СК 351 – Зграда општине Прокупље и његове непосредне околине:

1. Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром, нема права да користи и употребљава културно добро у сврхе које нису у складу са његовом природом, наменом и значајем, нити да руши, преправља, презиђује, или да врши било какве радове који могу довести до оштећења културног добра или нарушити његова својства.
2. Носилац права, обавеза и одговорности дужан је да са изузетном пажњом чува и одржава културно добро и спроводи утврђене мере заштите и да неодложно обавештава надлежни Завод за заштиту споменика културе о правним и физичким променама насталим у вези са културним добром.

Посебне мере заштите, односно услови чувања, одржавања и коришћења културног добра:

a. Не дозвољавају се било какве грађевинске интервенције на самој згради, нити било какве друге грађевинско-урбаничке интервенције у оквиру граница заштите без сагласности надлежног Завода
b. Зграду треба чувати и одржавати, што је више могуће у изворном стању, уз могућност извесних интервенција, али на начин да се њима не ремети општи склоп зграде када је у питању њен волумен и просторно решење.
c. За реализацију било којих радова на објекту неопходно је обратити се Заводу за заштиту споменика културе како би прописао услове за предузимање мера техничке заштите.
d. Власник, корисник - органи јединице локалне самоуправе се старају о одржавању и заштити овог непокретног културног добра, као и његове непосредне околине.
e. Потребно је вршити очување изворног архитектонског склопа.

8. РЕШЕЊЕ О ЗАШТИТИ

СК 351

и других прописа и општих аката чувају као службена тајна док се не објаве.

Члан 14.

Међуопштински завод за јавну управу у Нишу дужан је да чува одлуке и друге прописе и опште акте који му се достављају ради објављивања у Службеном листу две године од дана објављивања.

Члан 15.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Међуопштинском службеном листу Ниш".

Број: 011-1/79-01.
У Прокупљу, 29. фебруара 1980. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ
Председник,
Синиша Ерчевић, с. р.

193.

На основу члана 244. став 2. Закона о управи („Службени гласник СРС", број 52/74, 53/76, 27/79 и 55/79) и члана 205. Статута Општине Прокупље („Међуопштински службени лист Ниш", број 18/74), Скупштина општине Прокупље, на заједничкој седници свих већа од 29. фебруара 1980. године, донела је

О Д Л У К У
о измени Одлуке о одређивању рока за престанак рада радницима органа управе који немају стручну спрему прописану за одговарајући посао

Члан 1.

У Одлуци о одређивању рока за престанак рада радницима органа управе који немају стручну спрему прописану за одговарајући посао („Међуопштински службени лист Ниш", број 5/76 и 9/79) у члану 1. став 2. речи: „30. јуна 1979. године" замењују се речима „30. јуна 1980. године".

Члан 2.

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Међуопштинском службеном листу Ниш", а примењиваће се од 1. јула 1980. године.

Број: 020-11/080-01
У Прокупљу, 29. фебруара 1980. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ

Председник
Синиша Ерчевић, с. р.

194.

На основу члана 63. Закона о заштити културних добара („Службени гласник СРС", број 28/77) и члана 205. Статута Општине Прокупље („Међуопштински службени лист Ниш", број 18/74), Скупштина општине Прокупље, на заједничкој седници свих већа од 29. фебруара 1980. године, донела је

О Д Л У К У
о проглашењу зграде Општине Прокупље за културно добро — споменик културе

Члан 1.

Зграда Општине Прокупље, подигнута је 1909. године за потребе Среског начелства и суда, а која се води у катастру под поседовним листом број 2326, на катастарској парцели 4143 и 4142, КО Прокупље — „град", ПРОГЛАШАВА СЕ ЗА КУЛТУРНО ДОБРО — СПОМЕНИК КУЛТУРЕ.

Члан 2.

Граница непосредне близине овог споменика културе чине ивице катастарских парцела 4143 и 4142.

Члан 3.

Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром, нема права да користи и употребљава културно добро у сврхе које нису у складу са његовом природном наменом и значајем, нити да руши, преправља, презиђује или врши било какве радове који могу довести до оштећења културног добра или нарушити његова својства.

Члан 4.

Носилац права, обавеза и одговорности из претходног члана дужан је да са изузетном пажњом чува и одржава културно добро и спроводи утврђене мере заштите и да неодложно обавештава Завод за заштиту споменика културе у Нишу о правним и физичким променама насталим у вези са културним добром.

Члан 5.

О извршењу ове Одлуке стараће се Секретаријат за друштвене делатности и Секретаријат за опште и заједничке послове.

Члан 6.

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Међуопштинском службеном листу Ниш".

Број: 022-30/79-01
У Прокупљу, 29. фебруара 1980. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ

Председник
Синиша Ерчевић, с. р.

9. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)

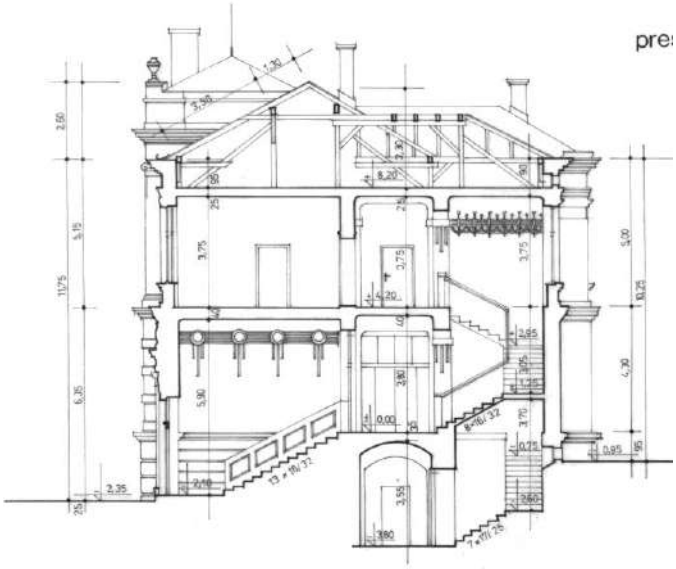

Цртеж 2: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)

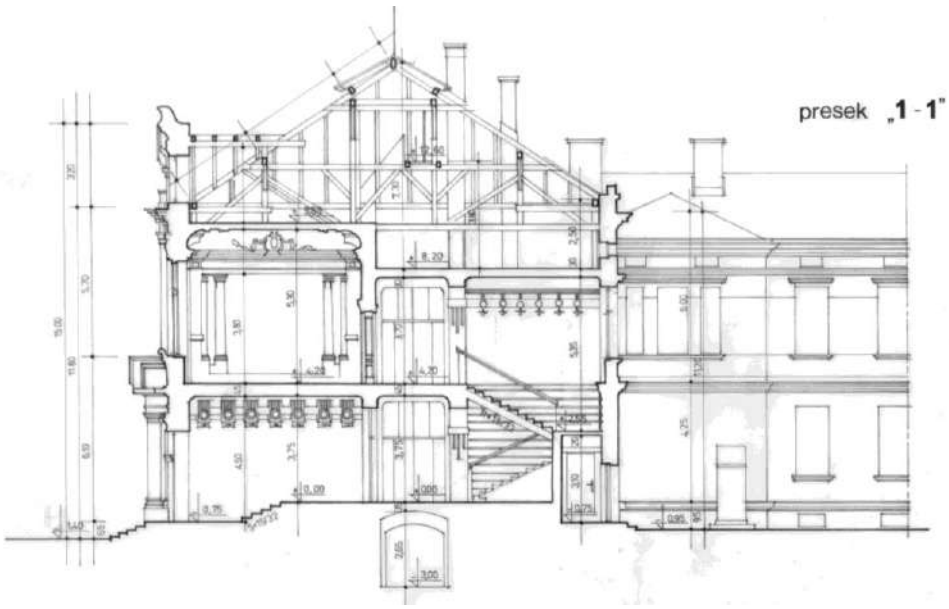

Цртеж 3: Део бочног изгледа (документација: архива ЗЗСКНиш)

10. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слика 4. Зграда Општина Прокупље – општи изглед са Боровњака (фото: Историјски архив Топлице)

Слика 5. Зграда Општина Прокупље – општи изглед са окружењем (фото: Историјски архив Топлице)

Слика 6. Зграда Општина Прокупље – поглед са севера (фото: Историјски архив Топлице)

Слика 7. Зграда Општина Прокупље и Хунђур махала – поглед са југа (фото: Историјски архив Топлице)

Слика 8. Зграда Општина Прокупље – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слика 9. Зграда Општина Прокупље – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

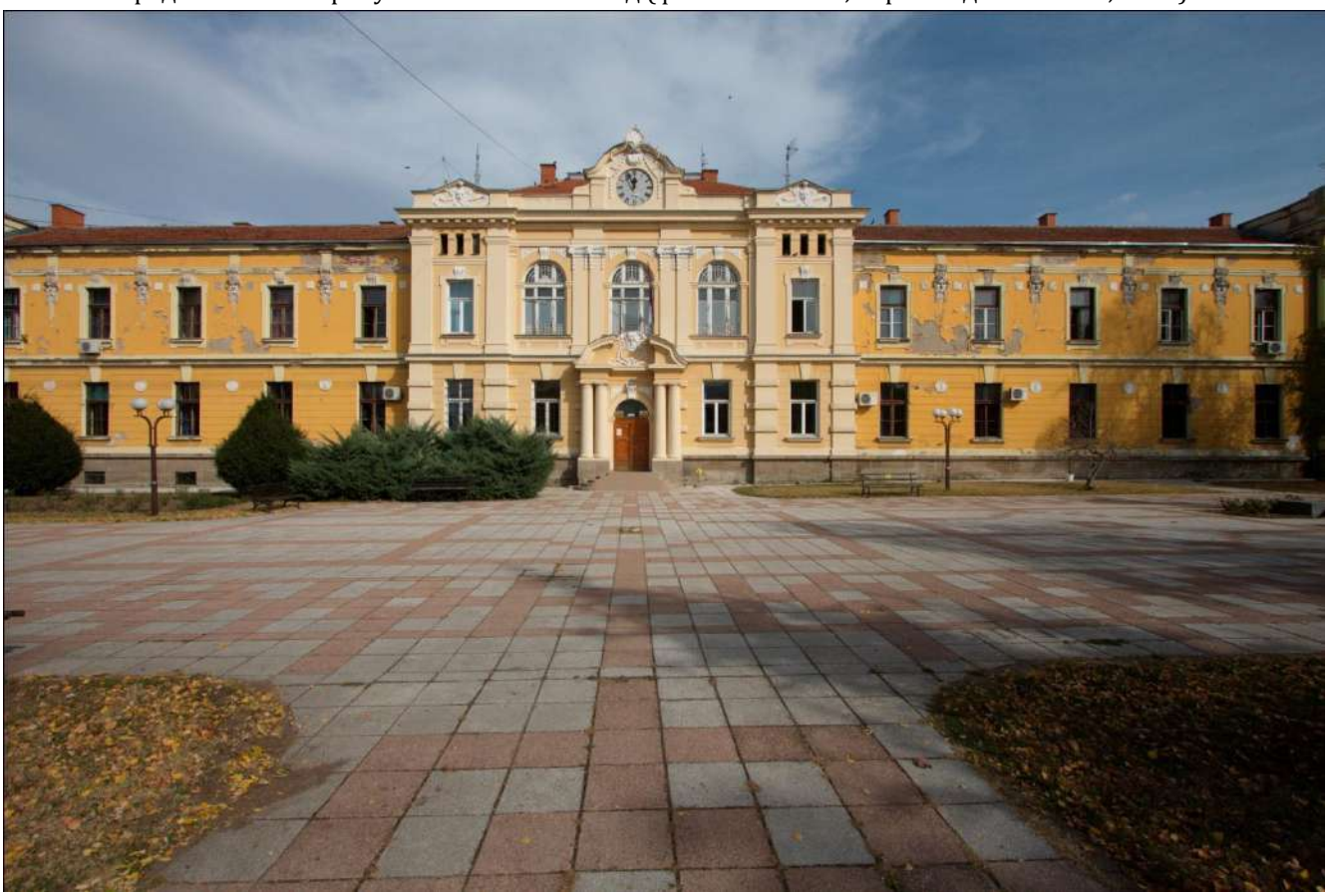

Слика 10. Зграда Општина Прокупље – детаљ над улазним порталом (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слика 11. Зграда Општина Прокупље – улазни портал и детаљи (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ **СПОМЕНИКА ПАЛИМ ТОПЛИЧАНИМА**

СК 376_11.09.2018.

Назив непокретног културног добра:
СПОМЕНИК ПАЛИМ ТОПЛИЧАНИМА
Споменик културе СК 376
(централни регистар: СК 2067)

Документ о проглашењу:
На основу одлуке
СО Прокупље 06-53/89-02 од 15.03.1989. године
Међ. Сл. лист 7/89

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Споменик палим Топличанима
Улица: Трг Топличких јунака
Земљишно-књижни подаци: к.п. 3090, КО Прокупље-град, границе непосредне близине чини к.п. 3091, 5734, 3089, 5731 КО Прокупље-град
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ■ државно ☐приватно ☐ непознато
Име, презиме и адреса власника (ако је познато): Општина Прокупље Јавна својина

Основни подаци о објекту/локалитету:

Споменик у центру Прокупља посвећен је „Топличанима палим у ратовима 1912-1918 и жртвама у народном устанку 1917. године“, а подигнут 1934. године.

Споменик је рад вајара Франа Менегела Динчића (1900-1986).

Споменик палим топличанима у ратовима 1912 -1918 је одлуком СО Прокупље утврђен за непокретно културно добро - споменик културе.

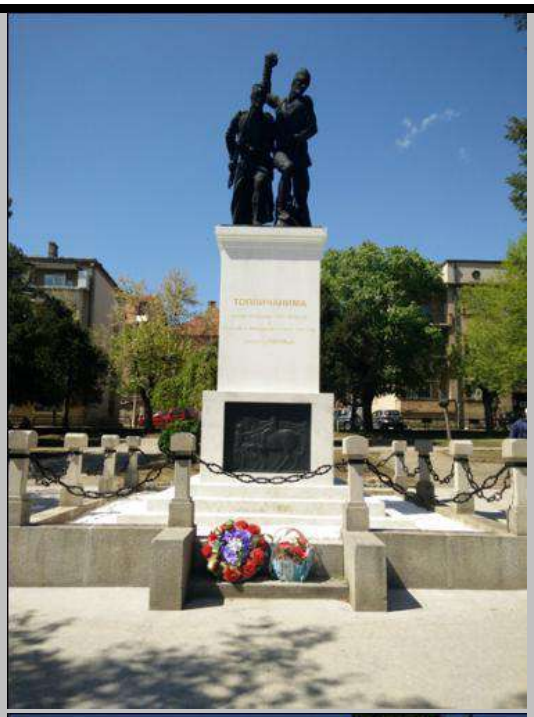

Сл. 1 и 2. Споменик палим Топличанима (фото ЗЗСКНиш)

ТРЕНУТНА НАМЕНА:		ПРИМАРНА НАМЕНА:			
Није у употреби	☐	Становање	☐	Комерцијална	☐
Делом у употреби	☐	Јавна	■	Сакрална/Гробље	☐
Заузет/ у употреби	■	Индустрија	☐	Културна	☐
Непознато	☐	Образовна	☐	Остало: Јавни споменик	■

ВИД ЗАШТИТЕ: нема ☐ предходна заштита ☐ **НКД** ■ НКД велики ☐
НКД изузетни значај ☐ заштита кроз планове ■

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА

Положај:
Споменик Топличанима Палим у ратовима 1912-1918 налази се у центру града, на Тргу Топличких хероја.

ДАТИРАЊЕ:
Споменик је подигнут 1934. година

Опис непокретног културног добра:
Године 1930. расписан је конкурс за споменик у Прокупљу. Споменик је по условима конкурса морао да буде у виду пирамиде од белог камена, висине од седам до осам метара, са две фигуре од бронзе висине два и по метра, од којих је једна требала да представља четника-устаника, а друга српског војника у ратној спреми. На споменику је, на три стране, требало да буду израђени рељефи: један робовање за време под окупацијом, други Топлички устанак 1917, са представама Косте Пећанца и Косте Војиновића, трећи повратак српске војске са Солунског фронта. Са предње стране споменика требало је да стоји натпис „Изгинулим и умрлим четницима и усташама у топличком устанку 1917. године и свим ратовима од 1912 до 1919. године“. На конкурсу је победила скица вајара Франа Менегела Динчића, односно споменик је изведен по првонагађеном решењу, јер је у потпуности задовољио услове конкурса.
Споменик је састављен од скулптура ратника у бронзи висине 2,5 метра и представља српског војника у нападу у униформи са пушком и бајонетом и топличког устаника у народној ношњи са бомбом у десној и пушком у левој руци. Споменик има два бронзана рељефа, који представљају српске борце. Трећи, који је представљао бугарска зверства над становништвом, скинут је и однет од стране бугарске војске 2. септембра 1944. године. Дана 09.09.1934. године краљ Александар Карађорђевић је у Прокупљу открио споменик. Том чину присуствовали су највиши функционери Краљевине Југославије и велики број грађана, а уједно је обележено и хиљаду година прокупачке цркве Светог Прокопија. Ово је био последњи званични догађај коме је краљ присуствовао пред пут у Марсељ, где је на њега извршен атентат.

Из документације Завода за заштиту споменика културе Ниш; Регистратор „Прокупље“
Мирчетић, Д. (1998): Прокупље и околина између два светска рата (1918-1941), Прокупље

3. ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА: обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Споменик је сведочанство о свим војевањима и напорима српског војника у борби за слободу, од ослобођења Топлице од турске власти па преко Топличког устанка и Солунског фронта. Споменик

духовно повезује читаве генерације и слави војне подвиге.

4. АНАЛИЗА СТАЊА НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА:

Амбијентална вредност: Налази се у оквиру централног градског парка, на Тргу Топличких хероја, који представља језгро Прокупља.

Прилазне површине: Прилаз споменику је са поплочаног платоа.

Границе:

Границе непосредне околине споменика културе СК 376 – Споменик у центру Прокупља посвећен „Топличанима палим у ратовима 1912-1918 и жртвама у народном устанку 1917. године“, чине ивице катастарских парцела 3091 (Улица Косовска), 5734 (Улица кнез Михајлова), 3089 (Трг Топличких јунака) и 5731 (Улица 21 српске дивизије) КО Прокупље – град.

5. ПРЕТХОДНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ (археолошка истраживања и конзерваторско-рестаураторски радови)

Завод у току 2016 и 2017. године, у сарадњи са Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања РС реализовао пројекат обнове Споменика палим топличанима у ратовима 1912 -1918 у Прокупљу. Током 2016. године прикупљена је техничка и фотодокументација тренутног стања спомен обележја, као и архивска грађа (фотографије, записи и сл.), што је послужило као основа за израду пројектне документације. На основу израђеног „Пројекта контерваторско-рестаураторских и радова на текућем одржавању на Споменику палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године – посвећеном Топличком устанку у Прокупљу“, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања РС финансирало је реализацију овог пројекта у 2017. години. Радови су се одвијали у две фазе. Прва фаза је подразумевала обнову самог споменика: демонтажу мермерних елемената и замену новим, репарацију бетонских елемената који представљају подконструкцију за постављање мермерних елемената; конзерваторски третман бронзане скулптуре на врху споменика и бронзаних плоча у подножју, као и репарацију оградних стубића од гранита и металних ланаца. Друга фаза радова обухватила је радове у партеру, израду армирано бетонске подконструкције, постављање гранитних и бехатон подних плоча, ако и развод и постављање декоративне расвете

6. ПРЕДЛОГ БУДУЋИХ АКТИВНОСТИ

Тренутно стање самог споменика је задовољавајуће, пошто је обнова спомен обележја спроведена током 2017. године. Потребно је старати се о редовном одржавању меморијала, а средства планирати и обезбедити у буџету јединице локалне самоуправе. Јединица локалне самоуправе дужна је да обезбеђује непосредну околину ратних меморијала од обављања непримерених активности или изградње објеката чија намена није примерена.

Приликом реконструкције је укинуто неколико паркинг места, али је потребно цео простор јавног паркинга изместити са ове локације и на тај начин дати на значају и вредности Споменика, односно редефинисати цео простор трга, дајући му карактер пешачке зоне.

7. МЕРЕ ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

А. Опште мере заштите:

a. За реализацију било којих радова на објекту неопходно је обратити се Заводу за заштиту споменика културе како би прописао услове за предузимање мера

техничке заштите.

b. Власник, корисник - органи јединице локалне самоуправе се старају о одржавању и заштити овог непокретног културног добра, као и његове непосредне околине.
c. Није дозвољено да се руши, раскопава, преправља, презиђује, прерађује, или да се изводе било какви други радови који могу променити изглед и вредност културног добра без претходно прибављених посебних услова и сагласности надлежног Завода.
d. Јединица локалне самоуправе стара се о редовном одржавању ратних меморијала који се налазе на њеној територији, а средства се планирају и обезбеђују у буџету јединице локалне самоуправе. Јединица локалне самоуправе обезбеђује непосредну околину ратних меморијала од обављања непримерених активности или изградње објеката чија намена није примерена (Закон о ратним меморијалима (Сл. Гласник бр. 50/18)).

Б. Посебне мере заштите:

Утврђују се следеће мере заштите и упутство за редовно одржавање **непокретног културног добра СК 351 – Зграда општине Прокупље и његове непосредне околине *Споменика палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године посвећеном Топличком устанку у Прокупљу***, подразумевају следеће:

- Спроводити перманентно одржавање чистоће Споменика и његове непосредне околине. Редовно вршити чишћење корова и смећа око споменика. Предвидети и спроводити негу зелених површина и редовно кошење траве непосредне околине.
- Спроводити редовно одржавање Споменика у складу са његовим споменичким карактеристикама и на начин да се тиме обезбеди пуна историјска веродостојност и очување наслеђених културних вредности.
- Приликом редовног одржавања могуће је спроводити неинванзивне методе одржавања (брисање влажном меком крпом и чишћење без употребе хемијских и механичких средстава).
- Приступ унутар ограђеног дела споменика, дозвољен је искључиво за потребе редовног одржавања и постављања венаца.
- Две недеље након постављања цвећа, венаца и слично, обавезно предвидети њихово уклањање.
- Омогућити што бољу прегледност споменика, уклањање неадекватних садржаја у његовој близини и формирање амбијента који је у складу са његовим значајем и споменичким вредностима.
- Неопходно је извршити редефинисање централног платоа испред споменика, односно паркинг простора, како би се формирао амбијент који је у складу са значајем и вредностима споменика.
- Планским мерама не сме бити угрожен интегритет, нити споменичка својства добара, већ је потребно створити оптималне услове за чување и трајну заштиту и презентацију добара, а надлежни Завод за заштиту споменика културе посебним правним актом утврђује посебне услове чувања, коришћења и одржавања, као и услове за предузимање конкретних мера заштите, за сву планску и пројектну документацију.
- Извођење свих радова на Споменику палим топличанима у ратовима 1912-1918. године посвећеном Топличком устанку или његовој непосредној околини, могу се изводити само под условима Завода за заштиту споменика културе Ниш и на начин утврђен одредбама Закона о културним добрима.
- У случају настанка графита и сличних натписа одмах обавестити надлежни Завод за заштиту споменика културе, који ће прописати посебне услове за њихово уклањање.
- Организовати заштиту од уништења и оштећења споменика и непосредне околине.
- У случају оштећења и било којих промена на Споменику одмах обавестити надлежни Завод за заштиту споменика културе.
- Забрањено је коришћење споменика у сврхе које нису у складу са Законом о културним добрима и његовим споменичким карактеристикама.

8. РЕШЕЊЕ О ЗАШТИТИ

ПРОКУПЉЕ СК 376

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ — НИШ Број 7 Страна 257

2710, 2711, 2712, 2713, 2714, 2715, 2716, 2717, 2718, 2719, 2720, 2721, 2722, 2723, 2724, 2725, 2726, 2727, 2728, 2729, 2730, 2731, 2732, 2733, 2734, 2735, 2736, 2737, 2738, 2739, 2740.

Члан 3.

Финансирање израде Детаљног урбанистичког плана обезбеђује СИЗ комуналних делатности општине Прокупље.

Члан 4.

Рок израде Детаљног урбанистичког плана је две године од дана ступања на снагу ове одлуке.

Члан 5.

Даном ступања на снагу ове одлуке обуставља се промет односно преношење права коришћења и права својине и изградња објекта на неизграђеном земљишту које се налази у комплексу катастарских парцела из члана 2. ове одлуке, најдуже до две године.

Члан 6.

О спровођењу ове одлуке стараће се Општински Секретаријат за привреду и друштвене делатности Комисија за утврђивање прометне вредности непокретности и права и грађанских објеката на територији општине Прокупље, Општинска геодетска управа, Завод за урбанизам и СИЗ комуналних делатности.

Члан 7.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Међуопштинском службеном листу — Ниш".

Број: 06-52/89-02
У Прокупљу, 15 марта 1989. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ

Председник,
Ранђел Стаменковић, с.р.

338.

На основу члана 63. Закона о заштити културних добара („Службени гласник СРС", број 28/77) и члана 205. Статута општине Прокупље, („Међуопштински службени лист — Ниш", број 18/74, 5/82 и 33/85), Скупштина општине Прокупље на заједничкој седници свих већа од 15. марта 1989. године, донела је

СК 376

О Д Л У К У
о проглашењу споменика палим Топличанима у ратовима 1912-1918 године у Прокупљу за културно добро — споменик културе

Члан 1.

Споменик палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године подигнут 1934. године у Прокупљу који се води код Општинске геодетске управе у Прокупљу у поседовном листу број 4401, а на катастарској парцели број 3090 КО Прокупље - град ПРОГЛАШАВА СЕ ЗА КУЛТУРНО ДОБРО — СПОМЕНИК КУЛТУРЕ.

Члан 2.

Границе непосредне околине овог заштићеног културног добра обухватају парцеле: катастарски број 3091 (улица Маршала Тита), кат. парцела број 5734 (улица Кнез Михаилова), кат. парцела број 3089 (улица Трг Маршала Тита, у саставу парка испред Робне куће „Топлица") и кат. парцела број 5731 (улица XXI српске дивизије), све у поседовном листу 4401 КО

Страна 258 Број 7 МЕЂУОПШТИНСКИ СЛУЖБЕНИ ЛИС

Прокупље - град и све власништво: друштвена својина — јавни и некатегорисани путеви.

376 СК

Члан 3.

Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром, нема права да користи и употребљава културно добро у сврхе које нису у складу са његовом природом, наменом и значајем, нити да руши, преправља, презиђује, или врши било какве радове који могу довести до оштећења културног добра или нарушити његова својства.

Члан 4.

Носилац права, обавеза и одговорности из претходног члана, дужан је да са изузетном пажњом чува, одржава културно добро и спроводи утврђене мере заштите и да неодложно обавештава Завод за заштиту споменика културе у Нишу о правним и физичким променама насталим у вези са културним добром.

Члан 5.

Ова одлука ступа на снагу даном објављивања у „Међуопштинском службеном листу — Ниш".

Број: 06-53/89-02
У Прокупљу, 15. марта 1989. године

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ

Председник,
Ранђел Стаменковић, с.р.

РАЖАЊ

339.

На основу члана 207. став 2. Закона о државној управи („Службени гласник СРС", број 9/80, 18/80, 7/82, 46/84, 6/85, 44/86, 41/87 и 16/88) и члана 63. Одлуке о Извршном савету Скупштине општине Ражањ („Међуопштински службени лист — Ниш", број 23/87) Извршни савет Скупштине општине Ражањ, на седници одржаној 28. фебруара 1989. године, донео је

П Р А В И Л Н И К
о изменама Правилника о накнадама путних и других трошкова који се општинским органима управе признају у материјалне трошкове

Члан 1.

У Правилнику о накнадама путних и других трошкова који се општинским органима управе признају у материјалне трошкове („Међуопштински службени лист — Ниш", број 16/82, 25/82, 30/84, 22/85, 18/86, 13/87, 33/87, 14/88 и 28/88) у члану 4. тачка 1. износ 4.000 замењује се износом 8.000, у тачки 2. износ 5.000 замењује се износом 10.000, у тачки 3. износ 10.000 замењује се износом 20.000 динара.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Међуопштинском службеном листу — Ниш", а примењиваће се даном доношења.

Број: 06-32/89-01
У Ражњу, 28. фебруара 1989. године

ИЗВРШНИ САВЕТ СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ РАЖАЊ

Председник,
Мирослав Радојковић, с.р.

9. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Ситуациони план Трга топличких хероја (документација: ЗЗСКНиш, И. Цветковић, 2016)

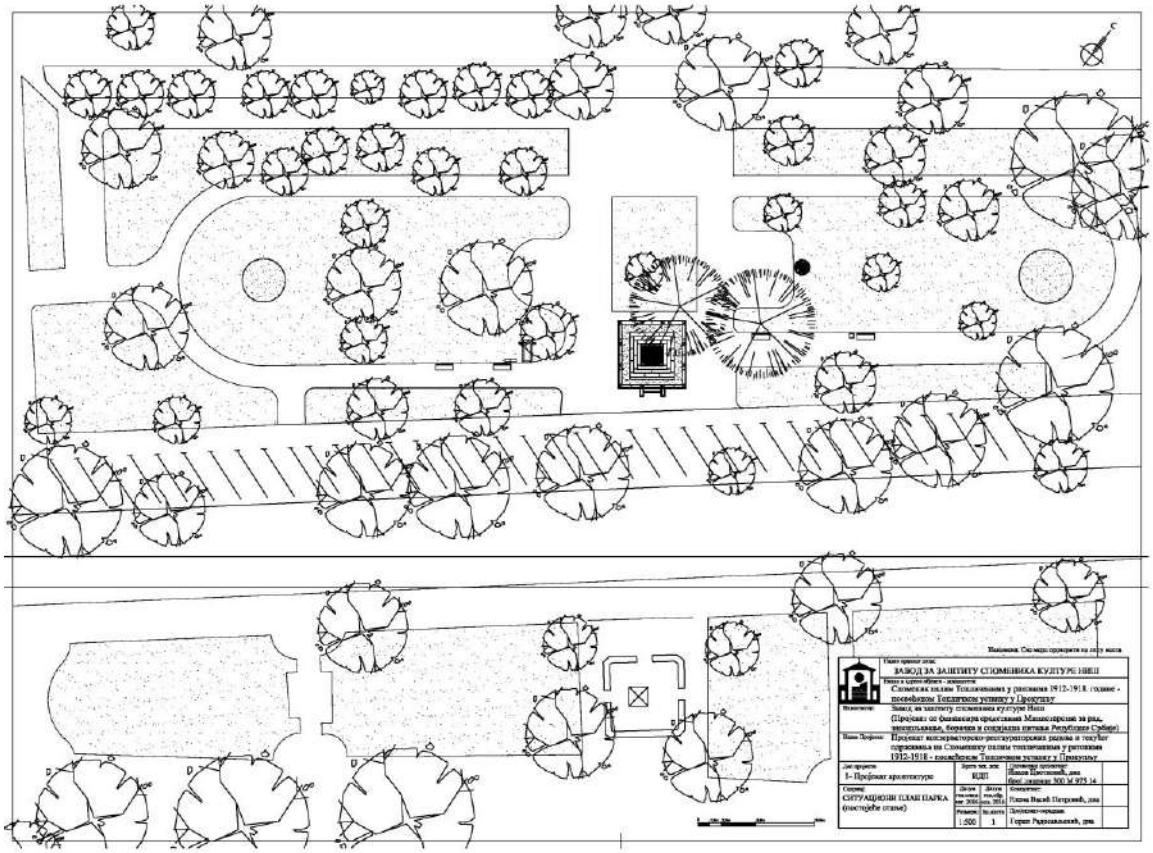

Цртеж 2: Основа споменика (документација: ЗЗСКНиш, И. Цветковић. Г. Радосављевић, 2016)

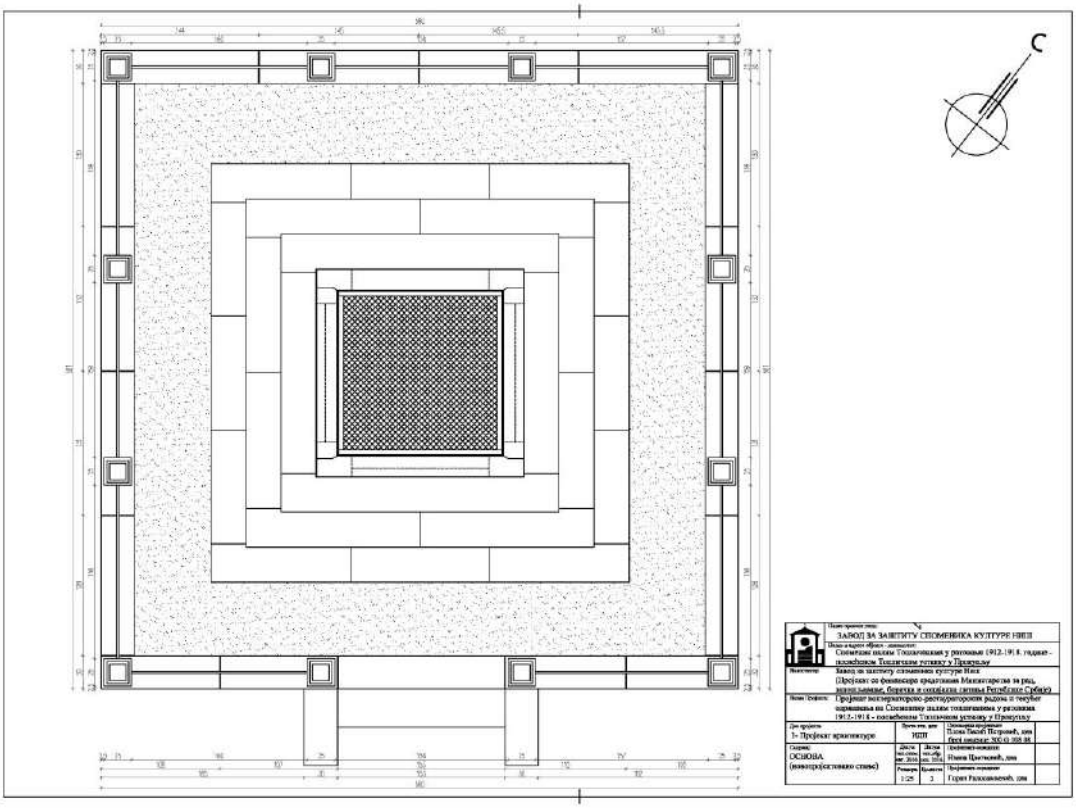

Цртежи 3-6: Изгледи споменика (документација: ЗЗСКНиш, И. Цветковић. Г. Радосављевић, 2016

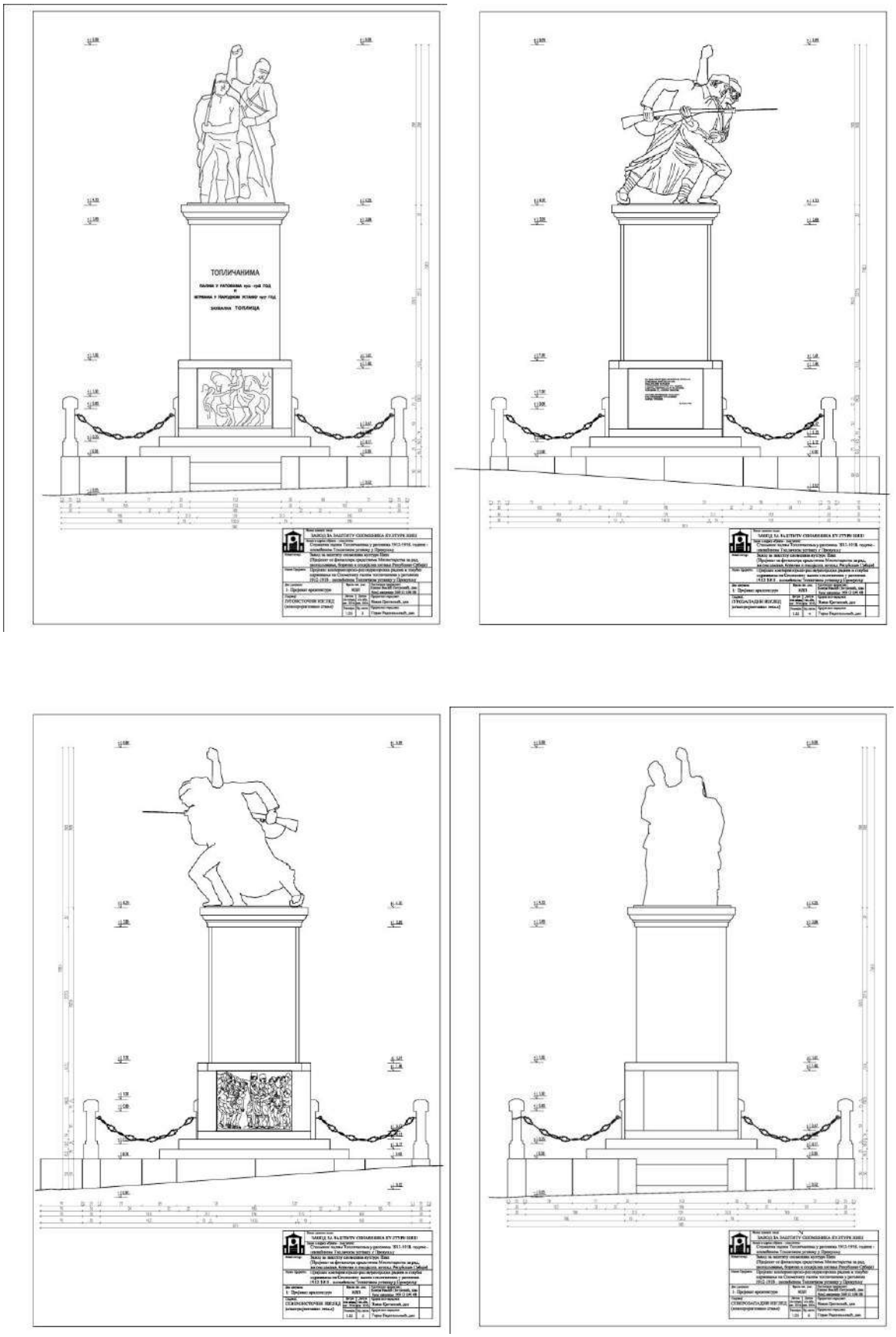

10. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слике 3-5. Архивске фотографије (преузето са: https://www.delcampe.net/fr/collections/)

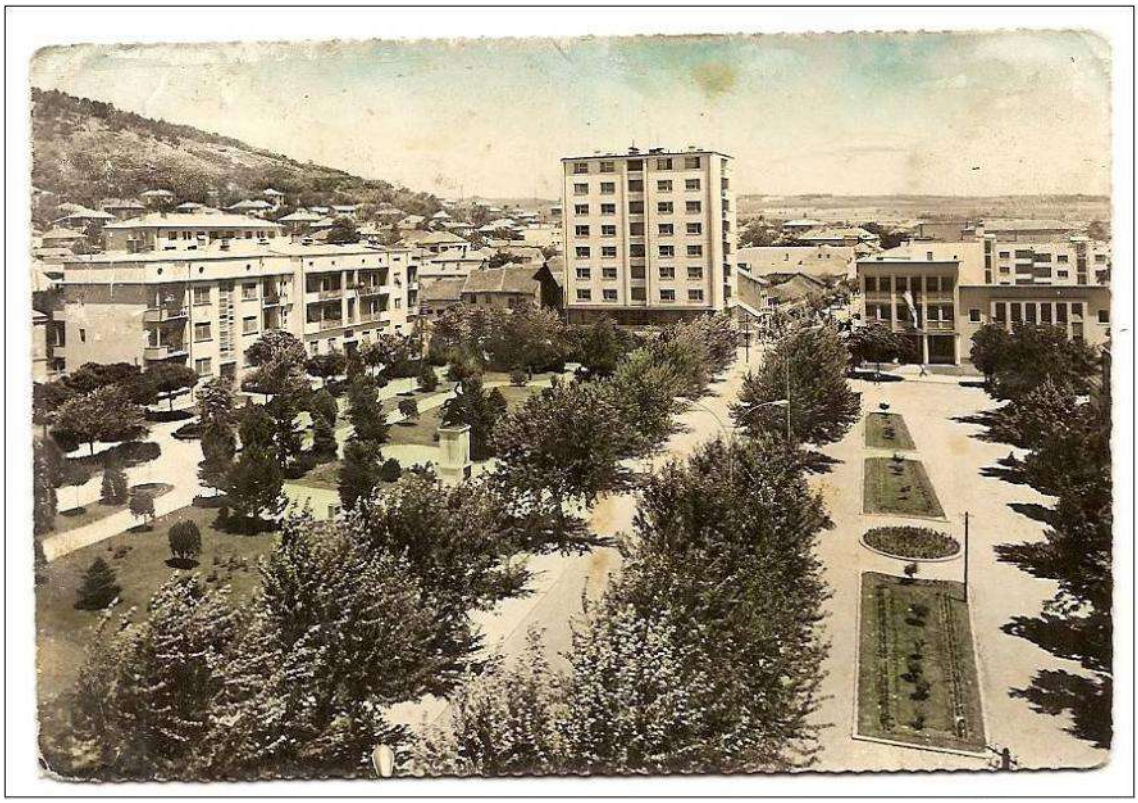

Слике 6-8. Споменик пре радова на обнови 2016. године (Фото: ЗЗСКНиш)

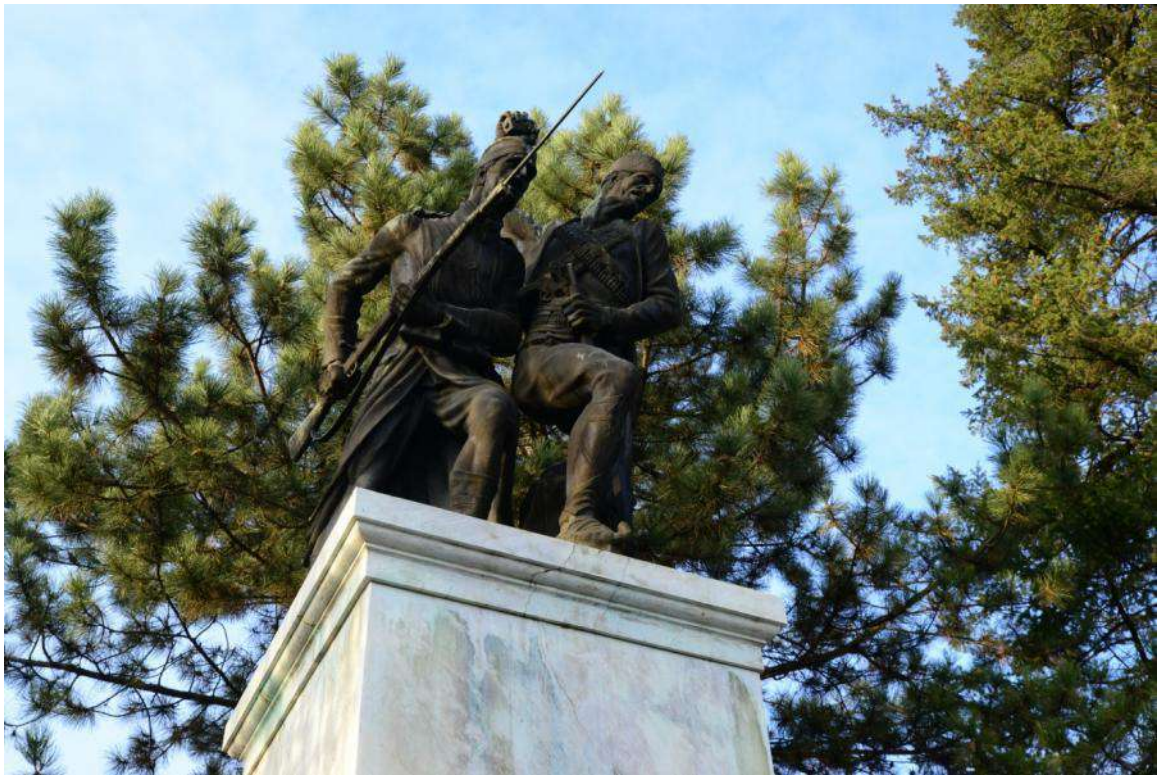

Слике 9-11. Споменик након конзерваторско-рестаураторских радова 2017. Године (Фото: ЗЗСКНиш)

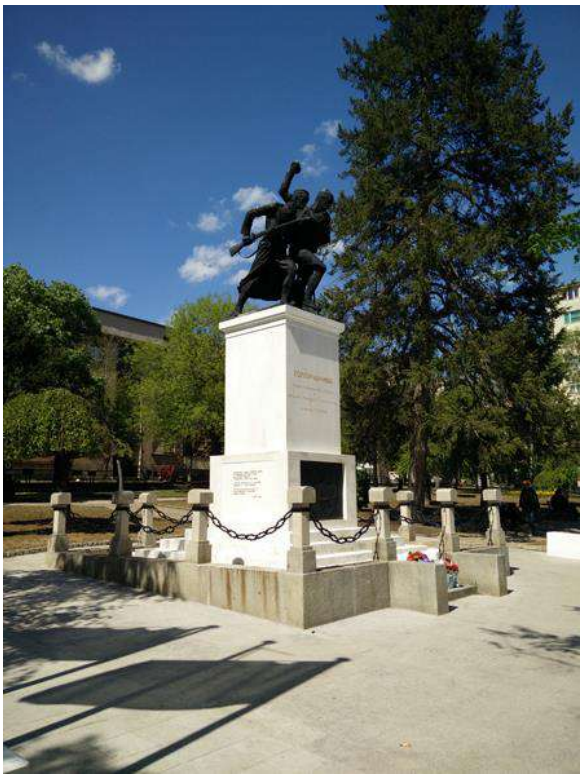

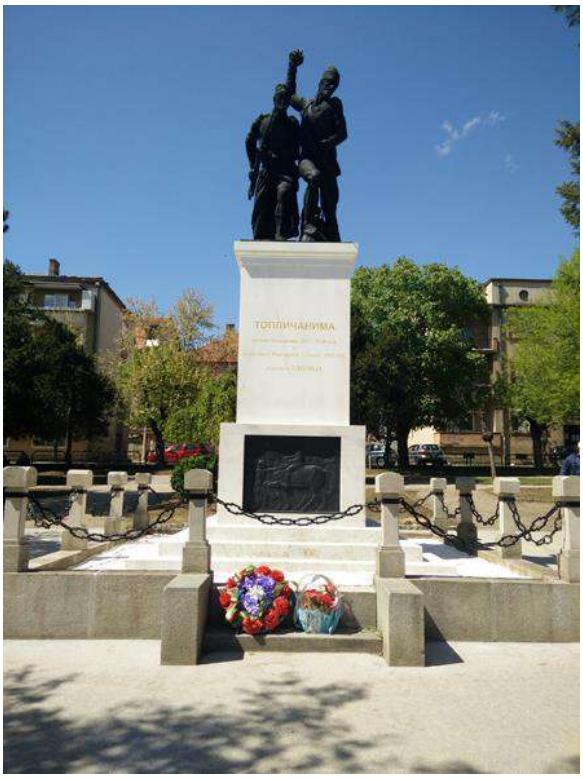

Г-4. ПРЕГЛЕД ЕВИДЕНТИРАНИХ ГРАДИТЕЉСКИХ ЦЕЛИНА

Сачувана урбана матрици Прокупља представља огроман потенцијал за дугорочни и уравнотежени просторни, економски, културни и туристички напредак, заснован на постулатима одрживог развоја. Наслеђе је вредан ресурс за развој, посебно имајући у виду историјски контекст и узрочно-последичне везе под чијим утицајима су настајале трансформације. Очување градитељског наслеђа од изузетног је значаја за идентитет града јер не обухвата само појединачне објекте и њихово непосредно окружење, него и целине, односно градске четврти, зоне од историјског и културног значаја.

У складу са савременим принципима конзервације, концепт заштите непокретних културних добара проширују се са појединачних објеката на цело подручје - амбијенталне целине, а мере техничке заштите се прописују и спроводе са циљем не само физичог очувања него и истицања архитектонско-амбијенталних вредности.

Напомињемо, да је у смислу заштите и ревитализације одређеног простора (старог градског језгра) потребно израдити детаљне планове. У случајевима када се ради о посебно значајним локацијама - стари градски центар, споменичке зоне и слично, приступа се изради урбанистичких пројеката како би се детаљније одредили урбанистичко технички услови за будуће интервенције. Приликом израде детаљних урбанистичких планова нужно је укључити и надлежни Завод за заштиту споменика културе.

С обзиром да План генералне регулације Прокупља („Службени лист Општине Прокупље“ бр. 3 од 26.03.2014. године; број 06-11/2014-02 одлука УС) препознаје постојање тзв. **амбијенталних целина изражених споменичких вредности** за које прописује заштиту и уређење шире целине уз доследност у очувању амбијента и његовог историјског и естетског континуитета, овом Студијом су дефинисане две амбијенталне целине:

I. ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА I (Споменичка целина „Хисар“, Улица Југ Богдана, Трг топличких јунака, део Улице Ратка Павловића)
II. ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА II (Улица цара Душана, 9. октобра и Василија Ђуровића Жарког, заједно са зградом Општине Прокупље)

Овако дефинисане амбијенталне целине указују на границе у којима је потребно примењивати посебне услове и мере заштите, очување урбанистичке матрице, односа између изграђеног и слободног простора, карактеристичних грађевинских структура и у највећој могућој мери успостављање хармоничног просторног склада, а нову изградњу габаритом и наменом ускладити са постојећим објектима.

Г-5. ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА I

ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА I (**I-1:** Споменичка целина „Хисар“,**I-2:** Улица Југ Богдана, **I-3:** Трг топличких јунака, **I-4:** део Улице Ратка Павловића)

Централна градска зона Прокупља I обухвата веома значајне градске репере: Споменичку целину „ Хисар“, коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и Средњевековно утврђење (**I-1**); затим подручје некадашње Царине и прокупачку чаршију, данас Улицу Југ Богдана (**I-2**); централни трг – Трг топличких јунака (**I-3**) и Улицу Ратка Павловића, до раскрснице са Улицом цара Лазара (**I-4**).

Централном градском зоном Прокупља I обухваћени су најзначајнији делови града, градско језгро са значајним сачуваним наслеђеним грађевинама и елементима старе урбане матрице, али и делови реконструисаних простора (на првом месту централни трг), који су делимично реконструисани, а делом сачували старије градитељско наслеђе.

Карта 11. Централна градска зона Прокупља I (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

Простор **споменичке целине „Хисар“** (**I-1**) поред видљивих остатака византијских и античких објеката, архитектонских структура средњевековног утврђења и сакралних грађевина који су и даље у функцији, представља археолошки неистражено подручје у самом центру града. Активацијом и археолошким истраживањима овог подручја могуће је очекивати податке од изузетног значаја за историју града и региона.

Дугорочним планирањем, ревитализацијом и реализацијом конзерваторско-рестаураторских радова на откривеним структурама у оквиру споменичке целине, комплекс би могао да постане популарна туристичка дестинација у овом земље.

Слике 35 и 36. Брдо Хисар и Југ Богданова кула (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Непосредно на споменичку целину „Хисар“ наставља се главна градска чаршија, Улица Југ Богдана (**I-2**), трговачко-занатска зона са функцијом коју је задржала и данас.

У периоду између два светска рата, главна градска чаршија поприма изглед који је делимично остао сачуван до данашњих дана, и добија и свој назив Југ-Богданова. Улица је била покривена турском калдрмом, а простирала се од „Царине“ од „Черкез“ махале. Од улаза у град из правца Куршумлије до бетонског моста, 1939. године постављена је, коцкаста калдрма, и засађен је дрворед липа.

Слика 37. Улица Југ Богдана 1909. године (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Слика 38. Улица Југ Богдана поглед са Царине (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Слика 39. Улица Југ Богдана поглед на Хисар, 1959. године (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Улица је представљала главну саобраћајну комуникацију од Ниша према Куршумлији и прворазредну трговачку зону. Претворена је у пешачку зону са функцијом која је задржала исти карактер, са тежиштем које се благо померило према угоститељству. Услед нестручних и

неадекватних интервенција на постојећим оригиналним објектима, или потпуне изградње нових објеката могуће је наслутити њен аутентични изглед.

Поред урбане матрице и парцелације, целих грађевина или делова објеката са аутентичним системом градње, сачувани су и оригинални декоративни елементи на појединим фасадним равнима.

Слика 40. Улица Југ Богдана поглед ка Хисару (Фотографија: ЗЗСКНиш, 2016)

На главну улицу се надовезује централни градски трг са Споменником палим Топличанима у Топличком устанку и у ратовима 1912-1918. године.

Слика 41. Трг топличких јунака, поглед са Боровњака (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Слика 42 – Трг топличких јунака, са старом турском чесмом (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Слика 43. Трг топличких јунака 1941. године, са споменником (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Градски трг је заузимао централно место у оквиру старе градске чаршије, око кога су били распоређени објекти разноврсног садржаја (радње и дућани, банка, хотели, локали и књижара). Трг је имао мултифункционални карактер, као традиционално место окупљања за све прилике, место славља и главне пијаце.

Урбана матрица града наставља се Улицом Ратка Павловића, која је свакако представљала наставак главне чаршије све до „Черкез“ махале. Изградњом веома значајних јавних објеката изглед улице је претрпео тоталну реконструкцију крајем XIX и почетком XX века. Улица представља амбијенталну целину са групом непокретних културних добара (Зграда соколског дома, Зграда музеја Топлице, Зграда Гимназије и Зграда старе Гимназија) и више грађевина са споменичким својствима.

Слике 44 и 45. Соколски дом и зграда поште (Фотографије: Историјски архив Топлице)

Слике 46 и 47. Зграда Гимназије и зграда старе гимназије (Фотографије: ЗЗСКНиш и Историјски архив Топлице)

Овако повезана целина представља језгровит пример *„непрекинуте шетње кроз историју градског језгра“*, универзални потенцијал и веома значајан ресурс за развој културног туризма.

Подручје централне градске зоне Прокупља I садржи богато градитељско наслеђе, које сведочи о културном, историјском, економском и градитељском развоју у одређеном временском периоду.

Карактеристике целине су релативно добро очувана матрица, више повезаних непокретних културних добара, сачувани елементи, детаљи обраде фасада и амбијенталне вредности, које је уз добро конципирану урбану обнову могуће унапредити.

У оквиру **централне градске зоне Прокупља I** налазе се следећа непокретна културна добара:

1. **Зграда Основне школе Никодије Стојановић – Татко** (зграда старе гимназије), у Ул. Ратка Павловића бр. 43, на катастарској парцели бр. 2865
2. **Зграда Музеја Топлице** (зграда некадашње поште), у Ул. Ратка Павловића бр. 31 - 35, на катастарској парцели бр. 2876

3. **Зграда Гимназије**, у Ул. Ратка Павловића бр. 20 и 22, на катастарским парцелама бр. 3045/1, 3045/2, 2883, 2893, 3036, 3037, 3038, 3039, 3040, 3041, 3042, 3043 и 3044.
4. **Зграда Соколског дома**, у Ул. Ратка Павловића бр. 29 и 29А, на катастарским парцелама бр. 2880, 2879, 2878 и 2877.
5. **Споменичка целина "Комплекс Хисар"**, коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и Средњевековно утврђење, (непокретно културно добро од великог значаја) и
6. **Споменик палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године,** на Тргу топличких јунака на катастарским парцелама бр. 3090 и 3089

и 86 (осамдесетшест) евидентираних објеката са споменичким карактеристикама, разврстаних у три категорије.

***НАПОМЕНА:**

Детаљна валоризација непокретних културних добара дата је кроз поглавље Г – ВАЛОРИЗАЦИЈА, у оквиру кога су направљени картони валоризације непокретних културних добара на подручју Прокупља. Картони валоризације садрже основне податке о непокретним културним добрима са документима о проглашењу/категоризацији, пописом катастарских парцела, описом и историјатом НКД-а, изјавом о значају и вредности, анализом стања, пописом претходних интервенција и потребним будућим активностима, као и утврђеним мерама техничке заштите, и прилозима: решење о заштити, техничка и фото документација.

КАТЕГОРИЈА „А“

На предметном подручју препознати су објекти који поседују веома значајне архитектонске, историјске или амбијенталне вредности, односно заврeђују да буду утврђени за непокретна културна добра.

Потребно је на основу обављених истраживања и валоризације, у складу са Законом прописаним поступком, за објекте ове категорије, спровести евиденцију и израдити предлоге за проглашење, чиме евидентирани споменици културе добијају статус заштићеног непокретног културног добра.

Ови објекти у планској документацији морају бити третирани у складу са Законом о заштити културних добара уз апсолутно поштовање свих споменичких и просторних вредности.

При реконструкцији максимално се руководити принципом очувања аутентичности архитектонског израза, обраде и одабира материјала.

На њима се, без посебно утврђених услова које издаје надлежни Завод за заштиту споменика културе, не могу планирати измене урбанистичких и архитектонских параметара.

1. **Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 51, галерија „Божа Илић“** (катастарска парцела бр. 3767)

Слике 48 и 49. Зграда у Ул. Југ Богдановабр. 51, Галерија „Божа Илић“ (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

НАМЕНА/ВЛАСНИШТВО: Галерија „Божа Илић“ отворена 1996. године у којој се организују изложбе академских сликара, промоције и друге јавне манифестације, и представља једну од две галерије којима управља Народни музеј Топлице из Прокупља.

СТАЊЕ/НАПОМЕНЕ:

Улична фасада зграде је у релативно солидном стању. Очувани су и добро реконструисани сви важни елементи архитектуре. Објекат се приликом реконструкција мора очувати у аутентичном стању; нису дозвољене промене габарита, изгледа и материјализације.

2. **Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 23** (катастарска парцела бр. 4116)

Слика 50. Зграда у Ул. Југ Богдановабр. 23 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

НАМЕНА/ВЛАСНИШТВО: Намена је комбинована (пословно-стамбена), у приватном власништву.

СТАЊЕ/НАПОМЕНЕ:

Улична фасада зграде је у незадовољавајућем стању, али са очуваним елементима фасадне пластике у довољној мери да се може извршити потпуна рестаурација. Промењени су портали у приземљу неадекватним и објекат је оптерећен рекламним паноима и спољним јединицам клима уређаја. Објекат се приликом реконструкција мора очувати у аутентичном стању, нису дозвољене промене габарита, изгледа и материјализације, већ се морају примењивати конзерваторско-рестаураторски поступци за обнову фасадних равни.

3. **Зграда Занатског дома у Ул. Ратка Павловића бр. 41** (катастарска парцела бр. 2875)

Слика 51. Зграда Занатског дома у Ул. Ратка Павловића бр. 41 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

НАМЕНА/ВЛАСНИШТВО: Зграда занатског дома је јавне намене, у власништву општине Прокупље.

СТАЊЕ/НАПОМЕНЕ:

Тренутно стање уличне фасаде зграде је незадовољавајуће, те је потребно предвидети њену обнову. Стари портали у приземљу промењени су новим неадекватним порталима и објекат је оптерећен мањим рекламним паноима и спољним јединицам клима уређаја. Објекат се приликом реконструкција треба очувати у аутентичном стању, како би се остварила амбијентална целина (Соколски дом, зграда музеја, Занатски дом и зграда старе гимназије).

4. **Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 45** (катастарска парцела бр. 2863)

Слика 52. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 45 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

НАМЕНА/ВЛАСНИШТВО: Грађевина у улици Ратка Павловића бр. 45 је у приватном власништву, комбиноване намене (породична стамбена зграда са локалима за трговину и угоститељство).
СТАЊЕ/НАПОМЕНЕ:
Представља веома значајан репер у градском језгру старе трговачке чаршије. Фасадне равни су нарушене неадекватним интервенцијама у приземљу и уграђивањем лучних отвора. Потребно је извршити реконструкцију оригиналних отвора, рестаурацију фасадне пластике и столарије на основу аутентичних елемената сачуваних на самом објекту, веродостојних извора – архивских фотографија или техничке документације и аналогијама са сличним објектима.

5. **Зграда Дома војске у Ул. Ратка Павловића бр. 83** (катастарска парцела бр. 2858)

Слика 53. Зграда Дпма војске у Ул. Ратка Павловића бр. 83 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

НАМЕНА/ВЛАСНИШТВО: Зграда Дома војске тренутно није у употреби.
СТАЊЕ/НАПОМЕНЕ:
Стање целокупне зграде је незадовољавајуће и забрињавајуће с обзиром да се услед некоришћења и неодржавања може очекивати убрзано пропадање читавог конструктивног склопа.
Потребно је одредити адекватну нову намену и извршити целокупну ревитализацију објекта. Објекат приликом реконструкција треба очувати у аутентичном стању, уз поштовање архитектонских вредност и ауторског израза пројектанта.

КАТЕГОРИЈА „Б“

Објекти који поседују архитектонске, историјске или амбијенталне вредности и неопходно је чувати њихове фасаде или друге карактеристичне делове. Обнову и реконструкцију ових објеката израдити према сачуваним аутентичним елементима, који се уочавају на грађевини; према евентуалној архивској и техничкој документацији, старим фотографијама и аналогијама са објектима из истог периода са сличним стилским карактеристикама у непосредном окружењу. Овакав начин урбане обнове предвиђен је у циљу ревитализације наслеђених вредности амбијенталне целине.

Обавезан прилог пројектне документације је прецизна техничка документација постојећег стања објекта, са свим карактеристичним детаљима (детаљи венаца, фасадне пластике, дрвених портала и сл.) и описом материјала, као и изгледи са приказома фасада суседних објеката, како би се спровело слагање хоризонтала, отвора, венаца и слично.

1. Грађевина у Ул. Бате Стефановића бр. 1-5 (катастарска парцела бр. 3882)
2. Зграда Дома културе (катастарска парцела бр. 3937)
3. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 140 (катастарска парцела бр. 3838)
4. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 138 (катастарска парцела бр. 3837)
5. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 136 (катастарска парцела бр. 3836)
6. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 134 (катастарска парцела бр. 3835/2)
7. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 126 (катастарска парцела бр. 3834 и 3833)
8. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 122 (катастарска парцела бр. 3832)
9. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 120 и 118 (катастарска парцела бр. 3839)
10. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 114 (катастарска парцела бр. 3842)
11. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 110 (катастарска парцела бр. 3846)
12. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 108 и 106 (катастарска парцела бр. 3845)
13. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 104 (катастарска парцела бр. 3847)
14. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 102 (катастарска парцела бр. 3848/1)
15. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 46 (катастарска парцела бр. 3751)
16. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 44 (катастарска парцела бр. 3752)
17. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 42 (катастарска парцела бр. 3753)
18. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 36, 34 и 32 (катастарска парцела бр. 3756)

19. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 105 (катастарска парцела бр. 3943)
20. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 103 (катастарска парцела бр. 3944)
21. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 97 (катастарска парцела бр. 3830)
22. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 65 (катастарска парцела бр. 3779)
23. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 59 (катастарска парцела бр. 3773)
24. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 57 (катастарска парцела бр. 3772 и 3771)
25. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 55 и 53 (катастарска парцела бр. 3770)
26. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 41 (катастарска парцела бр. 4105)
27. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 39 (катастарска парцела бр. 4106)
28. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 37 (катастарска парцела бр. 4107)
29. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 31 (катастарска парцела бр. 4109)
30. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 11 и 9 (катастарска парцела бр. 4129)

31. Грађевина на Тргу топличких јунака бр. 15 (катастарска парцела бр. 4132)
32. Грађевина на Тргу топличких јунака бр. 13 (катастарска парцела бр. 4133)

33. Спомен парк палим борцима у Прокупљу, у Ул. Ратка Павловића (катастарска парцела бр. 3085 и 3082/1)
34. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 32 и 34 (катастарска парцела бр. 2884)
35. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 36 (катастарска парцела бр. 2886)
36. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 38 и 38А (катастарска парцела бр. 2887)
37. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 52 (катастарска парцела бр. 2901)
38. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 54 и 56 (катастарска парцела бр. 2902)

39. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 58, 60 и 68 (катастарска парцела бр. 2903)
40. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 64 и 66 (катастарска парцела бр. 2904)
41. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 78 (катастарска парцела бр. 2909)

КАТЕГОРИЈА „В“

Објекти који поседују архитектонске, историјске или амбијенталне вредности у мањем обиму у односу на претходну категорију. Обнову и реконструкцију ових објеката ускладити са вредностима амбијенталне целине, пројекте израдити према евентуалној архивској и техничкој документацији, старим фотографијама и аналогијама са објектима из истог периода са сличним стилским карактеристикама у непосредном окружењу. Овакав начин урбане обнове предвиђен је у циљу ревитализације наслеђених вредности амбијенталне целине.

Обавезан прилог пројектне документације је прецизна техничка документација постојећег стања објекта, са свим карактеристичним детаљима (детаљи венаца, фасадне пластике, дрвених портала и сл.) и описом материјала, као и изгледи објеката са приказома фасада суседних грађевина, како би се спровело слагање хоризонтала, отвора, венаца и слично.

1. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 132 (катастарска парцела бр.)
2. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 130 (катастарска парцела бр. 3835/1)
3. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 116А (катастарска парцела бр. 3839)
4. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 116 (катастарска парцела бр. 3840)
5. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. (катастарска парцела бр. 3843)
6. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 112 (катастарска парцела бр. 3844)
7. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 100 и 98 (катастарска парцела бр. 3850)
8. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 94 (катастарска парцела бр. 3852)
9. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 72А (катастарска парцела бр. 3741)
10. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 70 (катастарска парцела бр. 3742)
11. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 68 (катастарска парцела бр. 3743)
12. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 66 (катастарска парцела бр. 3744)
13. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 52 (катастарска парцела бр. 3748)
14. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 50 (катастарска парцела бр. 3749)
15. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 48 (катастарска парцела бр. 3750/1)
16. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 40 (катастарска парцела бр. 3754)
17. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 38 (катастарска парцела бр. 3755)

18. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 101 (катастарска парцела бр. 3945)
19. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 99 (катастарска парцела бр. 3831)
20. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 87 (катастарска парцела бр. 3829)
21. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 91 (катастарска парцела бр. 3826)
22. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 89 (катастарска парцела бр. 3825 и 3824)
23. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 63 (катастарска парцела бр. 3778)
24. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 61 (катастарска парцела бр. 3777)
25. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 47 (катастарска парцела бр. 3766)
26. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 35 и 33 (катастарска парцела бр. 4108)
27. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 29 (катастарска парцела бр. 4112)
28. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 27 (катастарска парцела бр. 4113)
29. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 25 (катастарска парцела бр. 4114)
30. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 19 (катастарска парцела бр. 4123)
31. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 17 (катастарска парцела бр. 4124)
32. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 15 (катастарска парцела бр. 4125)
33. Грађевина у Ул. Југ Богданова бр. 13 (катастарска парцела бр. 4126)

34. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 40 и 42 (катастарска парцела бр. 2888)
35. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 46 и 48 (катастарска парцела бр. 2889)
36. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 50 (катастарска парцела бр. 2890)

37. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 70 и 72 (катастарска парцела бр. 2906)
38. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 84 (катастарска парцела бр. 2910)
39. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 90 (катастарска парцела бр. 2911)
40. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 92 (катастарска парцела бр. 2912)

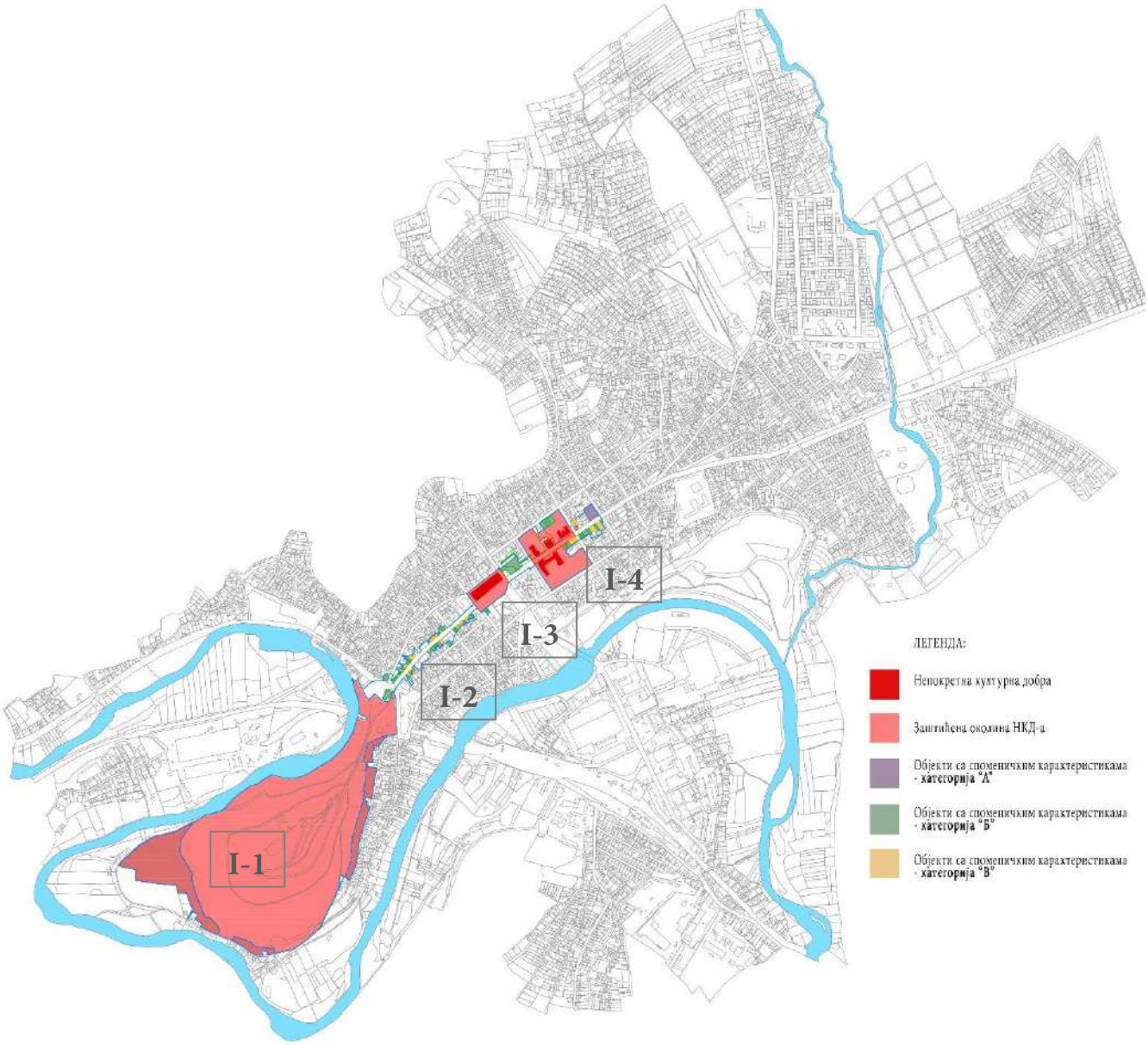

Карта 12. Централна градска зона Прокупља I са приказом непокретних културних добара и објеката са споменичким карактеристикама (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

Г-6. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ЦЕНТРАЛНЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ ПРОКУПЉА I

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Централна градска зона Прокупља I
Адреса: Брдо Хисар, Улица Југ Богдана, Трг Топличких јунака и Улица Ратка Павловића
Земљишно-књижни подаци: КО ПРОКУПЉЕ-ГРАД, к.п. бр. 5074, 3938, 3936, 3935, 5054, 5055, 5056, 5057, 5059, 5060, 5061, 5062, 5063, 5064, 5065, 5066, 5067, 5068, 5069, 5070, 5071, 5072, 5073, 5074, 5075, 5077, 5078, 5079; 4888, 4889, 4890, 4891, 4896, 4895, 4897, 4898, 4899, 4900, 4901, 4902, 4903/2, 4903/4, 4904, 5053, 5052, 5051, 5050, 5049, 5048, 5047, 5046, 5044, 5043, 5041, 5040, 5039, 5038, 5037, 5033, 5076 ДО 5076/6, 5232, 5231, 5227, 5226, 5223, 5197, 5195, 5191, 5186; 3937, 3879, 3882, 5741/2, 3837, 3836, 3835/2, 3835/1, 3834, 3833, 3832, 3839, 3840, 3842, 3843, 3844, 3845, 3847, 3848/1, 3852, 3853, 3854, 3739, 3742, 3743, 3744, 3747, 3748, 3750/1, 3751, 3752, 3753, 3754, 3755, 3756, 3757, 3758/2, 3942/1, 3943, 3944, 3945, 3831, 3930, 3929, 3826, 3825, 3824, 3812, 3780, 3779, 3778, 3777, 3773, 3772, 3771, 3770, 3767, 3764/1, 3766, 3760/2, 3760/1, 3759, 4105, 4106, 4107, 4108, 4109, 4112, 4113, 4114, 4116, 4123, 4122, 4124, 4125, 4126, 4129, 4130, 5734, 3089, 3090, 3088, 3085, 3082/1, 3082/3, 2881, 2880, 2878, 2879, 2877, 2871, 2876, 2873, 2872/1, 2872/2, 2874, 2875, 2876, 2873, 2872/1, 2872/2, 2874, 2875, 2865, 2869, 2868, 2867, 2866, 2863, 2861, 2860, 2859/2, 2859/3, 2859/4, 2858/5, 2858, 2912, 2911, 2910, 2909, 2908, 2907, 2906, 2904, 2903, 2905, 2902, 2901, 2090, 2889, 2888, 2887, 2886, 2885, 2884, 2883, 2893, 3045/2, 3045/1, 3036, 3037, 3038, 3039, 3040, 3041, 3042, 3043, 3044
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ☐ државно ☐приватно ■ мешовито

Основни подаци о објекту/локалитету:

Централна градска зона Прокупља I обухвата простор градског језгра: споменичку целину „Хисар“, Улицу Југ Богдана, Трг топличких јунака и део Улице Ратка Павловића. У оквиру ње налази се 6 непокретних културних добара утврђених на подручју града Прокупља и 86 (осамдесетшест) евидентираних објеката са споменичким карактеристикама, разврстаних у три категорије.

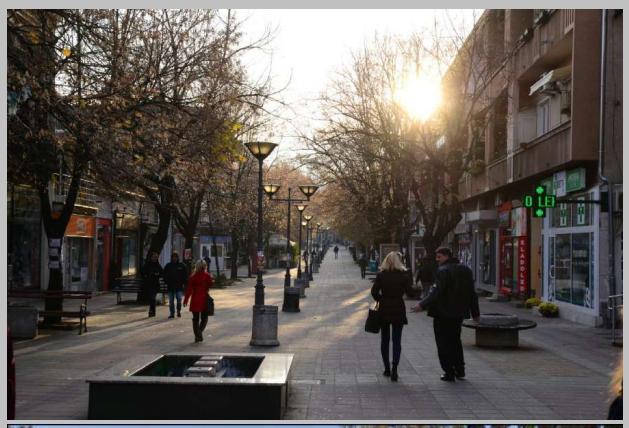

Сл. 1-4. Централна градска зона Прокупља I (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018, Ивана Цветковић, 2016)

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ ГРАДИТЕЉСКЕ ЦЕЛИНЕ:

Положај:

Централна градска зона Прокупља I обухвата Споменичку целину „Хисар“, коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и Средњевековно утврђење; затим део некадашње Царине, прокупачку чаршију, данас Улицу Југ Богдана; централни трг – Трг топличких јунака и наставља се даље Улицом Ратка Павловића, до раскрснице са Улицом цара Лазара.

Опис градитељске целине:

Простор **споменичке целине „Хисар“** (**I-1**) поред видљивих остатака византијских и античких објеката, архитектонских структура средњевековног утврђења и сакралних грађевина који су и даље у функцији, представља археолошки неистражено подручје у самом центру града.

Непосредно на споменичку целину „Хисар“ наставља се главна градска чаршија, Улица Југ Богдана (**I-2**), трговачко-занатска зона са функцијом коју је задржала и данас. Улица је представљала главну саобраћајну комуникацију од Ниша према Куршумлији и прворазредну трговачку зону. Претворена је у пешачку зону са функцијом која је задржала исти карактер, са тежиштем које се благо померило према угоститељству.

На главну улицу се надовезује централни градски трг са Споменником палим Топличанима у Топличком устанку и у ратовима 1912-1918. године. Градски трг је заузимао централно место у оквиру старе градске чаршије, око кога су били распоређени објекти разноврсног садржаја (радње и дућани, банка, хотели, локали и књижара). Трг је имао мултифункционални карактер, као традиционално место окупљања за све прилике, место славља и главне пијаце.

Урбана матрица града наставља се Улицом Ратка Павловића, која је свакако представљала наставак главне чаршије све до „Черкез“ махале. Изградњом веома значајних јавних објеката изглед улице је претрпео реконструкцију крајем XIX и почетком XX века. Улица представља амбијенталну целину са групом непокретних културних добара (Зграда соколског дома, Зграда музеја Топлице, Зграда Гимназије и Зграда старе Гимназија) и више грађевина са споменичким својствима.

Овако повезана целина представља језгровит пример „*непрекинуте шетње кроз историју градског језгра*“, универзални потенцијал и веома значајан ресурс за развој културног туризма.

Очување материјалних остатака и градитељског наслеђа у оквиру формиране Централне градске зоне Прокупља I од изузетног је значаја за идентитет града.

3. ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ ГРАДИТЕЉСКЕ ЦЕЛИНЕ: обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Централна градска зона Прокупља I обухвата најзначајније делове градитељског наслеђа Прокупља, чини језгро урбане културе и идентитет града.

4. АНАЛИЗА СТАЊА ГРАДИТЕЉСКЕ ЦЕЛИНЕ:

Детаљна анализа стања за **Споменичку целину „Хисар“** дата је кроз картон валоризације овог непокретног културног добра.

Улица Југ Богдана представља главну градску пешачку зону и протеже се у дужини од око 390

метара. Делови старе градске чаршије су сачувани у довољној мери, која омогућава њену делимичну реконструкцију. Амбијент старе чаршије деградиран је изграђеним вишеспратницама на к.п. 3941, 3812, 3780, 3739, 3760/1, 4131, 3713, 3706, 3702 и 3701 КО Прокупље – град, али је већи број грађевина, иако нападнут нестучним интервенцијама и неадекватним елементима, у довољној мери сачувао карактеристичне детаље архитектуре да је могуће планирати урбану обнову.

Трг топличких јунака се тренутно неадекватно употребљава као паркинг простор, чиме је у великој мери деградиран простор градског парка и угрожене вредности непокретног културног добра.

Улица Ратка Павловића представља логичан наставак старе чаршије, са груписаним непокретним културним добрима јавног карактера који су недовољно презентовани. Слободне површине између непокретних културних добара су оптерећене монтажним објектима и неуређене. Грађевине у непосредном окружењу су деградиране нестручним и неадекватним интервенцијама и елементима.

5. БУДУЋЕ АКТИВНОСТИ

За унапређење стања градитељског наслеђа потребно је захтевати доследност у очувању амбијента и његовог историјског и естетског континуитета, што је могуће постићи кроз адекватну просторно-планску документацију, дугорочну урбану обнову, ангажовање и доследност свих надлежних служби.

За **Споменичку целину „Хисар“** предлог будућих активности је дат у оквиру карона валоризације овог непокретног културног добра.

Део *који се односи на* **Југ Богданову улици** треба третирати као подручје са амбијенталним вредностима и планирати дугорочну урбану обнову, уз захтевање доследности у очувању амбијента и његовог историјског и естетског континуитета.

Основне активности којима ће се обезбедити унапређење стања потцелине односе се на прикупљање техничке документације постојећег стања, истраживање архивске грађе, припрему предлога за проглашење за просторну културно-историјску целину и израду предлога уређења – типолошку реконструкцију фасадних равни уличног низа.

За део *Централне градске зоне I* **Споменик на Тргу топличких јунака** потребно је створити услове за унапређење стања његове непосредне околине, уклањање паркинг простора и одређивање адекватне намене (проширење пешачке зоне). За постизање овог циља потребно је приступити изради архитектонско-урбанистичке и пројектне документације, односно, расписивања јавног конкурса за добијање адекватног решења и реализацију.

6. ПРЕДЛОГ МЕРА ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

Мере техничке заштите које се односе на централну градску зону Прокупља I, доносе се у циљу:

- заштите историјске регулативе,
- заштите просторних подцелина и топонима,
- заштите појединачних објеката и парцелације,
- интерполације и обнове урушених објеката,
- интерполације нових објеката,
- заштите амбијента и
- санације урбане структуре.

Основни урбанистички принцип је да нови и постојећи реконструисани, дограђени и надграђени објекти морају својим односом према регулационој и грађевинској линији, као и према вертикалној регулацији и архитектонској поставци и материјализацији, бити уклопљени у постојећу урбану матрицу и да својим изгледом, габаритом, спратношћу, материјалима доприносе очувању амбијенталних и архитектонских карактеристика окружења.

Обавезно је очување постојеће урбане матрице и амбијенталних вредности и усклађивање карактеристика нових објеката са архитектонским карактеристикама и функцијом постојећих објеката и амбијенталне целине.

Интервенције на објектима у оквиру Централне градске зоне Прокупља I подлежу прибављању услова за израду инвестиционо-техничке документације и сагласности на израђену документацију од стране Завода за заштиту споменика културе Ниш.

А) Опште мере заштите:

1. Примењивати методолошке поступке конзерваторске праксе: истраживање, конзервација, рестаурација, санација, ревитализација и рехабилитација.
2. Обезбедити очување аутентичности амбијента, са свим карактеристикама и специфичностима.
3. Обезбедити очување затечене градитељске структуре насеља, урбане матрице и ивичне блоковске изградње, као наслеђеног типа грађења.
4. Обезбедити очување, рестаурацију, санацију или реконструкцију изворног изгледа, волумена, стилских карактеристика, декоративних елемената и колорита објеката који имају градитељску, етнолошку, историјску, технолошку или амбијенталну вредност.
5. Обезбедити партерно опремање и уређење простора, урбанистичко, комунално и хортикултурално опремање, неговање декоративне флоре и редовно одржавање јавних простора.
6. Обезбедити постављање елемената урбаног мобилијара у складу са стилским обележјима амбијената.
7. Постављање рекламних, информативних и сличних ознака мора бити у складу са амбијенталним вредностима целине, док спољашње јединице клима уређаја није могуће постављати на уличним фасадама.
8. Прописати као обавезан прилог сваког пројекта у градској зони - изгледе са суседним фасадама. Спровести слагање хоризонтала, отвора, венаца и слично.
9. Приликом радова на реконструкцији постојећих и изградњи нових подземних инсталација и објеката обавезан је стални археолошки надзор.
10. Извођач је дужан да у случају проналаска археолошких локалитета или археолошких предмета, без одлагања прекине радове и предузме мере да се налаз не уништи, не оштети и да се сачува на месту и положају у коме је откривен, као и да у року од 24 часа о томе обавести Завод за заштиту споменика културе Ниш.
11. Ако постоји непосредна опасност оштећења археолошког локалитета или предмета, надлежни Завод за заштиту споменика културе привремено ће обуставити радове, док се не утврди да ли је односна непокретност или ствар културно добро или није.
12. У случају проналаска археолошких локалитета или археолошких предмета инвеститор објекта је дужан да обезбеди средства за истраживање, конзервацију и презентацију откривених добара

Б) Посебне мере заштите:

1. Прикупљање документације
    - Правно-имовинска документација
    - Израдити прецизну техничку документацију постојећег стања објекта, са свим карактеристичним детаљима (детаљи венаца, фасадне пластике, дрвених портала и сл.) и описом материјала.

- Израдити типолошку анализу са предлогом реконструкције изгледа уличних фасадних низова Улице Југ Богдана, на основу архитектонско-урбанистичко истраживања, анализе грађевинског фонда, истраживања доступне документације.
- Израдити законом прописану пројектно-техничку документацију потребну за извођење радова.

2. Урбана обнова на простору Централне градске зоне Прокупља I подразумева следеће мере техничке заштите:
   - Очувати изворни изглед фасадних равни, стилске карактеристике, декоративне елементе и по могућству аутентични колорит објеката;
   - Очувати постојећу урбану матрицу, парцелацију и друге регулативне параметаре, као и амбијенталне вредности и спровести усклађивање карактеристика нових објеката са амбијенталним вредностима целине;
   - Предвидети уклањање накнадно дограђених неестетских делова грађевина и неадекватних помоћних објеката са парцела или улице и окружења;.
   - Забрана градње или постављање објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом или висином могу угрозити амбијенталне вредности целине (затворене зимске баште, издигнуте платформе за седење, надстрешнице, тенде и перголе).
   - Конзерваторско-рестаураторски поступци, примењиваће се код мањег броја објеката, углавном код оних код којих су сачувани оригинални декоративни елементи.
   - Реконструкција фасадних површина на осталим објектима вршиће се према постојећем стању, архивској и техничкој документацији и старим фотографијама, и према аналогијама са објектима из истог периода са сличним стилским карактеристикама у непосредном окружењу.
   - Фасадне површине које својим изгледом не одговарају вредностима целине прилагодити захтевима амбијента.
   - Градња нових објеката у склопу посматраних целина може бити у смислу интерполације на местима где је то могуће, под одређеним условима када је у питању њихова спратност, волумен и архитектура.

7. ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1: Ситуациони план Централне градске зоне Прокупља I (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

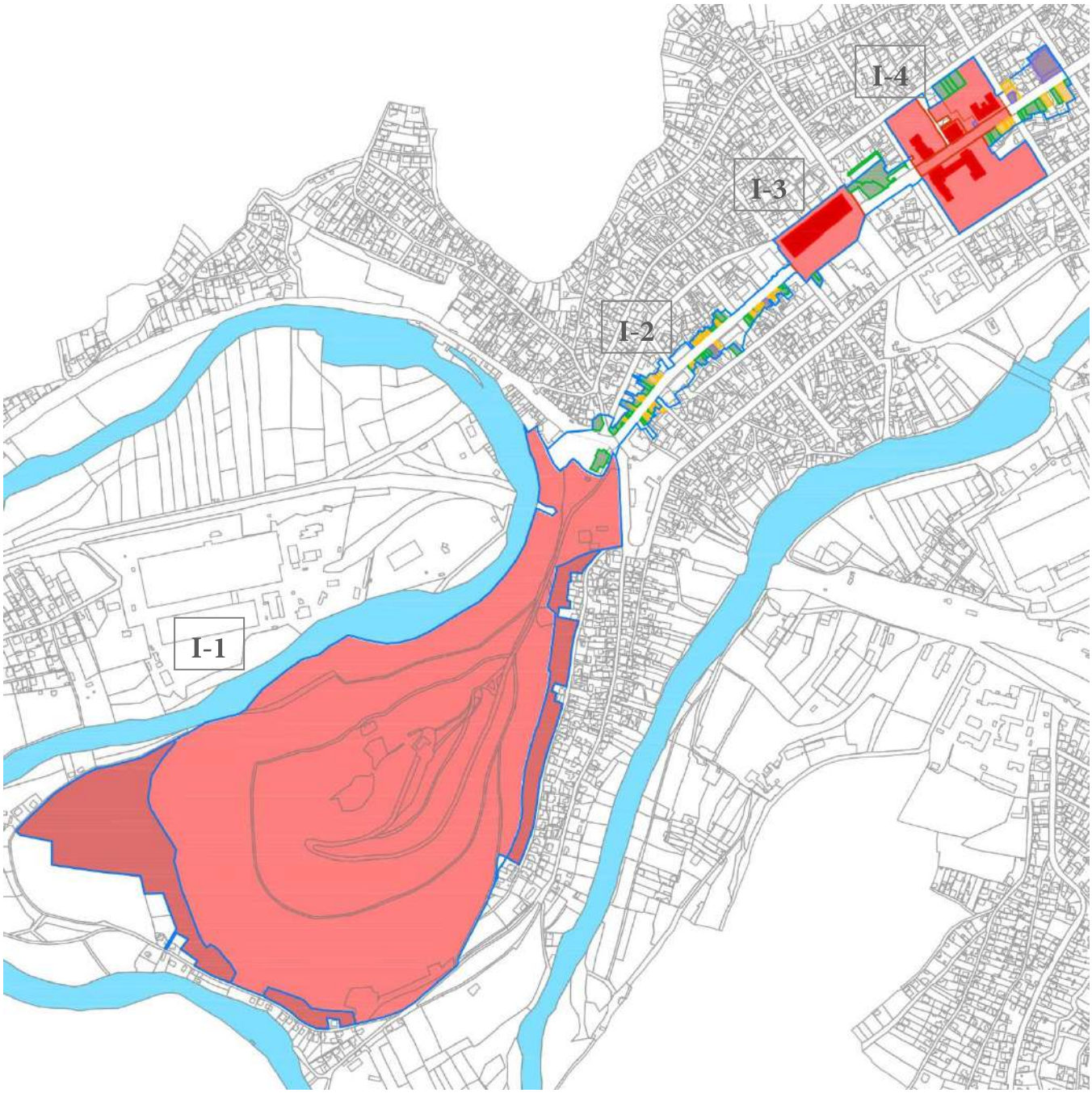

Цртеж 2: Ситуациони Стуациони план Централне градске зоне Прокупља I са уцртаним непокретним културним добрима и објектима са споменичким карактеристикама у обухвату централне градске зоне Прокупља I (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

Цртеж 3: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, лева страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)

Цртеж 4: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I, први део (Југ Богданова улица, лева страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)

Цртеж 5: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I, други део (Југ Богданова улица, лева страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)

Цртеж 6: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, десна страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)

8. ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слика 5. *Панорама са брда Хисар (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић,* 2018)

Слике 6-11. *Споменичка целина „Хисар“ (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2011* и 2018)

Слике 12-40. Изглед уличног низа улице Југ Богдана (десна страна) (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

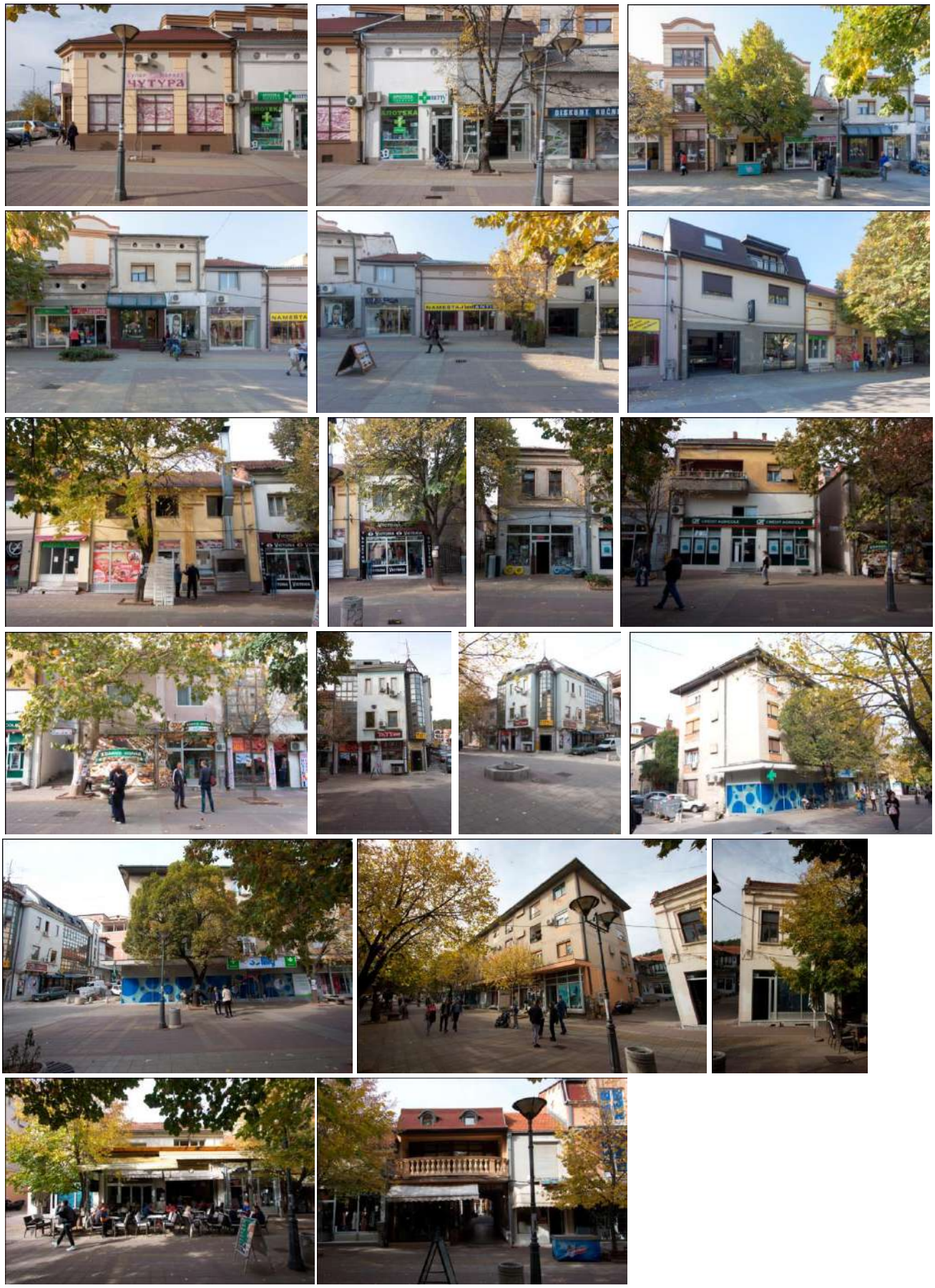

STIHL

PROKUP

Слике 41-72. Изглед уличног низа улице Југ Богдана (лева страна) (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

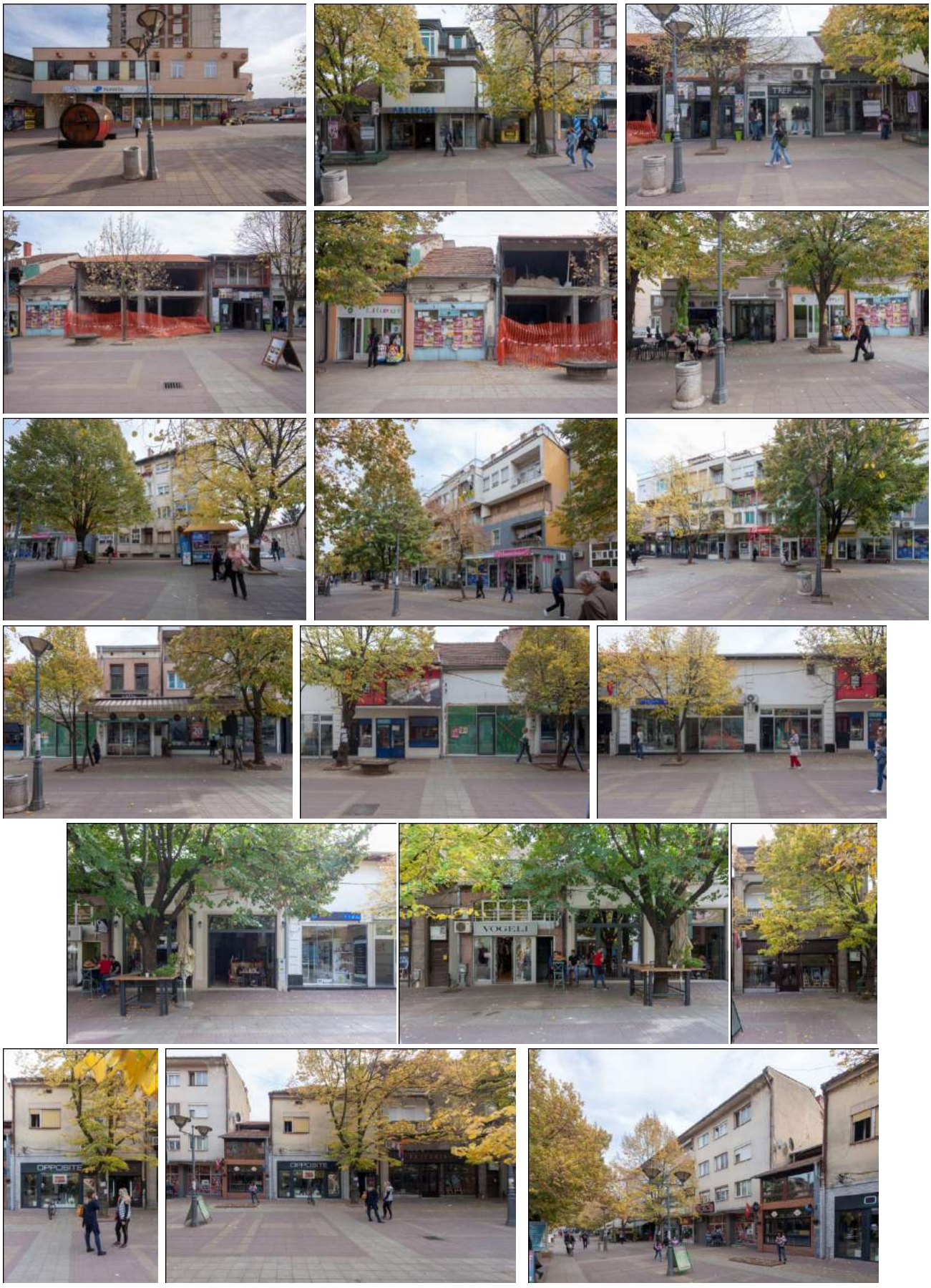

vibes
MENJAČNICA

Слике 73-76. Споменик палим топличанима и Трг топличких јунака (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слике 77-82. Група споменика културе у Улици Ратка Павловића Ћићка (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слике 83-93. Грађевинско наслеђе у Улици Ратка Павловића Ћићка (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Г-7. ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА II

I – ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА II (Улица цара Душана (**II-1**), 9. октобра (**II-2**) и Василија Ђуровића Жарког (**II-3**), заједно са зградом Општине Прокупље)

На подручју Прокупља евидентирана је још једна амбијентална целина – Централна градска зона Прокупља II, која обухвата делове Улица цара Душана, 9. октобра и Василија Ђуровића Жарког заједно са зградом Општине Прокупље, коју је могуће и потребно активирати, обновити и презентовати, у некој од следећих фаза реализације.

У оквиру ове целине налази се један споменик културе и 36 грађевина са споменичким својствима, који представљају значајне и репрезентативне примере архитектонских објеката са почетка XX века. У непосредној близини целине налазе се остаци турског амама у Улици кнез Михајловој.

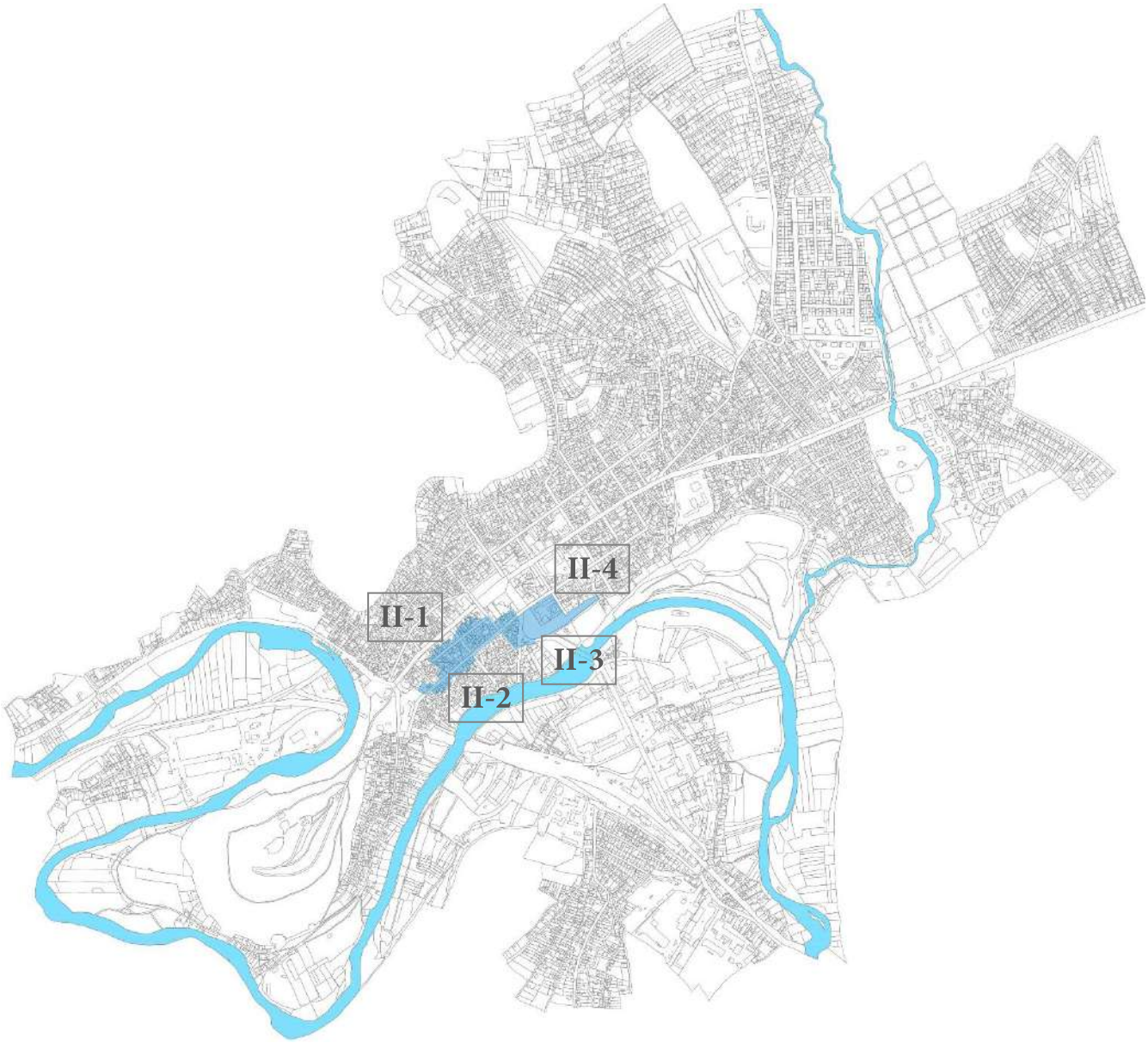

Карта 13. Централна градска зона Прокупља II, Улице цара Душана, 9. октобра и део Улице Василија Ђуровића Жарког (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

Слика 54. Улица цара Душана, поглед ка истоку (фотографија: ЗЗСКНиш, 2018)

Слике 55-56. Улица 9. Октобра, поглед ка Хисару, некада и сада (фотографије: Историјски архив Топлице и ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слика 57. Улица Василија Ђуровића, поглед ка југу (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слика 56. Зграда среског начелства (фотографија: Историјски архив Топлице)

Слика 57. Зграда среског начелства (фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

У оквиру граница амбијенталне целине налазе се следећи објекти са споменичким карактеристикама:

КАТЕГОРИЈА „Б“

1. Грађевина у Ул. кнез Михајлова бр. 38 (катастарска парцела бр. 4087)
2. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 7 (катастарска парцела бр. 4091)
3. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 23-25 (катастарска парцела бр. 3789/2 и 3789/1)
4. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 27 и 29 (катастарска парцела бр. 3788)
5. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 33 (катастарска парцела бр. 3786)
6. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 35 (катастарска парцела бр. 3785)
7. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 4 (катастарска парцела бр. 4128)
8. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 20 (катастарска парцела бр. 3762)

9. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 63 (катастарска парцела бр. 4012)
10. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 65 (катастарска парцела бр. 4011)
11. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 67 (катастарска парцела бр. 4008)
12. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 69 (катастарска парцела бр. 4007)
13. Грађевина у Ул. Дунђерског бр. 22 (катастарска парцела бр. 4006)
14. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 10-14 (катастарска парцела бр. 4140)
15. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 22 (катастарска парцела бр. 4137/1)
16. Грађевина у Ул. кнез Михајлова бр. 40 (катастарска парцела бр. 4085)
17. Грађевина у Ул. кнез Михајлова бр. 38 (катастарска парцела бр. 4087)
18. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 24 (катастарска парцела бр. 4084)
19. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 26 (катастарска парцела бр. 4082)
20. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 30 (катастарска парцела бр. 4086)
21. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 36 (катастарска парцела бр. 4078)
22. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 28 (катастарска парцела бр. 3794)
23. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 54 (катастарска парцела бр. 3798/1)
24. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 64 (катастарска парцела бр. 3818)
25. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 66 (катастарска парцела бр. 3951/4)

26. Грађевина у Ул. Василија Ђуровића Жарког бр. 2 (катастарска парцела бр. 4210)
27. Грађевина у Ул. Василија Ђуровића Жарког бр. 4 (катастарска парцела бр. 4209/2)
28. Грађевина у Ул. Василија Ђуровића Жарког бр. 20 (катастарска парцела бр. 4202)
29. Грађевина у Ул. Василија Ђуровића Жарког бр. 22-26 (катастарска парцела бр. 4201)
30. Грађевина у Ул. кнез Михајловој бр. 57 (катастарска парцела бр. 4203)

КАТЕГОРИЈА „В“

1. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 31 (катастарска парцела бр. 3787)
2. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 18 (катастарска парцела бр. 3761/2)
3. Грађевина у Ул. ХаЈДУК Вељка бр. 22 (катастарска парцела бр. 3761/1)
4. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 17 (катастарска парцела бр. 4103)
5. Грађевина у Ул. цара Душана бр. 19 (катастарска парцела бр. 4098)

6. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 41 и 43 (катастарска парцела бр. 4070)
7. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 51 (катастарска парцела бр. 4053)
8. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 55 (катастарска парцела бр. 4052)
9. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 57 (катастарска парцела бр. 4051)
10. Грађевина у Ул. 9. октобра бр. 59 (катастарска парцела бр. 4050)
11. Грађевина у Ул. Хајдук Вељка бр. 25 (катастарска парцела бр. 4072)

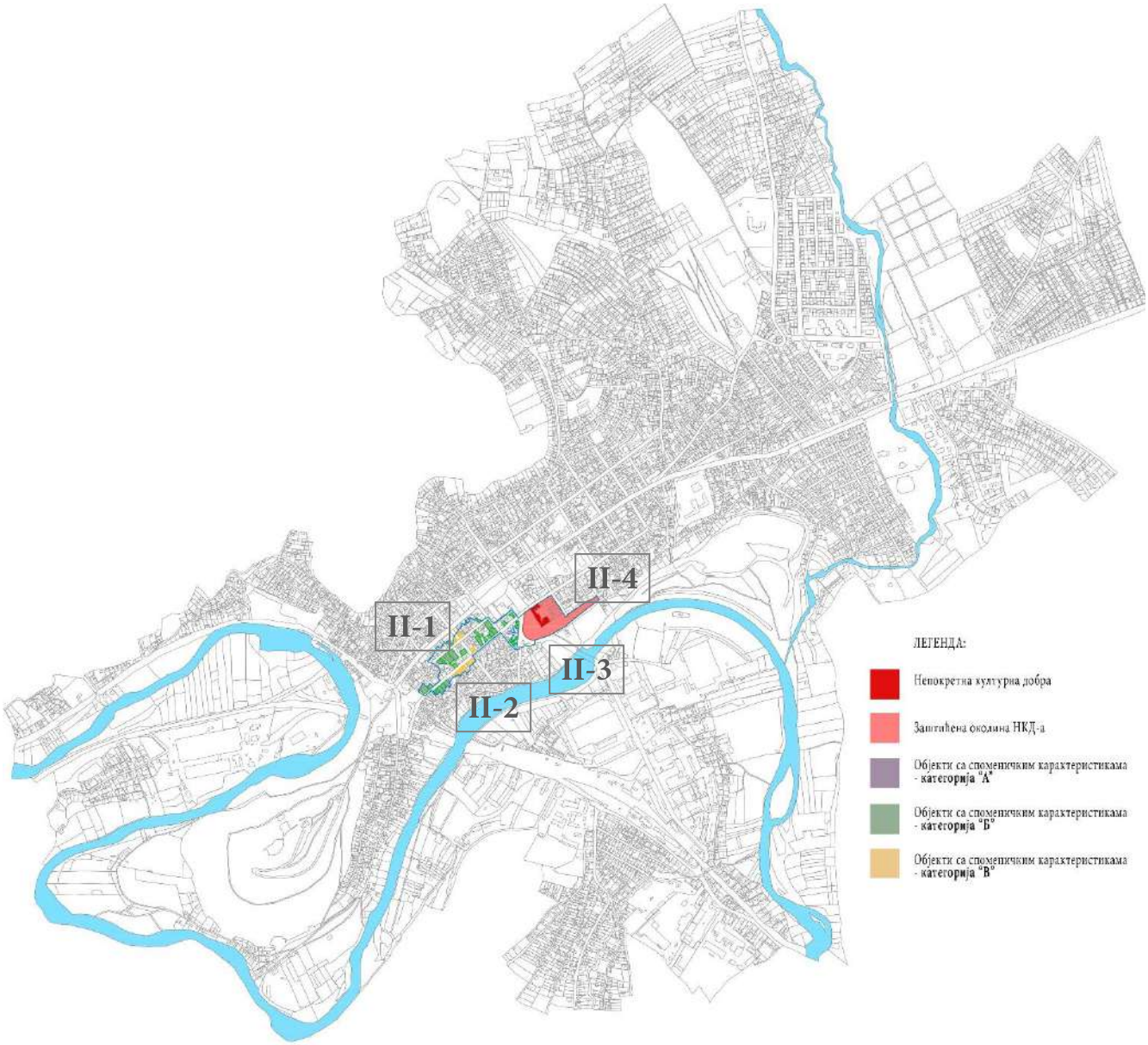

Карта 14. Централна градска зона Прокупља II са приказаним непокретним културним добрима и евидентираним објектима са споменичким карактеристикама (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

Г-8. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ЦЕНТРАЛНЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ ПРОКУПЉА II

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Адреса/локација:

GPS координате:
Назив: Централна градска целина I
Адреса: Брдо Хисар, Улица Југ Богдана, Трг топличких јунака и Улица Ратка Павловића
Земљишно-књижни подаци: КО ПРОКУПЉЕ-ГРАД, к.п. бр. 3782, 3775, 3774, 3769, 3768, 3764/2, 3763, 3762, 3761/1, 3761/2, 3759, 5742, 4103, 4098, 4102, 4100, 4099, 4101, 4110, 4111, 4117/2, 4117/1, 4118, 4119, 4120, 4127, 4128, 4087, 4088/2, 4088/1, 4088/3, 4090, 4091, 4092, 4093, 4094, 4095, 4096, 4097/1, 4097/2, 4073, 4072, 4074, 4077, 4075, 4076, 4078, 4079, 4080, 4081, 4082, 4084, 4085, 3792, 3791, 3790, 3793, 3794, 3796/1, 3796/2, 3979/2, 3797/1, 3790, 3789/2, 3789/1, 3789/3, 3788, 3798/2, 3798/1, 3787, 3786, 3785, 3783, 3784, 3802, 3800, 3801, 3799, 3818, 3951/3, 3951/4, 4006, 4007, 4008, 4011, 4012, 4013, 4050, 4051, 4052, 4053, 4054, 4070, 5727/2, 4136, 4137/2, 4137/1, 4137/5, 4138, 4137/3, 4137/4, 4139, 4140, 4211, 4209/3, 4212, 4214, 4213, 4209/1, 4210, 4209/2, 4208, 42017, 4206, 4205/2, 4205/1, 4204, 4203, 4202, 4201, 4200, 5745, 4746/1, 4746/3, 4746/4, 4746/5, 4746/6, 4746/2, 4143, 4142
Град/насеље: Прокупље
Поштански број: 18 400
Земља: Србија
Облик својине: ☐ државно ☐приватно ■ мешовито

Основни подаци о објекту/локалитету:

Централна просторна целина Прокупља II обухвата подручје Улица цара Душана, 9. октобра и део Улице Василија Ђуровића Жарког, укључујући зграду Општине Прокупље. У оквиру ње налази се једно непокретно културно добро и 36 (тридесетшест) евидентираних објеката са споменичким карактеристикама, разврстаних у две категорије.

Сл. 1-4. Централна градска зона Прокупља II (фото: Историјски архив Топлице, ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

2. КАРАКТЕРИСТИКЕ ГРАДИТЕЉСКЕ ЦЕЛИНЕ:

Положај:

Централна градска зона Прокупља - II обухвата подручје Улица цара Душана (**II-1**), 9. октобра (**II-2**) и део Улице Василија Ђуровића Жарког (**II-3**), укључујући зграду Општине Прокупље

Опис градитељске целине:

Централна градска зона Прокупља II, обухвата карактеристичне стамбене четврти у улицама цара Душана, 9. октобра и у делу Улице Василија Ђуровића Жарког, указујући на висок ниво културе становања у Прокупљу с почетка XX века. Процеси трансформације у многоме су деградирали свеукупно стање целине, сачувани су само појединачни објекти импозантне стамбене архитектуре, а амбијент је деградиран савременим преправкама на објектима и изградњом нових грађевина.

Улице у оквиру ове целине регулисане су између два светска рата, када су и добиле стамбени карактер и нову парцелацију, као последицу прописа донешених након формирања Моравске бановине. Грађевине о оквиру целини настале су управо у овом периоду, и грађене су као стамбени објекти трговаца и занатлија, учитеља, свештеника и других чиновника Прокупља.

3. ИЗЈАВА О ЗНАЧАЈУ И ВРЕДНОСТИ ГРАДИТЕЉСКЕ ЦЕЛИНЕ: обезбедити кратак опис како би се схватила вредност наслеђа. Шта је важно и зашто? Који је значај за локалну заједницу? Које су архитектонске, историјске, социјалне, симболичке или образовне вредности наслеђа?

Централна градска зона Прокупља II обухвата значајне примере градитељског наслеђа и представља језгро урбаног развоја и културе становања у Прокупљу током прве половине XX века.

4. АНАЛИЗА СТАЊА ГРАДИТЕЉСКЕ ЦЕЛИНЕ:

У оквиру **Централне градске зоне Прокупља II** сачувани су репрезентативни објекти стамбене грађанске архитектуре, као пример континуитета урбаног развоја Прокупља.

Амбијентална целина је деградирана накнадним интервенцијама, савременим преправкама, неадекватним грађевинским елементима, новим изградњама и интерполацијама. Овакво стање ствари делом је настало и услед маргинализације питања заштите и очувања градитељског наслеђа и застареле урбанистичко-планске документације.

5. БУДУЋЕ АКТИВНОСТИ

Свеобухватна урбана обнова мора почети са адекватним просторним и урбаним планирањем, у циљу ревитализације наслеђених културно-историјских вредности амбијенталне целине. Осигурати очување постојеће урбане матрице и усклађивање карактеристика нових објеката са архитектонским карактеристикама и функцијом препознатих објеката са споменичким карактеристикама. Градњу дуж улица суштински прилагодити амбијенту.

6. ПРЕДЛОГ МЕРА ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ

Реконструисани, дограђени или надграђени, као и новоизграђени објекти, својим односом према регулационој и грађевинској линији, као и према вертикалној регулацији, архитектонској поставци и материјализацији, морају бити уклопљени у постојећу урбану матрицу, да својим

изгледом, габаритом, спратношћу и материјалима доприносе очувању амбијенталних и архитектонских карактеристика целине.

А) Опште мере заштите:

1. Примењивати методолошке поступке конзерваторске праксе: истраживање, конзервација, рестаурација, санација, ревитализација и рехабилитација.
2. Обезбедити очување аутентичности амбијента, са свим карактеристикама и специфичностима.
3. Обезбедити очување затечене градитељске структуре насеља, урбане матрице и ивичне блоковске изградње, као наслеђеног типа грађења.
4. Обезбедити очување, рестаурацију, санацију или реконструкцију изворног изгледа, волумена, стилских карактеристика, декоративних елемената и колорита објеката који имају градитељску, етнолошку, историјску, технолошку или амбијенталну вредност.
5. Обезбедити измештање или уклањање помоћних и привремених објеката који не одговарају функционалним потребама, односно културно-историјским или естетским вредностима целине, односно планирати забрану градње или постављања објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом или висином могу угрозити амбијенталне вредности целине.
6. Обезбедити партерно опремање и уређење простора, урбанистичко, комунално и хортикултурално опремање, неговање декоративне флоре и редовно одржавање јавних простора.
7. Обезбедити постављање елемената урбаног мобилијара у складу са стилским обележјима амбијената.
8. Постављање рекламних, информативних и сличних ознака мора бити у складу са амбијенталним вредностима целине, спољашње јединице клима уређаја не треба постављати на уличној фасади.
9. Прописати као обавезан прилог сваког пројекта у градској зони - изгледе са суседним фасадама. Спровести слагање хоризонтала, отвора, венаца и слично.
10. Приликом радова на реконструкцији постојећих и изградњи нових подземних инсталација и објеката обавезан је стални археолошки надзор.
11. Извођач је дужан да у случају проналаска археолошких локалитета или археолошких предмета, без одлагања прекине радове и предузме мере да се налаз не уништи, не оштети и да се сачува на месту и положају у коме је откривен, као и да у року од 24 часа о томе обавести Завод за заштиту споменика културе Ниш.
12. Ако постоји непосредна опасност оштећења археолошког локалитета или предмета, надлежни Завод за заштиту споменика културе привремено ће обуставити радове, док се не утврди да ли је односна непокретност или ствар културно добро или није.
13. У случају проналаска археолошких локалитета или археолошких предмета инвеститор објекта је дужан да обезбеди средства за истраживање, конзервацију и презентацију откривених добара

Б) Посебне мере заштите:

1. Заштита кроз израду документације:
   - Правно-имовинска документација
   - Израдити прецизну техничку документацију постојећег стања објекта, са свим карактеристичним детаљима (детаљи венаца, фасадне пластике, дрвених портала и сл.) и описом материјала.
   - Израдити типолошку анализу са предлогом реконструкције изгледа уличних фасадних низова, на основу архитектонско-урбанистичког истраживања, анализе грађевинског фонда, истраживања доступне документације.
   - Израдити законом прописану пројектно-техничку документацију потребну за извођење радова.

2. Урбана обнова на простору Централне градске зоне Прокупља II подразумева следеће мере техничке заштите:
    - Очувати изворни изглед фасадних равни, стилске карактеристике, декоративне елементе и по могућству аутентични колорит објеката;
    - Очувати постојећу урбану матрицу, парцелацију и друге регулативне параметаре, као и амбијенталне вредности и спровести усклађивање карактеристика нових објеката са амбијенталним вредностима целине;
    - Предвидети уклањање накнадно дограђених неестетских делова грађевина и неадекватних помоћних објеката са парцела или улице и окружења;.
    - Забрана градње или постављање објеката трајног или привременог карактера, који својом архитектуром, габаритом или висином могу угрозити амбијенталне вредности целине.
    - Конзерваторско-рестаураторски поступци, примењиваће се код мањег броја објеката, углавном код оних код којих су сачувани оригинални декоративни елементи.
    - Реконструкција фасадних површина на осталим објектима вршиће се према постојећем стању, архивској и техничкој документацији и старим фотографијама, и према аналогијама са објектима из истог периода са сличним стилским карактеристикама у непосредном окружењу.
    - Фасадне површине које својим изгледом не одговарају вредностима целине прилагодити захтевима амбијента.

Градња нових објеката у склопу посматраних целина може бити у смислу интерполације на местима где је то могуће, под одређеним условима када је у питању њихова спратност, волумен и архитектура.

31. **ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА**

Цртеж 1. Ситуациони план централне градске зоне Прокупља II (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

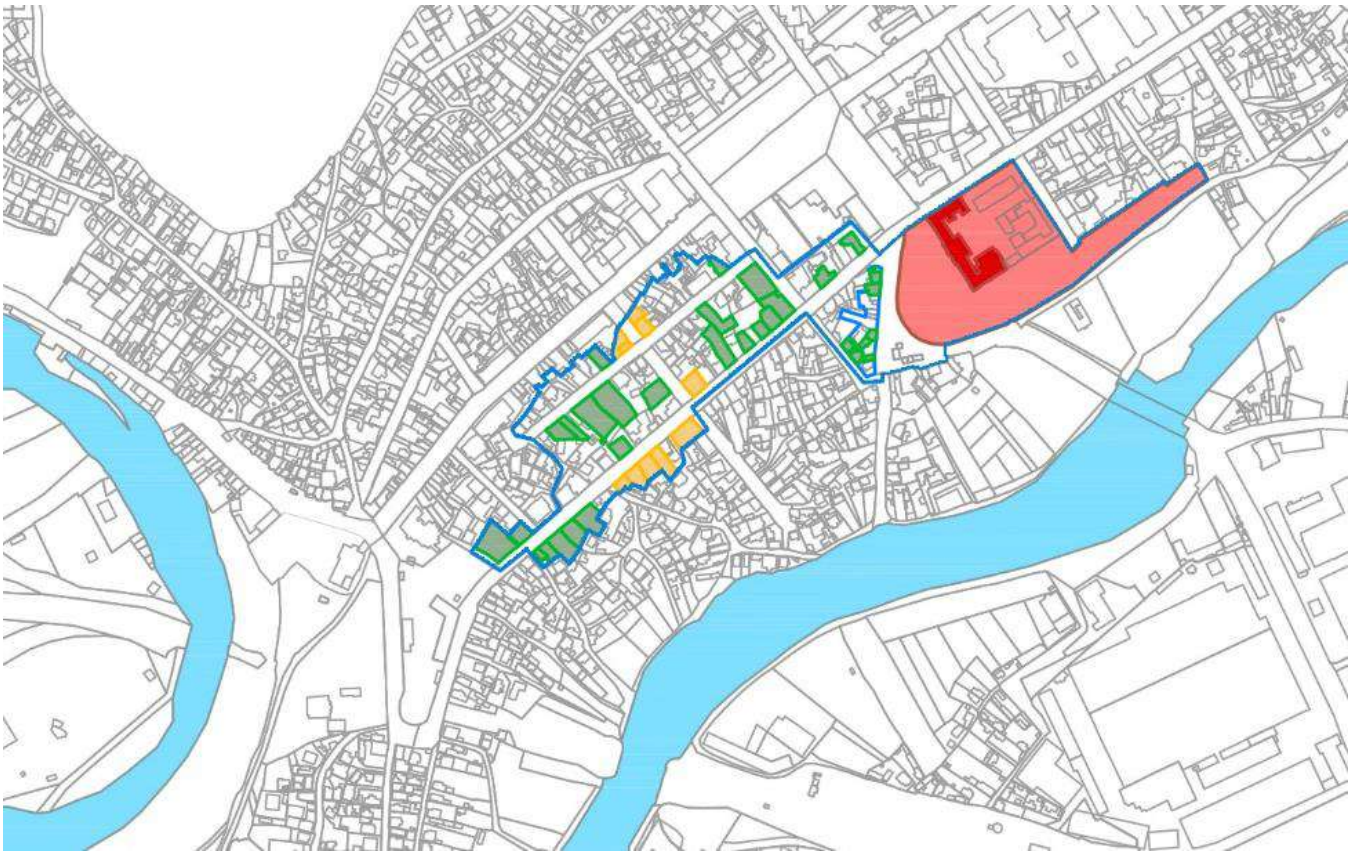

Цртеж 2. Стуациони план централне градске зоне Прокупља II са уцртаним непокретним културним добрима и објектима са споменичким карактеристикама у обухвату централне градске зоне Прокупља I (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

Цртеж 3. Улични низ у оквиру централне просторне целина Прокупља – поглед ка југу (Југ Богданова улица) (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

32. **ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА**

Слике 5-19. Улица цара Душана (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слике 20-31. Улица 9. октобра (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слике 32-35. Улица Василија Ђуровића Жарког (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слика 36. Зграда општине Прокупље (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Г-9. ПРЕГЛЕД ПОЈЕДИНАЧНИХ ЕВИДЕНТИРАНИХ ОБЈЕКАТА

КОЈИ ПОСЕДУЈУ СПОМЕНИЧКА СВОЈСТВА ИЗВАН ОБУХВАТА ЦЕЛИНА

ПРЕГЛЕД ПОЈЕДИНАЧНИХ ЕВИДЕНТИРАНИХ ОБЈЕКАТА КОЈИ ПОСЕДУЈУ СПОМЕНИЧКА СВОЈСТВА ИЗВАН ОБУХВАТА ЦЕЛИНА

Објекти који поседују споменичке карактеристике, а лоцирани су ван обухвата предложених амбијенталних целина такође су распоређени у три категорије, према значају:

КАТЕГОРИЈА „А“

На предметном подручју постоје објекти који поседују значајне архитектонске, историјске или амбијенталне вредности, односно завређују да буду утврђени за непокретна културна добра.

Потребно је у складу са Законом прописаним поступком, за објекте ове категорије, спровести евиденциони поступак и предлоге за проглашење. Ови објекти у планској документацији морају бити третирани у складу са Законом о заштити културних добара, док се не заврши поступак утврђивања за непокретна културна добра.

При реконструкцији максимално се руководити принципом очувања аутентичности архитектонског израза, обраде и одабира материјала.

На њима се, без посебно утврђених услова које издаје надлежни Завод за заштиту споменика културе, не могу планирати измене урбанистичких и архитектонских параметара.

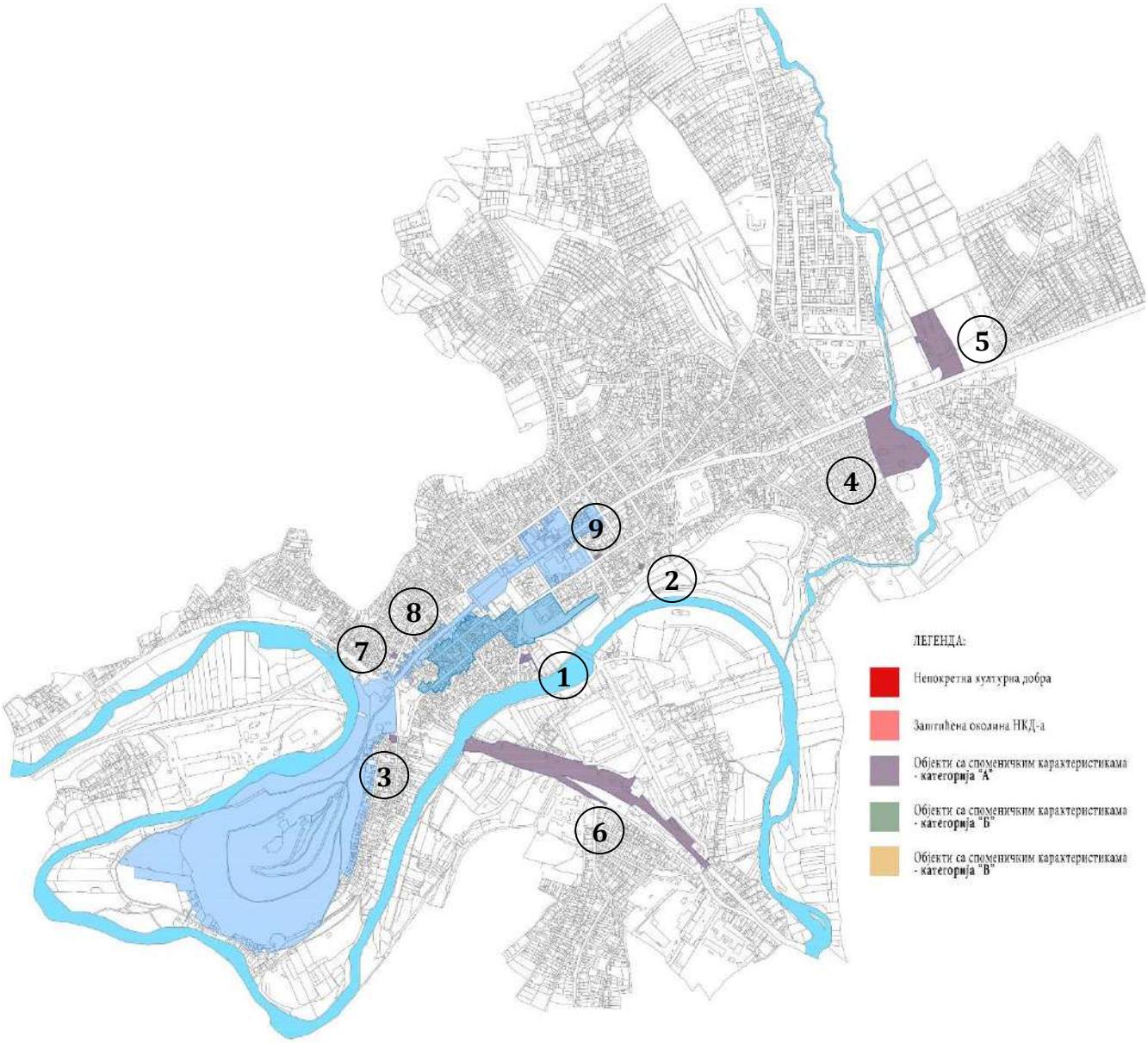

Карта 15. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „А“ (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

1. **Турски амам, Ул. кнез Михајлова, бр. 28** (катастарска парцела бр. 4198, 4197 и 4182);

Према изворима, Прокупље је у XVI веку имало два хамама, од којих је један остао делимично сачуван. Налази се на катастарској парцели бр. 4182 (98м2), двориште се простире на две парцеле: кат. бр. 4182 (8,18 ари) и кат.бр.4197 (2,5 ари), што укупно износи око 11 ари. Амам је 1955/56. године Видосављевић Јелица поклонила Општини.
Састоји се од две очуване просторије засведене куполом. Грађевина се користи у неадекватне сврхе.

Слике 60 и 61. Изглед хамама (Фотографије: Народни музеј Топлице, 2013)

2. **Слана чесма, Ул. Солунска, бб** (катастарска парцела бр. 2992/2) при крају данашње Улице Милоша Обилића, у Солунској улици, у близини реке Топлице. Претпоставља се да су на овом месту биле римске терме.

На овом месту су 1933. године били видљиви остаци римског купатила, као и водоводних цеви у зидовима којима је вода пролазила, један читав зид и једна „кабина на сводове". Може се претпоставити да је вода из слане чесме могла бити коришћена у купатилу (ТОК – часопис за културу, књижевност и друштвени живот Топлице, бр. 16-17, Прокупље, 1981).
Простор око чесме је потпуно запуштен, занемарен, слабо приступачан, неуочљив и заборављен.

Слике 62 и 63. Изглед слане чесме (Фотографије: Историјски архив Топлице, ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

3. **Грчка кућа у Табак махали, Ул. Бошка Југовића бр. 4 и 6** (катастарска парцела бр. 4859)

Слике 64 и 65. Изглед уличне фасаде Грчке куће (Фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

4. **Виша домаћичка школа** (катастарска парцела бр. 4859)

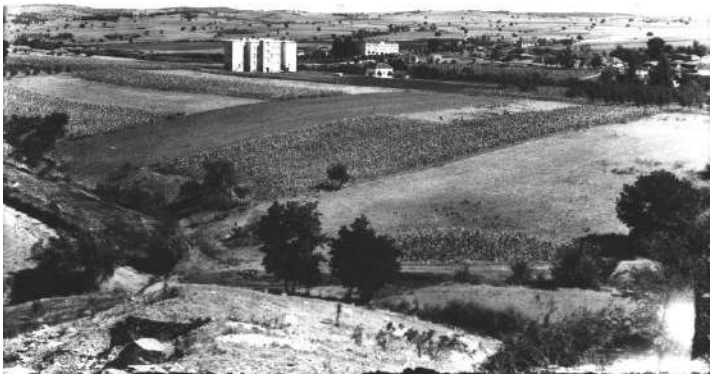

Слике 66 и 67. Поглед на Вишу домаћичку и Нижу пољопривредну школу и главна фасада Више домаћичке школе (Фото: Историјски архив Топлице)

5. **Нижа пољопривредна школа** (катастарска парцела бр. 4859)

Слика 68. Нижа пољопривредна школу (Фото: Историјски архив Топлице)

6. **Железничка станица и водоторањ** (катастарска парцела бр. 4859)

Први воз је у Прокупље стигао 27. децембра 1925. године, а изградња железничке пруге кроз Топлицу је од ослобођења од Турака, па до завршетка другог светског рата представљала једини подухват већег привредног значаја у овом крају. Пруга Прокупље – Куршумлија завршена је 1930. године.

Веома значајна грађевина у овом комплексу је **водоторањ** - зидани објекат са челичним резервоаром на врху, који служи за чување воде. Цео простор врха затворен је дрвеном бондручном конструкцијом над којом је осмоугаони кров покривен црепом. Основа објекта је осмоугаона са зиданим димњаком, такође осмоугаоне форме, који се сужава ка врху. У приземном делу објекта се налази сачувана метална пећ за загревање, док су на спрату две просторије које су служиле као собе за смештај ложача. Водоторањ је подигнут када и железничка станица, а представља један од ретко очуваних објеката овог карактера и индустријске архитектуре и инжењерства у Прокупљу са почетка XX века. Поред значаја који има као градитељско остварење, овај објекат има и историјски значај за развој саобраћаја и грађевинског инжењерства.

Слике 69 и 70. Поглед на Водоторањ и зграду Железничке станице Прокупље (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

7. **Зграда градске кафане, Ул. Косовска бр. 98 и 96** (катастарска парцела бр. 3870)

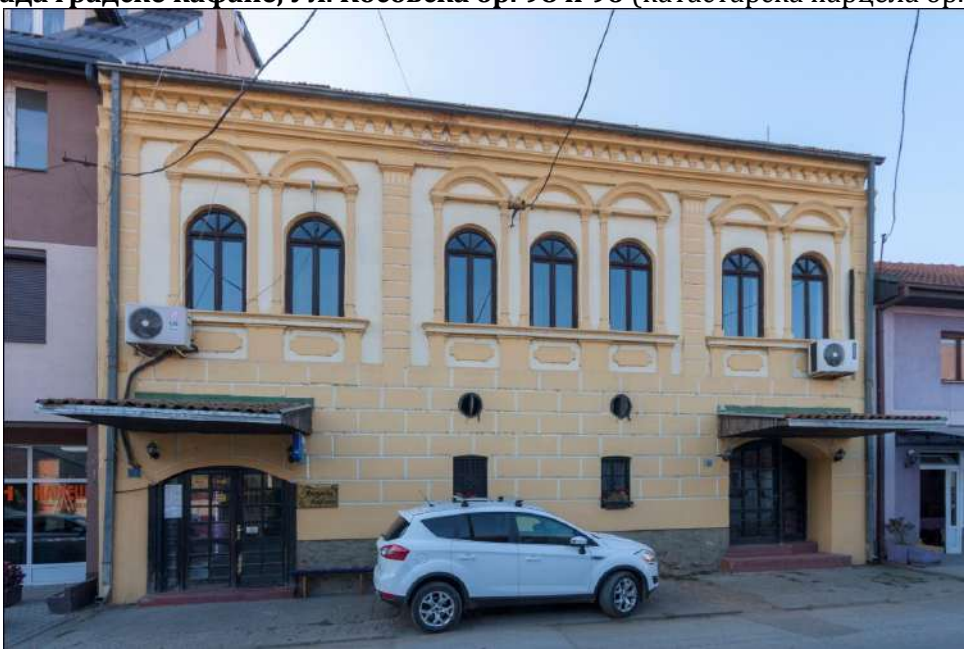

Слика 71. Зграда градска кафане (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

8. **Грађевина у Улици Топлице Милана бр. 12** (катастарска парцела бр. 3735)

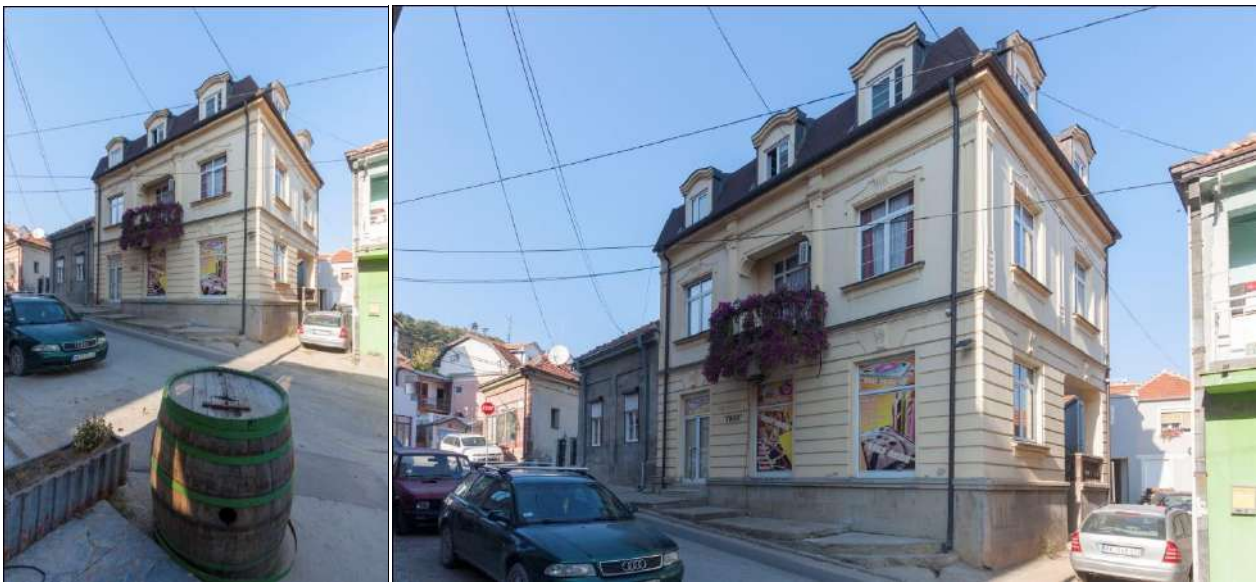

Слика 72 и 73. Грађевина у Улици Топлице Милана бр. 12 (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

9. **Грађевина у улици Никодија Стојановића Татка бр. 33** (катастарска парцела бр. 2926)

Слика 74. Грађевина у Улици Никодија Стојановића Татка бр. 33 (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

КАТЕГОРИЈА „Б“

Објекти у овој категорији поседују архитектонске, историјске или амбијенталне вредности и неопходно је чувати њихове фасаде или друге карактеристичне делове. Обнову и реконструкцију ових објеката израдити према сачуваним аутентичним елементима, који се уочавају на грађевини; према евентуалној архивској и техничкој документацији, старим фотографијама и аналогијама са објектима из истог периода са сличним стилским карактеристикама у непосредном окружењу, уз могућност контролисане доградње.

Обавезан прилог пројектне документације је прецизна техничка документација постојећег стања објекта, са свим карактеристичним детаљима (детаљи венаца, фасадне пластике, дрвених портала и сл.) и описом материјала, као и изгледи са приказома фасада суседних објеката, како би се спровело слагање хоризонтала, отвора, венаца и слично.

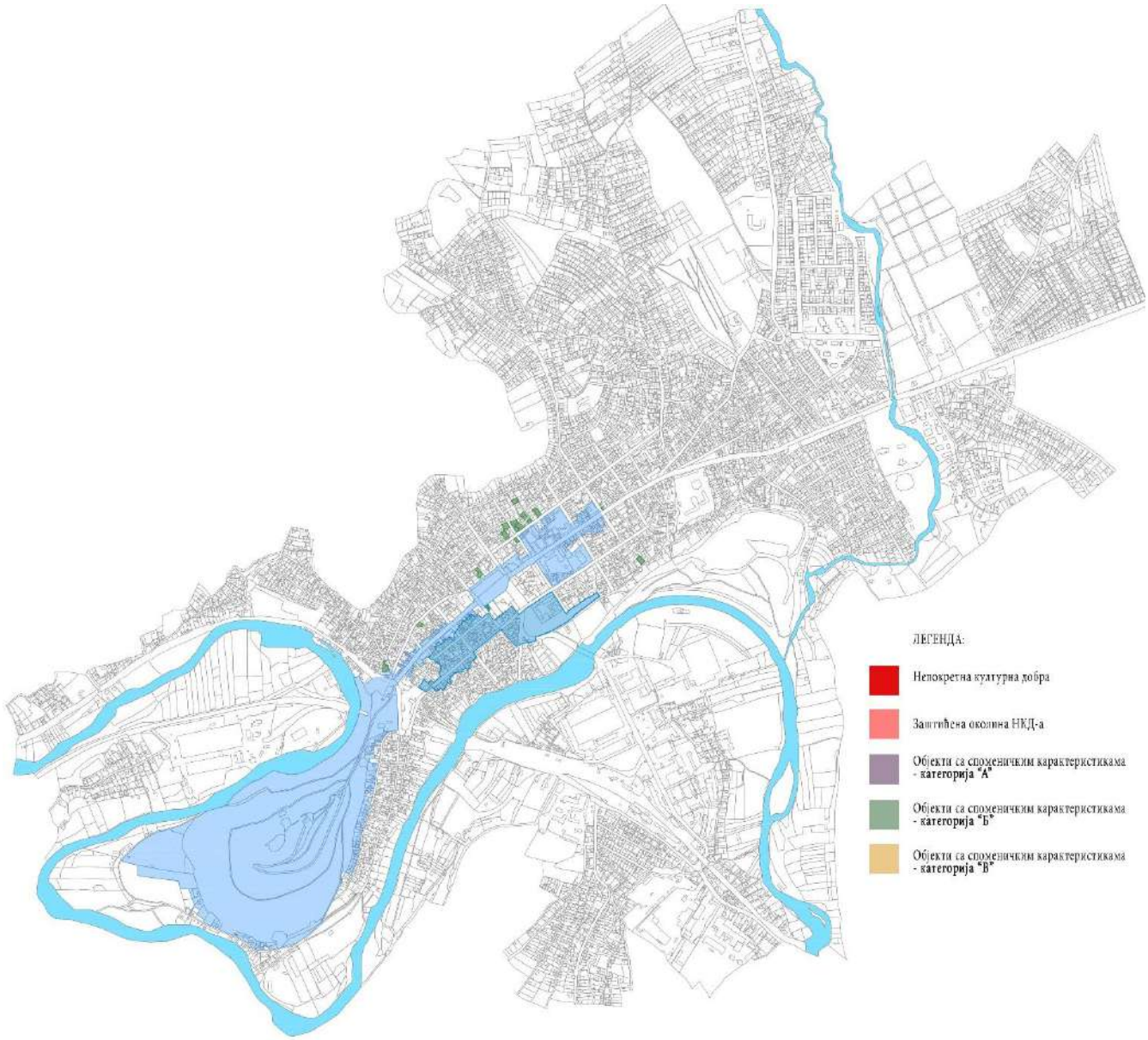

Карта 16. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „Б“(обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

1. **Зграда у Улици Бате Стефановића, бр. 7 и 9** (катастарска парцела бр. 3881)
2. **Зграда у Улици косовска бр. 25** (катастарска парцела бр. 3729/1)

3. **Зграда на Тргу топличких јунака бр. 10** (катастарска парцела бр. 3122)
4. **Зграда у Улици Страхињића Бана бр. 21А** (катастарска парцела бр. 3122)
5. **Зграда у Улици војводе Мишића бр. 29** (катастарска парцела бр. 3071)
6. **Зграда у Улици војводе Мишића бр. 35** (катастарска парцела бр. 2614)
7. **Зграда у Улици војводе Мишића бр. 60** (катастарска парцела бр. 2638)
8. **Зграда у Улици војводе Мишића бр. 62 и 62А** (катастарска парцела бр. 2640)
9. **Зграда у Улици поштанка бр. 5** (катастарска парцела бр. 2644)
10. **Зграда у Улици поштанка бр. 9** (катастарска парцела бр. 2646)
11. **Зграда у Улици поштанка бр. 17 и 19** (катастарска парцела бр. 2661)
12. **Зграда у Улици Страхињића Бана бр. 33** (катастарска парцела бр. 2690)
13. **Зграда у Улици Страхињића Бана бр. 20-22** (катастарска парцела бр. 2869)
14. **Зграда у Улици Ратка Павловића бр. 85** (катастарска парцела бр. 2840)
15. **Зграда у Улици цара Лазара** (катастарска парцела бр. 2992/2)
16. **Зграда на Тргу топличких јунака бр. 13** (катастарска парцела бр. 4133)
17. **Зграда на Тргу топличких јунака бр. 15** (катастарска парцела бр. 4132)

КАТЕГОРИЈА „В“

Објекти у овој категорији поседују архитектонске, историјске или амбијенталне вредности у мањем обиму у односу на претходне категорије. На овим објектима примењиваће се принцип основне заштите наслеђа – заштита кроз документацију. Оригиналне делове објекта и постојеће стање снимити и израдити прецизну техничку документацију, са свим карактеристичним детаљима (детаљи венаца, фасадне пластике, дрвених портала и сл.) и описом материјала и доставити Заводу за заштиту споменика културе Ниш на трајно чување.

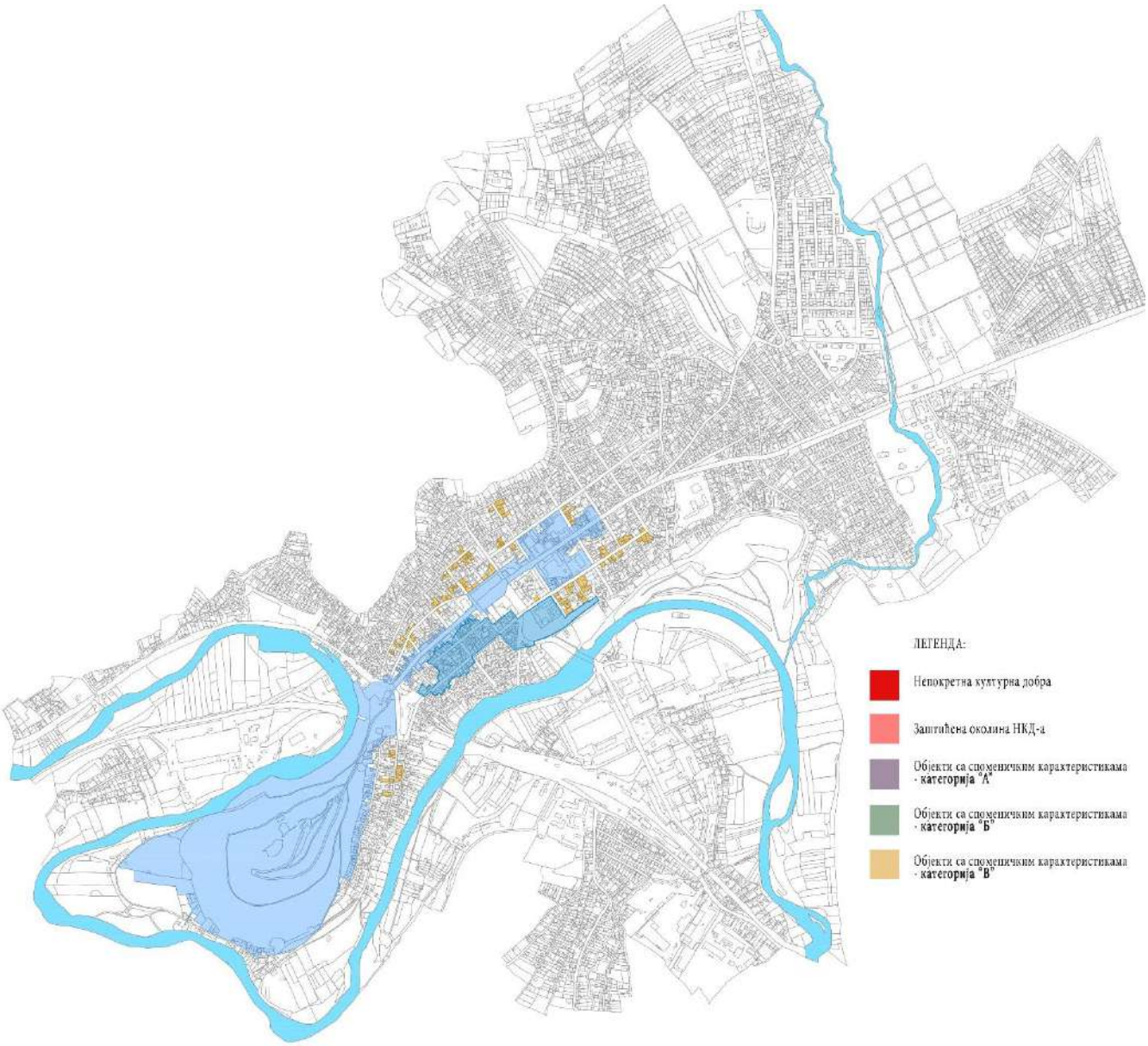

Карта 17. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „В““(обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

1. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 48** (катастарска парцела бр. 4923)
2. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 36** (катастарска парцела бр. 4917)
3. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 21** (катастарска парцела бр. 4844)
4. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 19** (катастарска парцела бр. 4845)

5. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 17** (катастарска парцела бр. 4846)
6. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 18** (катастарска парцела бр. 4870)
7. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 16** (катастарска парцела бр. 4869/2 и 4869/1)
8. **Зграда у Улици Бошка Југовића, бр. 14** (катастарска парцела бр. 4863)
9. **Зграда у Улици Краљевића Марка, бр. 20** (катастарска парцела бр. 3867)
10. **Зграда у Улици косовска, бр. 82 и 80** (катастарска парцела бр. 3964)
11. **Зграда у Улици косовска, бр. 74** (катастарска парцела бр. 3860)
12. **Зграда у Улици косовска, бр. 62-66** (катастарска парцела бр. 3675)
13. **Зграда у Улици косовска, бр. 58** (катастарска парцела бр. 3680)
14. **Зграда у Улици косовска, бр. 32** (катастарска парцела бр. 3164/2)
15. **Зграда у Улици косовска, бр. 30 и 28** (катастарска парцела бр. 3164/1)
16. **Зграда у Улици косовска, бр. 18** (катастарска парцела бр. 3156)
17. **Зграда у Улици косовска, бр. 16** (катастарска парцела бр. 3154)
18. **Зграда у Улици Топлице Милана, бр. 27** (катастарска парцела бр. 3858)
19. **Зграда у Улици Топлице Милана, бр. 16** (катастарска парцела бр. 3731/1)
20. **Зграда у Улици Топлице Милана, бр. 22** (катастарска парцела бр. 3731/2)
21. **Зграда у Улици хајдук Вељка, бр. 1-3** (катастарска парцела бр. 3697)
22. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 24** (катастарска парцела бр. 3137)
23. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 26** (катастарска парцела бр. 3138)
24. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 22** (катастарска парцела бр. 3136)
25. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 6** (катастарска парцела бр. 3146)
26. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 1** (катастарска парцела бр. 3111)
27. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 23** (катастарска парцела бр. 3127)
28. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 29** (катастарска парцела бр. 3128)
29. **Зграда у Улици кнез Михајлова, бр. 31** (катастарска парцела бр. 3130)
30. **Зграда на Тргу топличких јунака, бр. 20** (катастарска парцела бр. 3124)
31. **Зграда на Тргу топличких јунака, бр. 8** (катастарска парцела бр. 3121)
32. **Зграда на Тргу топличких јунака, бр. 2** (катастарска парцела бр. 3092)
33. **Зграда у Улици Краљевића Марка, бр. 84** (катастарска парцела бр. 3108)
34. **Зграда у Улици Краљевића Марка, бр. 88** (катастарска парцела бр. 3104)
35. **Зграда у Улици Краљевића Марка, бр. 90** (катастарска парцела бр. 3101)
36. **Зграда у Улици Краљевића Марка, бр. 94** (катастарска парцела бр. 3100)
37. **Зграда у Улици Краљевића Марка, бр. 96** (катастарска парцела бр. 3099)
38. **Зграда у Улици Краљевића Марка, бр. 167** (катастарска парцела бр. 2566)
39. **Зграда у Улици Стархињића Бана, бр. 13** (катастарска парцела бр. 2628)
40. **Зграда у Улици Стархињића Бана, бр. 17 и 17а** (катастарска парцела бр. 2632, 2633, 2631)
41. **Зграда у Улици Стархињића Бана, бр. 19** (катастарска парцела бр. 2634)
42. **Зграда у Улици Стархињића Бана, бр. 8** (катастарска парцела бр. 3072)
43. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 45** (катастарска парцела бр. 2606/2)
44. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 70** (катастарска парцела бр. 2653)
45. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 74** (катастарска парцела бр. 2654)
46. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 76** (катастарска парцела бр. 2655)
47. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 78** (катастарска парцела бр. 2656)
48. **Зграда у Улици Милоша Обилића, бр. 60** (катастарска парцела бр. 2862)
49. **Зграда у Улици Милоша Обилића, бр. 70** (катастарска парцела бр. 2850)
50. **Зграда у Улици Милоша Обилића, бр. 72** (катастарска парцела бр. 2849)
51. **Зграда у Улици Страхињића Бана, бр. 30 и 30А** (катастарска парцела бр. 2847)
52. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 78** (катастарска парцела бр. 2341)
53. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 76** (катастарска парцела бр. 2340)
54. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 72** (катастарска парцела бр. 2339/1)
55. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 57** (катастарска парцела бр. 2961)
56. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 55** (катастарска парцела бр. 2962)
57. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 41** (катастарска парцела бр. 2929)
58. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 39** (катастарска парцела бр. 2927)

59. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 28** (катастарска парцела бр. 3007)
60. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 40** (катастарска парцела бр. 3005)
61. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 44** (катастарска парцела бр. 2982)
62. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 48А** (катастарска парцела бр. 2980)
63. **Зграда у Улици цара Лазара, бр. 12** (катастарска парцела бр. 2965)
64. **Зграда у Улици Даринке Несторовић, бр. 1** (катастарска парцела бр. 2957)
65. **Зграда у Улици Стефана Немање, бр. 45** (катастарска парцела бр. 3031/4)
66. **Зграда у Улици Стефана Немање, бр. 26** (катастарска парцела бр. 3034)
67. **Зграда у Улици Стефана Немање, бр. 4** (катастарска парцела бр. 4160)
68. **Зграда у Улици Стефана Немање, бр. 6** (катастарска парцела бр. 4161)
69. **Зграда у Улици Стефана Немање, бр. 8** (катастарска парцела бр. 4163)
70. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 20** (катастарска парцела бр. 4157)
71. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 18** (катастарска парцела бр. 4156)
72. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 1** (катастарска парцела бр. 3056)
73. **Зграда у Улици Никодија Стојановића Татка, бр. 6-8** (катастарска парцела бр. 4152)
74. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 28** (катастарска парцела бр. 4150)
75. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 26** (катастарска парцела бр. 4149)
76. **Зграда у Улици војводе Мишића, бр. 12, 14 и 18** (катастарска парцела бр. 4147/5 и 4145) , кућа коју је после рата купио војвода Мишић и стара кућа Данчевића

АРХЕОЛОШКИ ЛОКАЛИТЕТИ

С обзиром на дугу историју насељавања подручја, евидентирани су бројни археолошки локалитети. Према резултатима археолошких истраживања утврђено је постојање насеља старчевачке и винчанске културе. Првобитно насеље вероватно је формирано на брду Хисар. Важно је приликом земљаних радова обратити пажњу на слојеве који садрже трагове ранијих времена. Подручја на које посебно треба обратити пажњу су:

1. **Падина од цркве Св. Прокопија према данашњем гробљу**, особито улице Балканска и Бошка Југовића (налази зиданих гробница из римског и средњевековних периода);
2. **Улица Краљевића Марка** (три зидане античке гробнице и остава која је садржала антропоморфни суд, фибулу и прстен, из 4. века н.е.);
3. **Улица Вељка Миланковића – Вука** (налази предмети из праисторије, с почетка н.е у двориштима приватних кућа);
4. **Улица Добричка** (скелетни гробови с прилозима из римског периода);

СПОМЕНИЦИ И СПОМЕН ОБЕЛЕЖЈА

1. Споменик палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године у центру града, на Тргу топличких хероја
2. Споменик Кости Војиновићу у малом парку у Прокупљу
3. Спомен биста Ратка Павловића Ћићка, пред зградом Гимназије
4. Споменик са попрсјем Никодију Стојановићу Татку, испред зграде основне школе (старе гимназије)
5. Гроб и споменик Ратку Павловићу Ћићку у парку у центру града
6. Споменик са попрсјем Драгољубу Радосављевићу Топлици у подножју Хисара
7. Споменик Сави Ераковићу Страхињи, рад вајара Д. Николића на скверу испред болнице у Прокупљу.
8. Споменик са попрсјем Милићу РАкићу Мирку, у дворишту бивше техничке школе у Прокупљу
9. Спомен плоча палим ђацима прокупачке Гимназије током НОР-а у холу школе
10. Спомен плоча у Прокупљу где је извршена прва диверзија у граду, постављена је на кући Власте Максимовића у Улици цара Душана
11. Спомен плоча у Прокупљу на згради Соколског дома, где је одржана конференција делегата НОО Србије
12. Спомен плоча у Прокупљу на згради ОШ „Никодије Стојановић Татко“
13. Споменик палим борцима НОР-а Прокупља на постољу од црног гранита испред зграде СО Прокупље.
14. Спомен плоча на кући Светозара Ђорђевића у којој је формиран први Месни комитет КПЈ у Улици Јаворовој
15. Спомен плоча на брду Хисар на месту где су одржавани састанци чланова СКОЈ-а и КПЈ из Прокупља
16. Костурница са спомен плочом у подножју брда Хисар
17. Спомен плоча на кући Цакић Божидара Улица Хајдук Вељкова бр. 18
18. Спомен биста песника Радета Драинца у Прокупљу
19. Гробница др Алексе Савића на Хисару

НАДЛЕЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Д – НАДЛЕЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Д-1. НАДЛЕЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ СТРАНЕ – НАДЛЕЖНОСТИ

У Прокупљу активно раде и доприносе културном животу следеће установе и институције: Дом културе ''Радивој Увалић Бата", Народна библиотека ''Раде Драинац", Народни музеј Топлице, Историјски архив Топлице, Црквени хор Светог Прокопија, Гимназијски позоришни студио, дечија ликовна колонија ''Сунце'', Културно уметничко друштво ''Светислав Мирковић Ненад" из Мале Плане, Удружење ликовних уметника Топлице, а повремено културне манифестације организују и разна удружења грађана односно невладине организације.
За очување наслеђа (материјалног и нематеријалног) и његово укључивање у развојне токове, значајне су и локалне, регионалне, републичке институције, као и организације цивилног друштва:

- ГРАД ПРОКУПЉЕ
- Канцеларија за локални економски развој
- Одељење за друштвене делатности - Одсек за образовање и културу
- Одељење за урбанизам, стамбено-комуналне делатности и грађевинарство
- НАРОДНИ МУЗЕЈ ТОПЛИЦЕ
- Историјски архив Топлице у Прокупљу
- Српска православна црква Прокупље
- Туристичка организација у Прокупљу
- Дом културе ''Радивој Увалић Бата"
- Народна библиотека ''Раде Драинац''
- ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
- Републички завод за заштиту споменика културе Београд
- Завод за заштиту природе Србије
- ЈП „Србија шуме"
- Топлички управни округ
- Српска православна црква – Епархија Нишка
- Министарство културе и информисања РС
- Министарство трговине, туризма и телекомуникација РС
- Министарство државне управе и локалне самоуправе РС
- Министарство правде РС
- Канцеларија за јавна улагања РС

Локална самоуправа – Град Прокупље декларативно има јасну свест о значају културног наслеђа, на првом месту споменичке целине „Хисар" као високовредном ресурсу за будући одрживи развој и развој туризма, којим он располаже. У том правцу израђено је више пројеката који имају за циљ да унапреде стање ове целине, ревитализују делове утврђења за савремене потребе. Још увек нису обезбеђена материјална средства за реализацију тих пројеката. Проблем је што се пројекти раде парцијално, без јасне визије и дугорочних планова, па је неопходно у будућности озбиљније се бавити наслеђем. То подразумева дугорочно планирање и мултидисциплинарни приступ, како би се сви аспекти наслеђа и окружења сагледали и укључили у развојне стратегије. У том смислу, развој туризма, као једне од главних полуга за локални економски развој подручја, намеће се као логично решење за искоришћавање природних вредности и културно-историјског наслеђа. Од изузетне је важности да представници локалне самоуправе буду активни учесници у свим фазама развоја туристичког простора, јер ће се тиме обезбедити неопходна локална подршка за реализацију пројеката.

Туристичка организација у Прокупљу ће бити важан интересни субјект, имајући у виду да ће њено задужење бити дестинацијски маркетинг целог подручја и Града Прокупља. Улога ове организација биће да јасно одреди садржај туристичке понуде са предлогом дестинацијских и емотивних

доживљаја и туристичких производа заснованих на локалним специфичностима, као и да дефинише регионални бренд.

Завод за заштиту споменика културе Ниш је веома значајан партнер, не само за заштиту и очување непокретних културних добара и градитељског наслеђа, већ и за препознавање и стварање карактеристичног идентитета града и целог подручја, заснованог на локалним специфичностима и наслеђеним вредностима. Такође, значајан је за дефинисање и реализацију будућих планова и дугорочних програма за заштиту, унапређење и туристичку експлоатацију наслеђа.

Завод за заштиту природе Србије је значајан за дефинисање заштићених природних добара, њихово чување и начин коришћења, као и укључивање у даље развојне токове.
ЈП „Србија шуме“ је корисник одређених катастарских парцела које се налазе у обухвату граница заштите споменичке целине „Хисар“, као и других природних предела у Прокупљу, те они управљају тим подручјима и врше надзор у смислу коришћења.

Народни музеј Топлице је основан 1948. године и налази се у згради старе поште која је под заштитом државе као споменик културе. Музеј има археолошку, етнолошку, историјску и збирку историје уметности, а у саставу Музеја је и галерија ''Божа Илић” која је смештена у старој згради, кући Максимовића, у Улици Југ Богдана. Музеј има значајну улогу у културном животу града и активан је на више поља – организовање изложби и гостујућих изложби, јавних предавања, повезивање са школама и организација школских часова, Ноћи музеја и недеље музеја, Дана европске баштине, разноврсних радионица, концерата, књижевних вечери, и др.

Дом културе ''Радивој Увалић Бата” настао је 1975. удруживањем уметничких друштава односно удружења грађана: Аматерског позоришта, Културно уметничког друштва ''Абрашевић'' и Књижевног друштва ''Раде Драинац”. У оквиру Дома културе постоји и биоскоп чија је обнова завршена 2016. године.

Народна библиотека ''Раде Драинац'' је једна од најстаријих установа у Прокупљу и Топлици, баштини традицију библиотекарства прве грађанске читаонице из 1909. године. Од 1973. године у оквиру библиотеке самостално постоји Дечије одељење и издвојени пунктови у Житном Потоку и Малој Плани. Књижни фонд има око 71500 књига од којих се 25000 налази на Дечијем одељењу.

Од удружења којима није оснивач Општина важно је споменути већ горе наведене: **Црквени хор Светог Прокопија**, који активно учествује у културном животу општине, основан је 1997. године, анимира 50 чланова, као и **КУД ''Светислав Мирковић Ненад”** из Мале Плане, које је једино сеоско друштво.

Осим реалног недостатка простора и материјално-финансијских средстава евидентан је и недостатак конкурентности понуде културних програма па је зато важно увести модел конкурса за средства и подршку квалитетним пројектима из области културе на којима би могли да учествују и удружења, организације и појединци[10].

[10] Стратегија одрживог развоја општине Прокупље 2007-2017. године

СТРАТЕГИЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ СТАЊА НАСЛЕЂА

Основна концепција потпуније заштите градитељског наслеђа базира се на сагледавању и валоризацији свеукупног споменичког фонда одређеног подручја, истраживању његовог места у оквиру постојећих развојних планова и актуелних развојних стратегија. Први корак у овом процесу је остваривање елементарне заштите кроз документацију, правна заштита, и потом спровођење непосредне техничке заштите. Интерпретацијом и презентацијом обезбедиће се активно укључивање у савремене токове културе, туризма и одрживог развоја, а поспешивањем креативних индустрија отварање нових радних места и повезивање заједнице.

Значајан сегмент ове Студије заштите представља истраживање важећих развојних стратегија и планова у Републици Србији, као и шире, у циљу утемељивања констатације о културном наслеђу као покретачу одрживог развоја, што је обрађено кроз посебно поглавље ове Студије (Е-3. ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА И СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА). У низу студија које се баве овим проблемом, свакако је једна од релевантних на Европском нивоу „Културно наслеђе вреди Европи“ (2016) (*пројекат Културно наслеђе вреди Европи спроведен је у периоду између јула 2013. и јуна 2015. године, уз подршку Европске комисије, а као одговор на меморандум „У сусрет стратегији за културну баштину Европске уније – Случај за истраживање“, и представљен Европској комисији 2012. године од стране Европске алијансе за наслеђе 3.3.*)

„Културно наслеђе вреди Европи“ недвосмислено истиче потенцијале културног наслеђа као кључног покретача самоодрживог развоја у различитим областима политика управљања, односно културно наслеђе има улогу „мултипликатора” кроз који инвестиција може имати позитиван утицај и изван првобитно циљане области, чиме се осигурава повећање добити, а самим тим и одрживост почетне инвестиције. Из студије „Културно наслеђе вреди Европи“ је проистекло десет главних закључака, које наводимо у целости:

1. Културно наслеђе битно доприноси привлачности европских регија, градова, вароши и руралних области кад је реч о спољним приватним улагањима, развијању културних креативних четврти, и окупљању талената и доласку индустријских грана са високом мобилношћу, подстичући тако и регионалну конкурентност у Европи и глобално.
2. Културно наслеђе даје земљама и регионима Европе специфичан идентитет и утиче на стварање упечатљивих градских наратива који, заузврат, пружају основу за успешне маркетиншке стратегије усмерене на развој културног туризма и привлачење нових улагања.
3. Културно наслеђе битно доприноси отварању радних места у Европи, а ова област обухвата широк спектар послова, типова запослења и квалификација запослених: од грађевинских послова везаних за рестаурацију и одржавање, преко културног туризма, малих и средњих предузећа до старт-уп компанија, углавном у области креативних индустрија.
4. Културно наслеђе је важан извор креативности и иновација, стварајући нове идеје и решења, као и иновативне облике услуга – од дигитализације културних добара до употребе најновијих технологија виртуалне реалности са циљем интерпретирања историјских целина и грађевина, тако их чинећи доступним грађанима и свим посетиоцима.
5. Културно наслеђе даје позитивне резултате када је у питању исплативост инвестиција и важан је извор пореских прихода за власти, како кроз економске активности сектора везаних

за баштину, тако и кроз посредне позитивне последице пројеката који се баве наслеђем и доводе до даљих улагања.

6. Културно наслеђе је катализатор одрживе регенерације.
7. Културно наслеђе је део решења за климатске промене са којима се Европа суочава. На пример, кроз заштиту и ревитализацију историјских објеката велике енергетске ефикасности.
8. Културно наслеђе доприноси квалитету живота, дајући карактер и атмосферу градским четвртима, градовима и регијама Европе, чинећи их привлачним за живот, рад и обилазак, како за становнике и туристе, тако и за представнике креативних друштвених група.
9. Културно наслеђе даје неопходни подстрек образовању и целоживотном учењу, бољем разумевању историје, као и осећању поноса и припадности, те подстиче сарадњу и лични развој.
10. Културно наслеђе комбинује многе од горенаведених позитивних утицаја за стварање друштвеног капитала и кохезије заједница широм Европе, пружајући оквире за учешће, анагажованост и интеграцију грађана.

Ђ-1. ВИЗИЈА

Визија је континуирано очување културно-историјског наслеђа кроз одрживо уређење и коришћење, поштујући највише стандарде квалитета, користећи савремене технологије и методе које су пријатељске према околини и природи; остваривање највишег степена сагласности са корисницима о циљевима и начинима очувања градитељске баштине; развијање свести о наслеђу као стратешком ресурсу и значајном сегменту локалног развоја за квалитетнији живот заједнице; повезивање културно-историјског наслеђа са значајним природним вредностима и туристичким атракцијама, уз креирање целовитог туристичког доживљаја и понуде.

Образложење:

Овако постављена визија утемељена је у свим вишим планским документима, почевши од Просторног плана РС, у коме је трансформација физичких структура насеља и градских језгара на територији Републике Србије, препозната као негативна активност којом се губи на квалитету урбане културе, као и потреба да се овакав приступ заустави, и да се наслеђе чува према европским стандардима. С тим у вези, један од приоритета Просторног плана РС је уређење и обнова целих градова и њихових делова, са посебним нагласком на ***стара градска језгра и заштићене целине***. Заштита непокретних културних добара и амбијенталних целина изражених споменичких вредности треба да омогући да њихове вредности допринесу развоју регионалног идентитета, усмеравајући изградњу и уређење простора на начин да се регулише неповредивост непокретних културних добара и осигура поштовање архитектонских и амбијенталних вредности простора. Амбијенталне целине изражених споменичких вредности захтевају доследност у очувању амбијента и његовог историјског и естетског континуитета. Потребно је заштитити урбанистичку матрицу, однос између изграђеног и слободног простора и карактеристичне грађевинске структуре. Док ће се за порушене објекте примењивати типолошка реконструкција, уз комунално опремање у складу са потребама савременог живота.

Препознати основни потенцијали за развој туризма на овом подручју, према Регионалном просторном плану за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа су: повољни географски положај, постојање **културно-историјских знаменитости**, при чему је предвиђено да се баштина кроз активну конзервацију укључи у савремене друштвене процесе, промовишући постојеће и креирајући нове вредности простора у контексту одрживог развоја, и **постојање бања** са термоминералним изворима погодним за развој здравственог туризма.

Топлички округ је просторна целина са значајним туристичким потенцијалима који су само делимично искоришћени за развој појединих облика туризма. Од туризма се очекује да ће својим мултипликативним ефектима дати импулс развоју овог економски заосталог округа, пружити трајну основу егзистенције становништва, зауставити миграције и активирати развој пољопривреде, приватног предузетништва, трговине и осталих делатности (Гашић и др, 2016).

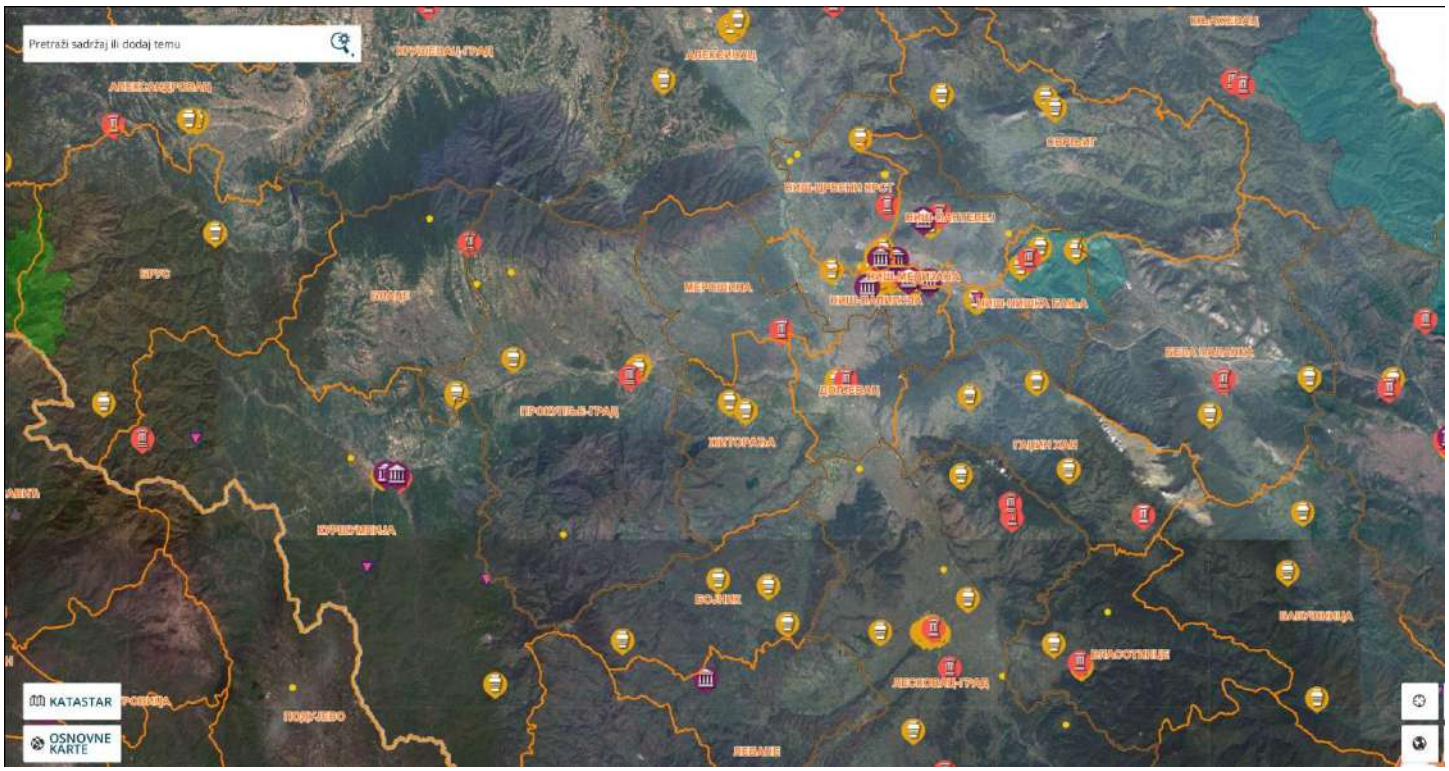

Карта 18. Мапа непокретних културних добра на подручју дела Топличког, Нишавског и Јабланичког округа (Подлога: Геосрбија, 25.12.2018.)

Карта 19. Мапа непокретних културних добра на подручју дела Топличког и Нишавског округа (Подлога: Геосрбија, 25.12.2018.)

Улагање у разумевање и очување културног наслеђа (материјалног и нематеријалног) је изузетно значајно и вишеструко корисно за једно подручје и локалну заједницу, као окосница за формирање идентитета подручја којим се оно издваја по својим специфичностима од осталих[11].

Места добијају свој идентитет због свог наслеђа. **Задатак заједнице је да јединственост и идентитет града препозна, заштити, одржи, али и унапреди. Дефинисању стратегије балансираног одрживог развоја треба да претходи студиозно промишљање особености града и утврђивање принципа заштите, како у процесу развоја град не би изгубио оно што је за њега било јединствено.**

Како би се осигурало очување идентитета и вредности града потребно је познавање карактеристичних информација о структури, ткиву и карактеру града и континуирани развој који је у сагласности са наслеђем. Улице и тргови, слободни простори и природно окружење, парцеле и грађевине, њихови детаљи и материјали представљају карактеристике које дају граду јединствени идентитет, а разумевање и познавање архитектонских, естетских, историјских и археолошких вредности утиче да град постане високо вредновани и пожељан за живот, рад, нова улагања и туристичку посету.

[11] *Пример добре праксе у близини је Град Пирот, који је препознао вредност очувања наслеђа, континуирано се бавио њиме, и на његовим вредностима формирао идентитет града. У периоду од око 15 година, успео је да у многоме промени општу слику града, учини га препознатљивим управо заснивајући целокупни бренд на традиционалним вредностима и баштини, што је утицало на стварање привлачне слике града за туристе и за спољна приватна улагања, а за житеље осећај поноса и припадности.*

Ђ-2. ЦИЉЕВИ

Циљеви постављени у овом поглављу Студије**,** конципирани су на начин да се њиховим остваривањем град Прокупље издвоји својим идентитетом, утемељеним на наслеђеним вредностима. Тиме би постао високо вредновани и пожељан за живот, рад, нова улагања и туристичку посету.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ су следећи:

1. Спровођење интегралне заштите непокретних културних добара и амбијенталних целина са израженим споменичким вредностима;
2. Повећање свести о вредности и значају очувања непокретних културних добара и градитељског наслеђа;
3. Развој локалног идентитета утемељеног на наслеђеним вредностима – креирање бренда самог града, који је тесно повезан са природним потенцијалима, културном баштином (материјалном и нематеријалном) и специфичностима које издвајају подручје;
4. Отварање радних места у области културног наслеђа: од грађевинских послова везаних за рестаурацију и одржавање, преко културног туризма, малих и средњих предузећа до стартап компанија, у области креативних индустрија.
5. Спровести рекогносцирање терена ширег простора града, извршити даља истраживања и валоризацију градитељског наслеђа, организовати интердисциплинарне тимове који ће се бавити овом тематиком.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ односе се на конкретне активности на појединачним непокретним културним добрима, препознатим амбијенталним целинама, односно њиховим деловима и градитељском наслеђу:

А – НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

1. Непокретна културна добра третирати у складу са вредностима и значајем, а према условима надлежне службе заштите и смерницама датим у оквиру картона валоризације. Спроводити перманентно одржавање непокретних културних добара, унапређивање, интерпретацију и укључивање у културни живот града.

Б – ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА I

1. **Споменичку целину „Хисар“** (подцелина **I-1**) третирати као подручје интегративне заштите и потенцијалног археолошког налазишта.
   За постизање овог циља потребно је приступити изради дугорочног програма заштите, презентације и управљања.

2. Део *Централне градске зоне I* у **Југ Богдановој улици** (подцелина **I-2**) третирати као подручје са амбијенталним вредностима и планирати дугорочну урбану обнову.
   За постизање овог циља потребно је израдити прецизну документацију постојећег стања; извршити типолошку реконструкцију и истраживања архивске грађе; дати детаљан предлог уређења (урбане обнове) амбијенталне целине кроз урбанистичко-техничку документацију; спровести реализацију на основу припремљене документације.

3. Део *Централне градске зоне I* **Споменик на Тргу топличких хероја** (подцелина **I-3**) – споменик културе заузима централно место у урбаној матрици града и потребно је створити услове за одређивање адекватне намене простора (проширење пешачке зоне).
   За постизање овог циља потребно је приступити изради архитектонско-урбанистичке и пројектне документације, односно, расписивања јавног архитектонског конкурса за уређење простора.

4. Део *Централне градске зоне I* у **Улици Ратка Павловића** (подцелина **I-4**) третирати као подручје са амбијенталним вредностима. С обзиром да је на споменицима културе Згради музеја Топлица и Згради старе гимназије извршена свеобухватна обнова фасадних површина, а за Зграду Гимназије припремљена потребна пројектна документација (и очекује се извођење радова), потребно је предузети одређене активности и за унапређење стања споменика културе – Зграда соколског дома. Подручје је потребно сагледати интегративно и предвидети радове на уређењу и активирању слободних простора између објеката (школска дворишта, отворена вежбалишта, парковске површине, тротоари, платои и сл.). Захтевати доследност у очувању амбијента, историјског и естетског континуитета старе чаршије, посебно за препознате објекте са споменичким својствима који су махом у приватном власништву. За постизање овог циља кроз просторно-планску документацију дефинисати правила регулације и грађења унутар граница целине.

Ц – ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА ПРОКУПЉА II

Ова зона представља веома значајну целину за разумевање развоја Прокупља, посебно стамбене архитектуре у првој половини XX века. За будућу обнову целине потребно је веће ангажовање локалне заједнице и разрађени механизми имплементације, па је препорука да се вредности овог дела града сачувају док се не створе повољни услови, уз могућност обнове и рестаурације објеката према условима надлежног Завода за заштиту споменика културе.

Ђ-3. ПРИОРИТЕТИ

1. Уређење и ревитализација **Споменичке целине „Хисар“**
2. Урбана обнова дела *Централне градске зоне I* - **Југ Богданова улица**
3. Функционално и архитектонско уређење **Трга топличких хероја**
4. Правна и физичка заштита **Турског амама** у ул. Кнез Михајлова (к.п. 4198, 4197 и 4182 КО Прокупље-град), **Дома војске** у ул. Ратка Павловића бр. 83 (к.п. 2858 КО Прокупље-град) и **Железничке санице и водоторња** (к.п. 5691/1 КО Прокупље-град).

Ђ-4. ПРОГРАМИ И ПЛАНОВИ ЗА ПРИОРИТЕТЕ

1. **Споменичку целину „Хисар“** (под целина I-1) третирати као подручје интегративне заштите и потенцијалног археолошког налазишта.

Израдити дугорочни програм развоја споменичке целине: планови и програм за ревитализацију, успостављање управљачког система и перманентна контрола реализације предвиђених активности.

1. АКЦИОНИ ПЛАН:

Бр.	Назив активности	Носилац	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Заједнички план управљања и одржавања	ЗЗСКНиш; Град Прокупље; ЈП „Србија шуме“	2019-2022	/
2.	Стратегија за туристички и одрживи развој	Град Прокупље	2019-2022	3,000,000.00
3.	План детаљне регулације Споменичке целине „Хисар“	Град Прокупље	2024-2026	4,500,000.00

УКУПНО: 7,500,000.00

2. УПРАВЉАЊЕ:

Систем управљања треба предвидети на начин да се осигура успешно управљање непокретним културним добром кроз подстицање интерсекторске и интерресорне сарадње, партиципативног, транспарентног и свеобухватног планирања и континуиране комуникације између свих актера.

Управљање је потребно организовати кроз сарадњу надлежних институција (**Огранизационе јединице локалне самоуправе, туристичке организације, Завода за заштиту споменика културе Ниш, Народног музеја Топлице, ЈП „Србија шуме“,Српске православне цркве, и др.**) уз сталну комуникацију са корисницима и широм јавности о циљевима и начинима очувања споменичке целине, интерпретације и презентације.

3.ПРОГРАМ КОНЗЕРВАТОРСКО-РЕСТАУРАТОРСКИХ РАДОВА И ИСТРАЖИВАЧКИХ АКТИВНОСТИ:

Бр.	Назив активности	Носилац	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Чишћење терена у сврхе истраживања, снимања и израде пројектне документације	ЗЗСКНиш; Град Прокупље; ЈП „Србија шуме“; Народни музеј Топлице	2019-2021	500,000.00
2.	Израда детаљне техничке, геодетске и фото – документације постојећег стања свих видљивих архитектонских структура	ЗЗСКНиш	2019-2021	250,000.00
3.	Дугорочни план археолошких истраживања	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2022	30,000.00
4.	Реализација предвиђених археолошких	ЗЗСКНиш; Народни музеј	2023-2030	7,500,000.00

	истраживања (груба процена)	Топлице		
5.	Реализација Пројекта за извођење конзерваторско-рестаураторских радова на кули и бедемима горњег града утврђења на Хисару	ЗЗСКНиш; Град Прокупље	2019-2021	15,754,809.60
6.	Реализација монтаже летње позорнице у горњем граду утврђења на Хисару	Град Прокупље	2019-2021	13.465.960,00
7.	Реализација Пројекта постављања електроинсталација и инсталација осветљења на простору горњег града утврђења на Хисару	Град Прокупље	2019-2021	2.628.960,00
8.	Реализација Пројеката уређења пута др Алекса Савић са паркинг простором – пројекат саобраћајница	Град Прокупље	2019-2021	24.945.396,71
9.	Реализација Пројеката уређења пута др Алекса Савић са паркинг простором – пројекат електроинсталација	Град Прокупље	2019-2021	6.339.096,71
10.	Реализација Пројекта адаптације и санације трим стаза на брду Хисар – пројекат саобраћајница	Град Прокупље	2019-2021	7.400.020,00
11.	Реализација Пројекта адаптације и санације трим стаза на брду Хисар – пројекат осветљења и електроинсталација	Град Прокупље	2019-2021	7.011.528,00
8.	Израда пројекта хитних санационих и конзерваторско-рестаураторских радова на угроженим структурама	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2021	500.000,00
9.	Реализација пројекта хитних санационих и конзерваторско-рестаураторских радова на угроженим структурама (груба процена)	ЗЗСКНиш; Град Прокупље	2021-2030	20,000,000.00
10.	Дугорочни план конзерваторско-рестаураторских активности	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2022	30,000.00
11.	Израда пројеката и реализација предвиђених конзерваторско-рестаураторских радова (груба процена)	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2023-2030	Није могуће у овом тренутку дати процену

УКУПНО: 106,355,771.00

4.ПРОГРАМ ПРАТЕЋИХ АКТИВНОСТИ:

Бр.	Назив активности	Носилац	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Меморандум о сарадњи (Писма о намерама) између надлежних институција у области управљања Споменичком целином „Хисар“	ЗЗСКНиш; Град Прокупље; ЈП „Србија шуме“; Народни музеј Топлице	2019	/
2.	Изградња капацитета везаних за управљање пројектима	Град Прокупље	2019-2021	/
3.	Дигитализација и повећање доступности постојеће документације	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице; Археолошки институт Београд	2019-2020	130,000.00
4.	Употреба научних резултата у презентацији и интерпретацији споменичке целине (израда популарних публикација, туристичких брошура, и сл.)	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице; Град Прокупље	2020-2022	500,000.00
5.	Организација стручно-популарних скупова и радионица и едукација стручњака, студената и локалног становништва за тумачење баштине	ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице; Град Прокупље	2020-2025	750,000.00

6.	Активности за израду визуелног идентитета споменичке целине и слогана (дизајн логотипа, дефинисање основних графичких стандарда, предлози примене визуелног идентитета)	Град Прокупље; ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2022	120,000.00
7.	Повећање видљивости на националном и регионалном нивоу израдом летака, инфо пултова, присуства на друштвеним мрежама, сајмовима и др.	Град Прокупље; ЗЗСКНиш; Народни музеј Топлице	2020-2025	500,000.00

УКУПНО:2.000.000,00

УКУПНА ПРОЦЕЊЕНА ИНВЕСТИЦИОНА ВРЕДНОСТ за истраживачке, конзерваторско-рестаураторске радове и радове на уређењу и промоцији споменичке целине „Хисар“ је **115,855,771.00** динара

2. Део *Централне градске зоне I* у **Југ Богдановој улици** (подцелина I-2) третирати као подручје са амбијенталним вредностима и планирати дугорочну урбану обнову.

За унапређење стања градитељског наслеђа у оквиру Југ Богданове улице потребно је захтевати доследност у очувању амбијента и његовог историјског и естетског континуитета, што је могуће постићи кроз дугорочну урбану обнову.

За постизање овог циља потребно је кроз просторно-планску документацију јасно дефинисати правила регулације и грађења унутар граница подцелине и реализација следећих активности:

Бр.	Назив активности	Носилац/Партнери	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Прикупљање техничке документације постојећег стања и истраживање архивске грађе.	Град Прокупље; ЗЗСКНиш	2021-2022	125,000.00
2.	Припрема предлога за проглашење за просторну културно-историјску целину	Град Прокупље; ЗЗСКНиш	2022-2025	100,000.00
2.	Дати предлог уређења – типолошку реконструкцију подцелине (урбанистичко-техничку документацију)	Град Прокупље; ЗЗСКНиш;	2022-2024	100,000.00
3.	Реализација предвиђених активности на реконструкцији фасадних површина и корвних равни, на основу припремљене документације.	Град Прокупље	2024-2027	Није могуће дати вредност у овом тренутку, такође, није дефинисан механизам за реализацију.

УКУПНО: **325.000,00**

3. Део *Централне градске зоне I* **Трг топличких јунака са Споменником** (подцелина **I-3**) који заузима централно место у урбаној матрици града.

Створити услове за унапређење стања његове непосредне околине, уклањање паркинг простора и одређивање адекватне намене (проширење пешачке зоне).

За постизање овог циља треба приступити изради архитектонско-урбанистичке и пројектне документације, односно, расписивању јавног конкурса за уређење.

Бр.	Назив активности	Носилац/Партнери	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
1.	Припрема документације и подлога (КТП); расписивање архитектонског јавног конкурса и одабир адекватног решења (прва, друга, трећа награда и откуп)	Град Прокупље;	2019-2020	800,000.00
2.	Завршетак израде пројектне документације према награђеном решењу, добијање потребних дозвола, расписивање јавних набавки и остало.	Град Прокупље;	2020-2021	120,000.00
3.	Реализација пројекта на основу првоизабраног решења (груба процена)	Град Прокупље	2021-2022	95,000,000.00

УКУПНО: **95.920.000,00**

4. Правна и физичка заштита **Турског амама** у ул. Кнез Михајлова (к.п. 4198, 4197 и 4182 КО Прокупље-град), **Дома војске** у ул. Ратка Павловића бр. 83 (к.п. 2858 КО Прокупље-град) и **Железничке санице и водоторња** (к.п. 5691/1 КО Прокупље-град).

Спровести, у складу са Законом о културним добрима, предвиђене процедуре за правну заштиту наведених објеката (истраживачки рад, прикупљање техничке документатције, припрему предлога за утврђивање за непокретно културно добро). Израду пројектне документације за конзерваторско-рестаураторске радове, обезбеђивање средстава и реализација радова.

Бр.	Назив активности	Носилац/Партнери	Временски оквир	Процењена вредност (РСД)
	ХАМАМ			**5,147,500.00**
1.	Прикупљање техничке документације постојећег стања и друга истраживање.	Град Прокупље; ЗЗСКНиш	2019-2023	17,500.00
2.	Припрема предлога за утврђивање за непокретно културно добро	ЗЗСКНиш	2020-2025	30,000.00
3.	Процедура утврђивања за нкд	ЗЗСКНиш; РЗЗСК Београд; Министарство културе и информисања РС; Влада РС	2022-2028	/
4.	Израда пројектне документације за конзерваторско-рестаураторске радове	Град Прокупље; ЗЗСКНиш;	2022-2028	100,000.00
5.	Реализација конзерваторско-рестаураторских радова	Град Прокупље; ЗЗСКНиш;	2023-2030	5,000,000.00
	ДОМ ВОЈСКЕ			**170,000.00**
1.	Прикупљање техничке документације постојећег стања и друга истраживање.	Град Прокупље; ЗЗСКНиш	2019-2023	85,000.00
2.	Припрема предлога за утврђивање за непокретно културно добро	ЗЗСКНиш	2020-2025	85,000.00
3.	Процедура утврђивања за нкд	ЗЗСКНиш; РЗЗСК Београд; Министарство културе и информисања РС; Влада РС	2022-2028	/
4.	Израда пројектне документације за конзерваторско-рестаураторске радове	Град Прокупље; ЗЗСКНиш;	2022-2028	/
5.	Реализација конзерваторско-рестаураторских радова	Град Прокупље; ЗЗСКНиш;	2023-2030	/
	ЖЕЛЕЗНИЧКА СТАНИЦА И ВОДОТОРАЊ			**450,000.00**
1.	Прикупљање техничке документације постојећег стања и друга истраживање.	Град Прокупље; ЗЗСКНиш	2019-2023	85,000.00
2.	Припрема предлога за утврђивање за непокретно културно добро	ЗЗСКНиш	2020-2025	85,000.00
3.	Процедура утврђивања за нкд	ЗЗСКНиш; РЗЗСК Београд; Министарство културе и информисања РС; Влада РС	2022-2028	/
4.	Израда пројектне документације за конзерваторско-рестаураторске радове	Град Прокупље; ЗЗСКНиш;	2022-2028	280,000.00
5.	Реализација конзерваторско-рестаураторских радова	Град Прокупље; ЗЗСКНиш;	2023-2030	Није могуће дати вредност у овом тренутку

УКУПНО: **5.767.500,00**

ДОКУМЕНТАЦИЈА

Е – ДОКУМЕНТАЦИЈА

Е-1. КОРИШЋЕНА ИНФОРМАЦИОНА ОСНОВА, ПОДЛОГЕ И ДОКУМЕНТАЦИЈА

У току израде Студије заштите непокретних културних добара и објеката са споменичким својствима у Прокупљу (као потенцијал за одрживи развој) коришћени су:

- **Подаци Завода за статистику Републике Србије**

- **Подаци Реубличког геодетског завода –** Служба за катастар непокретности Прокупље
    - Катастарско-топографски план катастарске општине Прокупље-град (РГЗ Прокупље)
    - Катастарски премер из 1939. године, са каснијим допунама

- **Документација Историјског архива Топлице у Прокупљу**

- **Службена документација Завода за заштиту споменика културе Ниш**

    - Досије: СК 53 – споменичка целина Хисар
    - Досије: СК 93 – споменик културе Зграда Народног музеја Топлице
    - Досије: СК 320 – споменик културе Зграда гимназије у Прокупљу
    - Досије: СК 322 – споменик културе Зграда старе гимназије у Прокупљу
    - Досије: СК 325 – споменик културе Зграда Соколског дома у Прокупљу
    - Досије: СК 351 – споменик културе Зграда општине Прокупље
    - Досије: Прокупље; *Настанак и развој Прокупља*
    - Остали досијеи о Прокупљу

- **Службена документација Народног музеја Топлице у Прокупљу**
- **Службена документација Завода за урбанизам Ниш**
    - План генералне регулације Прокупља из 1983. године

Е-2. БИБЛИОГРАФИЈА

- **Грбић. М**. (1929): Pločnik aneoli thische Analedlung
- **Гарашанин. М** (1951): Археолошка налазишта у Србији
- **Гарашанин. М** (1951): Хронологија винчанске групе
- **Гарашанин. М** (1954): Каталог метала, Народни музеј у Београду, Праисторија
- **Гарашанин. М, Гарашанин. Д**. (1951): Археолошка налазишта у Србији
- **Милићевић. М** (1884): Краљевина Србија
- **Ризнић. М.** (1885): Старине у Прокупљу и околини, Старинар, Београд
- **Стојановић. Љ.** (1986): Стари српски записи и натписи, Старине, Загреб
- **Петковић. В**.: Преглед споменика
- **Драгашевић**: Гласник ученог друштва књига XLV, стр. 61
- **Рудић, В.** (1992): Становништво Прокупља, Етнографски институт САНУ, Београд
- **Каниц, Ф**. (1987): Србија, земља и становништво од римског доба до краја XIX века, књига 2, Српска књижевна задруга. Београд, Србија.

- Документација Завода за заштиту споменика културе Ниш, Регистратор СК 53 – споменичка целина Хисар
- **Евлија Челебија** (1957): Путопис II, Сарајево, 107.
- **Дероко, А. (**1951): Средњевековни градови у Србији, Црној Гори и Македонији, Просвета, Београд,
- **Цвијић, Ј.** (1922): Балканско полуострво и Јужнословенске земље. Београд
- Статистика Краљевине Србије, том I, Регистар имена вароши, варошица, села, заселака и општина у Краљевини Србији по попису становништва од 31. децембра 1890. године, Београд, 1898.
- **Максимовић, Б. (1978):** Идејни развој српског урбанизма, период реконструкције градова до 1914. Године, Српска академија наука и уметности, Београд
- **Максимовић, Б. (1962):** Урбанизам у Србији, оснивање и реконструкција вароши у XIX веку, Грађевинска књига, Београд
- **Дероко, А. (1950):** Средњевековни градови у Србији, Црној Гори и Македонији, Београд
- **Кузмановић-Цветковић, Ј. (1998):** Прокупље, град светог Прокопија, Прокупље
- **Кузмановић-Цветковић, Ј. (1999):** *Средњовековно утврђење у Прокупљу,* у: Прокупље у праисторији, антици и средњем веку, Београд – Прокупље
- **Милошевић, Г. (1999):** *Цркве у подножју Хисара у Прокупљу*, у: Прокупље у праисторији, антици и средњем веку, Београд – Прокупље
- **Papazoglu, F. (1969):** Plemena, Sarajevo
- **Петровић, П. (1976):** Ниш у античко доба, Градина, Ниш
- **Чершков, Е. (1969):** Римљани на Косову и Метохији, Југословенско археолошко друштво, Београд
- **Кузмановић Цветковић, Ј. (2013):** Римске терме у порти цркве Св. Прокопија; Зборник са стручног скупа посвећеног јубилеју Миланског едикта 213-2013.
- **Мирчетић, Д. (1998):** Прокупље и околина између два светска рата 1918-1941
- **Амедоски, Д. (2011):** Градски објекти у османском Прокупљу у XVI веку, Зборник радова, књига 24: Просторно планирање у југоисточној Европи, Београд
- **Цвијић, Ј. (1922):** Балканско полуострво и Јужнословенске земље. Београд
- **Милошевић, Г. (1999):** Цркве у подножју Хисара у Прокупљу, у: Прокупље у праисторији, антици и средњем веку, Београд – Прокупље
- **Кузмановић Цветковић, Ј. (2013):** Римске терме у порти цркве Св. Прокопија; Зборник са стручног скупа посвећеног јубилеју Миланског едикта 213-2013.
- ТОК – часопис за културу, књижевност и друштвени живот Топлице, бр. 16-17, Прокупље, 1981.
- **Амедоски, Д. (2011):** Градски објекти у османском Прокупљу у XVI веку, Зборник радова, књига 24: Просторно планирање у Југоисточној Европи, Београд
- **Лилић, Б. (2011):** Урбани садржаји југоисточне Србије до ослобођења од Турака 1878. године, Зборник радова, књига 24: Просторно планирање у Југоисточној Европи, Београд
- **Гашић, М. Ивановић, В. Перић, Г. (2016):** Материјална база развоја туризма на простору Топличког округа, Sythesis - International Scientific Conference of IT and Business-Related Research
- **Гашић, М. Ивановић, В. (2015):** Туристичко-географски положај Топличког округа; Часопис БизИнфо Година 2015, волумен 6, број 1, стр. 53-64

- Статистика Краљевине Србије, том I, Регистар имена вароши, варошица, села, заселака и општина у Краљевини Србији по попису становништва од 31. децембра 1890. године, Београд, 1898.

Е-3. ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА И СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА

1. ПРОСТОРНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ И СТУДИЈЕ ЗА ШИРЕ ПРОСТОРНЕ ЦЕЛИНЕ:
    a. Просторни план Републике Србије (Сл.гласник РС 13/96),
    b. Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа (Службени гласник бр. 1/2013)

2. ПРОСТОРНО УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ ЗА ПРОКУПЉЕ:
    a. Просторни план општине Прокупље („Службени гласник Републике Србије“ бр. 44/11; 06-9/2011-02 од14.3.2011. године одлука УС)
    b. План генералне регулације Прокупља („Службени лист Општине Прокупље“ бр. 3 од 26.03.2014. године; број 06-11/2014-02 одлука УС)

3. СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ЗА ПОЈЕДИНЕ СЕКТОРЕ ДЕЛАТНОСТИ И ЕКОНОМСКЕ, ПРОСТОРНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ОБЛАСТИ ДОНЕТЕ ЗА НИВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ:
    a. Стратегија развоја културе Републике Србије 2017-2027. године
    b. Националана стратегија одрживог развоја (Службени гласник бр. 57/2008)
    c. Стратегија развоја туризма Републике Србије2016-2025 (Службени гласник бр. 98/2016)

4. СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ЗА ПОЈЕДИНЕ СЕКТОРЕ ДОНЕТЕ ЗА ОПШТИНУ ПРОКУПЉЕ:
    a. Стратегија одрживог развоја за општину Прокупље (2007-2017),

1. ПРОСТОРНИ ПЛАНОВИ, ПРОГРАМИ И СТУДИЈЕ ЗА ШИРЕ ПРОСТОРНЕ ЦЕЛИНЕ

1.а. ПРОСТОРНИ ПЛАН РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (СЛ. ГЛАСНИК РС, БР. 88/2010)

Општа оцена стања непокретног културног наслеђа у Србији за 2010. годину, а кроз Просторни план Републике Србије, је да ***наслеђе није афирмисано као развојни ресурс и да се заштита културног наслеђа још увек секторски третира***. Велики проблем представљају застарела и превазиђена законска решења и међусекторска неусклађеност приступа планирању и заштити културног наслеђа. Физичка структура насеља се трансформише, губећи на квалитету, док укупни дизајн јавног и приватног простора, као и урбана култура становника у већини насеља у Републици Србији до сада нису перципирани нити третирани као вредност. Док је као једна од снага просторног развоја Републике Србије препознато је разноврсно и квалитетно културно наслеђе.

Визија просторног развоја Републике Србије подразумева, поред осталог и **очување свог културног и историјског наслеђа и обезбеђивање његовог одрживог уређења и коришћења**. Док је као један од основних циљева овог плана препозната заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и природних ресурса чиниће основ идентитета Републике Србије и њених регионалних целина, али и основу будућег привредног и туристичког развоја. У складу са приоритетима просторног развоја Републике Србије, предвиђено је инсистирање на даљем развоју културних предела. Културно наслеђе ће бити штићено, уређивано и коришћено према европским стандардима. За планирани развој Републике Србије један од значајних приоритета је и уређење и обнова како целих градова, тако и његових делова, са посебним нагласком на стара градска језгра и заштићене целине.

Област	Површина km2	Број становника 2008.	Број становника на km2
Република Србија	88.361	7.350.222	83,2
Топлички округ	2.229	91.754	42,9
Прокупље	759	48 501	

Табела 1. Извор: Републички завод за развој

Према Просторном плану Републике Србије Прокупље спада у девастирана подручја настала услед дугогодишње стагнације привреде.

1.Б. РЕГИОНАЛНИ ПРОСТОРНИ ПЛАН ЗА ПОДРУЧЈЕ НИШАВСКОГ, ТОПЛИЧКОГ И ПИРОТСКОГ УПРАВНОГ ОКРУГА (СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК БР. 1/2013)

Основни задатак просторног плана је да понуди концепције развоја и планска решења која ће бити у стању да адекватно валоризацију и очувају вредности, потенцијале и компаративне предности овог подручја за дугорочни и уравнотежени просторни и економски развој, заснован на постулатима одрживог развоја и заштите животне средине, уз рационалну организацију, изградњу, уређење и коришћење простора**, заштиту природних и културних добара** и заштиту животне средине.

Основни потенцијали за развој туризма на подручју обухвата овог плана заснивају се на:

- Повољном положају подручја,
- Планинском окружењу погодном за развој планинског туризма и рекреације
- Културно-историјским знаменитостима (нарочито археолошка налазишта, споменици културе, и др.), уз интензивнију и организованију презентацију и коришћење, обнову запостављених традиционалних заната и др.;
- Бањама са термоминералним изворима погодним за развој здравственог туризма.

Упркос богатом и разноврсном градитељском наслеђу из свих историсјких периода, мали број непокретних културних добара је истражен и презентован на начин и у мери који би омогућио адекватну активацију њихових научно-образовних, културно-историјских и туристичких потенцијала. Комплексно сагледавање потенцијала у области заштите непокретних културних добара на планском подручју отежава чињеница да у неким општинама досад није обављена систематска и свеобухватна проспекција градитељског наслеђа што уз податак да за већину непокретних културних добра проглашених пре 1993. године није јасно дефинисан обухват заштићене околине отежава њихов адекватан третман и заштиту у планској документацији.

Визија просторног развоја подручја Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа је равномерни регионални развој уз одрживо коришћење природних и створених ресурса и заштиту природног и културног наслеђа. Један од основних принципа просторног развоја је заштита, уређење и одрживо коришћено природног и културног наслеђа.

Општи циљеви развоја и уређења простора подручја Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа јесу:

- одговорно управљање развојем, уређењем и заштитом простора у складу са реалним потенцијалима и ограничењима природних и створених вредности и дугорочним потребама економског и социјалног развоја и заштите животне средине; оптимално коришћење природних ресурса, природне баштине и културног наслеђа;

Кроз план су непокретна културна добра препозната као веома значајан ресурс за одрживи развој, при чему је задатак планирања у области заштите културних добара проналажење начина како да се најповољније користе потенцијали културне баштине у духу садашњих и будућих потреба.

Основни циљ је заштита и укључивање непокретних културних добара у савремене друштвене процесе на основу методологије **активне конзервације** уз обједињавање презентације природне и културне баштине чиме се формира јединствена и препознатљива целина као предуслов за промоцију постојећих и креирање нових вредности простора у контексту одрживог развоја, како са туристичког тако и са конзерваторског аспекта.

Туристичка понуда ових управних округа заснива се на природним и створеним ресурсима који омогућавају коришћење овог простора за планински, **културни**, бањско-здравствени, градски, манифестациони, туризам специјалних интереса, и др.

Концепција у заштити непокретних културних добара треба омогући да непокретна културна добра својим вредностима допринесу развоју регионалног идентитета усмеравајући изградњу и уређење простора. Планом се непокретна културна добра штите заједно са простором у коме се налазе и објектима који су од утицаја на њихов изглед, истраживање, заштиту и презентацију, а тамо где су интегрисана у природни простор заједно са природним окружењем. Простор око непокретног културног добра штити се и уређује интегрално, на основу пропозиција и мера надлежне службе заштите споменика културе и решења овог просторног плана.

На подручјима веће концентрације споменичких вредности (манастирски комплекси, фортификацијски објекти, амбијенталне целине старих градских и сеоских језгара и сл.), израдом урбанистичких планова регулисаће се **неповредивост непокретних културних добара уз поштовање архитектонских и амбијенталних вредности простора.** Урбанистичким планом не могу се мењати мере заштите утврђене Актом о проглашењу нити границе непокретног културног добра и његове заштићене околине.

Амбијенталне целине изражених споменичких вредности – као подручја на којима је концентрисан већи број споменика културе захтевају доследност у очувању амбијента и његовог историјског и естетског континуитета. У њима је потребно заштитити урбанистичку матрицу, однос између изграђеног и слободног простора и карактеристичне грађевинске структуре. Примењиваће се типолошка реконструкција порушених кућа уз комунално опремање у складу са потребама савременог живота.

Фортификације - градска и ванградска утврђења подигнута на доминантним позицијама са којих се пружају одличне визуре, третираће се као **подручја интегративне конзервације и потенцијалних археолошких налазишта**. Забрањене су интервенције којима се мења њихово својство, облик или изглед а у случајевима када доступни подаци то дозвољавају могу се реконструирати по начелу анастилозе или типолошке реконструкције и то тако да се не угрожавају изворни делови објеката и утврђења. Могућа је ревитализација ванградских утврђења увођењем повремених функција из области културних манифестација које захтевају отворен простор или сталних садржаја из области науке и културе (археолошки паркови, музеји на отвореном, дистрикти културе и сл) у градским фортификацијским објектима.

Туристичка активација непокретних културних добара – на основу валоризације непокретних културних добара и објеката који имају историјску, технолошку, друштвену, архитектонску или научну вредност и након завршених конзерваторско-истраживачких радова и радова на презентацији, формираће се регионалне и локалне „стазе културе”. На планском подручју се као потенцијалне издвајају стазе римских војних путева, манастирских комплекса и средњовековних градова.

Као приоритетна културна подручја око којих која ће створити нуклеуси културних дешавања у циљу унапређења културних политика и развоја културног туризма за Прокупље је препознато утврђење Хисар.

Према Регионалном просторном плану за заштиту непокретних културних добара потребно је обезбеђење и удруживање средстава из буџета Републике Србије, јавних прихода општина/градова и средстава приватног сектора за реализацију заштите непокретних културних добара. Предвиђа доношење планских докумената нижег реда и урбанистичких планова заснованих на начелима интегративне конзервације за амбијенталне целине изражених споменичких вредности којима ће се обезбедити заштита непокретних културних добара у припадајућем окружењу и изворној или адекватној намени, која неће угрожавати њихове споменичке вредности; као и развој свести о значају градитељске баштине за развој регионалног и националног идентитета кроз улагање у обнову, заштиту и организовану туристичку презентацију .

Овим планом јасно је дефинисана заштита непокретних културних добара, при чему су као приоритетне активности препознате:

A. Трајна и свеобухватна заштита непокретних културних добара и
B. Укључивање непокретних културних добара у савремене друштвене процесе.

2. ПРОСТОРНО УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ ЗА ПРОКУПЉЕ:

2.А. ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ (Службени гласник бр. 1/2013)

Просторни план општине Прокупље представља основни развојни документ који је плански основ за активирање свих потенцијала са којима Општина располаже, и истовремено санирање до сада изражених неповољних тенденција у развоју.

Општи циљ израде Просторног плана општине Прокупље је дефинисање дугорочног просторног концепта развоја за период до 2025. године и формирање планске основе за даљу урбанистичку разраду у оквиру одређених значајнијих просторних целина и услова за израду техничке документације за делове планског подручја.

Посебни циљеви израде Просторног плана општине Прокупље, везани су за решавање проблема и развоја: инфраструктуре, насеља, комуналног опремања, ***природне и културно историјске баштине и амбијенталних целина***, смањење разлика у развоју појединих делова општине, коришћења алтернативних извора енергије, развоја привредних зона и њиховог опремања, развоја и коришћења природних ресурса, дефинисање простора и коридора од општег интереса, мера заштите и др.

Међу туристичким потенцијалима општине се издвајају: ***брдо Хисар изнад Прокупља***, локалитет Бели Камен са планинарским домом, ***археолошко налазиште "Плочник"***, ***Манастир Св.Ђорђа у Ајдановцу***, ***Црква Светог Прокопија у Прокупљу***, ***Црква Југ Богдана или Латинска црква***, ***Народни музеј Топлице у Прокупљу***, Локалитет Растовничко језеро, Бубличко (Брестовачко) језеро, Ргајска планина, подручја Јастрепца и огранака Радан планине и др.).

Заштићена непокретна културна добра су препозната као потенцијал за развој насеља и целе општине, а њихова неискоришћеност представља ограничење развоју. Такође, као снага ширег подручја препозната је могућност креирања културних рута и повезивања са осталим непокретним културним добрима од изузетног значаја у другим, належућим општинама.

Међутим недовољна улагања и непостојање дугорочних планова заштите, презентације и развоја непокретних културних добара; урбанистичка и архитектонска пракса која урушава градитељско наслеђе и идентитет руралних насеља, недовољна туристичка и медијска промоција, као и недовољна њихова доступност представљају велика ограничења.

Један од општих циљева развоја дефинисан кроз Просторни план општине Прокупље је очување и унапређење културног наслеђа, као основе националног просторног идентитета.

Као посебни циљеви ***у области заштите културно-историјских добара*** дефинисани:

- спровођење интегралне заштите непокретних културних добара, које обухвата и природно очуване просторе у непосредној околини културних добара;
- формирање јединствене информационе основе о културном наслеђу на подручју Општине ради евидентирања и целовите валоризације и категоризације свих непокретних културних добара;
- побољшање саобраћајне доступности и медијске презентације;
- стављање под заштиту евидентираних културних добара (добара у режиму претходне заштите);
- израда неопходне урбанистичке документације за НКД и њихову заштићену околину;

- спровођење стриктне заштите непокретних културних добара од свих облика неконтролисане изградње која би могла да угрози сам локалитет и непосредну околину;
- утврђивање граница заштићене околине и зоне заштите око категорисаних културних добара, како би се поред одређених забрана, омогућиле и могућности за развој комплементарних активности (туризам, пољопривреда) и уређења простора у функцији презентације споменичког наслеђа.

Развој туризма је базиран на изузетним неискоришћеним потенцијалима овог подручја, а нарочито вредних културно-историјских добара, као и природних пејзажних вредности топличког краја.
Зоне препознате у општини за развој туризма:

- ***туристичка зона Прокупље и брдо Хисар*** - до сада није активирана у заслуженој мери. На Хисару се у новије време поново активира угоститељство, а простор се уређује као изванредан видиковац са уређеним зеленим шумским зонама. У широј зони Прокупља и самом граду могуће је уређење више зона са примарном наменом спорта и рекреације и угоститељским активностима везаним за ову намену, излете, манифестације и дружење, а детаљан распоред ће се извршити кроз урбанистичко планирање Града. Поред постојећег хотела и угоститељских објеката у Прокупљу, мотела на Хисару, могуће је организовање других угоститељских садржаја и видиковца на брду Хисар изнад Прокупља.
- ***туристичка зона "Плочник"*** – зона неолитског насеља "Плочник" као будући археолошки парк и центар научно – истраживачког туризма, омогућава и лоцирање мањих смештајних капацитета у овом делу општине, јединственом у оквирима Србије.
- ***туристичка зона „Ајдановац“*** – постојећи смештајни капацитети у Манастиру Ајданивац и одмаралишту, допуњени новим у околинии, као зона за верски туризам, организацију школа у природи и рекреативну наставу деце, излетнички и ловни туризам на падинама Јастрепца.

2.Б. ПЛАН ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ПРОКУПЉА („Службени лист Општине Прокупље“ бр. 3 од 26.03.2014. године; број 06-11/2014-02 одлука УС)

Општи циљеви препознати у Плану генералне регулације Прокупља за област **заштите споменика културе су**:

- препознавање и потпуна заштита културно–историјских обележја и њихово рекогносцирање;
- дефинисање зона и режима заштите непокретних културних добара, као економски и развојни потенцијал планског подручја;
- предвиђање нових зелених површина јавне намене у виду дрвореда, парк-шума, паркова;

У тачки**1.7.1. Заштита културно-историјског наслеђа**

Богато културно-историјско наслеђе намеће обавезу студиозног приступа његовој заштити и активацији културно-историјских и научно-образовних потенцијала. Основни просторни конфликт и отежавајућа околност за адекватну заштиту непокретних културних добара проистиче из територијалног преклапања историјског и савременог насеља, а присутна је и **маргинализација проблема заштите културног налсеђа у односу на друге, егзистенционалне проблеме**.
Додатни проблем у примени мера заштите представља недефинисан обухват заштићене околине за већину непокретних културних добара проглашених пре 1994. године.
Основно планско опредељење у области заштите културно-историјских споменика је *интегративна заштита уз одрживо коришћење њихових културно-историјских, научно-образовних и туристичких потенцијала и усаглашавање са осталим сегментима развоја*. Третман градитељског наслеђа заснивaће се на одредбама Закона о културним добрим ("Службени гласник РС" бр. 71/94) и начелима интегративне конзервације где ће се споменичко наслеђе третирати као необновљив ресурс, извор идентитета, територијалне препознатљивости, културно-историјски и научни капитал и штитити се заједно са простором и објектима од начаја за заштиту, истраживање и коришћење. Непокретна културна добра ће се штитити и одржавати и на основу одредаба овог Плана, услова надлежних установа заштите и прописаних мера и услова чувања, коришћења и одржавања из Акта о утврђивању непокретног културног добара. Користиће се у изворној или адекватној намени на начин и под условима који неће угрозити њихов интегритет и споменичка својства, уз функционално усклађивање и комунално опремање у складу са захтевима савременог живота.

Заштићена околина непокретног културног добра представља јасно дефинисан простор око непокретног културног добра који се штити и уређује интегрално, на основу пропозиција и мера надлежне службе заштите споменика културе и решења овог Плана, уз обавезу прибављања услова и сагласности надлежних служби заштите за извођење свих врста радова у њему. Могуће је уређење и активација ових простора у функцији истраживања, заштите и презентације непокретног културног добра (уређење приступних путева и стаза, обележавање и партерно уређење у циљу обезбеђивања примарне инфраструктуре).

Границе заштићене околине зграде Гимназије обухватају катастарске парцеле бр. 3045/1, 3045/2, 2883, 2893, 3036, 3037, 3038, 3039, 3041 и 3044 К.О. Прокупље–град а границе заштићене околине зграде Старе гимназије катастарске парцеле бр. 2859, 2865, 2866, 2867, 2868, 2872, 2874 и 2875 К.О. Прокупље–град.

За споменичку целину град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква, зграду Општине Прокупље и Споменик палим Топличанима у ратовима 1912 -1918. године, обухват заштићене околине с мерама њихове заштите није проглашен у року од три године године од дана доношења Закона о културним добрима ("Службени гласник РС" бр. 71/94), у складу са одредбама члана 135. наведеног закона, па ће се границе непоредне близине, проглашене у складу са Законом о културним добрима

("Службени гласник СРС" бр. 6/90) и Законом о заштити културних добара ("Службени гласник СРС" бр. 28/77), до утврђивања обухвата заштићене околине сматрати простором строго контролисаних интервенција са обавезом прибављања услова Завода за заштиту споменика културе у Нишу.
Границе непосредне близине Споменичке целине (град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква) обухватају катастарске парцеле бр. 4888, 4889, 4890, 4891, 4896, 4895, 4897, 4898, 4899, 4900, 4901, 4902, 4903/2, 4903/4, 4904, 5053, 5052, 5051, 5050, 5049, 5048, 5047, 5046, 5045, 5044, 5043, 5041, 5040, 5039, 5038, 5037, 5033, 5076 до 5076/6, 5232, 5231, 5227, 5226, 5223, 5197, 5195, 5191, 5186 К.О. Прокупље-град, граница непосредне близине зграде Општине Прокупље чине ивице катастарских парцела 4143 и 4142 К.О. Прокупље–град, а границе непосредне околине Споменика палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године обухватају катастароке парцеле број 3091 (трг Топличких јунака), 5734 (улица Кнез Михајлова), 3089 (трг Топличких јунака, у саставу парка испред Робне куће „Топлица") и 5731 (улица XXI српске дивизије), све К.О. Прокупље–град.

Мере техничке заштите и други радови на културном добру, односно у његовој заштићеној околини могу се предузимати након што се прибаве услови и сагласност Завода за заштиту споменика културе Ниш и услови и одобрења на основу прописа о планирању простора и изградњи објеката. До тада је забрањено раскопавање, рушење, преправљање, презиђивање или вршење било каквих радова који могу нарушити споменик културе, као и њихово коришћење у сврхе које нису у складу са природом, наменом и значајем или на начин који може довести до њиховог оштећења.
Мере заштите примењују се и на непокретности које су евидентиране да уживају предходну заштиту до момента окончања поступка утврђивања за непокретна културна добра и за све интервенције на њима важи обавеза прибављања услова надлежног Завода за заштиту споменика културе, а према смерницама из Акта о условима чувања, одржавања и коришћења непокретних културних добара и добара која уживају претходну заштиту Завода за заштиту споменика културе Ниш (бр. 286/2 од 15.4.2011.год.), приложеног у аналитичкој основи овог Плана. Установа заштите дужна је да у року од две године утврди да ли евидентирана непокретност има споменичка својства и да у том року предложи утврђивање те непокретности за културно добро. У случају да евидентирана непокретност не буде проглашена за непокретно културно добро у року од три године од дана евидентирања, на њу се у складу са чланом 29. Закона о културним добрима ("Службени гласник РС" бр. 71/94) неће односити прописане мере заштите и обавеза прибављања услова надлежне службе заштите већ их је могуће еконструисати, дограђивати и преграђивати у складу са локацијском дозволом издатом на основу правила грађења из Плана.
Амбијенталне целине изражених споменичких вредности штитиће се и уређивати као део шире целине уз доследност у очувању амбијента и његовог историјског и естетског континуитета. У њима је потребно заштитити урбанистичку матрицу, однос између изграђеног и слободног простора, карактеристичне грађевинске структуре и у највећој могућој мери успоставити хармоничан просторни склад са наслеђем. Ради успостављања хармоничног односа са постојећим вредностима, нову изградњу у овим целинама габаритом и наменом ускладити са постојећим објектима без нарушавања силуете и основних визура. Евентуална доградња и преобликовање морају бити већег обима и везани за шире окружење, а у складу са локацијском дозволом издатом на основу правила грађења из Плана. Обликовање дограђеног дела мора исправно и студиозно решити као специфичан архитектонски проблем. У циљу ревитализације објеката који су остали ван функције могуће је увођење нових, компатибилних намена, у складу са основном наменом простора.
Планске мере заштите непокретних културних добара:

1. Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром дужан је да га чува, одржава и спроводи утврђене мере заштите, као и да неодложно обавештава Завод за заштиту споменика кудтуре у Нишу о правним и физичким променама насталим у вези са културним добром;
2. Носилац права, обавеза и одговорности у погледу коришћења, управљања и располагања културним добром, нема права да га користи и употребљава у сврхе које нису у складу са његовом природном наменом и значајем, нити да руши, преправља, презиђује или врши било какве радове који могу довести до оштећења културног добра или нарушити његова својства;

3. Непокретна културна добра не смеју се користити у сврхе које нису у складу са њиховом природом, наменом и значајем нити на начин који може довести до њиховог оштећења;
4. Непокретно културно добро се не сме оштетити, уништити, нити се без сагласности службе заштите може мењати његов изглед, својство или намена;
5. До истека рока за утврђивање за непокретна културна добра, непокретности које уживају предходну заштититу уживају исте мере заштите и обавезу прибављања услова надлежне службе заштите као и непокретна културна добра,
6. Забрањује се парцелација и препарцелација постојећих грађевинских парцела на којима се налазе непокретна културна добра;
7. Забрањује се извођење радова којима се врши промена облика или постојеће намене терена;
8. Забрањује се рушење, раскопавање, преправљање, презиђивање, адаптација, или извођење било каквих радова који могу променити изглед и својства непокретног културног добра без сагласности Завода за заштиту споменика културе у Нишу.
9. Очувати све спољне елементе на згради музеја Топлице уз могућност адаптације унутрашњег простора сходно новој функцији;
10. Очување изворног изгледа спољашње архитектуре и ентеријера, хоризонталног и вертикалног габарита, облика и нагиба крова, свих конструктивних и декоративних елемената, оригиналних материјала и функционалних карактеристика на згради Гимназије и Старе гимназије;
11. Ажурно праћење стања и одржавање конструктивно-статичког система, кровног покривача, свих фасада, ентеријера и исправности инсталација зграда Гимназије и Старе гимназије;
12. Забрањује се преправљање, доградња __8ј___и надградња зграда Гимназије и Старе гимназије;
13. Забрањује се промена намене зграда Гимназије и Старе гимназије;
14. Забрањује се извођење радова који могу угрозити статичку безбедност непокретних културних добара;
15. Враћање изворног изгледа дворишној огради и оригиналних натписа на згради старе гимназије;
16. Забрањује се уништавање, прекопавање и заоравање археолошких локалитета као и звођење земљаних радова на дубини већој од 30cm, изградња свих врста објеката и инфраструктуре, неовлашћено ископавање, одношење камена и земље и прикупљања покретног материјала без сагласности надлежне установе заштите, претходних археолошких истраживања и адекватне презентације налаза.
17. Уколико се приликом извођења радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, инвеститор је дужан да прекине радове, предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и обавести Завод за заштиту споменика културе у Нишу.

Планске мере заштите заштићене околине непокретних културних добара:

1. Заштићена околина непокретних културних добара ужива исти третман у погледу предузимања мера заштите и свих других интервенција као и непокретна културна добра;
2. Забрањује се постављање ваздушних електро и ТТ водова;
3. Забрањује се градња и постављање трајних или привремених објеката који својом архитектуром, наменом, габаритом и висином могу угрозити или деградирати непокретно културно добро и његову заштићену околину;
4. Забрањује се парцелација и препарцелација постојећих грађевинских парцела, сеча стабала и извођење радова којима се врши промена облика или нагиба терена;
5. Активности на уређењу ових простора изводити тако да не угрожавају непокретно културно добро нити да својим карактером, обликом или габаритом доминирају над њим;
6. Забрањује се градња објеката који нису у функцији споменика културе у обухвату заштићене околине зграда Гимназије и Старе гимназије;
7. Забрањује се просипање, одлагање, складиштење и привременог или трајног депоновање отпадних и штетних материја (хемијски агресивних, експлозивних, отровних, радиоактивних);
8. Забрана постављања покретних тезги, киоска и других привремених објеката унутар заштићене околине;

9. Забрањује се промена намене или коришћења заштићене околине зграде Старе гимназије, која би угрозила овај споменик културе или његову заштићену околину;
10. Урбанистичко и комунално уређење, хортикултурно опремање и одржавање заштићене околине у функцији непокретног културног добра;
11. Одржавање зеленила и декоративне флоре у обухвату заштићене околине зграда Гимназије и Старе гимназије;
12. Инфраструктуру и објекте неопходне за туристичку презентацију планирати тако да својим положајем, габаритом и изгледом не ремете визуру нити пејзажне карактеристике простора од значаја за адекватан доживљај и презентацију непокретног културног добра.

Планом детаљне регулације "Брдо Хисар" регулисаће се заштита, уређење, приступ и презентација у циљу активације научног, културно-историјског и туристичког потенцијала непокретног културног добра од великог значаја Споменичке целине "Комплекс Хисар" (Црква св. Прокопија, Латинска црква и Средњевековно утврђење). Планом ће се регулисати осветљење и уређење приступног пута и пешачких стаза како би се створили услови за његово очување и заштиту од дивље градње, као и боље коришћење у смислу рекреације, уз поштовање архитектонских и амбијенталних вредности простора. Простор на ком се налази ово непокретно културно добро од великог значаја подлеже најстрожијем систему заштите који искључује извођење било каквих радова осим конзерваторско-рестаураторских и радова на обезбеђењу приступних саобраћајница неопходних за туристичку активацију. Могуће је извођење приступних путева и стаза, обележавање и партерно уређење у циљу обезбеђивања примарне туристичке инфраструктуре, али тако да не ремете визуре нити пејзажне карактеристике простора од значаја за адекватну презентацију непокретног културног добра. Све активности на уређењу простора планирати тако да својим постојањем не угрозе непокретно културно добро нити да својим карактером, обликом или габаритом доминирају над њим. Забрањено је увођење садржаја који могу компромитовати непокретно културно добро али се дозвољава ревитализација у оквиру делатности из области културе уз комунално опремање у складу са потребама савременог живота. Планом се не могу мењати мере заштите утврђене Актом о проглашењу непокретног културног добра нити границе његове заштићене околине, а граница обухвата не сме бити мања или делити границу његове заштићене околине. Извођењу радова могуће је приступити након обављених истраживачко-конзерваторских радова и прибављених услова и сагласности Завода за заштиту споменика културе Ниш.

Према Плану генералне регулације Прокупља прописана је обавеза израде Плана детаљне регулације за Брдо Хисар и нерегулисане делове реке Топлице. Ово је веома значајно са аспекта службе заштите, с обзиром да се граница заштите и непосредна околина споменика културе од великог значаја за РС „Споменичка целина (град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква)“ брдо Хисар у Прокупљу налази на предметном подручју.
План детаљне регулације представља основ за све даље развојне планове и интегрисање овог веома значајног непокретног културног добра у савремене токове.

Општим правилима за уређење простора дате су смернице за стварање квалитетнијег амбијента. У циљу очувања идентитета планског подручја у даљој планској разради важно је нагласити значај одређених простора као урбаних елемената (потези, зоне, осовине, чворишта и сл.) који чине суштину града, испољавају његов дух, односно који га чине препознатљивим и привлачним. Неопходно је планирати нове и препознатљиве чворишне тачке по угледу на постојеће. Планиране јавне просторе уредити у облику репрезентативних простора у зеленилу. Забранити сваки облик градње који није у функцији репрезентативних простора.

Извршити валоризацију свих изграђених објеката и предвидети санацију свих оних објеката који не задовољавају стандарде у домену заштите животне средине или се у естетском или функционалном погледу не уклапају у непосредно окружење.

ПОПИС ОБЈЕКАТА ЗА КОЈЕ СЕ ПРЕ ОБНОВЕ И РЕКОНСТРУКЦИЈЕ МОРАЈУ ИЗРАДИТИ КОНЗЕРВАТОРСКИ И ДРУГИ УСЛОВИ ЗА ПРЕДУЗИМАЊЕ МЕРА ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ И ДРУГИХ РАДОВА

На основу услова Завода за заштиту споменика културе Ниш (бр. 286/2 од 15.4.2011. год.), на планском подручју од непокретних културних добара постоје следећи споменици културе:

1. **Зграда Основне школе Никодије Стојановић – Татко** (зграда старе гимназије);
2. **Зграда Музеја Топлице** (зграда некадашње поште);
3. **Зграда Гимназије**;
4. **Зграда Соколског дома**;
5. **Зграда Скушптине ошптине Прокупље** (зграда некадашњег Среског начелства и суда);
6. **Споменичка целина "Комплекс Хисар"**, коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и Средњевековно утврђење, (непокретно културно добро од великог значаја) и
7. **Споменик палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године.**

Језгро Прокупља се формирало углавном крајем 19. и почетком 20. века, да би у периоду између два светска рата добило свој коначан изглед, карактеристичан по стилским елеменатима у духу сецесије на објектима који су суштински ближи академизму и класицизму, али и мањим објектима са типским елементима неокласицизма, академизма и романтизма. На планском подручју евидентиран је низ објеката са архитектонским и културно-историјским вредностима који су као такви евидентирани да уживају претходну заштиту:

- **Турски амам у Кнез Михајловој;**
- **Објекти на Тргу Топличких јунака бр. 13 и 15;**
- **Објекат у улици Југ Богданова бр. 51;**
- **Објекат у улици Топлице Милана бр. 12;**
- **Објекат у улици 9. октобра бр. 70;**
- **Објекат у улици Косовској бр. 82;**
- **Објекти у улици Бошка Југовића бр. 4 и 6;**
- **Објекти у улици Ратка Павловића бр. 83, 84, 133, 135, 138, 140, 149, 159 и 160;**
- **Објекти у улици Даринке Несторовић 30, 31 и 37;**
- **Објекат у улици Генерала Транијеа бр. 13;**
- **Објекат у Скопљанској улици бр. 27;**
- **Објекат у улици Милене Јовановић бр. 26;**
- **Објекти у улици Никоција Стојановића Татка бр. 12, 20, и 33;**
- **Објекти у улици Бојводе Мишића бр. 12, 26, 29 и 35;**
- **Објекти у улици Василија Ћировића Жарког бр. 2 и 4;**
- **Објекти у Кнез Михајловој улици бр. 22, 24 и 26;**
- **Објекти у улици 9. октобра бр. 14, 22, 24, 26, 30, 36, 54 и 67;**
- **Објекат у улици Хајдук Вељка бр. 28;**
- **Објекат у Југ Богдановој улици бр. 23;**
- **Објекти у улици Бошка Југовића бр. 14, 16, 17, 19, 21, 36 и 48;**
- **Објекти у улици Стојана Стефановића бр. 3 и 5;**
- **Објекти у улици Страхињића Бана бр. 8, 13, 17 и 19 и**
- **Објекти у Поштанској улици бр. 9 и 19.**

Осим појединачних, евидентирани су и објекти у оквиру три амбијенталне целине:

I Објекти у улици Ратка Павловића бр. 34, 36, 38, 40, 45, 58, 60 и 62

Ово је група релативно добро очуваних објеката који се са различитим степеном интервенција могу реконструисати у некој од одговарајућих намена уколико изворна функција није одржива, а у складу са савременим потребама корисника. Доградња и преобликовање су могући уколико су везани за шире окружење, а у складу са локацијском дозволом издатом на основу правила грађења из Плана. Урбанистички положај угаоних објеката бр. 40, 34 (један преко пута другог) има посебан квалитет и делује као капија у главној улици.

II Објекти у улици Цара Душана бр. 1, 4, 7, 20, 23, 25, 27, 29, 33, и 35
У оквиру ове целине могуће је планирати и веће потезе градње али је неопходно обратити пажњу на ритам улице настао досадашњом парцелацијом тако да читава улица може кроз свој несметан развој да очува историјски карактер. Важно је градњу дуж улице, а посебно у непосредном окружењу заштићених објеката кроз правилан одабир елемената архитектонске форме и композиције суштинкси прилагодити амбијенту, тако да се окружење може слободно развијати али и очувати дух културно историјског наслеђа, а у складу са локацијском дозволом издатом на основу правила грађења из Плана.

III Објекти у Југ Богдановој улици бр. 102 – 138
Ову амибјенталну целину чини низу мањих објеката варошке архитектуре у духу академизма и еклектицизма који су у изузетно лошем стању. Могуће их је реконструисати на основу очуваних елемената архитектонске пластике, односно повлачењем аналогија са суседним и сличним објектима, као и података из веродостојних извора.

С обзиром на дугу историју насељавања планског подручја, на њему су евидентирани и бројни археолошки локалитети. Према резултатима археолошких истраживања утврђено је постојање насеља старчевачке и винчанске културе, а првобитно, насеље је формирано на брду Хисар одакле се ширило на простор који захвата данашње насеље. Како је данашње насеље у потпуности покрило старо, веома је важно приликом земљаних радова за темеље грађевина обратити пажњу на слојеве који садрже трагове ранијих времена. Према данашњим сазнањима простори на које посебно треба обратити пажњу су:

Падина од цркве Св. Прокопија према данашњем гробљу, особито улице Балканска и Бошка Југовића (налази зиданих гробница из римског и средњевековних периода);

5. **Улица Краљевића Марка** (три зидане античке гробнице и остава која је садржала антропоморфни суд, фибулу и прстен, из 4. века н.е.);
6. **Улица Вељка Миланковића – Вука** (налази предмети из праисторије, с почетка н.е у двориштима приватних кућа);
7. **Улица Добричка** (скелетни гробови с прилозима из римског периода);
8. **Бериље, двориште Пауновића воденице** (остаци римске виле зидане каменом и опеком са бар две просторије грејане су хипокаустом).

3. СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ЗА ПОЈЕДИНЕ СЕКТОРЕ ДЕЛАТНОСТИ И ЕКОНОМСКЕ, ПРОСТОРНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ОБЛАСТИ ДОНЕТЕ ЗА НИВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

3.а. СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2017-2027. ГОДИНЕ

Начела стратешког развоја културе заснована су, између осталог, на принципима заштите и вредновања културног наслеђа као необновљиве и јединствене заоставштине.

Начела културног развоја и културне политике, као и стратешки приоритети утемељени су у **Уставу Републике Србије,** међународним уговорима, споразумима и конвенцијама које је потписала Република Србија, Закону о култури, кровном документу у области културе, као и у домаћим стратешким документима. Такође, приоритети, циљеви и мере културне политике које ова стратегија промовише базирани су на различитим истраживањима, анализама и статистикама у области културе.
Овај документ је анализирао тренутно стање у култури, као и финансијска линије и средства која се издвајају за ову област, и резултати истраживања су поражавајући, с обзиром да су издвајања за културу минимална.

Година	Култура и јавно информисање	% у буџету РС	Култура (без јавног	% у буџету РС
2012	6.955.758.761	0,5	5.638.660.000	0,41
2013	6.343.593.000	0,43	5.907.561.183	0,40
2014	16.416.472.000	1,04	7.565.293.000	0,48
2015	16.678.247.000	1,04	7.530.257.000	0,47
2016	11.180.497.000	0,69	6.880.719.000	0,42

Табела 1: Средства издвојена за културу према законима о буџету РС

Градови и општине су, сходно члану 20 *Закона о локалној самоуправи*, дужни да обезбеде развој културе на својој територији, али испуњавање те обавезе углавном почива на финансирању рада установа културе средствима пренетим из буџета Републике. Градови у којима су седишта округа за културу издвајају средства у просечном износу од 5,6% буџета. Међутим, када се сагледају номинални износи, уочава се да је, заправо, реч о скромним средствима.
Закон о култури (члан 76) прописује обавезу суфинансирања пројеката у култури путем конкурса.
У Србији је препозната могућност подстицајних фискалних мера постоји *Правилник о улагањима у области културе која се признају као расход*, а у складу с њим је члан 15. *Закона о порезу на добит правних лица* који прописује проценат умањења пореза на име извршених улагања.

Богато непокретно културно наслеђе Србије суочено је с ризицима од пропадања због све већег броја грађевинских и инфраструктурних подухвата и недовољне свести друштва о његовом значају.

На основу закључака Стратегије развоја културе РС, Заводи за заштиту споменика културе имају обавезу утврђивање Листе националних приоритетних пројеката за период 2017-2027, која би се ажурирала на сваке 3 године и извођење конзерваторско-рестаураторских пројеката и пројеката ревитализације културних добара у складу са Листом.

3.Б. НАЦИОНАЛАНА СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА (СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК БР. 57/2008)

Визија одрживог развоја Републике Србије је да РС буде институционално и економски развијена држава са ефикасним коришћеним природним и створеним ресурсима и очуваном животном средином, историјским и културним наслеђем.

3.В. СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ТУРИЗМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2016-2025 (СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК БР. 98/2016)

Савремена очекивања туриста су различита, али приметан је пораст посета најзначајнијим сегментима:

- покретног (музеји, библиотеке, архиви, галерије),
- непокретног (археолошки локалитети, урбана језгра, заштићене просторне културно-историјске целине, споменици народног градитељства, фортификације, бојишта, стратишта) и
- нематеријалног (слава, Ђурђевдан; Музеј на отвореном „Старо село - Сирогојно”) културног наслеђа .

Такође, је приметан пораст посета значајним прославама и догађајима, као и значајним институцијама и споменицима културе, војним меморијалима и местима страдања, као и подручјима значајних дешавања.
SWOT анализа туризма указује да Република Србија поседује потребне снаге за туристички развој – атрактиван и разноврстан природни амбијент, аутентичну гастрономију и културну баштину, термалне изворе и нетакнуту природу.
Слабости туризма Републике Србије углавном произлазе из интерних препрека које је нужно отклонити у кратком року. Претње су повезане са даљим нечињењем и некоординацијом, као и изостанком активније улоге локалних власти, а везано за културну баштину - непоштовање мера заштите у заштићеним подручјима и запуштеност објеката и споменика под заштитом државе.
Према Стратегији развоја туризма РС 2016-2025. године, суштински нова пословна мисија туризма Републике Србије до 2025. године треба да се везује, између осталог и за:

1. ефикаснију предузетничку и одрживу употребу постојећих и неискоришћених заштићених природних и културних добара;
2. њихову ефикаснију и свеобухватнију заштиту;
3. подстицање руралног и регионалног развоја и смањење депопулације;

Кроз ову стратегију израђена је и анализа утицаја на културно наслеђе и природна добра, у којој се у најширем смислу речи, под културним и природним наслеђем (културним и природним добрима) подразумевају предели изузетних природних одлика, историјска места, локалитети, као и изграђене творевине, али и биодиверзитет, традиција, текуће и културне активности из прошлости, знање и постојећа животна искуства.
Туризам представља главну покретачку снагу културне размене на глобалном нивоу, обезбеђујући и презентујући посетиоцима лично искуство живота из прошлости и садашњости, осликавајући основне карактеристике одређених подручја и заједница. Природно и културно наслеђе, различитост обичаја и културе живота заједница представљају главне туристичке атракције.

Кључне претње које развој туризма доноси у погледу природног и културног наслеђа су следеће:

1) неадекватно сагледавање потенцијалних конфликата између пројеката развоја туризма и заштите наслеђа најчешће доводи до израде лоших планова и штетног утицаја на природно и културно наслеђе, као и на начин живота локалних заједница
2) развој туризма може изразито негативно утицати на читава подручја, уколико не узме у обзир естетске, друштвене и културне димензије простора који окружује природна и културна добра, карактеристике биодиверзитета, као и шири визуелни контекст;

3) конзервација, интерпретација и програми развоја туризма који су базирани на неадекватном разумевању комплексних и најчешће конфликтних важних карактеристика подручја могу довести до губитка његове аутентичности и препознатљивости;
4) недостатак адекватне и примерене презентације и комуникације важности наслеђа, како посетиоцима, тако и локалним заједницама/домаћинима може довести до неразумевања и лошег односа према култури и наслеђу подручја у ширем смислу; на тај начин се може спречити или значајно умањити јавна и политичка подршка, као и доступна финансијска средства за заштиту и унапређење наслеђа;
5) лоше испланирани, лоше испројектовани и лоше лоцирани, као и неадекватно изграђени туристички капацитети могу имати несагледив утицај на еколошке карактеристике подручја, посебно уколико нису поштоване одредбе које су прописане одговарајућим режимом заштите;

4. СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ЗА ПОЈЕДИНЕ СЕКТОРЕ ДЕЛАТНОСТИ И ЕКОНОМСКЕ, ПРОСТОРНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ОБЛАСТИ ДОНЕТЕ ЗА ОПШТИНУ ПРОКУПЉЕ

4.а. СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ 2007-2017. ГОДИНЕ

Визија одрживог развоја Прокупља базира се на развоју привреде, пољопривреде и етно туристичке понуде, као и на очувању традиционалних вредности и културно-историјског наслеђа. Прокупље треба да постане препознатљиво по зеленим површинама, развијеној инфраструктури, савременом урбанистичком планирању и одговорном понашању према ресурсима у руралном подручју.

Брдо Хисар (Споменичка целина - град Хисар, црква Св. Прокопија и Латинска црква у Прокупљу) је препознато као најзначајнији културно-историјски и туристички симбол Прокупља. Нерешени правно-имовински односи, недостатак средстава за инвестиције и непостојање адекватног урбанистичког плана наведени су као кочнице у његовом развоју као туристичке дестинације.

Археолошко налазиште “Плочник”, локалитет површине 120ha, на коме је у периоду млађег неолита, средином шестог миленијума пре нове ере, била развијена металургија бакра. Налази се 25 км од Прокупља, а експонати се налазе у Народном музеју Топлице у Прокупљу.

Манастир Св.Ђорђа - “Ајдановац” – грађен око 1320. године на обронцима Великог Јастрепца, поседује веома леп, очуван и занимљив живопис, а удаљен је 24 км од Прокупља;

Народни музеј Топлице у Прокупљу – чувар историје и традиције Топличког краја у коме се могу наћи експонати од праисторије до модерних времена.

Објекат ''Савићевац'' на врху Хисара са рестораном и баштом са које се види цео град има могућност за смештај 12 особа.

ПРИЛОЗИ

Ж – ПРИЛОЗИ

Ж-1. СПИСАК ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Ж-2. ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

Ж-1. СПИСАК ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Цртеж 1. Фигурина са археолошког налазиште Плочник (Документација: Народни музеј Топлице, 2012/2013)
Цртеж 2. Основа истражених остатака римских терми (документација: ЗЗСКНиш)
Цртеж 3. Остаци ранохришћанске базилике и Југ Богданове цркве у подножју Хисара (документација: ЗЗСКНиш, М. Поповић)
Цртеж 4. Ситуациони план споменичке целине Хисар (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Цртеж 5. Основа цркве Св. Прокопија (документација: ЗЗСКНиш, 1966.)
Цртеж 6. Подужни пресек цркве Св. Прокопија (документација: ЗЗСКНиш, 1966.)

ПРОСТОРНО УРБАНИСТИЧКЕ АНАЛИЗЕ

Карта 1. Топлички управни округ – положај (преузето са: https://www.toplicki.okrug.gov.rs/geografski-polozaj/)
Карта 2. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из римског периода (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Карта 3. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из периода Византије (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Карта 4. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из средњег века (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Карта 5. Ситуациони план са приказом махала у периоду османске доминације (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Карта 6. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из периода османске доминације (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 7. Најзначајнији објекти изграђени у периоду од ослобођења од Турака до Другог светског рата (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

Карта 8. ГУП Прокупље 1981, књига 1 – графички прилог: постојеће стање територије ГУП-а (документација: архива Завода за урбанизам Ниш)
Карта 9. ГУП Прокупље 1981, књига 1 – графички прилог: главна концепција просторне организације (документација: архива Завода за урбанизам Ниш)

Карта 10. Ситуациони план са приказом непокретних културних добара у Прокупљу (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 11. Централна градска зона Прокупља I (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 12. Централна градска зона Прокупља I са приказом непокретних културних добара и објеката са споменичким карактеристикама (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 13. Централна градска зона Прокупља II, Улице цара Душана, 9. октобра и део Улице Василија Ђуровића Жарког (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 14. Централна градска зона Прокупља II са приказаним непокретним културним добрима и евидентираним објектима са споменичким карактеристикама (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 15. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „А“ (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 16. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „Б“(обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 17. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „В““(обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)
Карта 18. Мапа непокретних културних добра на подручју дела Топличког, Нишавског и Јабланичког округа (Подлога: Геосрбија, 25.12.2018.)
Карта 19. Мапа непокретних културних добра на подручју дела Топличког и Нишавског округа (Подлога: Геосрбија, 25.12.2018.)

ФОТОДОКУМЕНТАЦИЈА

Слика 1. Ситуациони план са објектима из периода римског царства у подножју Хисара (Подлога: Геосрбија, 06.12.2018.)
Слика 2. Статуета Херкула (Фотографија: Народни музеј Топлице)
Слика 3. Део плоче са натписом код Херкуловог храма (Фотографија: Ивана Цветковић, 2018)
Слика 4. Римске терме током археолошких истраживања (Фотографија: Јулка Кузмановић Цветковић)
Слика 5. Римски мост на Топлици (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слике 6. Остаци ранохришћанске базилике (Фотографија: ЗЗСКНиш)
Слика 7. Југ Богданова црква у подножју Хисара (Фотографија: ЗЗСКНиш)
Слика 8. Остаци ранохришћанске базилике и Југ Богданове цркве у подножју Хисара (Фотографија: Јулка Кузмановић Цветковић)
Слика 9. Горњи град утврђења на Хисару (Фотографија: Јулка Кузмановић Цветковић)
Слика 10. Средња кула подграђа утврђења на Хисару (Фотографија: Јулка Кузмановић Цветковић)
Слике 11-13. Црква Св. Прокопија (Фотографије: ЗЗСКНиш)
Слика 14. Панорама Прокупља (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 15. Поглед на Прокупље 1878. године са подножја Хисара (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слике 16 и 17. Турски Хамам (Фотографије: Народни музеј Топлице)
Слика 18. Зграда старе школе (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 19. Поглед на Прокупље 1878. године са подножја Хисара (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 20. Зграда старе гимназије око 1910. године (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 21. Централни градски трг (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 22. Зграда окружног начелства (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 23. Пољопривредна школа (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 24. Болнички комплекс (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 25. Дом соколског друштва (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 26. Зграда Гимназије (Фотографија: ЗЗСКНиш)
Слике 27 и 28. Млин „Данчевић“(Фотографије: Историјски архив Топлице, Прокупље)
Слике 29 и 30. Железничка станица Прокупље (Фотографије: Историјски архив Топлице, Прокупље)
Слика 32 и 33. Панорама града са зеленим површинама уклопљеним у урбану матрицу града (Фотографије: Историјски архив Топлице, Прокупље)
Слика 34. Индустријски комплекс (Фотографија: Историјски архив Топлице, Прокупље)

Слика 35. Брдо Хисар (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 36. Југ Богданова кула (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 37. Улица Југ Богдана 1909. године (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 38. Улица Југ Богдана поглед са Царине (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 39. Улица Југ Богдана поглед на Хисар, 1959. године (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 40. Улица Југ Богдана поглед ка Хисару (Фотографија: ЗЗСКНиш, 2016)
Слика 41. Трг топличких јунака, поглед са Боровњака (Фотографија: Историјски архив Топлице
Слика 42. Трг топличких јунака, са старом турском чесмом (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 43. Трг топличких јунака 1941. године, са споменик0м (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 44. Соколски дом (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 45. Зграда поште (Фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 46. Зграда Гимназије (Фотографија: ЗЗСКНиш)
Слика 47. Зграда старе гимназије (Фотографија: Историјски архив Топлице)

Слике 48 и 49. Зграда у Ул. Југ Богданова бр. 51, Галерија „Божа Илић“ (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 50. Зграда у Ул. Југ Богданова бр. 23 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 51. Зграда Занатског дома у Ул. Ратка Павловића бр. 41 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 52. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 45 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 53. Зграда Дома војске у Ул. Ратка Павловића бр. 83 (Фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Слика 54. Улица цара Душана, поглед ка истоку (фотографија: ЗЗСКНиш, 2018
Слике 55. Улица 9. Октобра, поглед ка Хисару, некада и сада (фотографија: Историјски архив Топлице)
Слике 56. Улица 9. Октобра, поглед ка Хисару, некада и сада (фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 57. Улица Василија Ђуровића, поглед ка југу (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 58. Зграда среског начелства (фотографија: Историјски архив Топлице)
Слика 59. Зграда среског начелства (фотографија: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 60 и 61. Изглед хамама (Фотографије: Народни музеј Топлице, 2013)
Слике 62 и 63. Изглед слане чесме (Фотографије: Историјски архив Топлице, ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 64 и 65. Изглед уличне фасаде Грчке куће (Фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 66. Поглед на Вишу домаћичку и Нижу пољопривредну школу (Фото: Историјски архив Топлице)
Слике 67. Главна фасада Више домаћичке школе (Фото: Историјски архив Топлице)
Слика 68. Нижа пољопривредна школу (Фото: Историјски архив Топлице)
Слике 69. Поглед на Водоторањ (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 70. Поглед на зграду Железничке станице Прокупље (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 71. Зграда градска кафане (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 72 и 73. Грађевина у Улици Топлице Милана бр. 12 (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 74. Грађевина у Улици Никодија Стојановића Татка бр. 33 (Фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

КАРТОНИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ

1. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ – **СК 53: СПОМЕНИЧКА ЦЕЛИНА „ХИСАР“**

Фотодокументација:
Слика 1. Споменичка целина „Хисар“ – утврђење и цистрена; (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 2. Споменичка целина „Хисар“ Латинска црква; (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2011)
Слика 3. Споменичка целина „Хисар“ Југ Богданова кула (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 4. Утврђење 1689. године (фото: Историјаки архив Топлице)
Слика 5. Брдо Хисар, утврђење са кулама, непосредно након 1878. год (фото: Историјаки архив Топлице)
Слика 6. План кастела и изглед куле уз реку Топлицу, према Феликсу Каницу, XIX век
Слике 7-14-: *Споменичка целина „Хисар“ (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2011* и 2018)
Слика 15. Брдо Хисар и „Савићевац“ (фотографија: Јулка Кузмановић Цветковић)
Слика 16. Спомен костурница (Преузето са: http://politikin-zabavnik.co.rs/pz/content/stare-slike-srbije-i-sire-okoline-da-beograd-nije-0)

Техничка документација:
Цртеж 1: Ситуациони план комплекса са границама заштите (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Цртеж 2: Ситуациони план горњег града (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Цртеж 3: Основа горњег града (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Цртеж 4: Пресек кроз горњи град (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Цртеж 5: Изгледи бедема горњег града (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

2. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ – **СК 93: ЗГРАДА МУЗЕЈА ТОПЛИЦЕ**

Фотодокументација:
Слике 1-3. Зграда Народног Музеја Топлице (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 4-5: Зграда Народног музеја Топлице, некадашње поште (фото: Историјски архив Топлице)
Слике 6-7: Зграда Народног музеја Топлице, некадашње поште (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Техничка документација:
Цртеж 1: Основа приземља (документација: ЗЗСКНиш, М. Војиновић, Н. Босанац)
Цртеж 2: Изглед из Поштанске улице и угаони изглед (документација: ЗЗСКНиш, М. Војиновић, Н. Босанац)
Цртеж 3: Изглед из Улица Ракта Павловића (документација: ЗЗСКНиш, М. Војиновић, Н. Босанац)

3. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ – **СК 320: ЗГРАДА ГИМАНЗИЈЕ У ПРОКУПЉУ**

Фотодокументација:
Слике 1-3. Зграда Гимназије у Прокупљу (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 4 5: Зграда Гимназије (фото: архива ЗЗСКНиш)
Слике 6-7: Зграда Гимназије (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Техничка документација:
Цртеж 1: Основа приземља (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)
Цртеж 2: Основа спрата (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)
Цртеж 3: Подужни пресек (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)
Цртеж 4: Главна фасада (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)
Цртеж 5: Дворишна фасада (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)
Цртежи 6 и 7: Бочне фасаде (документација: Општина Прокупље, Г. Китановић, 2018)

4. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ – **СК 322: ЗГРАДА СТАРЕ ГИМНАЗИЈЕ У ПРОКУПЉУ**

Фотодокументација:
Слике 1-3. Зграда старе гимназије у Прокупљу (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 4. Зграда старе Гимназије (фото: Историјски архив Топлице, Прокупље)
Слика 5. Зграда старе Гимназије – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 6. Зграда старе Гимназије – поглед са запада (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 7. Зграда старе Гимназије – поглед са истока (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Техничка документација:
Цртеж 1: Основа приземља (документација: архива ЗЗСКНиш)
Цртеж 2: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)
Цртеж 3: Главни фасадни изглед (документација: архива ЗЗСКНиш)

5. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ – **СК 325: ЗГРАДА СОКОЛСКОГ ДОМА У ПРОКУПЉУ**

Фотодокументација:
Слике 1. Зграда Соколског дома у Прокупљу (фото: архива ЗЗСКНиш)
Слика 2. Зграда Соколског дома у Прокупљу – главна фасада (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 3. Зграда Соколског дома у Прокупљу – тржни центар са источне стране (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 4. Зграда Соколског дома – поглед са запада (фото: архива ЗЗСКНиш)
Слика 5. Зграда Соколског дома – поглед са истока (фото: Историјски архив Топлице)
Слика 6. Зграда Соколског дома – детаљ сунчаног сата (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 7. Зграда Соколског дома – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)
Слика 8. Зграда Соколског дома и ТЦ „Соколана“ (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)
Слика 9. Зграда Соколског дома – детаљ спомен плоче (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић. 2018)

Техничка документација:
Цртеж 1: Основа приземља (документација: архива ЗЗСКНиш)
Цртеж 2: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)
Цртеж 3: Главни фасадни изглед (документација: архива ЗЗСКНиш)

6. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ – **СК 351: ЗГРАДА ОПШТИНЕ ПРОКУПЉЕ**

Фотодокументација:
Слике 1-3. Зграда општине Прокупље (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 4. Зграда Општина Прокупље – општи изглед са Боровњака (фото: Историјски архив Топлице)
Слика 5. Зграда Општина Прокупље – општи изглед са окружењем (фото: Историјски архив Топлице)
Слика 6. Зграда Општина Прокупље – поглед са севера (фото: Историјски архив Топлице)
Слика 7. Зграда Општина Прокупље и Хунђур махала – поглед са југа (фото: Историјски архив Топлице)
Слика 8. Зграда Општина Прокупље – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 9. Зграда Општина Прокупље – главни изглед (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 10. Зграда Општина Прокупље – детаљ над улазним порталом (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 11. Зграда Општина Прокупље – улазни портал и детаљи (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Техничка документација:
Цртеж 1: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)
Цртеж 2: Попречни пресек (документација: архива ЗЗСКНиш)

Цртеж 3: Део бочног изгледа (документација: архива ЗЗСКНиш)

7. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ – **СК 376: СПОМЕНИК ПАЛИМ ТОПЛИЧАНИМА**

Фотодокументација:
Слике 1-2. Споменик палим топличанима (фото: ЗЗСКНиш)
Слика 3-5. Архивске фотографије (преузето са: https://www.delcampe.net/fr/collections/)
Слике 6-8. Споменик пре радова на обнови 2016. године (Фото: ЗЗСКНиш)
Слике 9-11. Споменик након конзерваторско-рестаураторских радова 2017. Године (Фото: ЗЗСКНиш)

Техничка документација:
Цртеж 1: Основа споменика (документација: ЗЗСКНиш, И. Цветковић. Г. Радосављевић, 2016)
Цртежи 2-5: Изгледи споменика (документација: ЗЗСКНиш, И. Цветковић. Г. Радосављевић, 2016

8. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ **ЦЕНТРАЛНЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ ПРОКУПЉА I**

Фотодокументација:
Слика 1. Панорама Прокупља са Хисара (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 2. Улица Југ Бодгана (фото: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2016)
Слика 3. Споменик палим топличанима (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 4. Улица Ратка Павловића (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 5. Панорама Прокупља са Хисара (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 6-11. *Споменичка целина „Хисар" (фото: ЗЗСК Ниш, Зоран Радосављевић, 2011* и 2018)
Слике 12-40. Изглед уличног низа улице Југ Богдана (десна страна) (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 41-72. Изглед уличног низа улице Југ Богдана (лева страна) (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 73-76. Споменик палим топличанима и Трг топличких јунака (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 77-82. Група споменика културе у Улици Ратка Павловића (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 83-93. Градитељско наслеђе у Улици Ратка Павловића (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Техничка документација:
Цртеж 1: Ситуациони план Централне градске зоне Прокупља I (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Цртеж 2: Ситуациони Стуациони план Централне градске зоне Прокупља I са уцртаним непокретним културним добрима и објектима са споменичким карактеристикама у обухвату централне градске зоне Прокупља I (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

Цртеж 3: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, десна страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)
Цртеж 4: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I, први део (Југ Богданова улица, лева страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)
Цртеж 5: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I, други део (Југ Богданова улица, лева страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)

Цртеж 6: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, десна страна) (обрада: ЗЗСКНиш, Надежда Ракоција, 2018.)

9. КАРТОН ВАЛОРИЗАЦИЈЕ **ЦЕНТРАЛНЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ ПРОКУПЉА II**

Фотодокументација:
Слика 1. Панорама Прокупља са Хисара (фото: Историјски архив Топлице)
Слика 2. Кућа у Улици Цара Душана (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 3. Кућа у Улици 9. октобра (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 4. Кућа у Улици 9. октобра (фото: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 5-19. Улица цара Душана (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 35-66. Изглед уличног низа улице Југ Богдана (лева страна) (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 20-31. Улица 9. октобра (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слике 32-35. Улица Василија Ђуровића Жарког (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)
Слика 36. Зграда општине Прокупље (фотографије: ЗЗСКНиш, Зоран Радосављевић, 2018)

Техничка документација:
Цртеж 1: Ситуациони план Централне градске зоне Прокупља II (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)
Цртеж 2: Ситуациони Стуациони план Централне градске зоне Прокупља II са уцртаним непокретним културним добрима и објектима са споменичким карактеристикама у обухвату централне градске зоне Прокупља II (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018)

Цртеж 3: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља II (Улица Василија Ђуровића Жарког, испред зграде општине) (обрада: ЗЗСКНиш, Ивана Цветковић, 2018.)

Ж-2. ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

Карта 1. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из римског периода
Карта 2. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из периода Византије
Карта 3. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из средњег века
Карта 4. Ситуациони план са приказом махала у периоду османске доминације
Карта 5. Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из османског периода
Карта 6. Најзначајнији објекти грађени у периоду од ослобођења од Турака до Другог светског рата

Карта 7. Ситуациони план са приказом непокретних културних добара у Прокупљу
Карта 8. Централна градска зона Прокупља I
Карта 9. Централна градска зона Прокупља I са приказом непокретних културних добара и објеката са споменичким карактеристикама
Карта 10. Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, десна страна)
Карта 11a. Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, лева страна)
Карта 11b. Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, лева страна)
Карта 12. Централна градска зона Прокупља II
Карта 13. Централна градска зона Прокупља II са приказаним непокретним културним добрима и евидентираним објектима са споменичким карактеристикама
Карта 14. Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља II (Улица Василија Ђуровића Жарког, испред зграде општине)
Карта 15. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „А“
Карта 16. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „Б“
Карта 17. Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама – категорија „В“

Карта 18. Саобраћајна инфраструктура
Карта 19. Образовне институције
Карта 20. Спорт и рекреација
Карта 21. Парковске и зелене површине

РИМСКИ ПЕРИОД - HAMMEUM

1. Остаци утврђења
2. Темељи објекта
3. Римски гроб
4. Некропола
5. Покретни налази дуж обале реке Топлице
6. Римско купатило - *Terme*
7. Херкулов храм (I-II век)
8. Зидане гробнице (IV век)
9. Некропола - зидане гробнице
10. Слана чесма - остаци римских терми и водовода
11. Некропола (IV век)

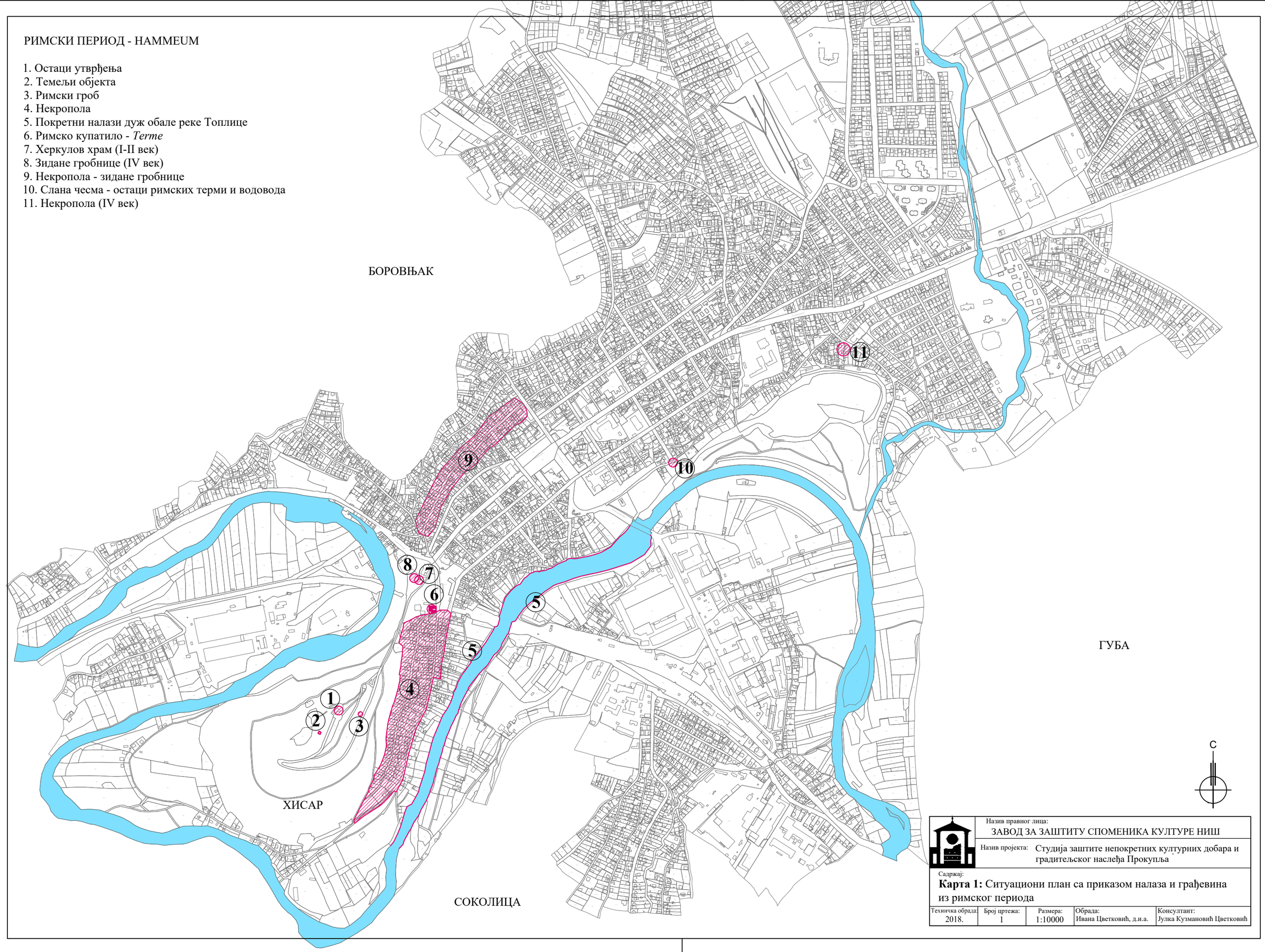

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 1: Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из римског периода

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Консултант:
2018.	1	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Јулка Кузмановић Цветковић

ВИЗАНТИЈА

1. Остаци објекта
2. Рановизантијска базилика
3. Остаци византијске куће

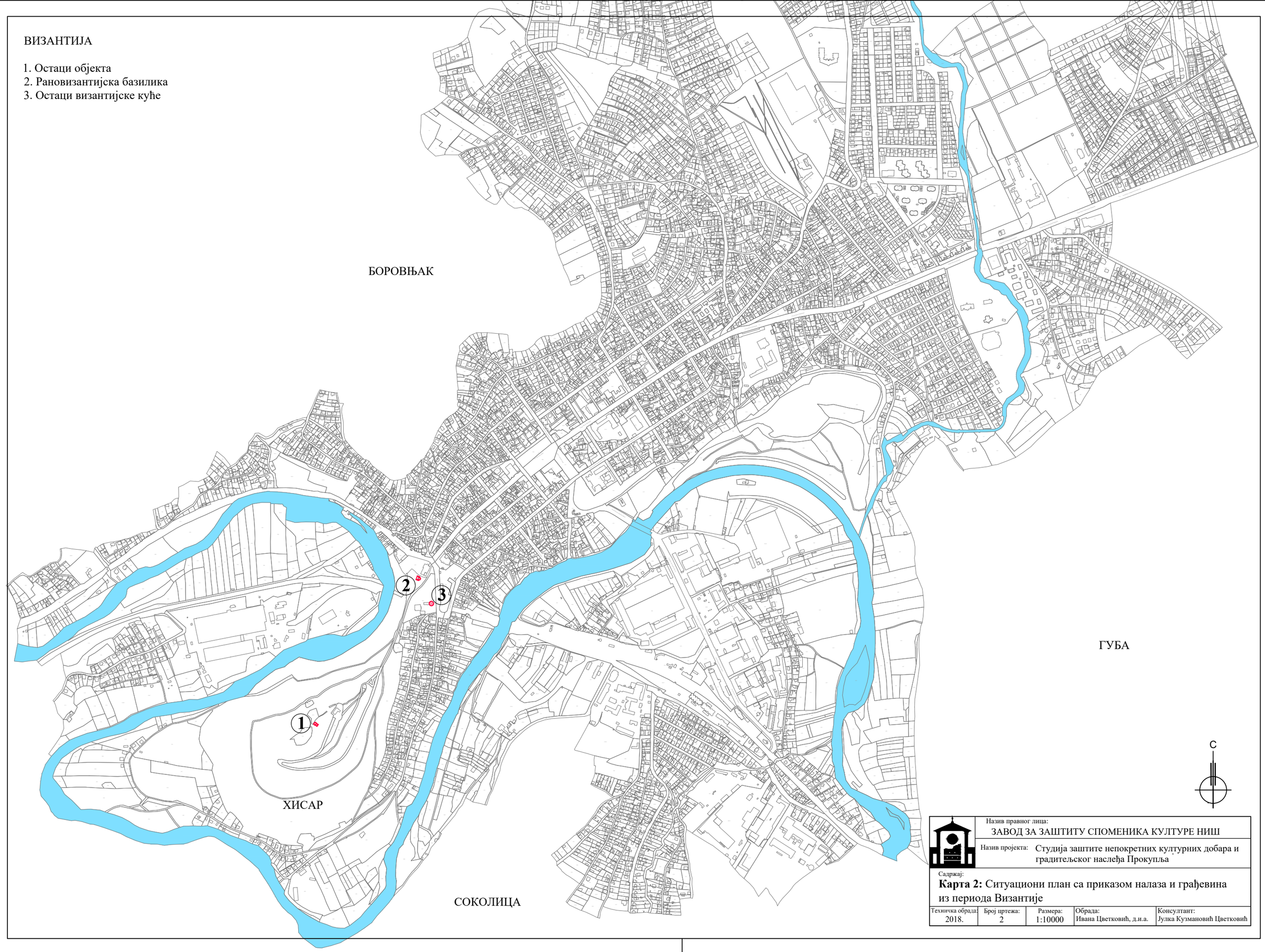

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 2: Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из периода Византије

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Консултант:
2018.	2	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Јулка Кузмановић Цветковић

СРЕДЊИ ВЕК

1. Остаци утврђења
2. Горњи град
3. Прво подграђе
4. Друго подграђе
5. Југ Богданова кула
6. Видљиви остаци тунела
7. Остаци тунела
8. Средњевековна црква
9. Хлебна пећ
10. Дубровачка некропола
11. Средњевековна некропола
12. Средњевековна црква, Латинска црква
13. Средњевековна митрополија
14. Некропола из XIV века
15. Покретни налаз - Гепидски мач

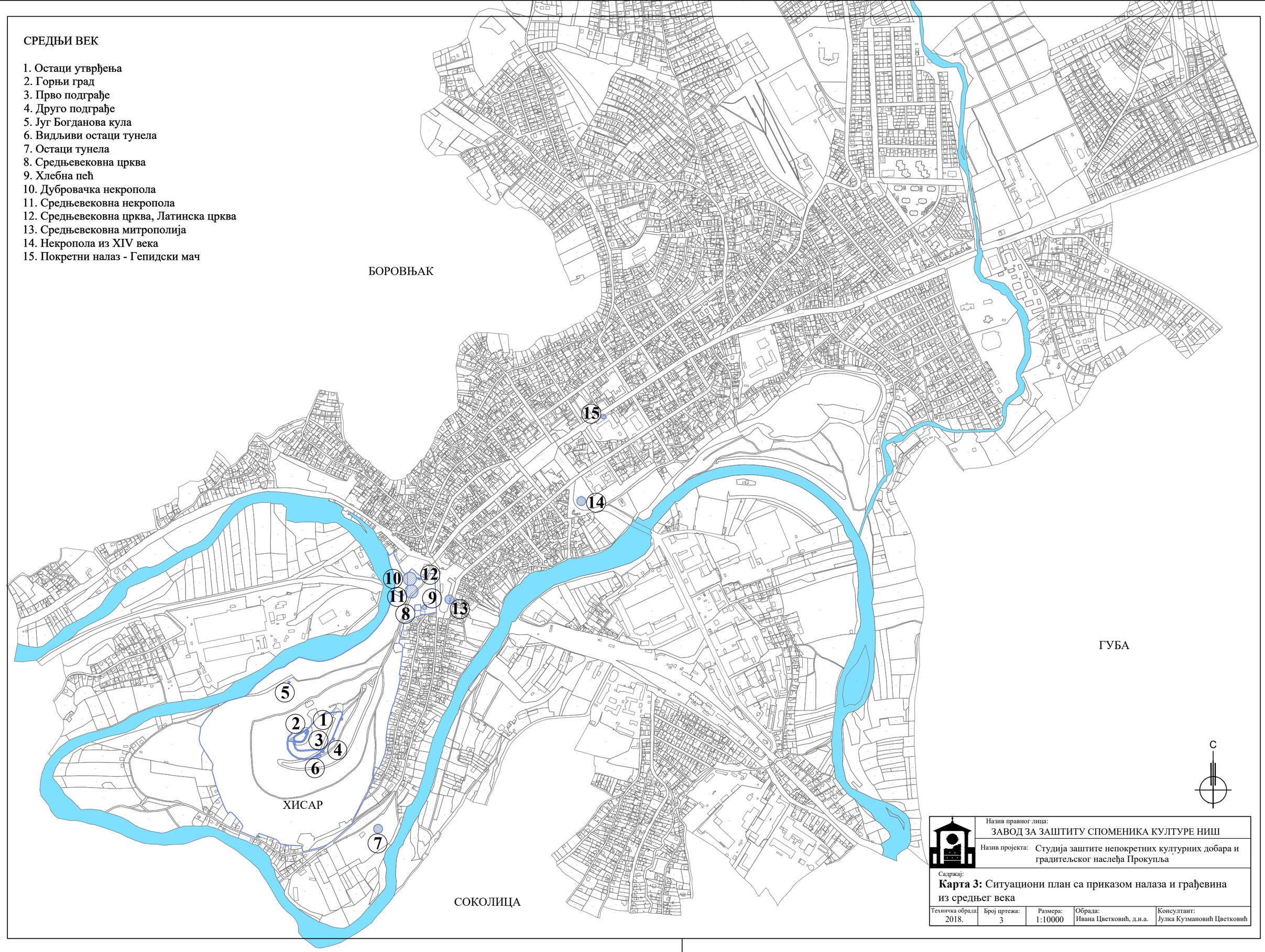

Назив правног лица: ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ				
Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља				
Садржај: **Карта 3:** Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из средњег века				
Техничка обрада: 2018.	Број цртежа: 3	Размера: 1:10000	Обрада: Ивана Цветковић, д.и.а.	Консултант: Јулка Кузмановић Цветковић

ПЕРИОД ОСМАНСКЕ ДОМИНАЦИЈЕ

А. ТАБАК МАХАЛА
Б. ЦАРИНА
В. ХУНЂАР МАХАЛА
Г. ЧЕРКЕЗ МАХАЛА

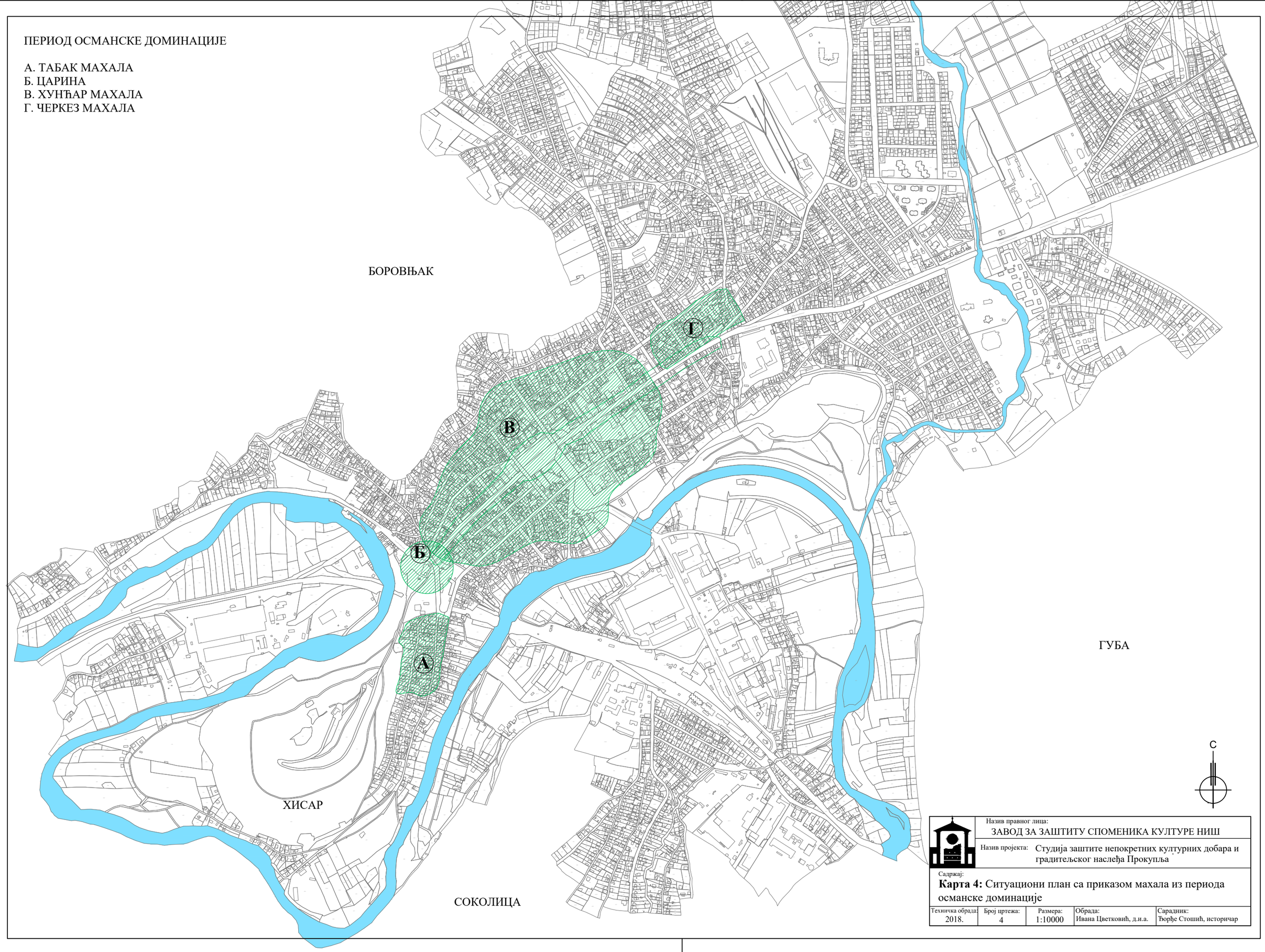

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 4:** Ситуациони план са приказом махала из периода османске доминације

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	4	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

ПЕРИОД ОСМАНСКЕ ДОМИНАЦИЈЕ

А. ТАБАК МАХАЛА
Б. ЦАРИНА
В. ХУНЂАР МАХАЛА
Г. ЧЕРКЕЗ МАХАЛА

1. Православна црква
2. Српско православно гробље
3. Латинска црква
4. Дубровачко гробље
5. Зграда општине под Турцима
6. Зграда прве српске основне школе
7. Турски водовод
8. Џамија
9. Хамам
10. Чесма
11. Турске управне зграде и чиновничке канцеларије
12. Сахат кула
13. Караван сарај
14. Чесма на углу
15. Камена чесма
16. Турско и албанско гробље и џамија
17. Турска кућа, прва апотека
18. "Команда" двоспратне турске касарне
19. Џамија и турско гробље
20. Школска чесма
21. Турска кућа и остаци пећи
22. Слана чесма
23. Черкешка чесма
24. Џамија
25. Барутана и магацин за оружје

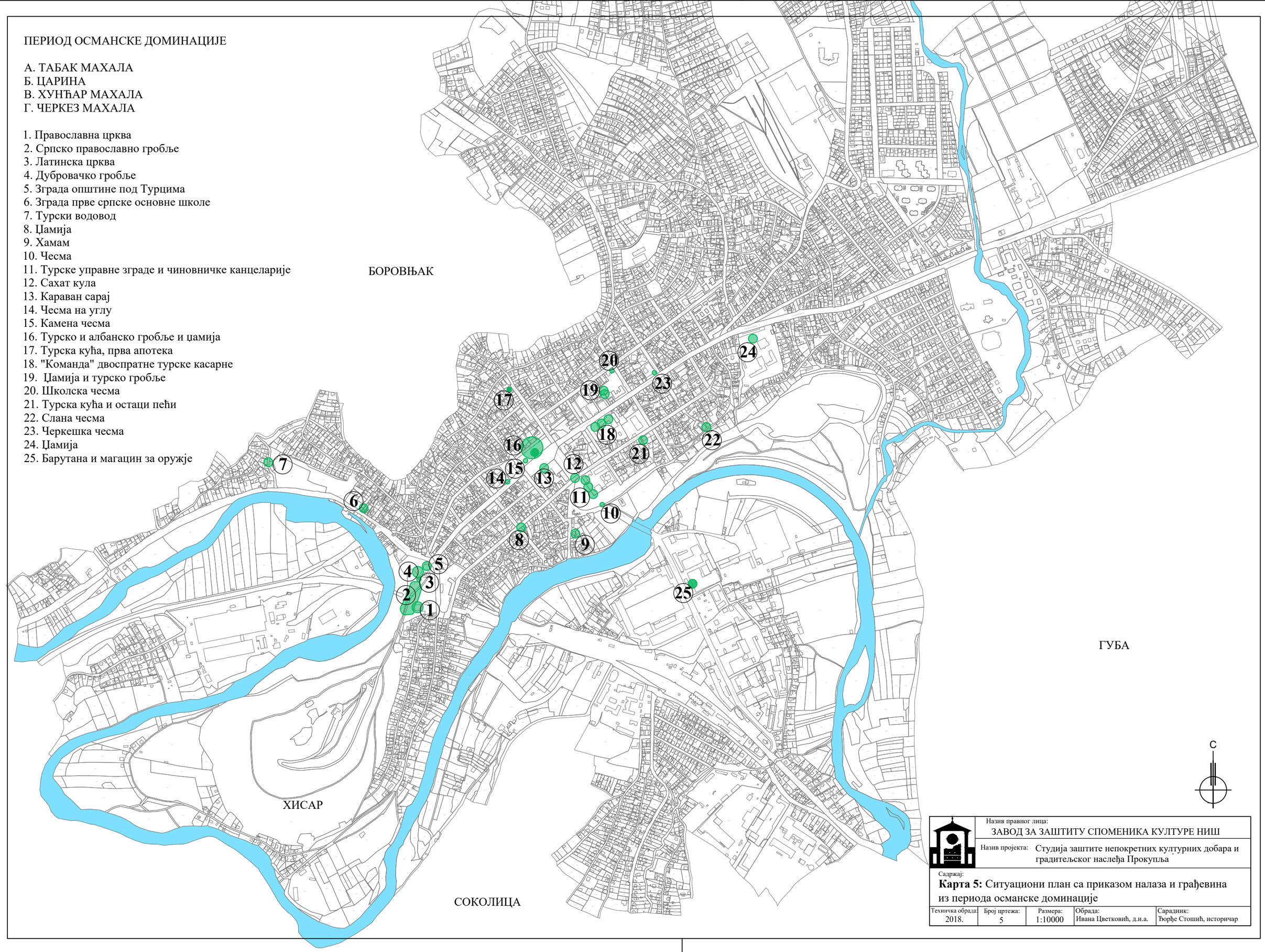

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 5: Ситуациони план са приказом налаза и грађевина из периода османске доминације

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	5	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

ПЕРИОД ОД ОСЛОБОЂЕЊА ОД ТУРАКА ДО ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

1. Зграда пољопривредне школе (1927. година)
2. Зграда бивше Више домаћичке школе (1937-1938. године)
3. Зграда старе гимназије (1899. година)
4. Занатски дом
5. Зграда поште (пројектована 1912. година)
6. Зграда Соколског дома (1934. година)
7. Зграда Гимназије (1937-1940. године)
8. Зграда општине Прокупље - Среског Начелства (1909. година)
9. Хотел "Европа" (XIX век)
10. Споменик палим Топличанима (1934. година)
11. Трговачки дом на "Царини" (1937-1940. година)
12. Задужбина "Савићевац" на Хисару (1927. година)
13. Зграда железничке станице са водоторњем и другим помоћним објектима (1925. година)
14. Део града тзв. "Гарић"
15. Градско купалиште "Дунек"
16. Бетонски мост преко реке Топлице (1934. година)
17. Чаршија
18. "Мала болница" - болнички комплекс (1929. година)

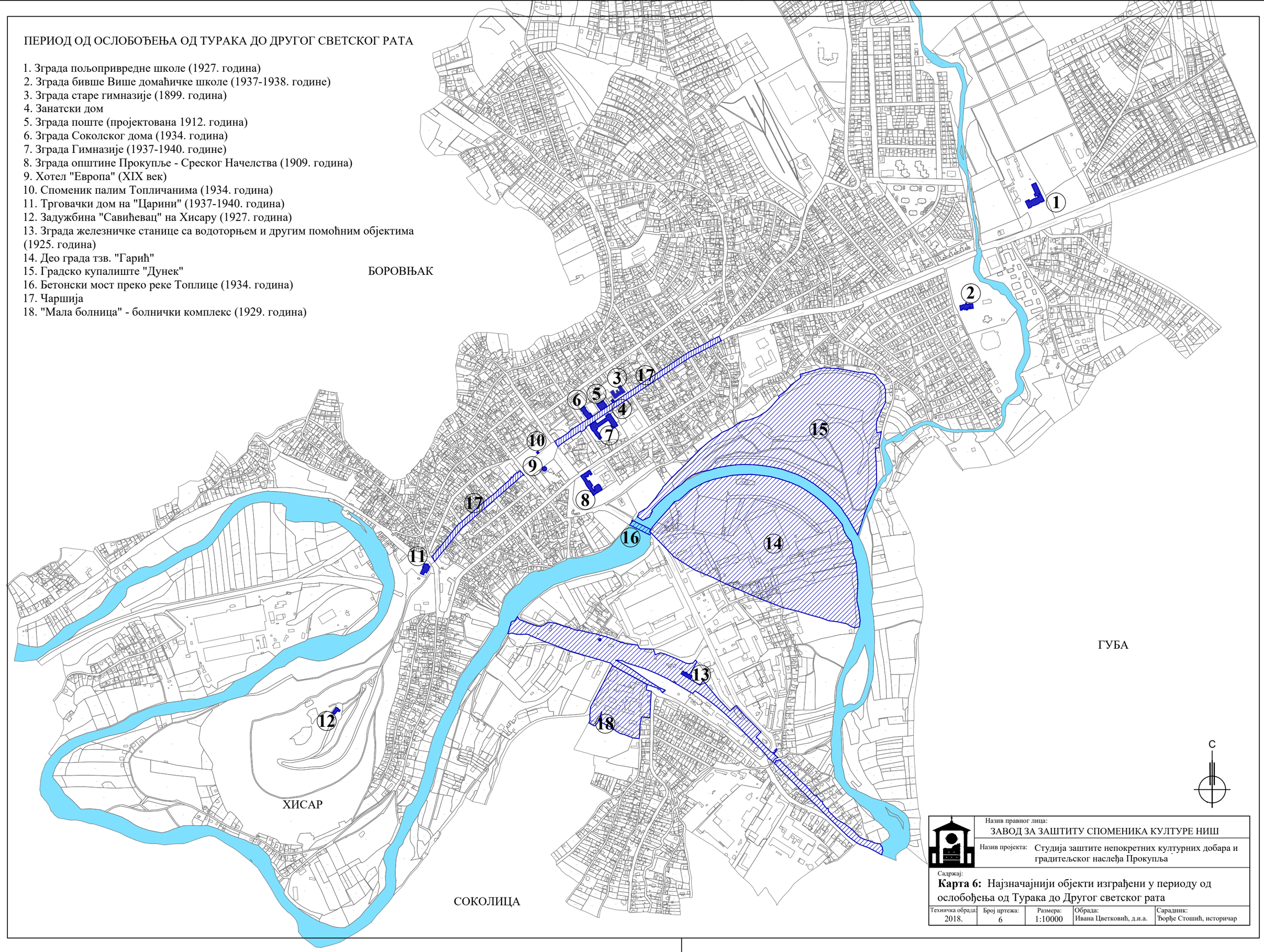

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 6: Најзначајнији објекти изграђени у периоду од ослобођења од Турака до Другог светског рата

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	6	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

1. Зграда Основне школе "Никодије Стојановић Татко" (зграда старе гимназије)
2. Зграда музеја Топлице (бивша зграда поште)
3. Зграда Гимназије
4. Зграда Соколског дома
5. Зграда Скупштине општине Прокупље (зграда некадашњег Среског начелства и суда)
6. Споменик палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године
7. Споменичка целина "Хисар" коју чине црква Св. Прокопија, Латинска црква и средњевековно утврђење

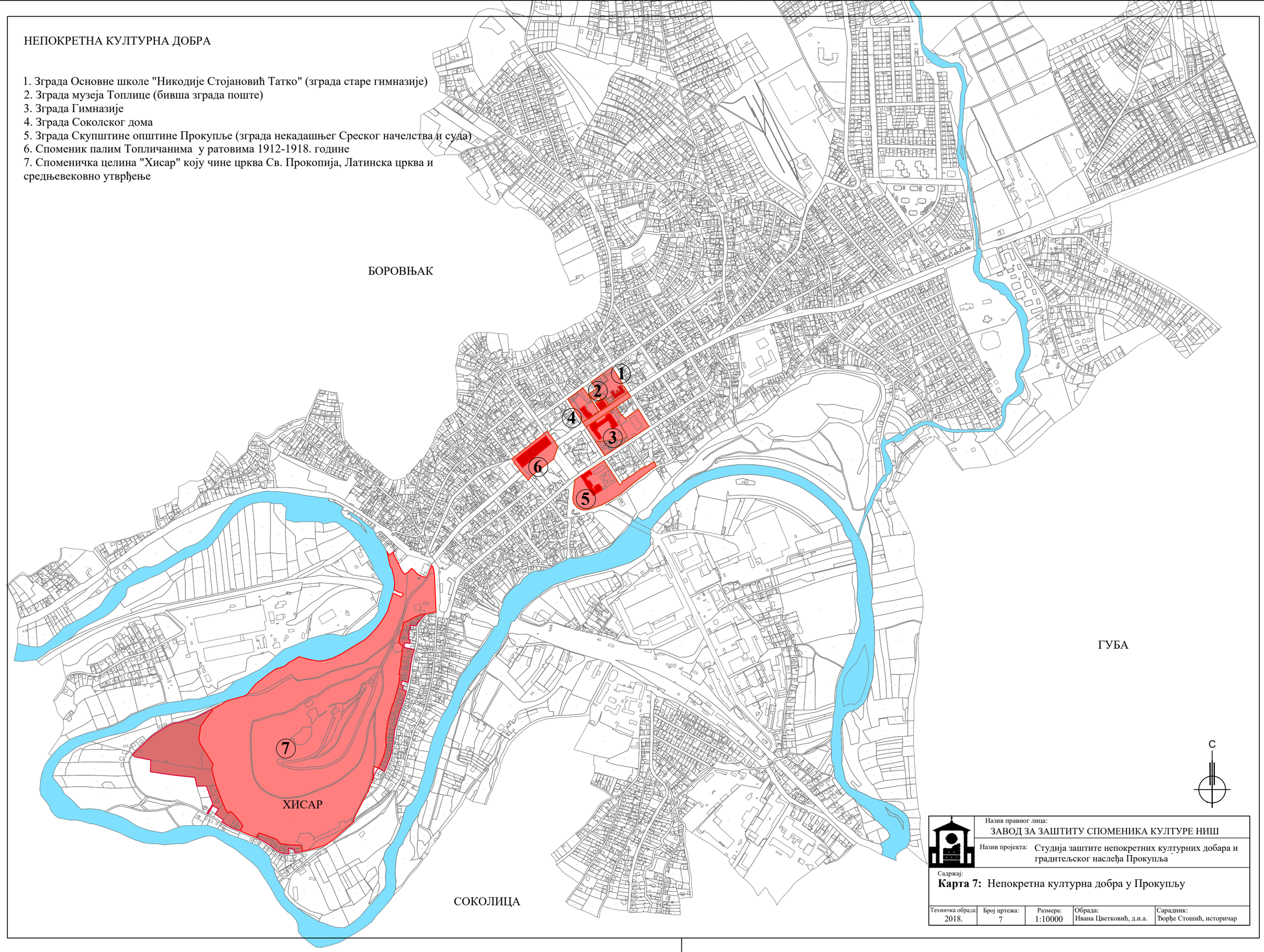

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 7:** Непокретна културна добра у Прокупљу

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	7	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА I

I-1 - Споменичка целина "Хисар"
I-2 - Улица Југ Богдана
I-3 - Трг топличких јунака
I-4 - Улица Ратка Павловића до раскрснице са Улицом цара Лазара

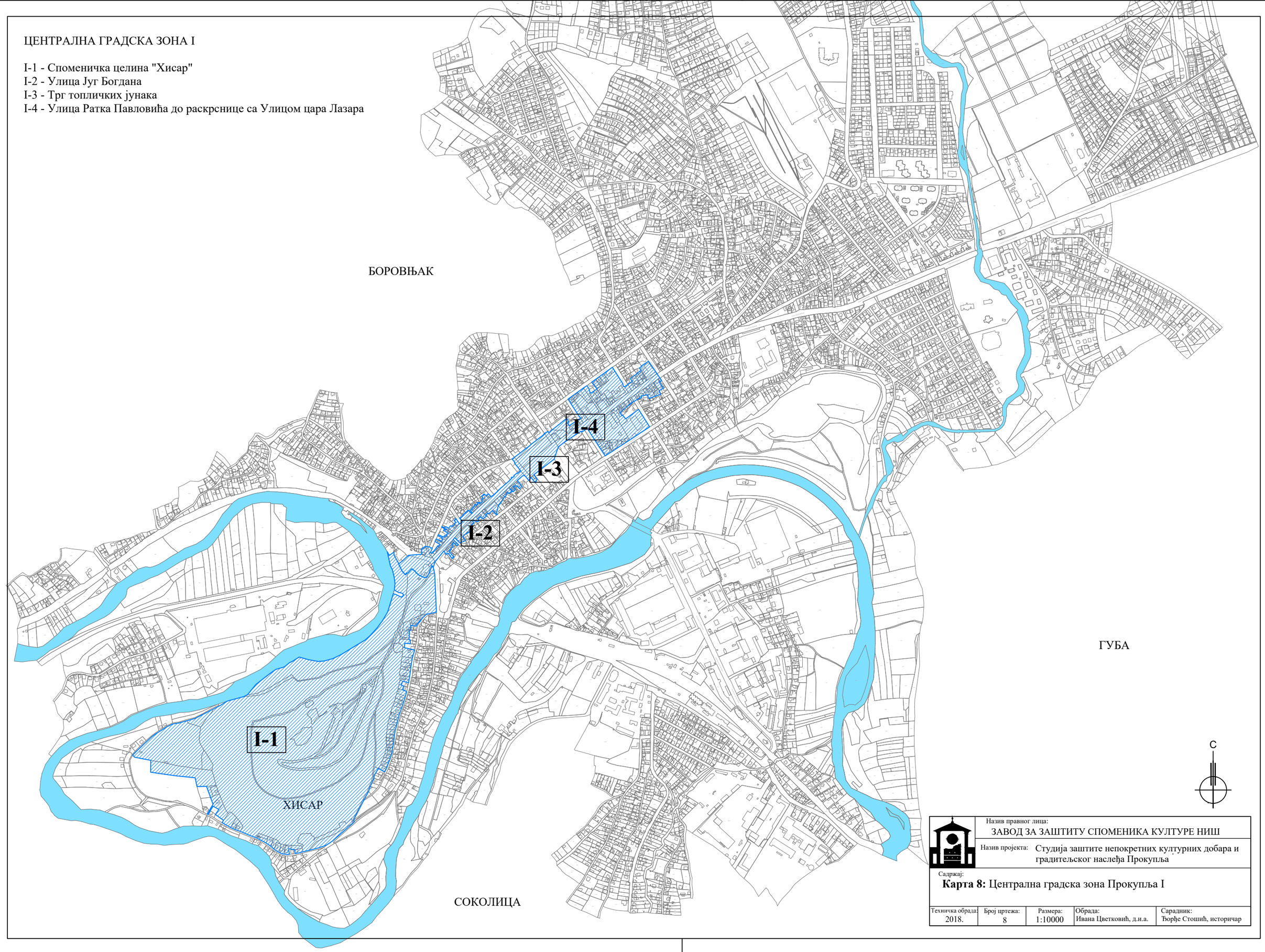

Назив правног лица: ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ				
Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља				
Садржај: **Карта 8:** Централна градска зона Прокупља I				
Техничка обрада: 2018.	Број цртежа: 8	Размера: 1:10000	Обрада: Ивана Цветковић, д.и.а.	Сарадник: Ђорђе Стошић, историчар

ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА I

I-1 - Споменичка целина "Хисар"
I-2 - Улица Југ Богдана
I-3 - Трг топличких јунака
I-4 - Улица Ратка Павловића до раскрснице са Улицом цара Лазара

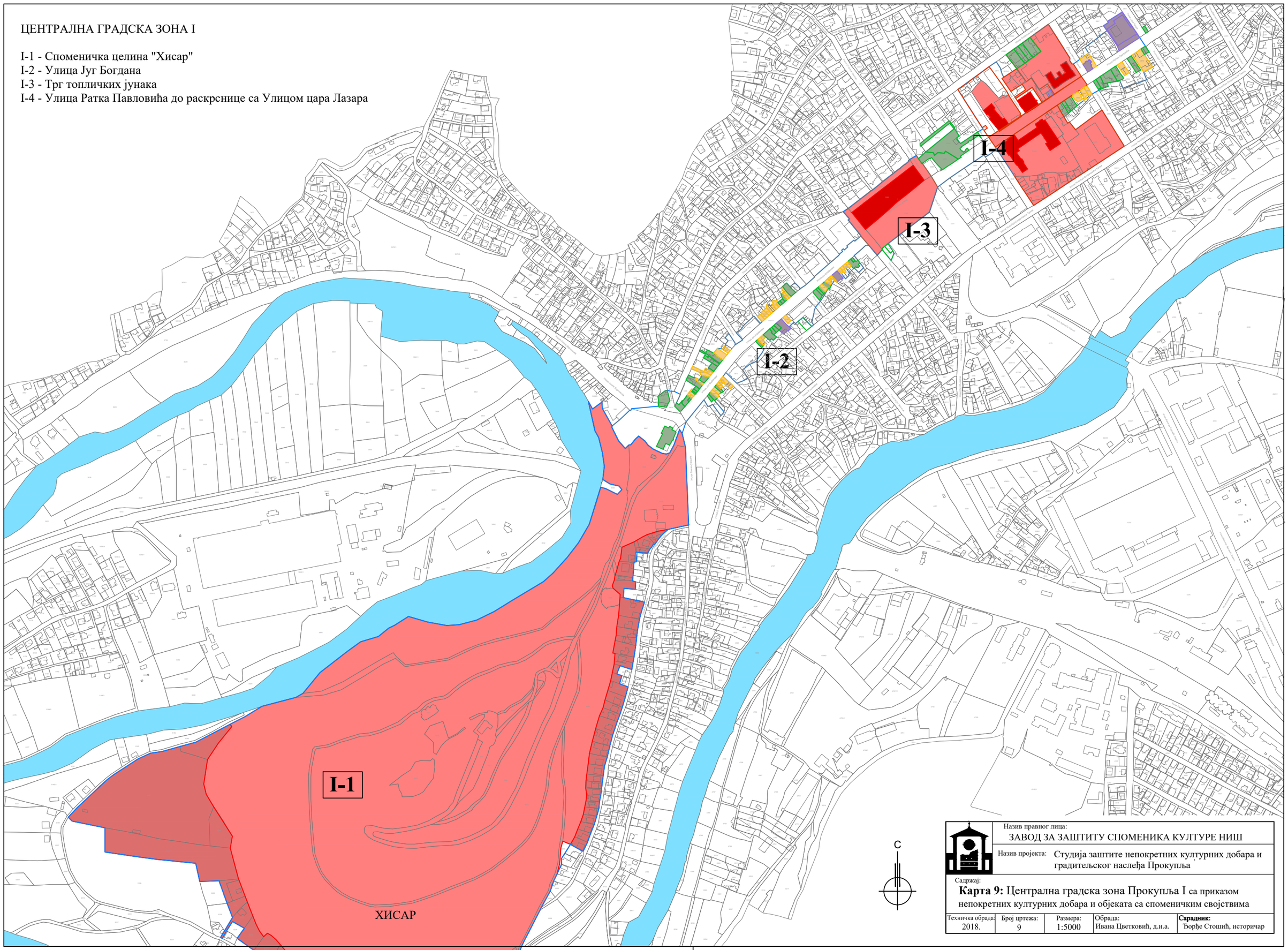

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 9:** Централна градска зона Прокупља I са приказом непокретних културних добара и објеката са споменичким својствима

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	**Сарадник:**
2018.	9	1:5000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

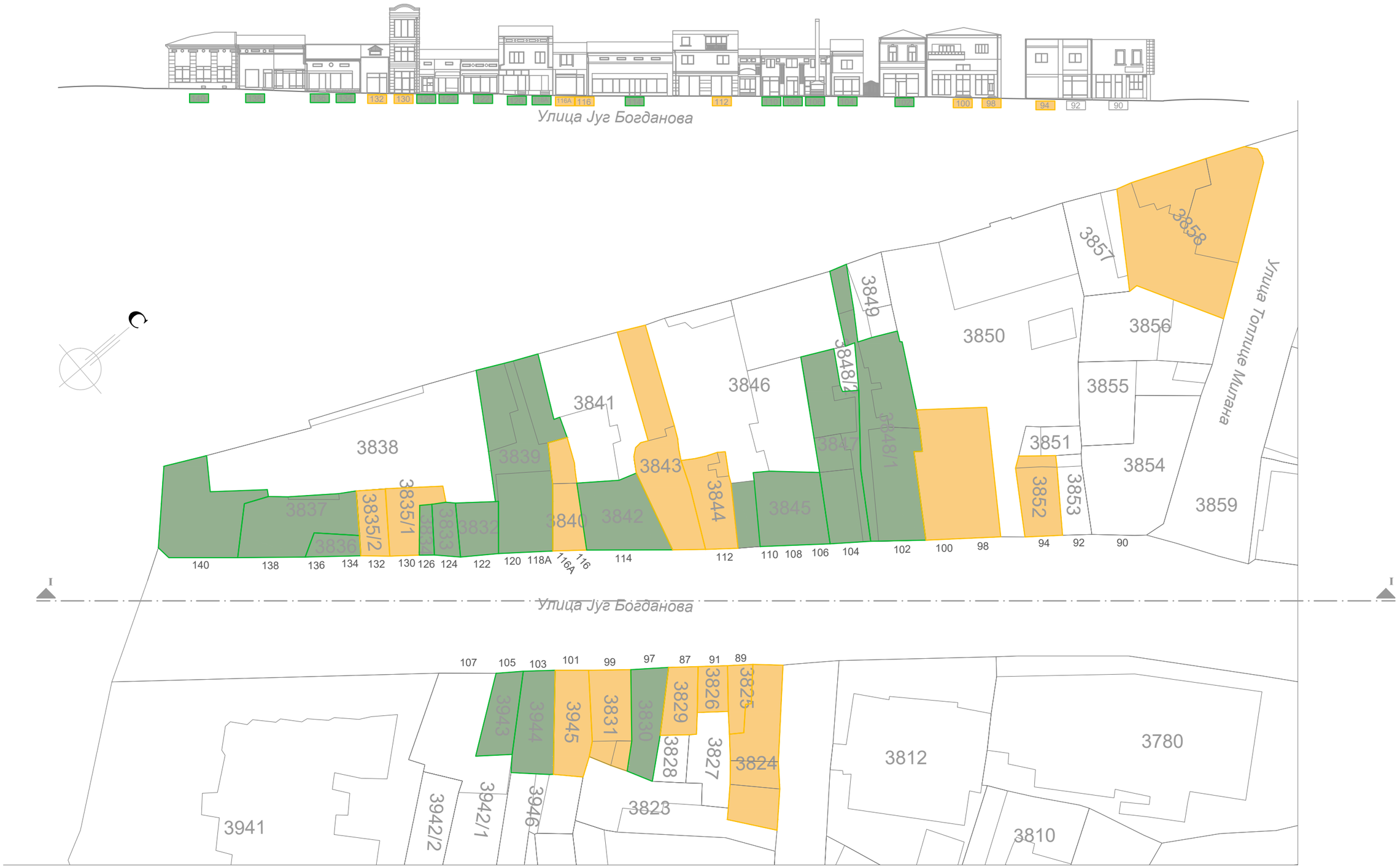

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 10:** Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, десна страна)

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	10	500	Надежда Ракоција, м.и.а.	Ивана Цветковић, д.и.а.

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 11а: Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, лева страна)

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	11а	500	Надежда Ракоција, м.и.а.	Ивана Цветковић, д.и.а.

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 11б:** Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља I (Југ Богданова улица, лева страна)

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	11б	500	Надежда Ракоција, м.и.а.	Ивана Цветковић, д.и.а.

ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА II

II-1 - Улица цара Душана
II-2 - Улица 9. октобра
II-3 - Улица Василија Ђуровића Жарког
II-4 - Зграда општине Прокупље

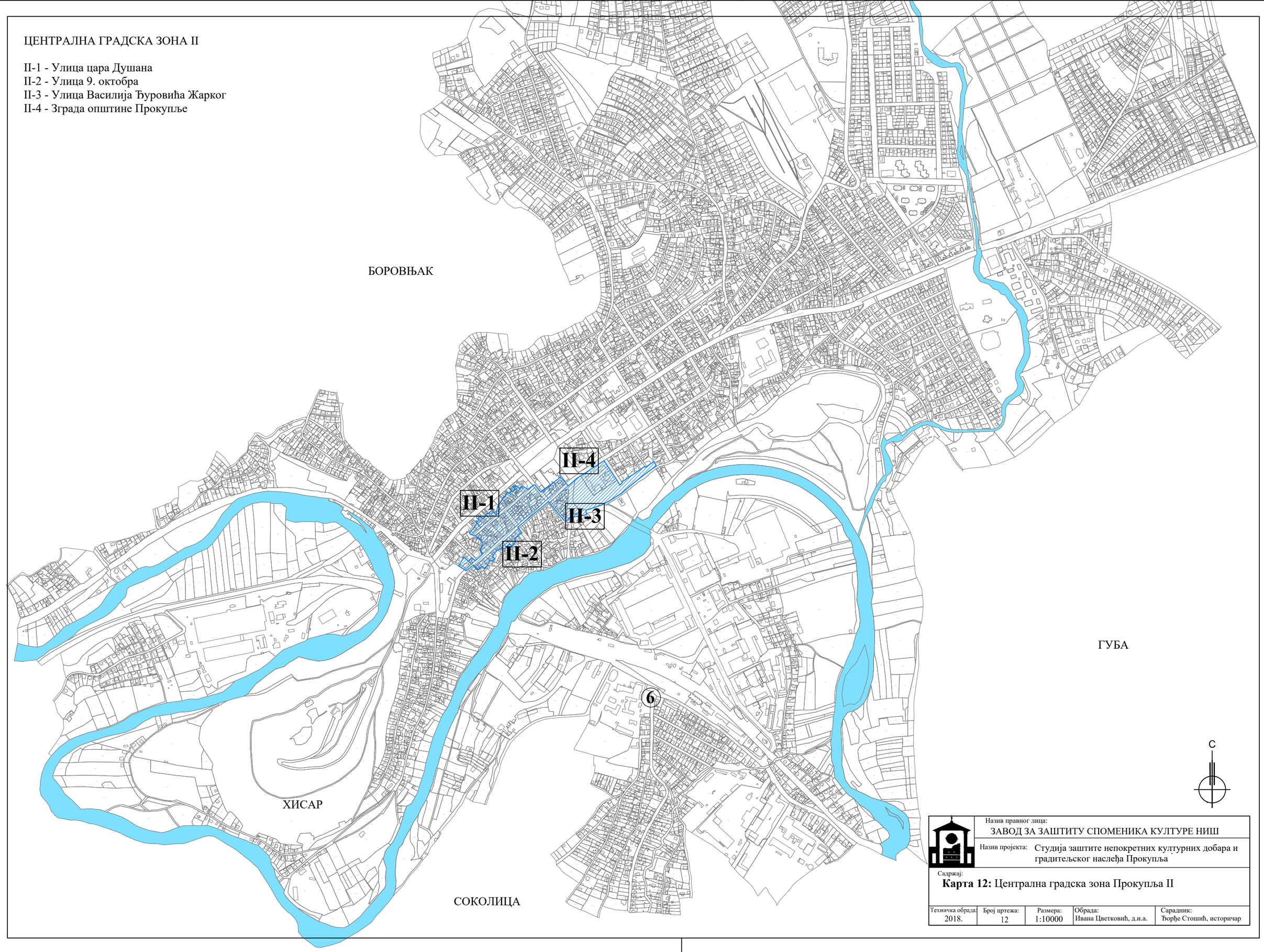

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 12:** Централна градска зона Прокупља II

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	12	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

ЦЕНТРАЛНА ГРАДСКА ЗОНА II

II-1 - Улица цара Душана
II-2 - Улица 9. октобра
II-3 - Улица Василија Ђуровића Жарког
II-4 - Зграда општине Прокупље

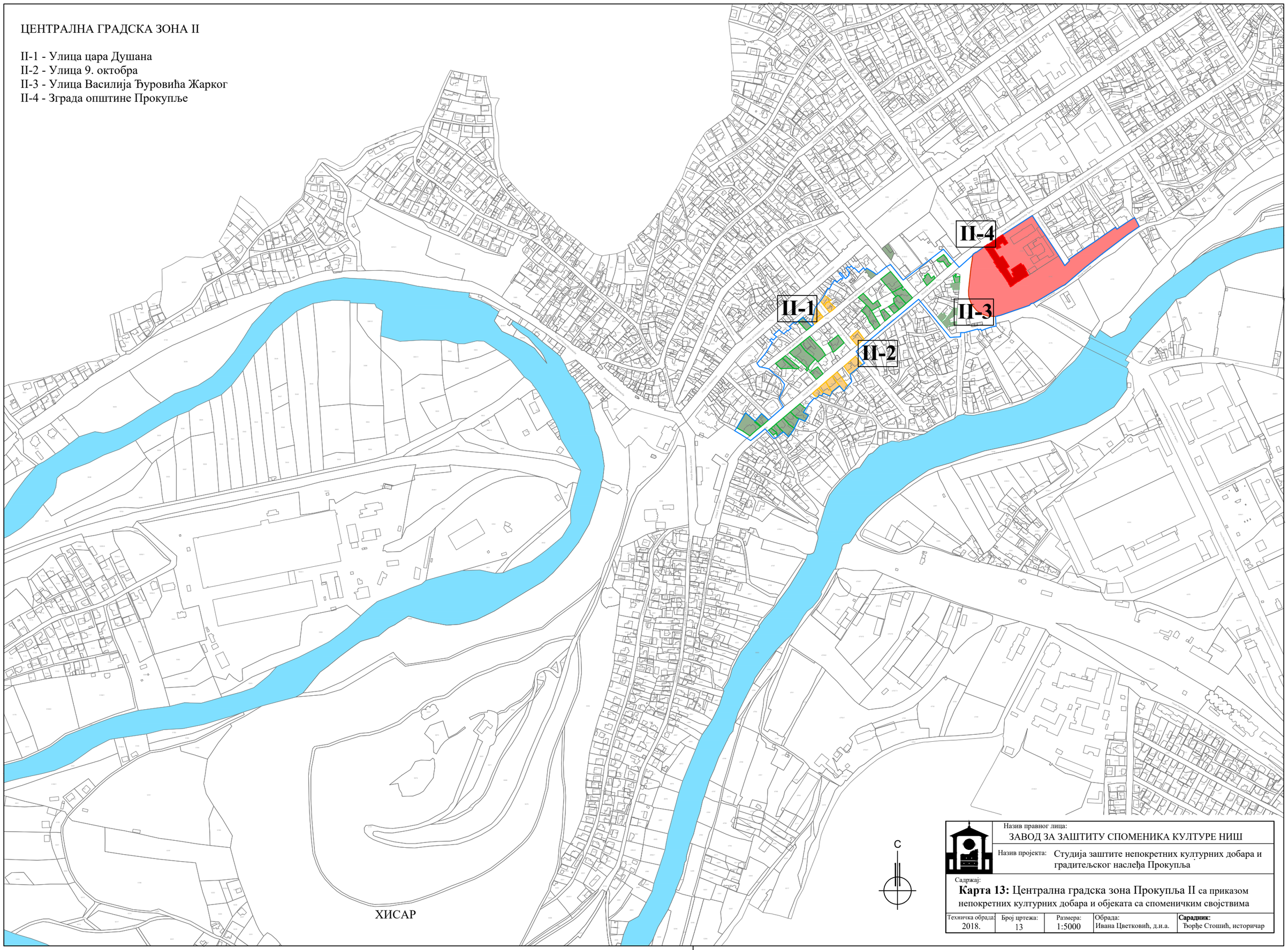

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 13: Централна градска зона Прокупља II са приказом непокретних културних добара и објеката са споменичким својствима

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	**Сарадник:**
2018.	13	1:5000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 14:** Улични низ у оквиру централне градске зоне Прокупља II (Улица Василија Ђуровића Жарког)

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	**Сарадник:**
2018.	14	250	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

ЕВИДЕНТИРАНИ ОБЈЕКТИ - КАТЕГОРИЈА "А"

1. Турски хамам, Ул. кнез Михајлова
2. Слана чесма, Улица Солунска бб
3. Грчка кућа уТабак махали, ул. Бошка Југовића бр. 4 и 6
4. Виша домаћичка школа
5. Нижа пољопривредна школа
6. Железничка станица и водоторањ
7. Зграда градске кафане, Ул. косовска бр. 96 и 98
8. Грађевина у Ул. Топлице Милана бр. 12
9. Грађевина у Ул. Никодија Стојановића Татка бр. 33
10. Галерија "Божа Илић", грађевина у Ул. Југ Богдана бр. 51
11. Грађевина у Ул. Југ Богдана бр. 23
12. Зграда занатског дома у Ул. Ратка Павловића бр. 41
13. Грађевина у Ул. Ратка Павловића бр. 45
14. Зграда Дома војске у Ул. Ратка Павловића бр. 83

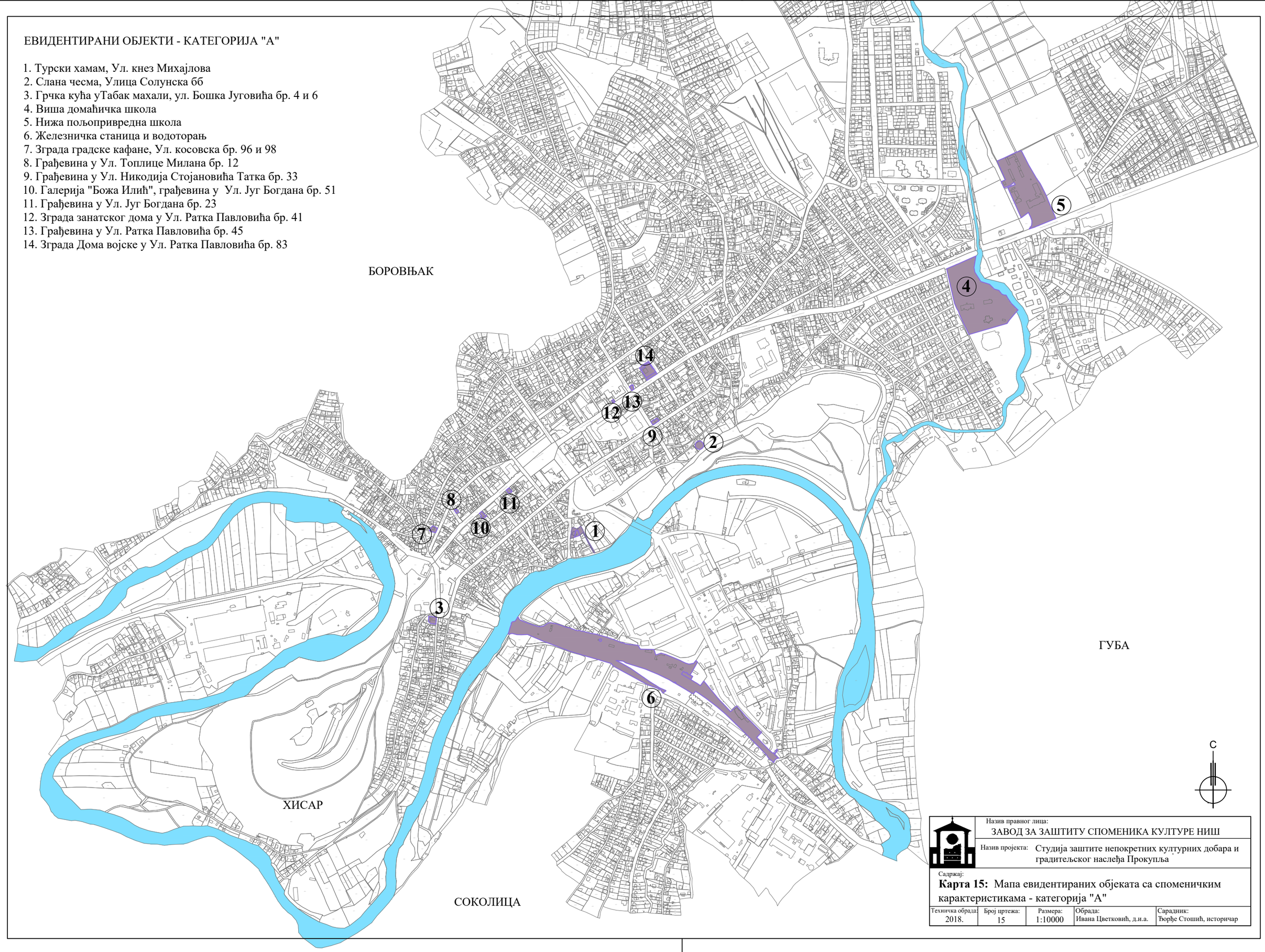

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 15:** Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама - категорија "А"

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	15	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

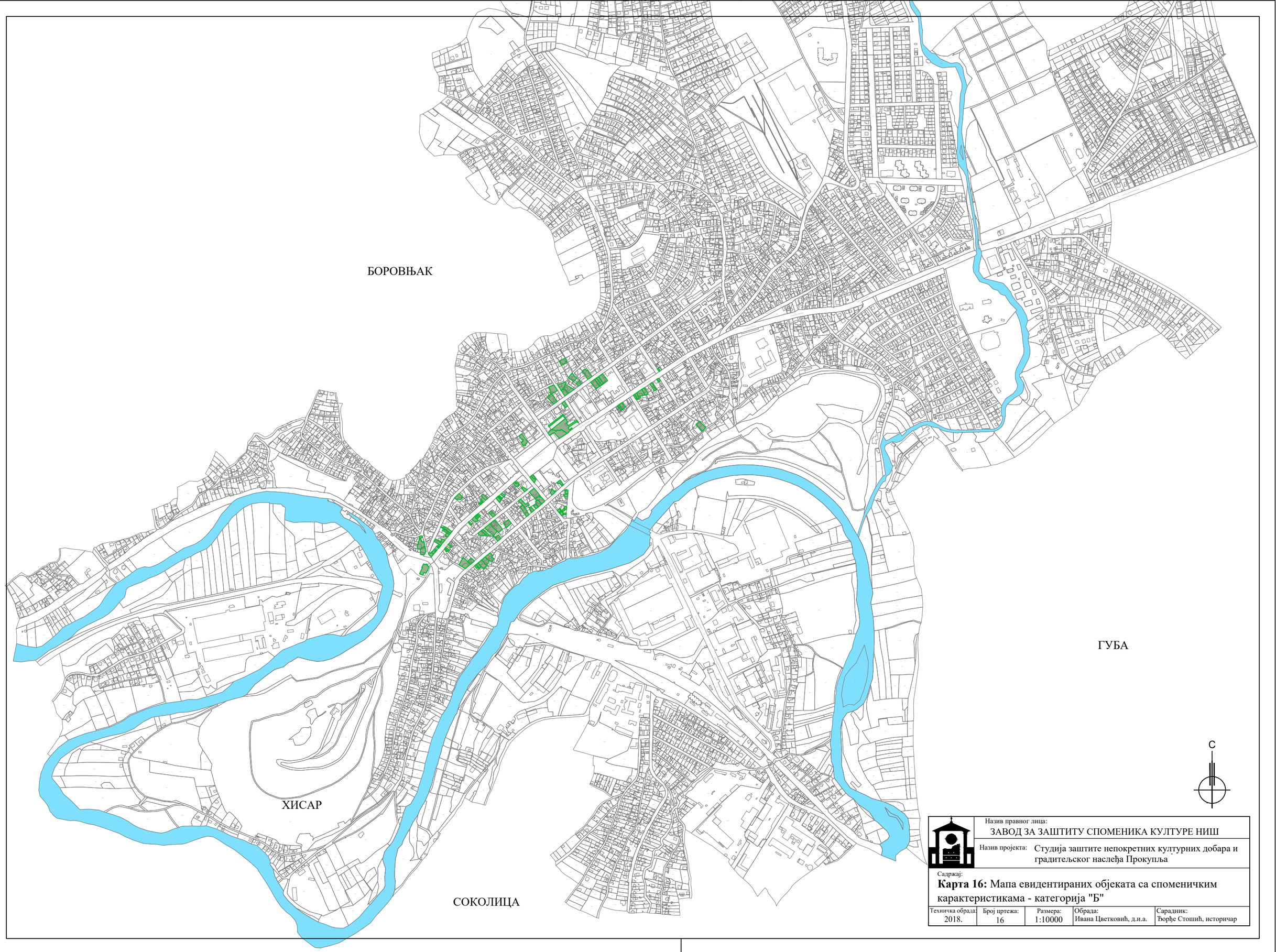

Назив правног лица: ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ				
Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља				
Садржај: **Карта 16:** Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама - категорија "Б"				
Техничка обрада: 2018.	Број цртежа: 16	Размера: 1:10000	Обрада: Ивана Цветковић, д.и.а.	Сарадник: Ђорђе Стошић, историчар

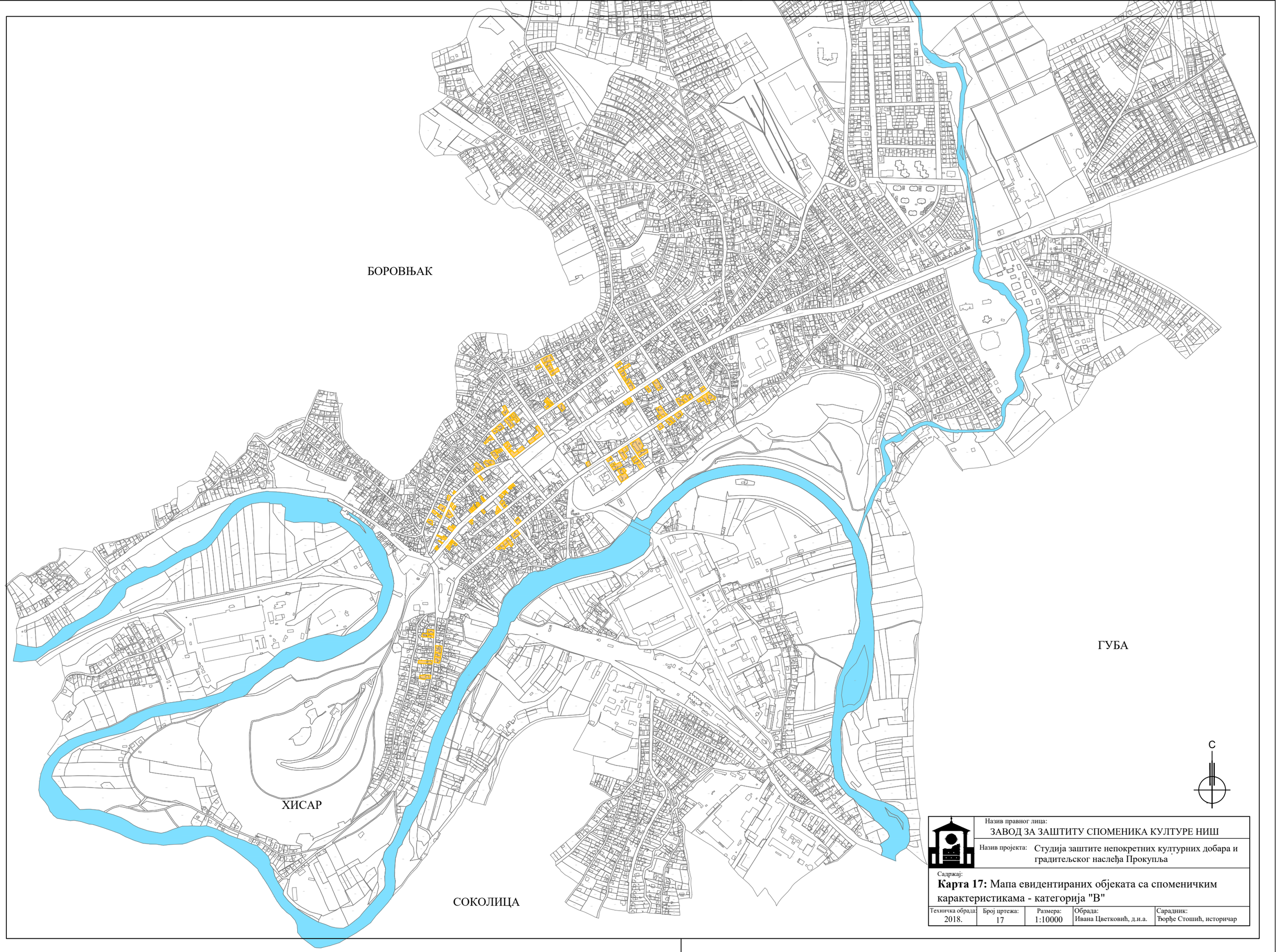

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 17: Мапа евидентираних објеката са споменичким карактеристикама - категорија "В"

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	17	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

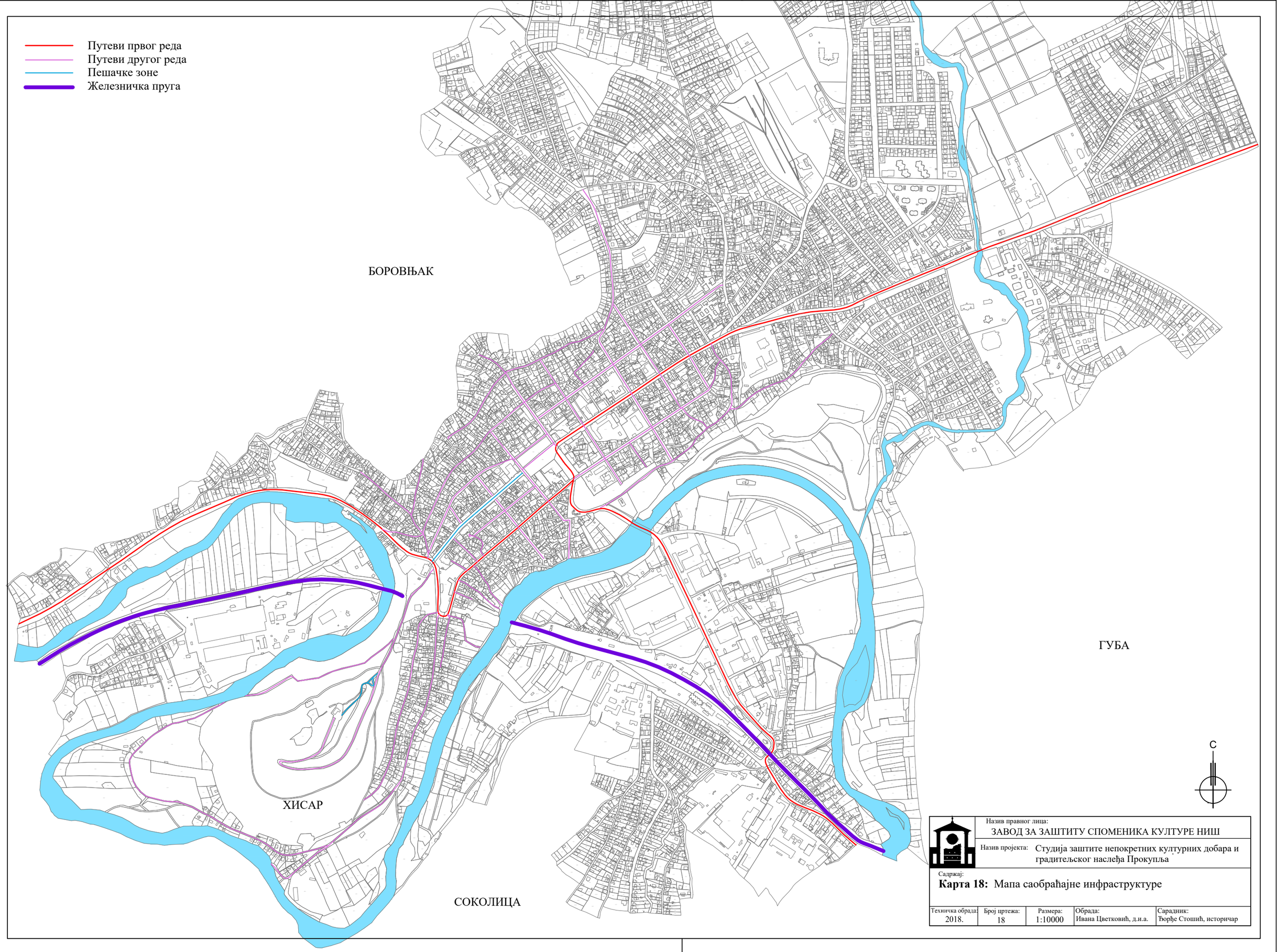

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 18: Мапа саобраћајне инфраструктуре

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	18	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

ОБРАЗОВНЕ УСТАНОВЕ

1. Средња пољопривредна школа "Радош Јовановић Сеља"
2. Основна школа "9. Октобар"
3. Висока пољопривредно-прехрамбена школа струковних студија
4. Техничка школа "15. мај" и Основна школа "Милић Ракић Мирко"
5. Основна школа "Ратко Павловић Ћићко"
6. Основна школа "Никодије Стојановић Татко"
7. Гимназија и Медицинска школа "Др. Алекса Савић"
8. Раднички универзитет "Тихомир Станковић" и Културно образовни центар "Топлица"
9. Музичка школа "Корнелије Станковић"

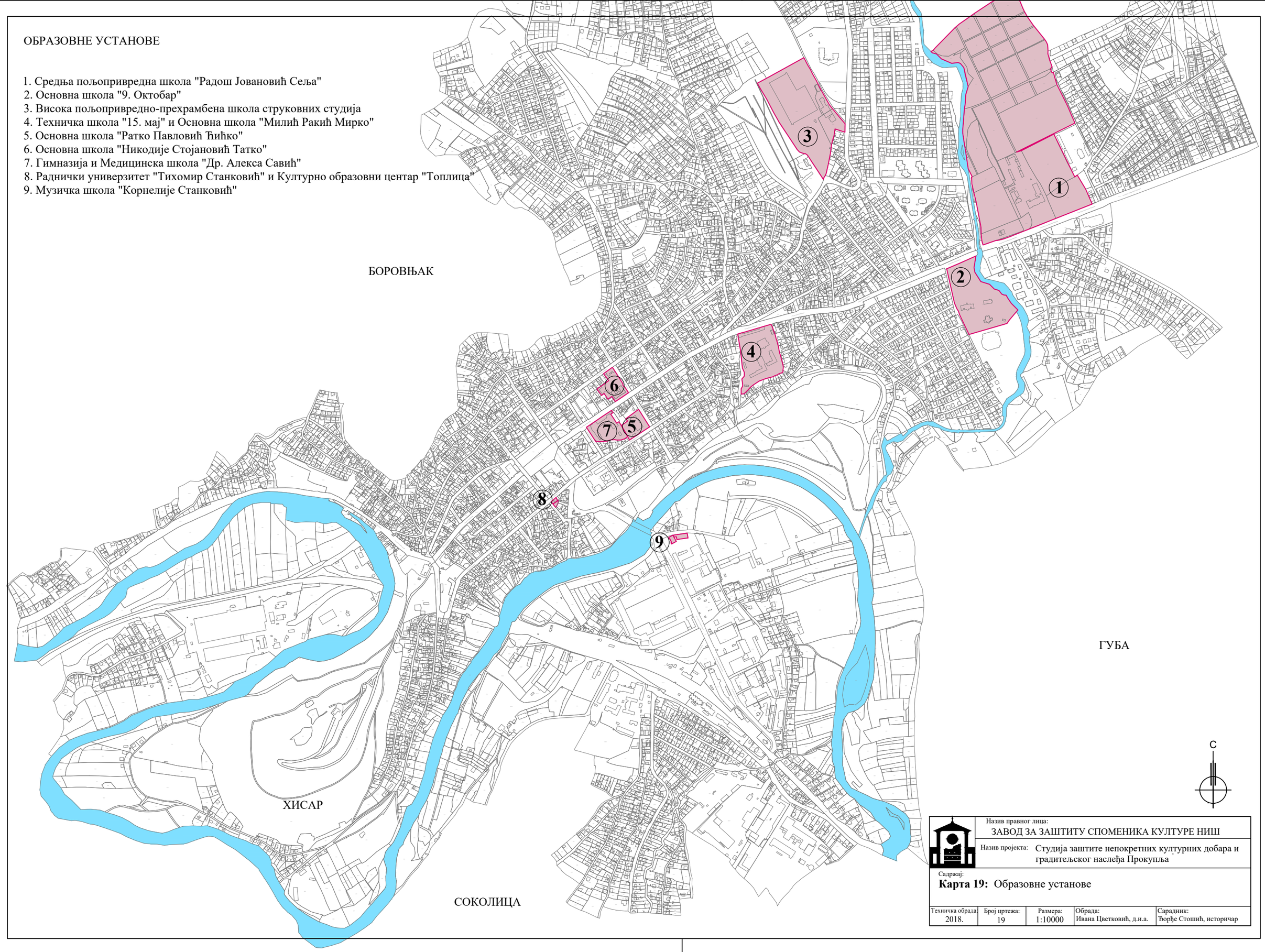

Назив правног лица:
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ

Назив пројекта: Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља

Садржај:
Карта 19: Образовне установе

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	19	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

ПРОСТОРИ ЗА СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈУ

1. Брдо Хисар - трим стазе и отворена вежбалишта
2. Јавни градски базен и тениски терени
3. Отворена вежбалишта у дворишту Соколског дома
4. Спортски терени у дворишту Гимназије
5. Спортски терени у дворишту Основне школе "Ратко Павловић Ћићко"
6. Спортски терени у дворишту Техничке школе "15. мај"
7. Спортски терени у дворишту Основне школе 9. октобар
8. Спортска хала "др Зоран Ђинђић"
9. Спортски терени у дворишту Средње пољопривредне школе "Радош Јовановић Сеља"
10. Дунек - старо градско купалиште (данас потпуно запуштено)

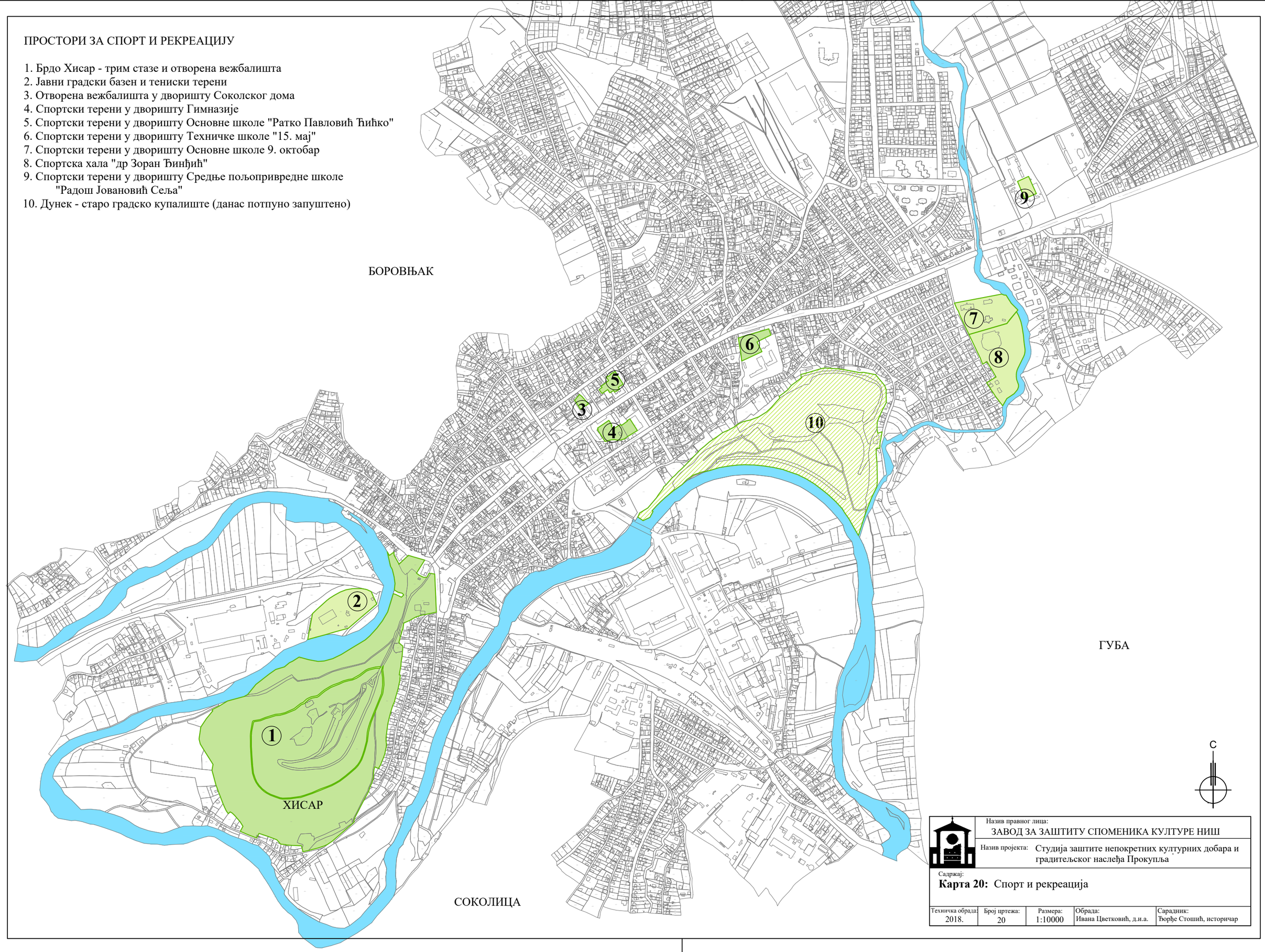

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 20:** Спорт и рекреација

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	20	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

(МОГУЋЕ) ПАРКОВСКЕ И ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ

1. Брдо Хисар
2. Централни парк и трг са споменником посвећеним палим Топличанима у ратовима 1912-1918. године
3. Општински парк
4. Мали парк
5. Зелена површина испред Гимназије
6. Двориште Гимназије (могући простор за зелену површину)
7. Двориште Основне школе "Ратко Павловић Ћићко" (могући простор за зелену површину)
8. Парк Основне школе 9. октобар
9. Парк са споменником посвећеним Гвозденом пуку
10. Јавни градски базен и тениски терени
11. Дунек - старо градско купалиште (данас потпуно запуштено)

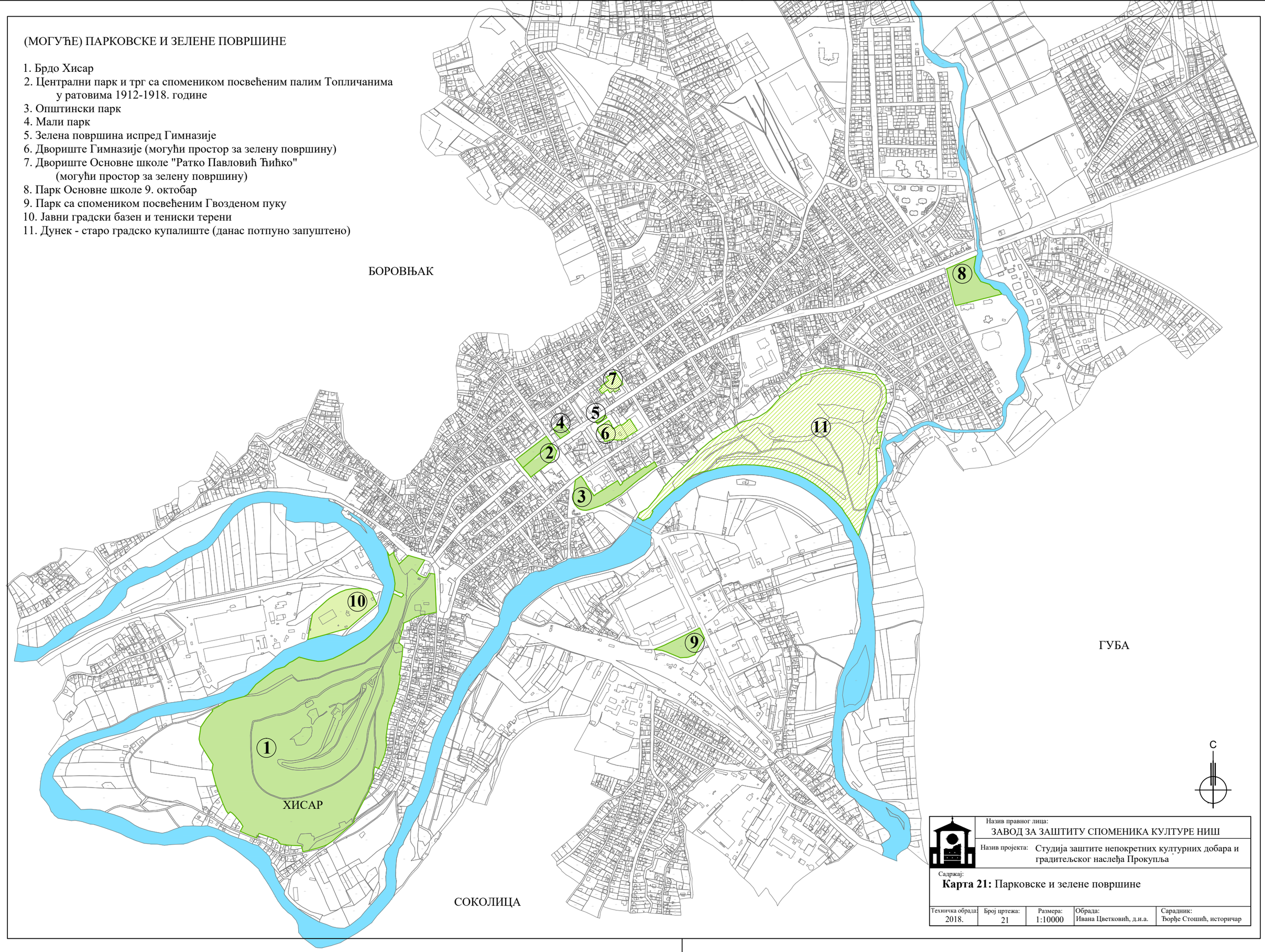

Назив правног лица:	ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
Назив пројекта:	Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа Прокупља
Садржај:	**Карта 21:** Парковске и зелене површине

Техничка обрада:	Број цртежа:	Размера:	Обрада:	Сарадник:
2018.	21	1:10000	Ивана Цветковић, д.и.а.	Ђорђе Стошић, историчар

==========
CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

719:725/728(497.11)(0.34.2)
72/75.03(497.11)(0.034.2)
903/904(497.11)(0.034.2)

ЦВЕТКОВИЋ, Ивана, 1983-
Студија заштите непокретних културних добара и градитељског наслеђа у Прокупљу [Електронски извор] / ауторски тим студије Ивана Цветковић, Ђорђе Стошић ; консултант Јулка Кузмановић Цветковић ; сарадници Надежда Ракоција, Зоран Радосављевић ; [фотографије Зоран Радосављевић, Ивана Цветковић] ; [технички цртежи Ивана Цветковић, Надежда Ракоција]. - Ниш : Завод за заштиту споменика културе, 2022 (Ниш : Завод за заштиту споменика културе). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловне стране документа. - Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија.

ISBN 978-86-82346-00-5

1. Стошић, Ђорђе, 1973- [аутор]
а) Споменици културе -- Заштита -- Прокупље б) Културна добра -- Заштита -- Прокупље

COBISS.SR-ID 62857737

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ НИШ
www.zzsknis.rs